

The Project Gutenberg eBook of Eläinten sankareita, by Ernest Thompson Seton

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Eläinten sankareita

Author: Ernest Thompson Seton

Translator: Into Konrad Inha

Release date: April 1, 2014 [EBook #45286]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄINTEN SANKAREITA ***

Produced by Helvi Ollikainen and Tapio Riikonen

ELÄINTEN SANKAREITA

Kirj.

Ernest Thompson Seton

Suomentanut I.K Inha

WSOY, Porvoo, 1919.

SISÄLLYS:

Lukijalle.

Takapihan kissa:

Ensimmäinen elämänvaihe.

Toinen elämänvaihe.

Kolmas elämänvaihe.
Neljäs elämänvaihe.
Arnaux, kirjekyyhkyn tarina.
Voitokas susi.
Poika ja ilves.
Pikku Sotahevonen, mustahäntäjäniksen tarina.
Snap, kertomus bullterrieristä.
Winnipegini susi.
Tarina valkoisesta porosta.
Elinpiiri.

LUKIJALLE

Sankari on poikkeuksellisen lahjakas yksilö, joka pystyy suuriin urotekoihin. Tämä määritelmä pitää paikkansa, oli kysymyksessä ihminen tai eläin; ja kertomukset tällaisista yksilöistä tehoavat kuulijain mielikuvitukseen ja sydämeen.

Kaikki kirjan kertomukset, olivatpa ne sepitettyjä asialliseen tai kaunokirjalliseen sävyyn, perustuvat todellisuuteen, niiden eläinsankarit ovat todella eläneet. Kaunokirjallista vapautta on eniten kertomuksessa "Valkoinen poro". Kirjoitin sen Norjan Utrovandissa kesällä 1900 seuraillessani läheisillä tuntureilla laiduntavia porolaumoa.

Kertomus ilveksestä perustuu omiin eräkokemuksiini. Tuhannet kaskadolaiset muistavat, kuinka "Sotahevonen" voitti sankarimaineensa, ja Sotahevoseksi monet päivälehdet sitä sanoivatkin kertoessaan sen juoksu-urotoista.

Asiallisin kertomuksista on Arnaux. Se on niin likipitään historiallinen, että useat, jotka linnun tunsivat, ovat antaneet minulle vielä lisää yksityiskohtaisia tietoja.

Murhanhimoisten muuttohaukkojen pesä haltijoihin ja poikasineen on nyt nähtävänä New Yorkissa, Amerikan luonnontieteellisessä museossa. Museon virkamiehet ovat kertoneet minulle, että pesästä löydettiin seuraavat kyyhkysrenkaat 9970-S, 1696, LL 63, J.F. 52, Ex. 705, 6-1894, C 20 900. Ehkä joku kyyhkyjen ystävä saa näistä riveistä tietää, mitä tapahtui näille lentotaitureille, joiden kohdalla on kauan ollut merkintä "ei palannut".

E.T.S.

TAKAPIHAN KISSA

ENSIMMÄINEN ELÄMÄNVAIHE

1

— Li-haa! Li-haa! kuului Scrimperin kujalta läpitunkeva ääni. Siellä oli varmaan Hamelnin huilunsoittaja, koska kaikki lähitienoon kissat hyökkäsivät kohti ääntä; koirat sen sijaan näyttivät halveksivan välinpitämättömiltä.

— Li-haa! Li-haa! kuului yhä kovempaa. Sitten huomion kohde tuli näkyviin — nukkavieru, likainen pieni mies, joka työnsi käsikärriä; ja perässä seurasi parikymmentä kissaa yhtyen hänen huutoonsa melkein yhtä läpitunkevalla äänellä. Joka viidenkymmenen askelen päässä, aina kun kissoja oli kerääntynyt kylliksi, käsikärriä pysähtyivät. Taikaääninen mies otti kärriä olevasta laatikosta paistinvartaan, jossa oli voimakkaasti tuoksuvia keitettyjä maksanpalasia. Pitkällä kepillä hän irrotti palaset vartaasta. Kukin kissa sieppasi omansa, luimisti hieman korviaan ja syöksyi muristen ja kyräillen kuin pieni tiikeri saaliineen johonkin turvalliseen lymyypaikkaan.

Li-haa! Li-haa! Ja kissoja tuli yhä enemmän hakemaan annostaan. Lihamies tunsu hyvin ne kaikki.

Tuolla oli Castiglionen Tiikeri ja tuossa Jonesin Musta; tämä oli Pralitskyn Pulloharja ja tämä rouva Dantonin Valkoinen; tuolla hiiviskeli Blenkinshoffin Maltee ja tynnyrille kiipesi juuri Sawyerin vanha keltainen Billy, häpeämätön veijari, jonka puolesta kukaan ei maksanut — kaikki oli kyllä tarkkaan merkitty kirjoihin ja kansiin. Tämän omistaja oli varma maksaja, kymmenen centiä viikossa, mutta tuon toisen laita oli vähän niin ja näin. Tuolla oli John Washeen kissa, joka sai vain pienen palan, koska Johnilla oli vielä entistäkin rästä. Sitten oli vielä kapakoitsijan juovikas, kaulusniekka rottakissa, joka sai ylimääräisen palan, koska sen isäntä maksoi runsaskätisesti; ja kauppatustajan kissa, josta ei tosin maksettu, mutta jota kohdeltiin yhtä huomaavaisesti kuin lihamiestäkin.

Mutta oli vielä muitakin. Yksi musta kissa, jolla oli valkoinen kuono, ampaisi luottavasti muiden mukana ruoanjakeluun, mutta karkotettiin vihaisesti. Kattiparka! Mistäpä se olisi tiennyt. Sehän oli jo kuukausia kuulunut kaupustelijan ruokavieraisiin. Tämä tyyli muutos oli siitä kerrassaan käsittämätöntä. Mutta lihan jakaja kyllä tiesi. Rouva, joka kissan omisti, oli lakannut maksamasta. Lihanjakajalla ei tosin ollut muuta kirjanpitoa kuin muistinsa, mutta se ei koskaan pettänyt.

Näiden 'neljänsadan' valitun lisäksi, jotka pääsivät rattaiden luo, oli kissoja, jotka pysyttelivät niistä loitolla, koska eivät olleet luettelossa, toisin sanoen eivät kuuluneet 'kermaan', mutta joita lumosi ihana tuoksu ja elähdytti heikko toivo mahdollisesta onnenpotkusta. Näiden kärkkyjien joukossa oli harmaa takapihan asukas, koditon, laiha ja likainen kissa, joka eli nokkeluutensa turvin. Huomasi heti, että se oli jostakin syrjäkujan perheestä. Toisesta silmäkulmastaan se vahti kärryjen ympärille kerääntyneitä piiriä, toisesta koiria. Se näki parinkymmenen onnellisen kissan tiikerimäisin liikkein livahtavan tiehensä päiväannos hampaissaan, mutta vasta sitten tuli sen tilaisuus, kun iso kollikissa, samaa maata kuin se itsekin, hyppäsi ryöstöaikeissa erään pienen ruokavieraan niskaan. Uhri pudotti lihapalansa puolustaakseen itseään, ja ennen kuin hyökkääjä ehti tulla väliin, harmaa takapihalainen käytti tilaisuutta hyväkseen, anasti saaliin ja hävisi.

Se pujahti Menzien sivuoven reiästä ja sen takana olevan muurin yli, istahti sitten syömään maksankappaletta, nuoli leukansa, oli erinomaisen tyytyväinen ja lähti kiertoteitse takapihalle, jossa pennut odottivat sitä vanhan korppulaatikon pohjalla.

Pihalla sen korviin kantautui valittavaa naukumista. Se riensi minkä kypälästä pääsi, ja saavuttuaan pesälle se näki mustan kollikissan pentujensa kimpussa. Vieras kissa oli kahta vertaa isompi, mutta emo hyökkäsi sen kimppuun raivokkaasti ja pahantekijä kääntyi ympäri ja juoksi tiehensä, kuten useimmat eläimet, jotka joutuvat kiinni itse teosta.

Eloon oli jäänyt vain yksi ainoa pentu, joka oli emonsa näköinen, vaikka vähän kirkkaampi väreiltään. Sekin oli harmaan ja mustan kirjava, ja sen kuono, korvat ja hännän pää olivat valkoiset. Epäilemättä emo suri moniaita päiviä, mutta murhe haihtui vähitellen ja eloon jäänyt sai nyt osakseen koko sen huolenpidon.

Vaikka vanhan verenhimoisen kollin aikeista oli armeliaisuus kaukana, niistä oli silti siunaustakin, sillä emo ja pentu kohentuivat lyhyessä ajassa silminnähtävästi. Jokapäiväinen ruoan hankinta jatkui. Lihamies tosin harvoin täytti toiveita, mutta olihan jäteastioita, ja vaikka ne eivät olleetkaan mitään lihatynnyreitä, niissä oli ainakin perunankuoria, joilla saattoi tyyntä jonkin päivän pahinta nälkäänsä.

Eräänä päivänä emokissa tunsu ihmeellistä hajua, joka tulvi puistokujan toisesta päästä East Riveriltä. Uutta hajua kannattaa aina tutkiskella, ja kun se uutuu lisäksi on vielä houkuttelevakin, on valittavana vain yksi tie. Ja se johti mirrin aina rantalaiturille saakka, jossa yön pimeys tarjosi ainoan suojan.

Äkkiä kuului ääniä, murinaa ja kiireistä rapinaa, joka ilmoitti mirrille, että sen vanha vihollinen, satamakoira, oli katkaissut paluutien. Oli vain yksi mahdollisuus pelastua. Se hyppäsi laiturilta alukseen, josta haju tuli. Koira ei voinut tulla perässä, ja kun kalastusalus aamulla nosti purjeet, emokissa seurasi tahtomattaan sen mukana, eikä sitä sen koommin nähty.

Takapihan pikku mirri odotteli turhaan emoaan. Aamu tuli ja meni. Mirrillä oli kova nälkä. Iltapuolella luontainen vaisto ajoi sen etsimään ravintoa. Se hiipi vanhasta laatikosta, ja tunnustellen ääneti tietään rojun keskellä se haisteli kaikkea, joka näytti syötävältä, mutta ei löytänyt ruoan murusta. Lopuksi se tuli puuportaille, jotka johtivat kellarikerroksessa sijaitsevaan Jap Maleen lintukauppaan. Ovi oli raollaan. Se astui outojen hajujen maailmaan, jossa kaikkialla oli hälleihin suljettuja eläviä olentoja.

Nurkassa istui laatikolla joutilas neekeri. Hän näki pienen vieraan tulevan sisään ja katseli sitä uteliaasti. Se kulki muutamien kaniinien ohi. Ne eivät kiinnittäneet siihen mitään huomiota. Se tuli harvatankaisen häkin luo, jossa oli kettu. Häntäniekka istui kaukana toisessa nurkassa; se kyyristyi

matalaksi ja sen silmät kiiluivat. Kissanpoikanen asteli haistellen häkille, työnsi päänsä tankojen välistä, haisteli taas, lähestyi ruokakuppia, mutta siinä samassa kyyristynyt kettu koppasi sen hampaisiinsa. Kissanpennulta pääsi säikähtynyt "miau", mutta yksi ainoa ravistus katkaisi naukaisun ja olisi lopettanut siihen paikkaan pentupoloisen kaikki yhdeksän henkeä, ellei neekeri olisi tullut apuun. Hänellä ei ollut asetta, eikä hän sen vuoksi voinut mennä häkkiin, mutta hän sähähti ketulle niin äkäisesti, että tämä pudotti kissanpoikasen ja palasi nurkkaansa räpytellen siellä silmiään äreän pelokkaasti.

Neekeri veti kissanpoikasen ulos. Pedon ravistelu näytti vain huumanneen uhrin ja itse asiassa säästäneen sen enemmiltä tuskilta. Kissanpoikanen näytti vahingoittumattomalta, mutta pökerryksissä se oli. Se hoippuroi jonkin aikaa, mutta toipui pian, ja muutaman minuutin päästä kun Jap Malee, lintukauppias, tuli kotiin, se jo kehräsi neekerin sylissä niin kuin ei mitään olisi tapahtunut.

Jap ei ollut kotoisin Kaukoidästä, vaan Lontoon laitakaupungilta, mutta kun hänellä sattui olemaan vinot rakosilmät ja pyöreät ilmeettömät japanilaiskasvot, syrjäytti erittäin kuvaava Jap-lyhennys hänen varsinaisen etunimensä, jota kukaan ei enää muistanut. Ei hän oikeastaan ollut tyly lintuja eikä muitakaan eläimiä kohtaan, joiden kauppaamisella hänen tiedettiin ansaitsevan leipänsä, mutta hän osasi pitää puoliaan. Hän tiesi mitä halusi. Takapihan kissaa hän ei halunnut.

Neekeri antoi kissalle niin paljon ruokaa kuin se jaksoi syödä, kantoi sen sitten kauas toiseen kortteliin ja laski siellä erääseen aidattuun pihaan.

3

Vankka ateria riittää kenelle hyvänsä pariksi kolmeksi päiväksi, niinpä mirrikin oli hyvin virkeä saatuaan uutta polttoainetta. Se käveli rojukasojen keskellä, vilkuili uteliaasti kanarialintuhäkkeitä, joita riippui korkeista ikkunoista, kurkisteli aitojen yli, keksi ison koiran ja laskeutui taas hiljaa maahan. Löydettyään suojaisan paikan, johon aurinko paistoi täydeltä terältä, se kävi pitkäkseen ja nukkui tunnin verran.

Se heräsi nuuhkaisuun ja näki edessään ison mustan kissan, jolla oli hehkuvat vihreät silmät, paksu kaula ja vankat kollikissan leuat, poskessa arpi ja vasen korva repaleinen. Se näytti epäystävälliseltä. Sen korvat olivat luimussa, häntä heilui ja kurkusta kuului hiljaista murinaa. Kissanpoikanen asteli viattomasti sen luo muistamatta, että oli tavannut sen jo aikaisemmin. Kolli hankasi kumpaakin poskeaan paaluun, kääntyi sitten verkalleen ja katosi. Viimeksi kissanpoikanen näki sen hännänpään, joka heilahteli puolelta toiselle, eikä takapihan pikkuasukas aavistanut, että se sinä päivänä oli ollut lähellä kuolemaa.

Yön lähestyessä kissanpoikasen alkoi olla nälkä. Se nuuhki tarkkaan tuulen monivivahteista, näkymätöntä virtaa. Se valitsi siitä lupaavimman hajun ja nenänsä johdattamana lähti seuraamaan sitä. Rauta-aitauksen kulmassa oli roskalaatikko. Siitä se löysi jotakin ruoaksi kelpavaa, muutaman tynnyrintapin alla oli vesisanko, josta se sammutti janonsa.

Yön se pääasiassa hiiviskeli ympäri rauta-aitausta perehtyäkseen siihen päällisin puolin. Seuraavan päivän se vietti entiseen tapaan, auringonpaisteessa nukkuen. Tällä tavoin sen aika kului. Toisinaan se sai roskalaatikosta hyvänkin aterian, toisinaan sieltä ei löytynyt mitään. Kerran se tapasi sen luona repalekorvan, mutta hiipi varovasti tiehensä, ennen kuin toinen ennätti huomata. Vesisanko oli tavallisesti paikoillaan, ja ellei ollut, aluksi Vella oli kuitenkin tavallisesti pikku lätäkkö. Mutta roskalaatikkoon ei ollut luottamista. Kerrankin se jätti kissanpoikasen kolmeksi päiväksi ruoatta.

Mirri seuraili korkean aidan vierustaa ja huomattessaan pienen reiän ryömi siitä toiselle puolelle ja totesi olevansa kadulla. Täällä sille aukeni uusi maailma, mutta se ei ennättänyt seikkailla kauaskaan, kun jo kuului kovaa jalkojen töminää: iso koira tuli loikkien. Töin tuskin kissanpoikanen ennätti livahtaa pakoon aidanreiästä. Se oli kauhean nälissään ja oli iloinen, kun löysi lopulta edes vanhoja perunankuoria pahimman nälän lievikkeeksi. Aamulla se ei nukkunut, vaan lähti ruokaa etsimään. Piha-aitauksessa sirkutti muutamia varpusia. Niitä oli ollut siellä aikaisemminkin, mutta nyt ne joutuivat aivan uuden mielenkiinnon kohteiksi. Nälän hellittämätön painostus oli herättänyt kissanpoikasessa eloon metsästäjänvaistot: varpusethan olivat riistaa — ne olivat ruokaa. Se kyyristyi vaistomaisesti ja hiipi lähemmäksi visusti suojautuen, mutta sirkuttajat olivat varuillaan ja pyrähtivät ajoissa lentoon. Se yritti monta kertaa, mutta turhaan, sitä varmemmin se kuitenkin tiesi varpuset syötäviksi, kunhan vain saisi niitä kiinni.

Viidentenä huonon onnen päivänään takapihan mirri uskalsi lähteä ulos kadulle, sillä sen oli saatava ruokaa hinnalla millä hyvänsä. Se oli jo ennättänyt kauas tukikohdastaan, aidankolosta, kun muutamat pojanvintiöt avasivat tulen pommittaen sitä tiilenpalasilla. Kissanpoika naukui kauhuissaan. Koira yhtyi takaa-ajoon, ja mirriparan asema tuli entistä uhatummaksi. Mutta erään talon edessä sattui olemaan

vanhanaikainen rauta-aita, ja se pääsi pujahtamaan tankojen välistä, juuri kun koira oli tavoittamaisillaan sen. Muuan nainen huusi koira ylhäältä ikkunasta. Sitten pojat heittivät kissarukalle lihanpalan, ja se sai elämänsä herkullisimman aterian. Rappujen alta se löysi turvapaikan. Siellä se istui kärsivällisesti yöhön saakka ja hiipi sitten kuin varjo takaisin tutulle takapihalle.

Näin kului pari kuukautta. Kissanpoikanen voimistui ja oppi perin pohjin tuntemaan ympäristön. Se tutustui Downey Streetiin, jolla joka aamu näkyi pitkä rivi jäteastioita. Sillä oli oma käsityksensä niiden omistajista. Roomalaiskatolisen lähetyseuran talo ei ollut sille vain iso rakennus, vaan nimenomaan se talo, jonka roskapöntöt olivat tulvillaan mainioita kalantähteitä.

Pian se tutustui lihan kaupustelijaan ja liittyi hänen ympärilleen kerääntyvän aran kissaparven uloimpaan piiriin. Se tapasi myös satamakoiran ja pari kolme muutakin samaan luokkaan kuuluvaa hirmua. Se tiesi mitä niiltä oli odotettavissa ja miten karttaa niitä; ja se keksi onnekseen myös uuden ruoanhankkimistavan. Epäilemättä monet tuhannet kissat ovat toiveikkaina kierrelleet houkuttelevia maitokannuja, jotka maitomies varhain aamulla jättää portaille ja ikkunalaudoille, mutta oli puhdas sattuma, että juuri pikku mirri tapasi yhden, jonka kansi oli rikki, ja hoksasi nostaa sitä ja juoda kyllikseen asti.

Pulloihin se ei tietenkään päässyt käsiksi, mutta useassa kannussa oli huonosti sopiva kansi, ja kissanpoikanen etsi uutterasti löyhäkantisia astioita. Lopulta se laajensi tutkimusmatkojaan aina seuraavaan kortteliin ja vielä edemmäksi, kunnes tuli lintukauppiaan kellarin takapihalle, jossa oli tynnyreitä ja laatikoita.

Kissanpoikanen ei ollut milloinkaan kotiutunut vanhaan rauta-aitaukseen. Se oli aina tuntenut olevansa siellä vieras, mutta täällä sen omistushalu heräsi, niin että se kiukustui oitis nähdessään siellä toisen pikku kissan. Se lähestyi tulokasta uhkaavan näköisenä. Kumpikin oli päässyt juuri mouruamis- ja sylkemisvaiheeseen, kun jostakin yläkerran ikkunasta nakattu sangollinen vettä kasteli ne läpimäriksi ja jäähdytti tehokkaasti niiden vihan. Molemmat pakenivat, tulokas muurin yli, takapihan kissanpoikanen laatikon alle, jossa se oli syntynytkin. Koko takapihan tienoo miellytti sitä niin suuresti, että se asettui sinne uudelleen asumaan. Pihassa oli yhtä niukasti ruoantähteitä kuin toisissakin eikä lainkaan vettä, mutta sinne eksyi silloin tällöin rotta ja muutamia oivallisen näköisiä hiiriä. Niitä se joskus sai pyydetyksi, ja herkullisen aterian lisäksi se sai niiden ansiosta ystävänkkin.

4

Kissanpoikanen oli nyt täysikasvuinen. Sen ulkonäkö oli huomiota herättävä ja se muistutti hiukan tiikeriä. Vaaleanharmaassa turkissa oli mustia läiskiä, ja kuonon, korvain ja hännänpään neljä kauneuspilkkua antoivat sille tietyn yksilöllisen leiman.

Se oli erittäin taitava etsimään ruokaa, mutta joutui siitä huolimatta olemaan muutamina päivinä nälissään, kun se kunnianhimoisista yrityksistään huolimatta ei onnistunut sieppaamaan varpusta. Se eleli aivan yksin, mutta sitten uusi mahti puuttui sen elämään.

Kun se eräänä elokuun päivänä paistatteli päivää, lähestyi muurin selkää iso musta kissa. Se tunsu heti kissan repaleisesta korvasta ja pujahti laatikkoonsa piiloon. Toinen kissa jatkoi verkkaisesti kulkuaan, hyppäsi kevyesti pihan perällä olevan vajan katolle ja oli juuri ylittämässä sitä, kun esiin sukelsi keltainen kissa. Musta kissa mulkoili ja mourusi, samoin keltainen. Niiden hännät viuhuivat puolelta toiselle. Voimakkaista kurkuista purkautui murinaa ja naukaisuja. Ne lähestyivät toisiaan korvat luimussa ja lihakset jännittyneinä.

— Miau-au-uu! sanoi musta.

— Mau-uu-uu! vastasi toinen vähän korkeammalla äänellä.

— Mia-uuu-uuu-uuu! sanoi musta siirtyen puoli tuumaa lähemmäksi.

— Mauu-uuu-uu! vastasi keltainen kohoten täyteen mittansa ja astui mahtipontisen arvokkaasti kokonaisen tuuman eteenpäin. — Miauu! Taas se astui askelen ja huiski häntäänsä edestakaisin.

— Mia-uu-uuu-u! naukui musta yhä korkeammalla äänellä ja peräytyi aavistuksen verran nähdessään edessään leveän, hievahtamattoman rinnan.

Kaikkialla avattiin ikkunoita, kuului ihmisten ääniä, mutta kissojen esitys jatkui.

— Miau-auu-auu! mourusi keltainen hirmu, ja sen ääni kävi sitä matalammaksi mitä kimakammin toinen naukui. — Miauu! Nyt se astui taas askelen eteenpäin.

Kissojen nenät olivat enää vain kämmenen leveyden päässä toisistaan; ne seisoivat kyljittäin

hyökkäysvalmiina, mutta kumpikin odottaen että toinen aloittaisi. Ne tuijottivat toisiinsa kolme minuuttia ääneti kuin kuvapatsaat, vain hännänpää heilahteli.

Keltainen alkoi taas. — Miauu-auu-auu! se vonkui kumeasti.

— Miu-uu-uu! naukui musta yrittäen äänellään säikäyttää toista, vaikka samalla peräytyi itse puoli tuumaa. Keltainen sen sijaan eteni runsaan tuuman verran. Nyt sekaantuivat viikset toisiinsa; vielä askel ja kuonot melkein osuivat yhteen.

— Mia-uu-uu! sanoi keltainen syvällä rintäänellä.

— Mi-uu! naukaisi musta, mutta peräytyi neljännestuuman. Keltainen taistelija oli jo aivan kiinni ja hyökkäsi päälle kuin paholainen.

Hirmu, kuinka ne pyörivät, purivat ja repivät toisiaan, varsinkin se keltainen kissa!

Ja miten ne reutoivat ja raapivat ja pölyttivät toisiaan, varsinkin se keltainen.

Se oli mylläkkää, milloin toinen oli päällimmäisenä, milloin toinen, mutta enimmäkseen se keltainen. Siinä ne pyöriskelivät kunnes kierähtivät katolta, ja kaikista ikkunoista kajahti suosionosoituksia. Pudotessaan takapihaan ne eivät sekunniksikaan keskeyttäneet taisteluaan, vaan repivät ja kynsivät koko ilmalennon ajan, varsinkin se keltainen. Ja kun ne putosivat maahan yhä tapellen, päällimmäisenä oli enimmäkseen yhä se keltainen, ja ennen kuin ne erosivat, kumpikin oli saanut tarpeekseen, varsinkin se musta! Se kiipesi seinää ylös ja katosi verta vuotaen ja muristen, ja ikkunasta ikkunaan kulki uutinen, että Keltainen Bill oli vihdoinkin antanut selkään Cayleyn Nigille.

Joko keltainen kissa oli sängen tarkkavainuinen tai takapihan pikku mirri kehnosti piiloutunut, koska keltainen keksi sen laatikoiden seasta, eikä kissanpoikanen yrittänytään pakoon, luultavasti siitä syystä, että oli nähnyt tappelun. Ei mikään voita naisen sydäntä niin kuin menestys taistelussa, ja keltaisesta uroskissasta ja pikku mirristä tuli hyvät ystävät, ei tosin siten, että olisivat jakaneet asunnon ja ruoan — kissain kesken se ei juuri ole tapana —, vaan siten, että soivat ystävällisesti toisilleen erivapauksia.

5

Syyskuu oli mennyt. Lokakuun lyhenevät päivät olivat käsissä, kun vanhassa korppulaatikossa sattui muuan tapaus. Jos Keltainen Bill olisi osunut paikalle, se olisi nähnyt viisi pientä poikasta käpertyneinä emonsa, takapihan pienen mirrin, syliin. Emolle se oli ihmeellinen kokemus ja se rakasti pentujaan ja nuoli niitä niin hellästi, että olisi varmaan itsekin hämmästynyt, jos olisi kyennyt tajuamaan sen.

Se oli saanut iloa ilottomaan elämäänsä, mutta myös huolia ja raskaan taakan oman raskaan taakkansa lisäksi. Sen täytyi nyt keskittää kaikki voimansa ravinnon hankkimiseen. Taakka lisääntyi, kun jälkeläiset kasvoivat niin isoiksi, että kykenivät päivisin emon poissa ollessa kiipeilemään laatikkojen seassa, mihin ne jo pystyivät täytettyään kuusi viikkoa.

Takapihalla tiedettiin hyvin, etteivät huolet tule koskaan yksinään. Mirrillä oli kolme yhteenottoa koirien kanssa, ja sitten lintukaupan neekeri kivitti sitä, kun se joutui kaksi päivää vaeltamaan nälissään. Sitten onni kääntyi. Seuraavana päivänä se tapasi maitokannun, jossa ei ollut kantta, ryösti onnistuneesti erään lihankaupustelijan ruokavieraista ja löysi ison kalanpään — kaikki kahden tunnin kuluessa. Se oli juuri palannut kotiin tyytyväisenä ja kylläisenä, kun se näki pienen ruskean otuksen takapihassa. Siinä heräsi taas voimakas metsästysvaisto. Tosin se ei tiennyt, mikä elävä toinen oli, mutta se oli tappanut ja syönyt monta hiirtä, ja tämä ilmeisestikin oli iso hiiri, jolla oli töpöhäntä ja isot korvat. Mirri hiipi sen luo tarpeettoman varovasti, sillä kaniininpoikanen vain nousi istumaan ja näytti melkein huvittuneelta. Se ei yrittänytään paeta. Mirri hyökkäsi sen kimppuun ja rupesi raahaamaan sitä. Koska se ei ollut nälkäinen, se kantoi vain saaliinsa korppulaatikoille ja pudotti poikastensa keskelle.

Kaniini ei ollut pahastikaan vahingoittunut. Se tointui säikähdyksestään, ja koska se ei päässyt laatikosta pois, se tunkeutui kissanpoikasten joukkoon, ja kun ne rupesivat illalliselle, se tuota pikaa päätti tehdä niille seuraa. Mirri oli ymmällään. Kun se pyydysti kaniinin, metsästysvaisto oli ollut siinä hallitsevana, mutta koska se sillä hetkellä oli ollut kylläinen, kaniini oli pelastunut ja kissan äidinvaisto taas herännyt. Siitä oli seurauksena, että kaniinista tuli perheen jäsen, ja sitä hoidettiin ja ruokittiin siitä lähtien kuten muitakin poikasia.

Kului pari viikkoa. Kissanpoikaset telmivät paljon laatikkojen keskellä emon poissa ollessa. Kaniini taas ei päässyt pois pesälaatikosta. Nähdessään kissanpoikasten leikkivän takapihassa Jap Malee käski neekeriä ampumaan ne. Tähän puuhaan hän ryhtyi eräänä aamuna 22-kaliiperisella haulikollaan. Hän

ampui poikasen toisensa jälkeen, ja ne putosivat puupinon rakoihin. Silloin saapui satamalaiturilta päin iso kissa, joka juoksi seinän vierustaa pitkin rotta hampaissaan. Neekeri olisi arvelematta ampunut senkin, mutta nähdessään rotan hän muutti mieltään: rottia pyydystävä kissa ansaitsi jäädä eloon. Ensimmäisen kerran mirri oli sattunut pyydystämään rotan, ja se pelasti sen hengen.

Kissa kulki puupinon luota korppulaatikolle ja arvatenkin hämmästyti, kun pennut eivät noudattaneetkaan sen kutsua, kaniinille rotta taas ei kelvannut. Mirri kyyristyi ruokkimaan kaniinia kutsuen vähän päästä poikasiaan. Äänen johtamana neekeri hiipi paikalle ja kurkistaessaan korppulaatikkoon näki siellä ihmeekseen ison kissan, elävän kaniinin ja kuolleen rotan.

Emokissa luimisti korviaan ja murisi. Neekeri poistui, mutta hetken kuluttua laatikon aukko peitettiin laudalla ja se kannettiin elävine ja kuolleine asukkaineen lintukellariin.

— Katsokaas, pomo, tässä on nyt se pieni kani, joka meiltä hävisi. Taisittekin jo luulla, että minä sen vohkin.

Kissa ja kani sijoitettiin huolellisesti isoon rautalankahäkkiin, jossa niitä näytettiin esimerkkinä onnellisesta perhe-elämästä, kunnes kaniini muutaman päivän kuluttua sairastui ja kuoli.

Kissa ei viihtynyt alkuunkaan häkissä. Ruokaa ja juomaa se sai kyllikseen, mutta se kaipasi vapautta — ja olisi sen saanutkin, ellei nelipäiväisen vankeutensa aikana olisi siivonnut ja nuollut turkkiaan niin puhtaaksi, että sen harvinaiset värit paljastuivat ja houkuttelivat Japin pitämään sen.

TOINEN ELÄMÄNVAIHE

6

Jap Malee oli juuri sellainen epäilyttävämäineinen laitakaupungin ukonkesseli, jollaisen voi odottaa tapaavansa kellarikerroksessa myymässä halpoja kanarialintuja. Hän oli hyvin köyhä, ja neekeri asui hänen kanssaan, koska 'engelsmanni' suostui jakamaan vuoteen ja ruoan hänen kanssaan ja muutenkin kohteli häntä täysin yhdenvertaisena, mitä harva amerikkalainen teki.

Jap oli täysin rehellinen parhaan ymmärryksensä mukaan, mutta sen ymmärryksen laita oli vähän niin ja näin; ja tiedettiin hyvin, että hän sai pääansionsa säilyttämällä varastettuja koiria ja kissoja ja palauttamalla ne sitten taas omistajilleen korvausta vastaan. Kanarialinnut, joita oli puoli tusinaa, olivat vain silmänlumeeksi.

— Sen vaan sanon sinulle, Sam, että vielä näet tämän pojan ajavan omilla hevosillaan, oli hänen tapana sanoa, kun jokin pieni menestys paisutti hänen likaista pientä rintaansa.

Hän oli kunnianhimoisenkin omaan veltoon ja haihattelevaan tapaansa, ja toisinaan hän halusi tulla kuuluisaksi eläintenkasvattajaksi. Hän oli kerran mennyt jopa niin pitkälle, että oli tarjonnut kissaa Knickerbockerin hienoon lemmikkieläinten näyttelyyn. Siihen hänellä oli ollut kolme vaikutinta: ensinnäkin kunnianhimo, toiseksi halu hankkia vapaa pääsy näyttelyyn ja kolmanneksi se, että "on näes hyvä tietää, mitkä kissat ovat kalliita, ennen kuin lähtee kissajahtiin". Mutta se oli hienoston näyttely ja näytteillepanijalta vaadittiin suosituksia; hänen kurja sekarotuinen persiankissansa hylättiin halveksivasti.

Sanomalehdessä Japia kiinnosti vain kadonneiden ja löydettyjen palsta. Kerran hän oli kuitenkin huomannut kirjoituksen eläinten turkin hoidosta ja leikannut sen irti. Se oli kiinnitetty hänen kopperonsa seinälle ja sen innoittamana hän otti takapihan kissan julmantuntuisten kokeilujensa uhriksi. Ensimmäiseksi hän huuhteli sen aineella, jonka piti tappaa ne pari kolme syöpäläislajia, joita sillä oli likaisessa turkissaan. Kun myrky oli tehnyt tehtävänsä, hän pesi kissan perusteellisesti saippualla ja lämpöisellä vedellä piittaamatta vähääkään sen hampaista, kynsistä tai naukumisesta. Mirri oli raivoissaan, mutta kuivuessaan uunin viereen asetetussa häkissä se tunsu lämmön leviävän koko ruumiiseensa, ja sen turkki muuttui pöyheäksi, ihmeen pehmeäksi ja valkoiseksi.

Jap ja hänen apulaisensa olivat erittäin tyytyväisiä tulokseen, ja olisi luullut mirrinkin olevan. Mutta tähänastinen oli ollut vasta esivalmistelua, nyt seurasi varsinainen hoito: "Mikään ei edistä karvan kasvua paremmin kuin rasvapitoinen ravinto ja yhtämittäinen oleskelu kylmässä ilmassa", sanottiin lehtileikkeessä. Oli talvi, ja Jap Malee vei takapihalle mirrin häkin, joka oli peitetty vain sen verran, ettei siihen päässyt sade eikä tuuli, ja sitten hän antoi kissalle niin paljon öljykakkuja ja kalanpäitä kuin se suinkin jaksoi syödä. Viikon kuluttua alkoivat seuraukset näkyä. Mirri lihoi nopeasti, ja sen turkki muuttui pehmeäksi ja kiiltäväksi — eihän sillä muuta tehtävää ollutkaan kuin lihoa ja hoitaa turkkiaan. Häkki pidettiin puhtaana, ja kylmyys ja rasvapitoinen ruoka tekivät tehtävänsä: turkki tuli päivä

päivältä yhä tuuheammaksi ja kiiltävämmäksi, niin että mirri sydäntalvella, karvan ollessa tiheimmillään, oli jo tavattoman kaunis ja laikkujensa ansiosta jopa erikoisen näköinen kissa.

Jap oli hyvin tyytyväinen tulokseen; ja kun pienikin menestys vaikutti häneen yleensä voimakkaasti, hän alkoi nyt haaveilla kunnian kukkuloista. Jospa hän lähettäisikin takapihan kissan piakkoin pidettävään näyttelyyn? Edellisen vuoden kokemuksista viisastuneena hän oli nyt hyvin huolellinen kaikissa yksityiskohdissa.

— Eihän sitä, näes, voi lähettää sinne kulkukissana, hän huomautti apulaiselleen. — Täytyy ensin vähän reilata asioita, jotta katti kelpaisi noille Knickerbockereille. Sillä täytyy olla hieno nimi, jotain kuninkaallista, ymmärrätkös, ei mikään uppoa Knickerbockereihin paremmin kuin kuninkaalliset. "Prinssi Murri" tai "Prinssi Pirre", miltäs se kuulostaisi? Mutta ei sentään, nehän ovat kollikissojen nimiä. Mutta sanopas, Sam, mikä olikaan se sinun kotisaaresi nimi?

— Analostan.

— Voi peijakas! Analostanin prinsessa — sehän passaa kuin nyrkki silmään. Näyttelyn ainoa analostanilainen rotukissa! Mainiota! miehet nauraa räkättivät yhteen ääneen.

— Mutta meillä pitää olla sukutaulukin, ymmärrätkös?

Niinpä he tekaisivat kissalle pitkän sukutaulun tavanmukaiseen malliin. Sitten Sam lainasi mustan silkkihatun ja vei eräänä pimeänä iltapäivänä kissan sukutauluineen päivineen näyttelypaikan ovelle. Musta mies osasi käyttäytyä arvokkaasti. Hän oli näet ollut Sixth Avenuella parturina ja pystyi näiden muutamien minuuttien ajaksi saamaan esiintymiseensä enemmän loistoa ja ylhäisiä eleitä kuin Jap Malee koko ikänään, ja siinä epäilemättä syy, miksi Analostanin prinsessa otettiin niin huomaavaisesti vastaan kissanäyttelyyn.

Jap oli hyvin ylpeä päästyään mukaan näyttelyyn, mutta tunsu samalla laitakaupungin kasvatin suurta kunnioitusta yläluokkaa kohtaan, ja kun hän avajaispäivänä tuli ovelle, hän masentui tyystin nähdessään sellaisen määrän vaunuja ja silkkihatuttuja. Ovenvartija katsoi häneen terävästi, mutta nähtyään lipun päästi hänet kuitenkin sisään, koska piti häntä jonkun näytteillepanijan tallirenkänä.

Salissa oli pitkien häkkirivien edessä samettimatot. Jap hiiviskeli arkana laitimmaisilla käytävillä ja näki monenlaisia kissoja, joista toisilla oli punaiset, toisilla siniset nauhat. Hän kurkisteli joka puolelle, mutta ei uskaltanut kysyä omaa kissaansa, sillä häntä värisytti jo pelkkä ajatuskin, mitä tämä loistava seurapiiri mahtaisi sanoa, jos se saisi tietää, minkä metkun hän oli sille tehnyt.

Hän oli kiertänyt kaikki sivukäytävät ja nähnyt monta palkinnon saajaa, mutta ei merkkiäkään takapihan kissasta. Kesikäytävällä oli enemmän väkeä. Hän suuntasi nyt kulkunsa sinne, mutta kun hän ei vielääkään nähnyt omaa kissaansa, hän arveli että tuomarit olivat varmaan keksineet petoksen ja hylänneet sen. Vähät siitä, hän oli joka tapauksessa päässyt näyttelyyn ja tiesi nyt, mistä tapaisi arvokkaita persian- ja angorakissoja.

Keskimmäisessä rivissä olivat valiokissat. Siellä oli kova tungos. Käytävä oli aidattu köysillä ja kaksi poliisia piti yleisöä liikkeellä. Jap työntyi joukkoon, mutta ei nähnyt päiden ylitse, ja vaikka hyvinpukeutuneet katsojat koettivatkin väistää hänen huonoja vaatteitaan, ei hän päässyt tunkeutumaan kyllin lähelle. Huomautuksista hän kuitenkin arvasi, että näyttelyn helmi oli siellä.

— Onpa se kaunis! sanoi eräs pitkä nainen.

— Ja miten hienostunut! vastasi toinen.

— Näkee jo päältäkin, että sen esivanhemmat ovat eläneet monien sukupolvien ajan hienoissa piireissä.

— Haluaisinpa omistaa tuon upean eläimen!

— Kuinka tyynen arvokas se onkaan!

— Sen sukupuu juontaa juurensa kuulemma aina faaraoihin saakka.

Ja likainen pikku Jap ihmetteli mielessään, kuinka hän ylimalkaan oli rohjennut lähettää takapihan kissansa moiseen seuraan.

— Suokaa anteeksi, rouva. Näyttelyn johtaja tunkeutui joukon läpi. — "Eläinten ystävän" taiteilija on tullut piirtämään lehteään varten kuvaa näyttelyn helmestä. Saanko pyytää teitä siirtymään hiukan. Sillä tavalla — kiitos.

— Voi, herra johtaja, voisitteko millään taivuttaa omistajaa myymään tuon kauniin eläimen?

— Hm, en oikein tiedä, vastasi puhuteltu. — Olen kuullut, että hän on hyvin varakas ja vaikeasti tavoitettavissa, mutta yritän parastani, rouva. Kuulin hänen hovimestarinsa kertovan, että hän oli hyvin haluton luovuttamaan aarrettaan koko näyttelyyn. Te siellä, siirtykäähän pois tieltä, ärjäisi johtaja, kun nukkavieru pieni mies työntyi innokkaasti taiteilijan ja siniverisen kissan väliin.

Mutta epäilyttävämaineinen ystävämme halusi tietää, mistä arvokkaimmat kissat oli löydettävissä. Hän pääsikin niin lähelle, että näki vilauksen häkistä ja plakaatista, jossa ilmoitettiin, että Knickerbockerin lemmikkieläinten näyttelyn sinisen nauhan ja kultamitalin oli saanut "jalorotuinen Analostanin prinsessa, jonka J. Malee, Esq., tunnettu eläinten ystävä, on tuonut maahan ja asettanut näytteille. (Ei ole myytävänä.)"

Jap pidätti henkeään ja vilkaisi uudestaan. Totta se oli, ei siitä mihinkään päässyt! Tuolla korkealla, kullatussa häkissä, samettityynyllä ja neljän poliisin vartioimana istui hänen takapihan kissansa mustalaikkuinen turkki sähköjen, sinertävät silmät puoleksi suljettuina ja näytti olevan lopen kyllästynyt koko touhuun, josta se ei ymmärtänyt tuon taivaallista.

7

Jap Malee maleksi häkin lähettyvillä tuntikausia nauttien katsojien huomautuksista ja juopuen maineen loisteesta, jollaista hän ei ollut elässään kokenut eikä edes kuvitelmissaan uskonut mahdolliseksi. Mutta hän ymmärsi, että hänen oli viisainta pysyä tuntemattomana; hänen "hovimestarinsa" sai hoitaa koko asian.

Takapihan kissan ansiosta näyttelystä tuli menestys. Joka päivä kissan arvo nousi omistajan silmissä. Hän ei tiennyt, mitä kissoista maksettiin ja luuli maininneensa kerrassaan huippuhinnan, kun "hovimestarinsa" välityksellä valtuutti johtajan myymään Analostanin prinsessan sadasta dollarista.

Tällä tavoin takapihan kissa joutui siis muuttamaan näyttelystä erääseen Fifth Avenuen taloon. Aluksi sen käyttäytyminen oli merkillisen kesytöntä. Sen vihamielisen suhtautumisen hyväilyihin selitettiin kuitenkin johtuvan siitä, että se aito ylimysten tapaan vieroksui liikaa tuttavallisuutta. Kun se pakeni sylkoiraa ja hyppäsi keskelle päivällispöytää, se osoitti muka syvälle juurtunutta, joskin harhaan osunutta halua välttää alentavia tuttavuuksia. Hyökkäys kanarialinnun kimppuun annettiin anteeksi sillä perusteella, että se itäisessä kotimaassaan oli tottunut toimimaan itsevaltaisesti. Erityisesti ihailtiin sen ylhäistä tapaa ottaa kansi maitokannun päältä. Sen vastenmielisyys silkillä vuorattua koriaan kohtaan ja yhä uudistuvat hyökkäykset ikkunoita vasten voitiin helposti selittää: kori oli liian yksinkertainen, eikä sen kuninkaallisessa kodissa käytetty ikkunalaseja. Sen tapa liata lattiamatot oli vain osoitus itämaisestä kasvatuksesta. Ja se taas, ettei se monista yrityksistään huolimatta onnistunut saamaan kiinni varpusia korkeiden muurien ympäröimällä takapihalla, oli todiste kuninkaallisen kasvatuksen veltostuttavasta vaikutuksesta. Sitä ruokittiin ja hemmoteltiin, näyteltiin ja kiiteltiin, mutta se ei ollut onnellinen. Sillä oli koti-ikävä! Se kynsi kaulassaan olevaa sinistä nauhaa, kunnes sai pois sen; se hyppäsi ikkunalasia vasten, koska luuli pääsevänsä siitä ulos; se karttoi ihmisiä ja koiria, koska ne olivat aina olleet sille vihamielisiä ja pahoja; ja se istui ja katseli ikävöivästi ikkunasta näkyviä kattoja ja takapihoja ja toivoi pääsevänsä tutustumaan niihin.

Mutta sitä vartioitiin visusti eikä laskettu milloinkaan ulos, ja niinpä se pääsi nauttimaan onnellisista roskapönttöretkistä vain silloin, kun nämä riemun kätköt olivat vielä sisällä. Eräänä maaliskuun iltana, kun niitä vietiin ulos riviin odottamaan varhaista aamutyhjennystä, Analostanin prinsessa kuitenkin huomasi tilaisuutensa tulleen, pujahti ulos ovesta ja katosi näkyvistä. Siitä syntyi tietysti iso hälinä; mirri ei tiennyt siitä mitään eikä välittänyt tietääkään — sen ainoa ajatus oli päästä kotiin.

Saattoi olla puhdas sattuma, että se lähti juuri Gramercy Grange Hillin suuntaan, mutta sinne se kuitenkin päätyi useiden pikku seikkailujen jälkeen. Entä sitten? Sillä ei ollut kotia eikä ruokaa. Mutta nälästä huolimatta se tunsu itsensä kumman onnelliseksi. Se piiloutui vähäksi aikaa erääseen puutarhaan. Idästä alkoi puhaltaa raaka tuuli, mutta mirrille se toi tutun tervehdyksen; ihminen olisi sanonut sitä epämiellyttäväksi sataman hajuksi, mutta mirrille se oli tervetullut viesti kotoa. Se lähti juoksemaan itään suuntautuvaa katua pitkin, pujahteli läpi puutarha-aitojen, pysähtyi silloin tällöin hetkeksi, ylitti kadun hakeutuen varjon puolelle ja tuli lopulta satamaan ja veden partaalle. Mutta paikka oli vieras. Sen oli käännäyttävä joko pohjoiseen tai etelään.

Jokin voima sai sen lähtemään kohti etelää. Se puikkelehti telakoiden ja koirien, ajoneuvojen ja kissojen, lahdenpolvekkeiden ja lauta-aitojen välitse ja saapui tunnin tai parin kuluttua tuttuun ympäristöön tuttujen tuoksujen pariin. Aurinko ei ollut vielä ehtinyt nousta, kun se jo pujahti väsyneenä ja kipein jaloin tutun aidan tutusta rakosesta ja kiipesi tutun muurin yli omaan takapihaansa, lintukellarin taakse — samaan korppulaatikkoon, jossa se oli nähnyt päivänvalon.

Olisipa Fifth Avenuen perhe nähnyt mirrin itämaisessa kotiympäristössään! Levättyään

perusteellisesti se nousi tyynesti korppulaatikosta, lähti astelemaan kellariin vieviä portaita ja ryhtyi taas entiseen tapaan haeskelemaan syötävää. Ovi aukeni ja kynnyksellä seisoivat neekerit. Hän huusi sisällä olevalle lintukauppiaille:

— Tulkaahan tänne, pomo! Eiköhän tuolla ole vain se Analostanin prinsessa. Se on tullut takaisin!

Jap ennätti parahiksi näkemään, miten kissa kiipesi muurin päälle. He kutsuivat sitä houkuttelevalla ja mairealla äänellä:

— Kis, kis, kis! Tulehan nyt, kisuparka, tule! Mutta mirri ei suostunut tulemaan, vaan katosi ja ryhtyi metsästäämään suuhunpantavaa entiseen tapaan.

Analostanin prinsessa oli ollut Japille onnenpotkaus — kellariin oli sen ansiosta hankittu monenlaisia mukavuuksia ja häkkeihin uusia vankeja. Oli sen vuoksi tuiki tärkeätä saada hänen kuninkaallinen korkeutensa taas kiinni. Sille pantiin syötiksi lihantähteitä ja muita vastustamattomia houkutusia, ja viimein se nälän pakottamana hiipi laatikkoonsa, jossa oli suuri kalanpää. Väijyksissä ollut neekeri nykäisi nuorasta, joka laukaisi kannen, ja tuossa tuokiossa Analostan oli jälleen kellarissa muiden vankien joukossa.

Jap oli sinä aikana tutkinut ahkerasti "kadonneita ja löydettyjä" -palstaansa. Ja siinä se tosiaan oli: "Kahdenkymmenen viiden dollarin palkkio", jne. Vielä samana iltana herra Maleen hovimestari meni Fifth Avenuen taloon viemään kaivattua kissaa.

— Herra Malee lähettää tervehdyksensä. Analostanin prinsessa palasi entisen omistajansa taloon. Herra Malee on iloinen voidessaan toimittaa sen takaisin uudelle omistajalleen.

Herra Maleelle ei tietenkään voitu maksaa löytöpalkkiota, mutta hovimestarin laita oli toinen ja hän osoitti selvästi, että toivoi saavansa luvattun palkkion ja vähän ylikin.

Kissaa vartioitiin sen jälkeen erittäin huolellisesti; mutta nytkään se ei iloinnut helpoista päivistään, puhumattakaan että olisi lakannut kaipaamasta entistä elämäänsä leipähuolineen kaikkineen. Se tuli yhä hurjaluontoisemmaksi ja tyytymättömämmäksi.

8

Kevät puki New Yorkia parhaimpiinsa. Likaiset pikku varpuset hyppivät toistensa yli rähistessään katuojissa, kissat mourusivat kaikki yöt ja Fifth Avenuen perhe suunnitteli maalle muuttoa. Tavarat pakattiin, talo lukittiin ja sitten matkustettiin kahdeksankymmenen kilometrin päässä sijaitsevalle maatilalle. Mirri seurasi tietysti mukana koriin suljettuna.

— Sitä se juuri tarvitseekin, ilmaston vaihdosta ja uutta ympäristöä, jotta se vieraantuisi entisestä omistajastaan ja lakkaisi ikävöimästä.

Kori nostettiin keinuviin kieseihin. Takapihan kissa tunsu uusia ääniä ja hajuja, jotka tulivat ja menivät. Käännettiin. Sitten kuului lukemattomien jalkojen jytinää, ja kori keikkui entistä kovemmin. Hetken oli rauhallista, mutta pian tuli taas suunnanmuutos, sitten muutamia napsahduksia ja paukahduksia, kajahti pitkä kimakka vihellys ja valtavan ulko-oven kellot kilahtivat, sitten jyrinää, suhinaa ja ilkeätä hajua, inhottavaa hajua, voimistuvaa ja kerrassaan puistattavaa hajua, kuolettavaa, karmivan myrkyllistä katkua ja sitten jyrinää, johon mirriparan naukaisut täysin hukkuivat, mutta kun se oli jo saavuttanut kestokykynsä rajan, tuli helpotus. Mirri kuuli kolinaa ja kalinaa. Tuli valoa ja ilmaa. Sitten kuului miehen huuto: "Junanvaihto kadulle satakaksikymmentä viisi matkustaville", vaikka se kissan korvissa kuulosti vain pelkältä kiljumiselta. Jyrinä melkein lakkasi — nyt se lakkasi kokonaan. Myöhemmin sama tärskähtely, rymy ja kova melske alkoi uudelleen, mutta haju ei ollut enää yhtä myrkyllistä; jyrinää, tärinää, kirskunaa, pysähtelyä, kalinaa ja kolinaa; oli hajuja, töyssähdyksiä, lisää hajuja ja töyssähdyksiä — milloin voimakkaita, milloin heikkoja — kaasua, savua, kirskahduksia, kellojen kilinää, tärinää, pauhua, jyrinää ja uusia hajuja, risahduksia, rasahduksia, kallistumista, ryminää ja yhä enemmän hajuja, mutta suunta tuntui sentään pysyvän tänä aikana entisellään.

Kun viimein pysähdettiin, pilkotti päivä korin rakosista. Kissaruhtinatar nostettiin taas keinuviin vanhanmallisiin perhekieseihin. Nyt poikettiin syrjään äskeisestä suunnasta, ja tuota pikaa alkoi kuulua pyörien ritinää ja ratinaa. Siihen sekoittui kohta uusi ja kauhistuttava ääni, koirien — isojen ja pienten - haukunta, ja se kajahti pelottavan läheltä. Kori nostettiin kieseiltä, ja takapihan kissa oli saapunut maaseutukotiinsa.

Kaikki olivat ylenpalttisen ystävällisiä ylhäissukuiselle kissalle, jotta se viihtyisi hyvin, mutta jostain syystä kukaan ei miellyttänyt mirriä, ellei ehkä iso lihava keittäjä, jonka se keksi astellessaan keittiöön. Analostanin prinsessa ei ollut kuukausiin tavannut mitään niin takapihantuoksuista kuin tämä rasvainen

ihminen, ja se alkoi tuntea kiinnostusta häneen.

Kun keittäjä kuuli, että kissan pelättiin karkaavan, hän sanoi:

— Kyllä minä ne halut siitä karistan. Heti kun kissa on nuollut kypälänsä, se pysyy kyllä kotona. Hän kaappasi luoksepääsemättömän ylimyksen näppärästi esiliinaansa ja syyllistyi kauheaan majesteettirikokseen sivelemällä sen kypälät paistinrasvalla.

Tietysti Mirri loukkaantui siitä — se loukkaantui tässä talossa kaikesta —, mutta maahan päästyään se alkoi nuolla kypäliään ja oli ilmeisen tyytyväinen rasvan makuun. Tunnin verran se nuoleskeli kypäliään, ja keittäjä julisti voitonriemuksena:

— Nyt se pysyy kyllä vissisti kotona.

Ja se pysyikin, mutta osoitti hämmästyttävää ja suorastaan harmillista mieltymystä keittäjää, keittiötä ja likasankoa kohtaan.

Vaikka sen omituiset tavat surettivatkin perhettä, oli toki hauskaa, että Analostanin prinsessa oli nyt tyytyväisempi ja suopeampi kuin ennen. Viikon, parin kuluttua sille annettiin enemmän vapautta. Sitä suojeltiin kaikilta vaaroilta. Koirat opetettiin kunnioittamaan sitä. Kenellekään talon miehistä tai pojista ei olisi juolahtanut päähän kivittää tätä kuuluisaa rotukissaa. Ruokaa se sai niin paljon kuin halusi, mutta oli silti tyytymätön elämäänsä. Se ei oikein itsekään tiennyt, mitä kaipasi. Sillä oli kaikkea, mutta se kaipasi yhä jotain. Syötävää ja juotavaa oli tosin yllin kyllin, mutta miltä maitokaan maistui, kun sitä sai juoda suoraan kupista niin paljon kuin mieli. Sitähän piti varastaa peltikannusta, silloin kun nälkä kurni vatsaa, muuten se ei ollut oikean makuista eikä oikeata maitoa.

Olihan täälläkin pihamaata talon edessä ja takana ja sivuillakin, paljon olikin, mutta se oli kauttaaltaan ruusujen myrkyttämä ja turmelema. Hevosilla ja koirillakaan ei ollut oikeata hajua; koko maaseutu oli luotaantyöntävän autio ja eloton — ei muuta kuin kyllästyttävää puutarhaa ja heinäniittyä, eikä edes yhtään asumusta tai savutorvea silmien iloksi. Miten se sitä vihasikaan!

Vain yksi ainoa hyvältä tuoksuva pensas oli tämän kamalan puutarhan hoitamattomassa nurkkauksessa. Mirri repi ja raastoi sen lehtiä ja piehtaroi nautiskellen niissä. Pensas olikin täällä sen elämän ainoa valopilkku, sillä saapumisensa jälkeen se ei ollut löytänyt ainoatakaan mädäntynyttä kalanpäättä tai kunnan jätetyynyriä.

Kaiken kaikkiaan se ei ollut elämässään nähnyt yhtä ikävää, vastenmielistä ja hajutonta paikkaa. Se olisi varmaan lähtenyt tiehensä ensimmäisenä yönä, jos olisi ollut vapaa. Mutta kesti vielä viikkoja ennen kuin vapaus koitti, ja sillä välin mieltymys keittäjään kehittyi pidättäväksi siteeksi. Mutta koko kesän kestäneen tyytymättömyyden jälkeen sattui eräänä päivänä joukko tapauksia, jotka herättivät kuninkaallisen vangin takapihavaistot taas henkiin.

Maataloon oli tuotu satamasta suuri tavarakäärö. Sen sisällöllä ei ole tässä yhteydessä suurta merkitystä, pääasia, että siitä levisi ainakin parikymmentä kiihottavaa ja nenää kutkuttavaa sataman ja laitakaupungin tuoksua. Muistikuvien langat ovat epäilemättä yhteydessä hajuaistiin, ja entisyys palasi mirrin mieleen vaarallisen voimakkaana.

Seuraavana päivänä keittäjä lähti tiehensä jonkin rettelön johdosta, jonka samainen tavarakäärö aiheutti. Pidättävä side oli nyt katkaistu. Kävi vielä niin, että samana iltana talon nuorin poika, kamala pieni amerikkalainen, jolla oli kuninkaallisuudesta hyvin vaillinaiset käsitykset, satoi peltipurkin siniverisemme häntään. Epäilemättä sen tarkoituksena oli edistää jotain epäitsekästä kokeilua, mutta mirripä rankaisi häntä moisesta mielivaltaisuudesta kypälällään, jossa siihen tarkoitukseen oli viisi ongenkoukkuja. Kauhistuneen amerikkalaispojan hätähuudot saivat amerikkalaisäidin liikkeelle. Naisellisen taitavasti hän huitaisi kirjallaan mirriä, joka kuin ihmeen kaupalla vältti iskun ja säntäsi saman tien pakoon — tietysti suoraan yläkertaan.

Rotta pakenee vainottuna portaita alas, koira pyrkii eteenpäin, mutta kissa karkaa aina ylöspäin.

Mirri piiloutui ullakolle, josta sitä ei löydetty, ja odotti pimeään tuloa. Sitten se hiipi alakertaan ja koetti jokaista ovea vuoron perään, kunnes tapasi yhden lukitsemattomana ja pakeni mustaan elokuun yöhön. Ihmisen silmissä yö oli pikimusta, mutta takapihan kissasta vain harmaa, ja nyt se hiipi inhottavien pensaiden ja kukkaistutusten ohi, näykkäsi viimeisen kerran pensaankäppyrää, joka oli ollut puutarhan ainoa viehätys, ja lähti rohkeasti samaan suuntaan, jota keväällä oli tullutkin.

Kuinka se saattoi löytää tien, jota ei ollut koskaan nähnyt? Kaikilla eläimillä on jonkinlainen suuntavaisto. Ihmisillä se on hyvin heikko, kun taas hevosilla erittäin voimakas, mutta myös kissoilla tämä kyky on varsin kehittynyt, ja tämän salaperäisen vaistonsa johtamana se lähti vaeltamaan länteen päin, ei mitenkään määrätietoisesti, vaan siitä yksinkertaisesti syystä, että tietä pitkin oli helppo

kulkea. Tunnissa se käveli kolmisen kilometriä ja saapui Hudsonin joelle. Nenässään se oli monta kertaa tuntenut, että reitti oli oikea. Haju toisensa jälkeen oli tutunomainen. Saman kokee ihminenkin tuntiessaan heti kadun, jolla kerran on kävellyt, vaikka siitä ensimmäisellä kerralla ei jäänyt minkäänlaista kuvaa hänen mieleensä. Hän toteaa oitis: minähän olen ollut täällä ennenkin.

Suuntavaisto oli siis mirrin pääasiallisena oppaana, mutta nenä se sille kaiken aikaa vakuutti: "Olet kyllä oikealla tiellä — tämän paikan sivuutimme keväällä."

Jokivarressa oli rautatie. Mirri ei voinut kävellä veden yli, joten sen täytyi kääntyä joko pohjoiseen tai etelään. Tässä tapauksessa sen suuntavaisto oli selvä; se sanoi: "Käänny etelään", ja mirri lähti juoksemaan kapeaa polkua, joka jäi kiskojen ja aidan väliin.

KOLMAS ELÄMÄNVAIHE

9

Kissat kiipeävät sukkelasti puuhun tai muurin yli, mutta kun on juostava yhtä mittaa kilometrikaupalla tunti tunnin jälkeen, se kysyykin jo koiramaista laukkaa eikä kissan tassuttelua. Vaikka matkanteko oli helppoa ja polku oikoinen, kului tunti, ennen kuin toiset kolme kilometriä olivat jääneet mirrin ja manalan ruusujen väliin. Se oli uupunut ja jalkojakin kivisteli. Se oli juuri aikeissa levätä, kun aidan luokse juoksi koira ja rupesi haukkumaan niin lujaa aivan korvan juuressa, että mirri hypähti säikähtyneenä. Se juoksi polkua pitkin minkä kypälistä pääsi ja vilkuili sivulleen, pääsisikö koira aidan yli. Ei, ei vielä! Mutta se juoksi aivan rinnalla hirmuisesti muristen mirrin kipittäessä turvallisella puolella.

Koira haukkui ja murisi yhä kovemmin ja jyrisi lopulta kuin ukkonen. Silloin näkyi valoa. Mirri katsoi taakseen, mutta ei nähnyt koiraa, vaan suunnattoman mustan olennon, joka lähestyi hehkuvan punainen silmä otsassaan, sähisi ja sylki kuin kokonainen kissalauma. Mirri ei uskaltanut hypätä aidalle vaan juoksi minkä kypälistä pääsi saavuttaen elämänsä ennätyksen. Se juoksi kuin koira, ihan lentämällä, mutta kaikki oli turhaa. Takaa-ajava hirviö oli aivan kintereillä, mutta ei pimeässä tavoittanutkaan sitä, vaan syöksyi ohi ja hävisi yöhön. Kissa kyyristyi haukkomaan henkeään, se oli nyt puoli kilometriä lähempänä kotia kuin silloin, kun koira alkoi haukkua.

Se oli tavannut nyt ensimmäisen kerran tuon oudon hirviön, jota sen silmät eivät tunteneet, vaikka nenä tunsikin ilmoittaen, että se oli uusi tienviitta kotiin. Mirri lakkasi pian pelkäämästä näitä hirviöitä. Se huomasi, että ne olivat kovin typeriä eivätkä löytäneet sitä, jos se hiipi vain hiljaa aidan alle ja makasi alallaan. Aamuun mennessä se kohtasi niitä useita, mutta selvisi kaikista naarmuitta.

Auringon noustessa se saapui kotimatallaan somaan kyläpahaseen, jossa sitä onnisti niin hyvin, että se löysi tuhkaläjystä hiukan syötävää. Päivän se vietti lähellä tallia. Ympärillä liikuskeloi pari koiraa ja joukko pieniä poikia, jotka olivat vähällä tehdä lopun sen elämänjuoksusta. Paikka tuntui hyvin kotoiselta, mutta sillä ei ollut pienintäkään aikomusta jäädä sinne. Sitä ajoi eteenpäin sisäinen pakko, ja seuraavana iltana se lähti matkaan entiseen tapaan.

Yksisilmäisten jyristeltyä sen ohi koko päivän se oli jo tottunut niihin jatkaessaan yöllä matkaansa. Päivän se vietti ladossa pyydystäen siellä hiiren, ja seuraava yö oli edellisen kaltainen, paitsi vastaan tulevaa koiraa, joka ajoi sen hyvän matkaa takaisin päin. Monta kertaa se eksyi teiden risteyksissä ja kulki pitkät matkat harhaan, mutta kääntyi aikanaan taas etelään, oikeaan suuntaansa. Päivät se piileksi latojen alla vältellen koiria ja pikkupoikia ja yöt se nilkutti polkua pitkin jalat yhä arempina. Sinnikkäästi se jatkoi matkaansa kohti etelää kilometri kilometrin jälkeen, aina vain etelämmäs huolimatta koirista, pikkupojista, jyrisevistä hirviöistä ja nälästä — yhä vain eteenpäin. Nenä antoi sille aina silloin tällöin rohkaisevan tiedon: "tässä taas haju, jonka ohitimme viime keväänä".

10

Niin kului viikko. Likaisena, syvässä alennustilassa, nilkkujalkaisena ja väsyneenä mirri saapui Harlemin sillalle. Se ei kuitenkaan pitänyt sillasta, vaikka herkulliset tuoksut ympäröivätkin sitä. Puolen yötä se kuljeskeli rannalla edestakaisin ja keksi viimein, että etelään pääsi toistenkin siltojen ylitse; se teki lisäksi vielä sen mielenkiintoisen havainnon, että miehet olivat täällä yhtä vaarallisia kuin pojatkin. Jostain syystä sen täytyi kuitenkin palata Harlemin sillalle, sillä eivät vain sen tuoksut olleet tuttuja, vaan äänekin: yksisilmäisen juostessa sillalla kuului näet samaa merkillistä jytinää, joka keväällä oli herättänyt sen huomiota.

Vasta iltamyöhäisellä mirri hyppäsi siltapalkeille ja alkoi hiipiä veden yli. Se ei ollut kulkenut

matkasta vielä kolmattakaan osaa, kun vastakkaiselta rannalta tulla jyristi yksisilmäinen. Kissa säikähti kauheasti, mutta koska se tiesi, kuinka typeriä ja sokeita yksisilmäiset olivat, se pudotti itsensä matalalle sivupalkille ja kyyristyi. Typerä hirviö kulki tietysti ohi mitään huomaamatta, ja kaikki olisi käynyt hyvin, ellei se, tai toinen samanlainen, olisi äkkiä tullut takaapäin sähisten ja sylkien. Kissaparka loikkasi radalle ja syöksyi kohti kotirantaa. Se olisi ehkä sen saavuttanutkin, ellei kolmas punasilmäinen, ulvova hirviö olisi tullut vastaan siltä suunnalta. Mirri juoksi niin kovaa kuin suinkin pääsi, mutta joutui kahden vihollisen väliin. Se ei voinut tehdä muuta kuin hypätä epätoivoissaan ratapalkilta — tietämättä minne. Alas, alas, alas — läiskis, plums, syvälle veteen ... Kylmää se tosin ei ollut, sillä oli elokuu, mutta muuten aivan kauheaa!

Mirri sylki ja pärski pinnalle päästyään, katseli ympärilleen nähdäkseen, uiko hirviö sen perässä, ja oikaisi sitten kohti rantaa. Se ei ollut koskaan opetellut uimaan, mutta ui silti siitä yksinkertaisesta syystä, että kissan asento ja liikkeet ovat samat uudessa ja kävellessä. Koska se oli pudonnut paikkaan, joka ei sitä miellyttänyt, se koetti tietysti kävellä pois, ja seurauksena oli, että se ui rantaan. Kumpaiseenko rantaan? Kotiinkaipaavan vaisto on erehtymätön: eteläranta oli ainoa, joka sille kelpasi, koska se oli lähinnä kotia. Se kiipesi vettä valuen liejuiselle rannalle ja rämpi kivihiihi- ja multakasojen poikki niin mustan, kuraisen ja epäkuninkaallisen näköisenä kuin kissa suinkin voi olla.

Kun jalorotuinen takapihan kissa oli tointunut mielenjärkytyksestään, ei äskeinen sukellus enää tuntunutkaan hullumalta. Ulkonaisesti sillä oli mukavan lämmin olo kylvyn jälkeen, sisäisesti sitä elähdytti voiton tunne, olihan se vetänyt nenästä noita kolmea jättiläishirmua.

Sen nenä, muisti ja suuntavaisto kehottivat sitä palaamaan taas radalle, mutta koska siellä jyristeli yhtenä näitä ukkospetoja, varovaisuus neuvoi sitä seuraamaan kotoisen tuntuista joenvartta; näin se pelastui tunnelin sanoin kuvaamattomista kauhuista.

Neljättä päivää se joutui perehtymään East Riverin rantalaitureiden sokkeloihin ja moninasiin vaaroihin. Kerran se erehtyi menemään lautalle, joka vei sen Long Islandiin, mutta se palasi seuraavalla lautalla takaisin. Myöhään kolmantena yönä se saapui tutulle maaperälle, siihen kohtaan, jossa se ensimmäisellä pakoretkellään oli viettänyt yön. Siitä alkaen matka edistyi varmasti ja nopeasti. Mirri tiesi nyt, minne oli menossa ja miten pääsisi päämääräänsä. Se osasi nyt taitavammin väistää koiriakin. Se riensi yhä nopeammin ja tunsu itsensä yhä onnellisemmaksi. Kohta se pääsisi käpertymään keräksi synnyinseudullaan - omassa takapihassaan. Vielä kulmaus, ja sitten kortteli näkyisi.

Mutta mitä nyt! Se olikin hävinnyt! Mirri ei tahtonut uskoa silmiään, mutta muutakaan ei voinut. Siinä missä ennen olivat seisoneet, kallistelleet, torkkuneet tai nyhjöttäneet korttelin talot, oli nyt suuri myllätty autiomaa täynnä kiviä, puutavaraa ja kuoppia.

Mirri kiersi koko alueen. Sen sijainnista ja katukäytävien tutunomaisuudesta se tiesi olevansa kotona. Tuossa oli asunut lintukauppias, tuossa oli vanha takapiha. Mutta kaikki oli poissa, hävinnyt kertakaikkiaan tuoksuineen päivineen; ja mirrin valtasi niin syvä toivottomuus, että sen sydämeen ihan koski.

Kiintymys takapihaan oli ollut sen hallitsevin tunne. Se oli luopunut kaikesta palatakseen kotiin, jota enää ei ollut olemassa, ja taas sen urhea pikku sydän sai iskun. Se vaelteli mykkien tavararöykkiöiden keskellä löytämättä lohdutusta tai syötävää. Tuho oli hävittänyt monta kortteliä ja edennyt veden partaalta taaksepäin. Tulipalo se ei ollut ollut; semmoisen mirri oli kerran nähnyt. Näytti pikemminkin siltä, kuin punasilmäiset hirviöt olisivat riehuneet täällä oikein joukolla. Mirri ei tiennyt mitään siitä suuresta sillasta, jonka oli määrä alkaa tästä samaisesta paikasta.

Auringon noustua se lähti etsimään kattoa päänsä päälle. Muuan läheisistä kortteleista oli vielä melkein ennallaan, ja Analostanin prinsessa vetäytyi sinne. Se tunsu muutamia sikäläisiä polkuja; mutta tultuaan sinne, se koki taas ikävän yllätyksen: siellä aivan vilisi kissoja joiden oli, kuten sen itsensäkin, ollut pakko lähteä entisiltä sijoiltaan, ja kun jätetynnyrit tuotiin ulos, oli jokaisen kimpussa monta takapihan asukasta. Maassa oli toisin sanoen nälänhätä, ja kärsittyään sitä muutaman päivän mirrin täytyi lähteä toiseen kotiin Fifth Avenuen varrelle. Mutta siellä se totesi talon lukituksi ja autioksi. Mirri odotteli päivän verran, joutui ikävään seikkailuun sinitakkisen ison miehen vuoksi, ja palasi seuraavana yönä ylikansoitettuun kortteliinsa.

Syyskuu ja lokakuu jäivät taakse. Monet kissoista kuolivat nälkään tai olivat liian heikkoja kyetäkseen pakenemaan vihollisiaan. Mutta mirri, joka oli nuori ja voimakas, eli vielä.

Hävitettyissä kortteleissa tapahtui suuria muutoksia. Vaikka ne olivat olleet hiljaisia sinä yönä, jolloin mirri näki ne ensimmäisen kerran, ne olivat päivisin täynnä meluavia työmiehiä. Muuan iso rakennus, joka takapihan kissan saapuessa oli ollut jo melko pitkällä, valmistui lokakuun lopulla, ja nälän ahdistama mirri hiipi sangon luo, jonka muuan neekeri oli tuonut ulos. Onnettomuudeksi se ei kuitenkaan ollut lika- vaan kuuraussanko - vallan uusi tuttavuus niillä seuduilla. Mikä surkea pettymys,

mutta lohdutukseksien mirri tunki sangassa tutunomaista tuoksua. Samassa tuli hissinkuljettajaneekeri taas ulos. Sinisistä vaatteista huolimatta hänestä lähti haju, joka vahvisti sitä hyvää vaikutelmaa, jonka kissa oli saanut sangasta. Mirri oli vetäytynyt kadun toiselle puolelle. Neekeri vilkaisi siihen.

— Ei mutta, sehän on prikulleen kuin Analostanin prinsessa! Tules tänne, kis-kis-kis! Tule nyt vaan, kuuletko! Taidat olla nälissäsikin.

Nälkä! Mirri ei ollut saanut kuukausiin kunnan aterialla. Neekeri meni sisälle ja palasi kohta mukanaan palanen aamiaistaan.

— Tule, kis, kis, kis, kissi! Se kuulosti lupaavalta, mutta mirrillä oli miehestä omat epäluulonsa. Lopulta tämä jätti lihan kadulle ja palasi ovelle. Takapihan kissa lähestyi varovasti, haisteli lihaa, nappasi sen suuhunsa ja pakeni kuin pieni tiikeri syömään rauhassa saalistaan.

NELJÄS ELÄMÄNVAIHE

11

Se oli uuden aikakauden alku. Takapihan kissa saapui nyt rakennuksen ovelle aina kun nälkä alkoi sitä ahdistaa. Sen hyvä käsitys neekeristä vahvistui. Se huomasi nyt, ettei ollut koskaan oikein ymmärtänyt tätä. Mies oli aina näyttänyt vihamieliseltä. Nyt hän oli takapihan kissan ainoa ystävä.

Koko viikko oli täynnä onnea. Seitsemän oivallista aterialla seitsemänä päivänä peräkkäin; ja viimeisen aterian kukkuraksi se löysi vielä mehukkaan rotanraadon, oikean herkkupalan — se oli jo onnea se! Takapihan kissa ei ollut elämänpäivinänsä tappanut täysikasvuista rottaa, mutta nyt se sieppasi saaliin ja piilotti sen vastaisen varalle. Ylittäessään parhaillaan katua se huomasi vanhan vihollisensa satamakoiran, jolloin se ilman muuta peräytyi sinne missä sillä oli ystävä. Juuri kun se lähestyi ovea, neekeri avasikin sen hyvin pukeutuneelle herrasmiehelle, ja kumpikin huomasi saalistaan roikottavan kissan.

— Kas vain, siinäpä vasta kissa!

— Niin on, herra, vastasi neekeri. — Se on minun kissani ja oikea rottien kauhu. Se on hävittänyt ne melkein sukupuuttoon, sen takia se on nyt noin laihakin!

— Vai niin, älkää antako sen nähdä nälkää, sanoi mies isännän äänellä.

— Eikö teidän kannata ruokkia sitä?

— Maksankaupustelija kulkee kyllä säännöllisesti, herra, mutta liha maksaa neljännesdollarin viikossa, sanoi neekeri oivaltaen heti, että keksinnöstä kannatti siepata itselleen ylimääräiset viisitoista centiä.

— No, minä maksan sen.

12

— Li-haa! Li-haa, kuului vanhan maksankaupustelijan lumoava houkutusshuuto hänen työntäessään käsikärriinsä pitkin uusittua Scrimperin kujaa, ja kissoja alkoi kerääntyä entiseen tapaan osajolle.

Oli siinä muistissa pitämistä, kun oli mustia, valkoisia, keltaisia ja harmaita kissoja. Ja entäs vielä niiden omistajat. Nyt oli pysähdyttävä vielä komean uudisrakennuksenkin luona heti kun oli kääntänyt kärryt nurkkauksen ympäri.

— Pois tieltä, senkin kelvoton! huutaa kaupustelija ja hätistelee kepillään asiatonta kärkkyjää avatakseen tietä pienelle harmaalle kissalle, jolla on siniset silmät ja valkoinen kuono. Takapihan mirri saa tavallista isomman kimpaleen ja katoaa päiväänsilleen kohti suurta rakennusta, johon se nyt on asianmukaisesti kiinnitetty.

Se on alkanut neljännen elämänjaksonsa, joka lupaa niin paljon onnea, ettei se ole uskaltanut sellaista edes uneksia. Aluksi kaikki oli ollut sitä vastaan, nyt elämä sujui sen mielen mukaan. Tuskinpa se oli matkansa kokemuksista paljonkaan oppinut, mutta se tiesi mitä tahtoi ja sai sen. Se oli lopultakin saavuttanut kunnianhimoisen päämääränsä: se sieppasi molemmat varpuset eikä vain toista, kun ne katuojassa tappelivat keskenään.

Luultavasti sillä ei ollut sen koommin aihetta pyydystä toista rottaa, mutta neekeri hankki oitis kuolleen rotan näytekappaleeksi, milloin arveli mirrin ruokatingin joutuvan vaakalaudalle. Kuollut rotta

saa olla porraskäytävässä, kunnes omistaja tulee; sitten se korjataan pois anteeksipyydellen:

— Jokos se kissa nyt taas ... On se tuo Analostanin prinsessa vaan kauhean kova rottia jahtaamaan.

Takapihan kissalla on sen jälkeen ollut monet poikaset. Neekeri luulee keltaista hirmua ainakin muutamien isäksi ja on luultavasti siinä oikeassa.

Hän on myynyt kissan moneen kertaan omantunnontuskitta, sillä hän tietää mainiosti, että on vain muutaman päivän asia, kun Analostanin prinsessa on taas kotona. Rahat hän kai säästää johonkin rehelliseen tarkoitukseen. Mirri on oppinut suvaitsemaan hissiä, jopa kulkemaan sillä ylös ja alas. Neekeri väittää itsepintaisesti, että kun kissa oli kerran yläkerrassa lihankaupustelijan huutaessa, se sai jollakin tavalla painetuksi nappulaa ja tilasi hissin hakemaan itseään.

Se on taas kiiltävä ja kaunis. Se ei ole ainoastaan yksi niistä neljästäsadasta, jotka kuuluvat maksakärrijä ympäröivään sisärenkaaseen, vaan tämän piirin tunnustettu tähti. Kaupustelija suorastaan kunnioittaa sitä. Ei edes panttilainajaan rouvan kissalla, joka syö kermaa ja kananpaistia, ole yhtä kunnioitettua asemaa kuin Analostanin prinsessalla.

Mutta menestyksestä, yhteiskunnallisesta asemasta, kuninkaallisesta nimestä ja tekaistusta sukutaulusta huolimatta mirrin suurimpana ilona on hiipiä hämärän tullen takapihoihin, sillä sydämessään se on, ja tulee luultavasti olemaankin, sama pieni likainen takapihan kissa kuin edellisissäkin elämänvaiheissaan.

ARNAUX KIRJEKYHKYN TARINA

1

Menimme sivuovesta West Nineteenth Streetin varrella olevaan suureen talliin. Hyvin hoidettujen pilttuitten mieto haju hukkuu heinän tuoksuun, kun nousimme portaita pitkälle parvelle. Sen eteläinen pääty oli seinällä erotettu eri huoneiksi ja tutusta "kuu-uu, kuuuuu-uu" -ääntelystä ja siihen yhtyvistä siipien viuhinasta saatoimme arvata tullemme kyyhkyslakkaan.

Se oli kuuluisan kyyhkysparven koti, ja tänään piti viidenkymmenen nuoren linnun kilpailla keskenään. Lakan omistaja oli pyytänyt minut ulkopuoliseksi kilpailutuomariksi.

Kilpailijat olivat nuoria kyyhkyjä. Ne oli viety jo kerran tai pari vanhempiansa seurassa lyhyen matkan päähän ja päästetty palaamaan lakkaan. Nyt niiden piti ensimmäisen kerran lentää ilman vanhempiaan. Lähtökohdasta, New Jersey'n Elisabethista, oli pitkä matka suunnistaa yksinään.

— Mutta siten me erotamme joukosta hölmöt, huomautti hoitaja, siihen pystyvät vain parhaat linnut, emmekä me muita haluakaan takaisin.

Lennolla oli toinenkin tarkoitus. Sen piti samalla olla kilpailu niiden kesken, jotka palasivat takaisin. Lakkaa hoitavat miehet samoin kuin useat naapuriston asianharrastajatkin veikkasivat kuka minkin kyyhkyn puolesta. He kokosivat voittajaa varten palkinnon, ja minun tärkeänä tehtävänäni oli ratkaista, mikä linnuista voittaisi sen. Palkintoa ei saisi ensimmäinen, joka palasi takaisin, vaan se joka tuli ensimmäisenä lakkaan, sillä kyyhkystä, joka saapui vain sen läheisyyteen ilmoittautumatta heti kotona, ei ole suurta hyötyä viestinkuljettajana.

Kirjekyyhkyillä ei ole mitään tiettyä väriä eikä yhtä koristeellista höyhenpukua kuin näyttelylinnuilla. Niiden jalostuksessa ei kiinnitetä huomiota ulkomuotoon, vaan nopeuteen ja henkisiin lahjoihin. Niiden pitää olla uskollisia kodilleen ja kyetä palaamaan sinne erehtymättä. Nykyisin otaksutaan, että suuntavaisto sijaitsee korvan kalvosokkelossa. Millään toisella eläimellä ei ole yhtä hyvää paikallis- ja suuntavaistoa kuin kirjekyyhkyllä, ja ainoa näkyvä merkki siitä on suuri kuhmu kummankin korvan yläpuolella ja erinomaiset siivet, jotka täydentävät linnun varusteet, jotta se voisi noudattaa sisäistä ääntään ja palata rakkaaseen kotiinsa. Nyt joutui viimeinen erä nuorista kyyhkyistä kokeeseen, jossa mitattaisiin niiden henkiset ja ruumiilliset ominaisuudet.

Vaikka saapuvilla oli paljon todistajia, pidin kuitenkin parhaana sulkea kyyhkyslakan luukut, yhtä lukuunottamatta, ja olla valmiina sulkemaan senkin heti kun ensimmäinen oli saapunut.

En koskaan unohda sen päivän tunnelmia. Minua oli varoitettu:

— Ne lähtevät matkaan kello kaksitoista, ja niiden pitäisi palata puoli yhdeltä; mutta pitäkää varanne, sillä ne tulevat kuin myrskyvihuri. Tuskin näette niitä, ennen kuin ne jo ovat sisällä.

Seisoimme rivissä lakan sisäpuolella kurkistellen ulos seinänraoista tai puoliavoimesta luukunaukosta ja tähyillen innokkaasti taivaanrantaan, kun joku huusi:

— Katsokaa, tuolla ne tulevat!

Ne lehahtivat näkyviin kuin valkoinen pilvi ja kiitivät matalalta kaupungin kattojen yli suuren savupiipun ympäri; ne olivat perillä kaksi sekuntia sen jälkeen, kun ne ensiksi huomattiin. Niin yhtäkkinen ja lyhytaikainen oli valkea leimahdus ja siipien suhina, että yllätyin varuillaolostani huolimatta. Olin tuon ainoan avoimen luukun ääressä. Viheltävä sininen nuoli ampaisi sisään, iski sulillaan kasvoihini, meni ohi. Tuskin ennatin sulkea luukun, kun miehet puhkesivat riemunkiljuntaan.

— Arnaux! Arnaux! Johan minä sanoin! Mainio lintu. Vain kolmen kuukauden ikäinen ja voittaa jo — siinä vasta lintu! ja Arnaux'n omistaja hyppi ilosta, enemmän linnun kuin voittamansa rahasumman vuoksi.

Miehet istuutuivat tai polvistuivat katsomaan sitä kunnioittavasti, kun se joi ahnaasti vettä ja rupesi syömään.

— Katsokaa noita silmiä ja siipiä, ja oletteko koskaan nähneet tuollaista rintaa? Ja sisukas se on kuin mikäkin, kehuskeli omistaja vähäpuheisille, joiden linnut olivat hävinneet.

Se oli Arnaux'n ensimmäinen maineteko. Viisikymmenpäisen valioluokan parhaana lintuna sillä oli loistava tulevaisuus edessään.

Sille annettiin kirjekyyhkyjen pyhän ritarikunnan hopeinen nilkkarengas, johon oli kaiverrettu sen numero 2590 C — numero, joka sanoo paljon kyyhkyjen kasvattajille.

Ainoastaan neljäkymmentä kyyhkyä oli palannut koelennoltaan Elisabethista. Niin tavallisesti käy. Toiset olivat heikkoja ja jäivät jälkeen, toiset tyhmiä ja eksyivät. Näin yksinkertaista valintaa käyttäen kyyhkyjen omistajat kehittivät lintujensa tasoa. Kymmenestä puuttuvasta linnusta viittä ei nähty sen koommin, mutta viisi palasi myöhemmin samana päivänä, ei yhtäaikaa vaan yksitellen; viimeinen viivyttelijöistä oli iso kömpelö sinikyyhky. Mies, joka silloin sattui olemaan lakassa, huusi:

— Nyt tulee se sininen paksukallo, jonka puolesta Jakey löi vetoa. En uskonut, että se palaa ensinkään. Se olisi voinut jäädä sille tielleen, sillä minusta siinä on vähän kupukyyhkyn vikaa.

Iso sininen, jota sanottiin myös "Nurkkalaatikoksi" pesän mukaan, jossa se oli syntynyt, oli alun pitäen ollut erittäin vankkatekoinen. Vaikka linnut olivat jokseenkin saman ikäisiä, se oli kasvanut nopeasti muita isommaksi ja kauniimmaksi, mutta silti kasvattajat eivät siitä paljon piitanneet. Se oli hyvin itsetietoinen ja osoitti jo varhain taipumusta pienempien serkkujensa sortamiseen. Omistaja ennusti sille suurta tulevaisuutta, mutta tallimies Billyllä oli omat epäilynsä sen kaulan, ison kuvun, ryhdin ja liikapainon vuoksi.

— Eihän lintu voi millään saavuttaa hyvää aikaa, kun se työntää edessään tuollaista tuulipussia. Ja noin pitkät koivetkin ovat vain kuollutta painoa, eikä sen kaulakaan ole hyvän mallinen, tuhahti Billy kerran halveksivasti suorittaessaan parvessa aamusiivousta.

2

Lintuja harjoitettiin sen jälkeen säännöllisesti. Lähtöpaikkaa siirrettiin joka päivä neljäkymmentä tai viisikymmentä kilometriä kauemmaksi ja sen suuntaa muutettiin, kunnes kirjekyyhkys tunsivat New Yorkin ympäristön kahdensadan viidenkymmenen kilometrin säteellä. Alkuaan viidenkymmenen linnun parvi hupeni kahteenkymmeneen, sillä rankka harjoitusmenetelmä karsii heikkojen ja huonojen lisäksi myös ne kyyhkyt, jotka ovat tilapäisesti alikunnossa, loukkaantuneet tai erehtyneet syömään liikaa ennen matkalle lähtöään.

Parvessa oli nyt paljon oivallisia kyyhkyjä, leveärintaisia, kirkassilmäisiä, pitkäsiipisiä lintuja, jotka olivat nopeita lentäjiä ja tietämättään valmiit minkälaisiin uhkayrityksiin tahansa, sillä niiden oli määrä toimia ihmisen viestinkuljettajina hädän hetkellä. Väriältään ne olivat enimmäkseen valkoisia, sinisiä tai ruskeita. Niillä ei ollut mitään yhtenäistä virka-asua, mutta jokaisella tämän valikoidun joukon yksilöllä oli jalon viestikyyhkyn kirkkaat silmät ja korvapullistumat; ja paras ja vahvin niistä oli pikku Arnaux, joka melkein aina oli ensimmäisenä perillä. Levossa ollessa siinä ei huomannut mitään erikoista, sillä nyt koko parvella oli hopeinen nilkkarengas, mutta ilmassa Arnaux osoitti, mikä se oli miehiään, ja kun koppa avattiin lähdön merkiksi, Arnaux lähti matkaan ensimmäisenä, nousi siihen korkeuteen, jossa paikallisten häiriöiden oli todettu aiheuttavan vähiten haittaa, aavisti missä päin oli koti ja lähti

lentämään sitä kohti välillä syömättä, juomatta tai seuraava etsimättä.

Huolimatta Billyn ennusteluista nurkkalaatikon iso sininen oli yksi kahdestakymmenestä valitusta. Useimmiten se palasi myöhään, ei koskaan ensimmäisenä, ja kun se joskus saapui tuntikausia toisten jälkeen, huomasi heti, ettei sillä ollut nälkä eikä jano, mikä on vitkastelijan varmin merkki. Silti se tuli aina takaisin; ja nyt sillä, kuten muillakin, oli nilkassaan pyhä rengas ja numero, jolla sen mahdolliset urotyöt kirjattaisiin. Billy halveksi lintua, koska sitä ei voinut verrata Arnaux'hon, mutta omistaja oli toista mieltä.

— Odotas vain, kyllä se vielä näyttää. Hedelmä joka pian kypsyy, pian mätäneekin, ja olen aina huomannut, että paras lintu on aluksi hitain näyttämään mihin se pystyy.

Ennen kuin vuosi oli kulunut, pikku Arnaux'lla oli tilillään ennätys. Kyyhkyjen on vaikeinta lentää merellä, koska siellä ei voi suunnistaa maamerkkien mukaan, ja pahimmillaan meri on sumussa, jolloin aurinko on pyyhkäisty näkymättömiin, puhumattakaan muista johtotähdistä. Mutta vaikka muisti, näkö ja kuulo eivät enää pysty auttamaan viestikyyhkyä, sillä on jäljellä vielä yksi opastaja: synnynnäinen suuntavaisto, jossa sen voima piileekin. On vain yksi asia, joka voi sen hävittää, ja se on pelko, niinpä sillä pitää olla rohkeaa pikku sydän uljaiden siipiensä kätöksissä.

Arnaux oli kahden muun koulutettavan linnun kanssa viety valtamerilaivaan, joka oli matkalla Eurooppaan. Kyyhkyt oli määrä laskea irti heti, kun oli päästy maan näköpiiristä, mutta sattuihin tulemaan sankka sumu, joka esti sen. Höyrylaiva vei linnut mukanaan; aikomus oli lähettää ne takaisin seuraavassa laivassa. Kun matkaa oli tehty kymmenen tuntia, meni kone rikki, sumu laskeutui merelle sankkana ja laiva ajelehti avuttomana kuin tukki. Ei voitu muuta kuin panna pilli viheltämään apua, vaikka hyvin tiedettiin, kuinka hyödytöntä se oli. Sitten muistettiin kyyhkyt. Valittiin ensin Tähtiselkä numero 2592 C. Avunpyyntö kirjoitettiin vedenpitävälle paperille, joka kiinnitettiin vatsanpuoleisiin prystösulkiin. Kyyhky heitettiin ilmaan, ja se katosi näkyvistä. Puoli tuntia myöhemmin varustettiin nurkkalaatikon iso sininen, numero 2600 C, kirjeellä. Se lensi ylös, mutta palasi melkein heti ja istahti takilaan. Se oli pelokkaan kyyhky perikuva, mikään ei voinut saada sitä lähtemään laivasta. Se oli niin kauhuissaan, että se saatiin helposti kiinni ja joutui häpeäkseen takaisin häkkiinsä.

Nyt otettiin esiin kolmas kyyhky, pieni tanakka lintu. Merimiehet eivät tunteneet sitä, mutta merkitsivät sen nilkkarenkaasta muistiin nimen ja numeron: Arnaux, 2590 C. Se ei merkinnyt heille mitään. Mutta kyyhkyä pitelevä upseeri huomasi, ettei sen sydän takonut niin hurjasti kuin edellisen linnun. Sanoma otettiin isolta siniseltä. Se kuului:

Tiistaina, kello 10.

Akselimme katkesi kaksisataa kymmenen mailia New Yorkista. Ajelehdimme sumussa avuttomina. Lähettäkää nopeasti hinaaja auttamaan. Merkinantomme, joka lähetetään joka kuudeskymmenes sekunti, on yksi pitkä, yksi lyhyt vihellys.

(Allekirjoitus)

Tiedonanto käärittiin kokoon, pistettiin vedenpitävään koteloon, osoitettiin laivayhtiölle ja sidottiin Arnaux'n keskimmäisen prystösulan alapuolelle.

Ilmaan heitettynä lintu kaarteli laivan ympäri, nousi sitten vähän korkeammalle tekemään kaarroksiaan, sitten vieläkin korkeammalle, jossa se lensi yhä laajempaa piiriä, ja aina vain korkeammalle, kunnes hävisi kokonaan näköpiiristä. Kun sillä oli turvanaan enää vain suuntavaistonsa, se antautui kokonaan sen johtoon. Se oli voimakas eikä sitä horjuttanut pelko, tuo vaarallinen hirmuvaltias.

Epäroimättä Arnaux lähti matkaan pysyen suunnassaan yhtä järkkymättä kuin kompassin neula. Oli kulunut vain minuutti siitä kun se lähti häkistä, ja nyt se jo kiiti suoraan kuin valonsäde kohti syntymälakkaansa — ainoaan paikkaan maailmassa, jossa se tunsu itsensä onnelliseksi.

Billy oli sinä iltapäivänä työvuorossa. Hän kuuli siipien suhahduksen, ja sininen lentäjä hulmahti ullaalle rientäen oikopäätä juomaan. Sen kulautellessa vettä suun täyden toisensa jälkeen päivitteli Billy:

— Sinäkö se oletkin, kaunokainen.

Kyyhkyjen kasvattajan tapaan hän veti sitten nopeasti kellon taskustaan ja totesi sen olevan neljätoista neljäkymmentä. Samassa hän huomasi linnun prystössä sidenuoran. Hän sulki oven ja asetti haavin sukkelasti Arnaux'n päähän. Tuota pikaa hänellä oli käärö kädessään, ja parin minuutin kuluttua hän oli jo matkalla yhtiön toimistoon, sillä tiedossa oli runsaat juomar rahat. Siellä hän sai kuulla, että Arnaux oli lentänyt meren yli sumussa kolmesataa neljäkymmentä kilometriä neljässä tunnissa ja

neljäskymmenessä minuutissa, ja tunnin kuluttua oli aotto apu jo matkalla kohti kovaonnista alusta.

Kolmesataa neljäkymmentä kilometriä meren yli neljässä tunnissa ja neljäskymmenessä minuutissa! Se oli uljas saavutus. Se merkittiin viestikyyhkyskerhon aikakirjoihin. Jonkun pidellessä kiinni Arnaux'ta seuran sihteeri painoi sen oikean siiven lumivalkoiseen etusulkaan kumileimasimella ilmoituksen uroteosta sekä päivämäärän ja linnun tunnustusnumeron. Tähtiselkää, sitä toista lintua, ei koskaan kuulunut takaisin. Luultavasti se tuhoutui merellä.

Nurkkalaatikon iso sininen palasi hinaajalla.

3

Se oli Arnaux'n ensimmäinen julkinen saavutus. Toisia seurasi nopeassa tahdissa, ja vanhassa kyyhkyslakassa saatiin nähdä monta merkillistä tapausta, joiden keskipisteenä oli Arnaux.

Eräänä päivänä tallin eteen pysähtyivät vaunut; valkohapsinen herra astui niistä ulos, kiipesi pölyisiä portaita parvelle ja istui koko aamupäivän Billyn luona. Kultasankaisten silmälasiansa takaa hän katseli ensin papereitaan, sitten kaupungin kattojen yli, mutta mitä hän odotti ja tähyili? Tietoja pienestä paikasta, jonne oli matkaa vain kuusikymmentä viisi kilometriä. Ne tiedot olivat hänelle erittäin tärkeitä, ne joko pelastivat hänet tai saattoivat perikatoon. Hänen oli saatava ne käsiinsä sähkösanomaakin nopeammin. Sähköttäminen merkitsi ainakin tunnin viivytystä kummassakin päässä. Mikä oli nopein tapa saada tietoja kuudenkymmenenviiden kilometrin päästä? Siihen aikaan oli vain yksi keino: hyvä kirjekyyhky. Hinnalla ei ollut väliä, kunhan hän vain voitti. Parhaista parhaan hän halusi, maksoi mitä maksoi, ja Arnaux, jonka siipiin oli lähtemättömästi painettu tiedot seitsemästä maineesta, valittiin kuljettamaan viestiä.

Kului tunti, toinenkin ja kolmas oli alkamassa, kun sininen meteori suhahti lakkaan siivet viuhuen. Billy sulki oven ja otti linnun kiinni. Nopeasti hän katkoi langat ja antoi viestikäärön pankkiirille.

Vanha mies tuli kalman kalpeaksi, levitti paperin, sitten luonnollinen väri palasi hänen kasvoilleen.

— Jumalan kiitos! hän sanoi huokausten helpotuksesta ja riensi sitten johtokunnan kokoukseen tilanteen herrana. Pikku Arnaux oli pelastanut hänet.

Pankkiiri halusi ostaa kyyhkyn, koska hänellä oli epämääräinen tunne, että hänen velvollisuutensa oli jollain lailla palkita lintua, mutta Billy selitti:

— Siitä ei olisi mitään iloa. Ette voi ostaa kirjekyyhkyn sydäntä. Voisitte pitää sitä vain vankinanne, mutta mikään maailmassa ei saisi sitä hylkäämään lakkaa, jossa se on syntynyt.

Ja niin Arnaux jäi entisille sijoilleen, mutta pankkiiri ei unohtanut sitä.

On sellaisia hylkiöitä, joiden mielestä lentävä kyyhky on luvallista riistaa; he ampuvat sen, koska se luultavasti on kaukana kotoaan ja koska rikosta on vaikea todistaa. Moni uljas kirjekyyhky, joka on ollut kiidättämässä elintärkeätä viestiä, on ammuttu ja joutunut jonkun tällaisen sydämättömän roiston paistiksi.

Arnaux'n veli, Arnolf, jolla oli siivissään jo kolme hienoa merkintää, murhattiin juuri tällä tavoin, kun se oli viemässä kiireellistä kutsua lääkärille. Pudotessaan kuolevana ampujan jalkoihin se levitti voimakkaat siipensä, jolloin sen voitonmerkit paljastuivat. Sääressä oli hopearengas, ja ampuja tunsikin ankaria omantunnon soimauksia. Hän piti huolen siitä, että sanoma tuli perille; kuolleen linnun hän palautti Viestikyyhkyseuralle sanoen 'löytäneensä' sen. Omistaja tuli tapaamaan häntä; ampuja sekaantui ristikuulustelussa ja joutui tunnustamaan, että oli itse ampunut kirjekyyhkyn; tosin hän väitti tehneensä sen sairaan naapurinsa tähden, koska tämä tarvitsi kyyhkyspaistosta.

Kyyhkyjen kasvattajalla oli raivon kynelet silmissään.

— Minun lintuni, kaunis Arnolfini, joka on kaksikymmentä kertaa tuonut tärkeitä sanomia, kolme kertaa saavuttanut ennätyksen, kaksi kertaa pelastanut ihmishengen, ja te ammutte sen paistiksi. Voisin antaa teidät lain kouriin, mutta se olisi liian mitätön rangaistus. Niinpä pyydänkin teiltä vain sitä, että tulette tänne, jos teillä joskus tulevaisuudessa on sairas naapuri, joka tarvitsee kyyhkyspaistosta. Täältä saatte vaikka kuinka paljon piirakkakyyhkyjä. Ja jos teissä on hitunenkaan miestä, niin älkää milloinkaan enää ampuko älkääkään antako toisten ampua uljaita viestinkuljettajiamme, sillä ne ovat korvaamattomia.

Tämä tapahtui siihen aikaan, kun pankkiiri oli ollut tekemisissä kyyhkyslakan kanssa ja hän oli täynnä kiitollisuutta. Hän oli vaikutusvaltainen mies, ja Arnaux'n sankariryöstä oli välittömänä seurauksena, että Albanyn kaupunki sai kyyhkyjensuojelulain.

Billy ei ollut koskaan pitänyt nurkkalaatikon sinisestä (2600 C) ja vaikka se yhä kuului hopeareнкаallisten joukkoon, Billystä se ei ollut minkään arvoinen. Tapaus höyrylaivalla oli todistanut sen olevan pelkuri, sitä paitsi se oli vielä röhkeäkin.

Kun Billy eräänä aamuna tuli parveen, siellä oli käynnissä tappelu. Kaksi kyyhkystä, iso ja pieni, tepasteli lattialla nokkien ja piesten toisiaan, niin että pöly ja höyhenet pölyisivät. Saatuaan ne eroon Billy huomasi heti, että pieni oli Arnaux ja iso nurkkalaatikon sininen. Arnaux oli tapellut oikein hyvin, mutta vastustaja oli sille ylivoimainen, sillä iso sininen oli sitä puolta kookkaampi.

Pian selvisi, että ne olivat taistelleet sievästä pikku kaunottaresta, jolla oli suonissaan sinisintä viestikyyhkyn verta. Sinisen koiraan rehentely oli aina ärsyttänyt Arnaux'ta, mutta nyt pieni kaunotar teki niistä leppymättömät vihamiehet. Billyllä ei ollut valtaa väentää nurin ison sinisen niskoja, mutta hän koetti aina auttaa suosikkiaan.

Kyyhkyjen avioliitot solmiutuvat vähän samaan tapaan kuin ihmistenkin. Läheisyys on ensimmäinen ehto: järjestä pariskunta joksikin aikaa yksin ja anna luonnon tehdä tehtävänsä. Billy siis telkesi Arnaux'n ja kaunottaren kahdeksi viikoksi samaan huoneeseen, ja varmistaakseen vielä asian hän sulki siksi ajaksi ison sinisen erään joutilaan kaunottaren kanssa toiseen huoneeseen.

Kaikki kävi juuri niin kuin pitikin. Pikku kaunotar mieltä Arnaux'hon ja joutilas kaunotar isoon siniseen. Alettiin rakentaa kahta pesää, ja näytti siltä, että linnut eläisivät 'onnellisina elämänsä loppuun asti'. Mutta iso sininen oli erittäin komea ja kaunis. Se osasi pullistaa kupunsa, saada kaulahöyhenensä loistamaan kaikissa sateenkaaren väreissä, niin että vakaimmankin kyyhkysrouvan sydän heltyi siitä.

Arnaux oli tanakkuudestaan huolimatta pienikokoinen eikä se muutenkaan ollut erityisen kaunis, ellei ottanut lukuun sen kirkkaita silmiä. Sitä paitsi se oli usein poissa tärkeissä tehtävissä, kun taas iso sininen maleksi lakassa ja näytteli siipiään, joissa ei ollut merkintää vielä yhdestäkään maineteosta.

Siveysaarnajien tapana oli viitata alempiin eläimiin ja varsinkin kyyhkysiin hakiessaan uskollisesta rakkaudesta esimerkkejä, ja varsin oikeutetusti, mutta valitettavasti on poikkeuksiakin. Turmelus ei suinkaan ole ominaista vain ihmisluovulle.

Iso sininen oli alun pitäen tehnyt Arnaux'n puolisoon syvän vaikutuksen, ja ennen pitkää tapahtuikin jotain vallan kauheaa aviomiehen ollessa matkalla.

Palattuaan eräänä päivänä Bostonista Arnaux huomasi, että iso sininen oli hylännyt oman kaunottarensa, jättänyt sen nurkkalaatikkoon ja anastanut Arnaux'n pesän ja vaimon. Siitä seurasi tietysti katkera taistelu. Molemmat vaimot olivat sen ainoat silminnäkijät, mutta ne pysyivät täysin välinpitämättöminä ja syrjässä.

Arnaux iski kuuluisilla siivillään, mutta ne olivat kehnot aseet, vaikka nuhin olikin merkitty kaksikymmentä urotyötä. Sen nokka ja jalat olivat lyhyet, kuten ainakin hyvällä kirjekyyhkyllä, mutta sen rohkea pieni sydän ei voinut korvata ottelussa tarvittavaa ruumiillista kokoa. Se rupesi jäämään alakynteen. Puoliso istui pesässä eikä välittänyt asiasta tuon taivaallista, ja Arnaux olisi voinut menettää henkensä, ellei Billy olisi tullut ajoissa hätiin. Hän oli niin vihainen, että olisi väentänyt päällepäsmärin niskat nurin, ellei tämä olisi päässyt ajoissa pakenemaan ullakolta.

Billy piti Arnaux'sta hellää huolta muutaman päivän. Viikon päästä se oli ennallaan, ja kymmenen päivän kuluttua se oli taas matkalla. Tällä välin se oli ilmeisesti antanut anteeksi uskottomalle vaimolleen, koska se ilman näkyvää kaunaa palasi pesäänsä. Sinä kuukautena se saavutti kaksi uutta ennätystä. Se toi kahdeksassa minuutissa sanoman parinkymmenen kilometrin päästä ja lensi Bostonista neljässä tunnissa. Matkalla ollessa sitä hallitsi vain yksi tunne, kiintymys kotiin, ja sen kutsua se noudatti joka hetki. Mutta se oli murheellinen kotiintulo, jos vaimolla oli vähääkään sijaa sen ajatuksissa, sillä se tapasi sen taas kuhertelemassa kilpailijan kanssa. Vaikka Arnaux olikin väsynyt, kaksintaistelu uudistettiin heti, ja se olisi taas päättynyt huonosti, ellei Billy olisi sekaantunut siihen. Hän erotti tappelijat, sulki sitten ison sinisen häkkiin ja päätti tavalla tai toisella päästä siitä eroon.

Parhailaan järjestettiin kilpailua eri-ikäisten kyyhkyjen kesken. Lintujen piti lentää tuhannen neljänsadan viidenkymmenen kilometrin matka Chicagosta New Yorkiin. Arnaux oli ilmoitettu siihen osanottajaksi kuusi kuukautta takaperin. Osallistumismaksu oli suoritettu, ja vaikka linnulla olikin ollut kotoisia vaikeuksia, sen ystävät olivat sitä mieltä, että sen piti osallistua kilpailuun.

Kyyhkyt lähetettiin junalla Chicagoon, jossa ne laskettiin irti vuoron perään tasoitusajasta riippuen, viimeisenä Arnaux. Viipymättä ne lähtivät matkaan, ja Chicagon ulkopuolella useat näistä valiolentäjistä kerääntyivät kuin yhteissopimuksesta kilpajoukkueiksi, jotka lähtivät kiitämään halki ilman kulkevaa

näkymätöntä rataa.

Joutuessaan turvautumaan pelkästään suuntavaistoonsa kirjekylläkö lentää luultavasti suorinta tietä, mutta tutulla reitillä se noudattaa helposti tunnettavia maamerkkejä. Suurin osa linnuista oli harjoitettu lentämään Columbuksen ja Buffalon tietä. Arnaux tunsu Columbuksen tien, mutta koska Detroitinkin tie oli sille tuttu, se Michiganin järvestä erottuaan lensi suoraan Detroitiin. Siten se voitti takaisin tasoitusaikansa ja sai jopa monen kilometrin etumatkankin. Taakse jäivät Detroit, Buffalo ja Rochester tuttuine torneineen ja savupiippuineen, ja Syracuse lähestyi. Oli myöhäinen iltapäivä; kahdessatoista tunnissa se oli jo lentänyt yhdeksänsataa viisikymmentä kilometriä ja epäilemättä johti koko kilpailua, mutta jano, lentäjän tavallinen kiusa, oli alkanut vaivata sitä. Liitäessään kaupungin kattojen yli se näki kyyhkyslakan ja laskeutui parilla kolmella kaarteella yläilmoista. Se meni lakkaan toisten lintujen perässä ja joi ahnaasti vesikaukalosta, kuten oli tehnyt usein ennenkin. Jokainen lakanpitäjä sallii mielihyvin kirjekylläköjen nauttia talon antimia.

Tällä kertaa sattui omistaja olemaan paikalla, ja hän huomasi vieraan linnun. Hän vetäytyi hiljaa sivulle voidakseen tarkkailla sitä. Eräs hänen omista kyyhkysistään rupesi haastamaan riitaa vieraan kanssa. Arnaux huitoi sitä kyyhkysten tapaan sivullepäin levitettyllä siivellään paljastaen samalla pitkän jonon merkintöjä saavutuksistaan. Koska mies oli asiantuntija, hänen mielenkiintonsa heräsi paikalla. Hän nykäisi nuorasta, joka sulki lento-oven, ja tuokiossa Arnaux oli hänen vankinaan.

Rosvo levitti siivet, jotka olivat täynnä merkintöjä. Hän luki toisen toisensa jälkeen ja vilkaistessaan hopearenkaaseen — kullasta sen olisi pitänyt olla — hän näki nimen Arnaux.

— Arnaux! Mutta minähän olen kuullut sinusta, kaunokaiseni. Olipas onnenpotku, kun sain kiinni sinut! hän huudahti.

Hän sieppasi sanoman linnun pyrstöstä, kehi sen auki ja luki:
"Arnaux lähti Chicagosta tänä aamuna kello 4 ja on matkalla New Yorkiin osallistuen kilpailuun, joka on järjestetty eri-ikäisille kirjekylläköille."

— Yhdeksänsataa viisikymmentä kilometriä! Ja varovasti, melkeinpä kunnioittavasti kyyhkysvaras pisti räpyttelevän linnun pehmustettuun häkkiin. — Kyllähän minä tiedän, että on hyödytöntä pidättää sinua, mutta voin sentään saada sinusta jälkeläisiä, jotka perivät ominaisuutesi.

Arnaux teljettiin väljään ja mukavaan lakkaan muiden vankien seuraan. Vaikka mies oli varas, hän oli kuitenkin viestikyyhkysten ystävä. Hän antoi vangilleen kaikkea, mikä suinkin edisti sen mukavuutta ja turvallisuutta.

Kolme kuukautta hän piti Arnaux'ta häkissä. Aluksi se vain käveli kaiket päivät rautalanka-aitauksen edessä katsellen ylhäältä ja alhaalta pakotietä, mutta neljän kuukauden kuluttua se näytti luopuvan yrityksistään. Valpas vanginvartija ryhtyi nyt toteuttamaan suunnitelmansa toista osaa. Hän laski sisään nuoren, ujon kyyhkysneidon. Mutta se ei näyttänyt olevan Arnaux'n mieleinen; tämä ei viitsinyt olla edes kohtelias sille. Jonkin ajan kuluttua vanginvartija otti pois naaraan ja jätti Arnaux'n kuukaudeksi yksikseen.

Sitten se sai seurakseen toisen kyyhkysneidon, mutta silläkin oli yhtä huono menestys. Tätä jatkui vuoden verran — lumooja toisensa jälkeen ilmestyi häkkiin. Arnaux karkotti ne joko väkivalloin tai oli halveksivan välinpitämätön, ja aika ajoin entinen vapauden kaipuu palasi kahta voimakkaampana, niin että se syöksyi ylös ja alas pitkin verkkoaitausta tai hyökkäsi sitä vastaan koko voimallaan.

Kun sen siipisulat, jotka olivat täynnä merkintöjä, alkoivat sulkasadon aikoihin lähteä, vanginvartija talletti ne aarteinaan, ja sitä mukaa kuin uudet sulat kasvoivat tilalle, hän jäljensi niihin linnun maineteot.

Näin kului vähitellen kaksi vuotta, ja vanginvartija oli pannut Arnaux'n uuteen lakkaan ja antanut sen seuraksi uuden kyyhkyskaunottaren. Sattumalta se oli aivan saman näköinen kuin kotiin jäänyt uskoton puoliso. Arnaux jopa huomasi tulokkaan. Kerran vanginvartija oli näkevinään kuuluisan vankinsa osoittavan hiukan mielenkiintoa kaunotarta kohtaan, ja tämä oli aivan selvästi pesäntekopuuhiissa. Otaksuen niiden pääseen täyteen yhteisymmärrykseen hän ensimmäisen kerran avasi vankilan oven ja päästi Arnaux'n vapaaksi. Lentelikö se empivänä? Epäilikö se? Ei, ei hetkeäkään. Heti kun luukku oli poissa ja tie auki, se ampaisi ulos, levitti ihmeelliset, maineikkaat siipensä ja suomatta ajatustakaan viimeiselle Kirkelleen syöksähti lentoon, pois vihatusta vankilasta — kauas pois.

Emme voi nähdä kyyhkyn sieluun. Saatamme erehtyä kuvitellessamme, että se rakastaa syvästi puolisoaan ja kotilakkaansa, mutta yksi asia on ainakin varmaa: emme voi puhua kyllin kaunopuheisesti ja ylistävästi tämän jalon linnun sammumattomasta kodinkaijuudesta, jonka Jumala on siihen istuttanut ja ihminen edelleen kehittänyt. Sanokaa sitä miksi haluatte: pelkäksi vaistoksi, jota ihminen on harkitusti kiihottanut palvelemaan omia itsekkäitä tarkoituksiaan, kieltäkää sen olemassaolo, jos tahdotte, eritelkää sitä, antakaa sille toinen nimitys, mutta silti se on olemassa kaikkivoittavana, katoamattomana voimana, niin kauan kuin linnun urhea pikku sydän sykkii ja sen siivet kantavat.

Koti, ihana koti! Koskaan ei ole ollut inhimillistä olentoa, joka olisi rakastanut kotiaan enemmän kuin Arnaux. Sen luontoa hallitseva kaikkinielävä voima tukahdutti nyt koettelemukset ja surut, joita sillä oli ollut kyyhkylakassa. Sitä ei voinut lannistaa vuosia kestänyt vankeus, eivät uudet ihastukset, ei kuolemanpelko. Ja jos Arnaux olisi osannut laulaa, se olisi varmaan päästänyt voittajan riemulaulun heittäytyessään siivilleen lähtölaudalta. Se lensi vapauteen, nousi yhä korkeammalle sen ainoan voiman pakottamana, jota nuo maineikkaat siivet kunnioittivat. Se kohosi yhä ylemmäs ja ylemmäs, laajensi korkeudessa kaaroksiaan, jotka erottuivat tuhkansininä taivaan sineä vasten, ja väläytteli täyteen merkittyjä valkosiipiään, kunnes ne näyttivät tulenliekeiltä.

Kaipaus kotiin ja uskollisuus sitä ja petollista puolisoa kohtaan kiidättivät Arnaux'ta aina vain korkeammalle ja etämmäksi. Luultavasti se sulki silmänsä ja korvansa kaikelta ja karkotti mielestään — se on varmaa — elämänsä kaksi viimeistä vuotta liidellensä sinessä sisimpäänsä vaipuen kuin pyhimys ja antautuen näkymättömän oppaansa johdettavaksi.

Arnaux oli itse laivan kapteenina, mutta luotsina, karttana ja kompassina toimi syvälle kätkeyty vaisto. Kolmensadan metrin korkeudessa puiden yläpuolella kuului salaperäinen kuiskausta, ja nuolennopeasti Arnaux nyt suuntasi lentonsa kohti kaakkoa. Sen siivenkärkien valkoiset laikut hukkuivat pilviselle taivaalle, eikä kunnianarvoisa syracusealaisrosvo enää koskaan nähnyt kyyhkyä.

Nopea pikajuna mennä porhalsi alhaalla laaksossa. Se oli kaukana edellä, mutta Arnaux saavutti sen ja jätti sen jälkeensä, kuten lentävä villisorsa jättää jälkeensä uivan piisamin. Se lensi korkealla ylittäessään laaksot, matalalla viistäessään Chenanangon kukkulat, joiden rinteillä tuuli tuiversi männikköä.

Haukka kohosi siivilleen tammipuussa olevasta pesästään ja liiteli ääneti. Se oli huomannut lentäjän ja aikoi ottaa sen saaliikseen. Arnaux ei kääntynyt oikeaan eikä vasempaan, ei noussut korkeammalle eikä laskeutunut, eivätkä sen siivet lyöneet yhtään kertaa turhaan. Haukka odotti edessäpäin solassa, ja Arnaux sivuutti sen, kuten hirvas saattaa polullaan ohittaa karhun. Kotiin, kotiin! oli sen ainoa polttava ajatus, kaiken sokaiseva halu.

Lennä eteenpäin, lennä! Välkkyvät siivet viuhtoivat uupumatta nyt jo tuttua tietä. Tunnin kuluttua olivat Catskillin vuoret edessä. Kahdessa tunnissa se kiiti niiden ylitse. Nyt tulivat nopeasti vastaan tutut ystävälliset seudut, ja tuntui kuin sen siivet olisivat saaneet enemmän voimaa. Sen sydän lauloi hiljaista laulua: Kotiin, kotiin! Samoin kuin janoon nääntyvä matkamies tuijottaa edessään väikkyviä palmupuuta, samoin Arnaux'n kirkkaat silmät olivat kiinnittyneet Manhattanin etäisiin savuihin.

Jalohaukka syöksyi lentoon Catskillin vuoriston harjanteelta. Voimakkaista siivistään ylpeilevä nopea petolintu nautti nähdessään arvoisensa saaliin. Monen monta kyyhkyä se oli kantanut pesäänsä. Se liiteli tuulen kannattamana, syöksähteli ja voimiaan säästellen odotti otollista hetkeä. Kuinka se tiesikään oikean hetken! Se ampaisi kimppuun kuin välähtävä keihäs — yksikään lintu ei pystynyt välttämään sitä, sillä olihan se jalohaukka.

Käänny takaisin, oi viestikyyhky, ja pelasta itsesi — kierrä vaaralliset kukkulat! Kääntyikö se? Ei hiukkaakaan, sehän oli Arnaux! Kotiin, kotiin, kotiin! oli sen ainoa ajatus. Jouduttuaan vaaraan se vain lisäsi nopeuttaan; ja jalohaukka teki syöksyn — mitä kohti? Kohti värin leimahdusta, valkoisen pilkahdusta, mutta palasi takaisin tyhjin toimin. Kuin lingottuna Arnaux halkoi edelleen ilmaa laakson yllä, ja tämä valkosiipinen lintu, joka oli kuin välkkyvän sädekehän ympäröimä, näkyi pian taivaalla enää vain pienen pienenä pisteenä. Se lensi pitkin rakasta Hudsonin laaksoa, tuttua valtatietään, jota se ei ollut nähnyt kahteen vuoteen.

Kun keskipäivän tuulenhenki muuttui pohjoisvihuriksi ja myllersi joen pinnan, Arnaux laskeutui alemmaksi. Kotiin, kotiin, kotiin! Jo kohosivat kaupungin tornit näkyviin. Kotiin, kotiin! Ohi Poughkeepsin suuren riippusillan, joen äyräitä seuraten. Ja nyt tuulen noustua, matalalla rantatöyrään suojissa. Matalalla, voi, liian matalalla! Mikä hirmu oli houkutellut kesäkuussa pyssymiehen väijymään tuonne kukkulalle rantatöyrän taakse? Mikä pahahenki käänsi hänen katseensa taivaalla välkehtivään valkeaan pisteeseen, joka lähestyi pohjoisesta? Voi, Arnaux, älä unohda matalalla lentäessäsi entistä pyssymiestä! Sivuat liian matalalta tuon kukkulan. Liian matalalta — liian myöhään!

Välähdys — pamaus, ja surman hauli saavutti sen; osui mutta ei pudottanut. Katkenneita höyheniä

kunniamerkintöineen irtaantui välkehtelevistä siivistä ja leijaili maata kohti. Nolla sen merilentoennätyksestä oli tiessään. Kahdensadan kymmenen mailin sijasta oli vain kaksikymmentä yksi mailia. Se oli häpeämätön ilkiteko!

Tumma tahra ilmestyi linnun rintaan, mutta Arnaux jatkoi vain lentoaan. Eteenpäin! Tuokiassa oli vaara sivuutettu. Sen matka jatkui suoraan kotia kohti, mutta ihmeellinen lentonopeus oli laskenut, nyt se oli enää vain vajaa kilometri minuutissa. Revityissä siivissä synnytti ilmavirta soraääniä, ja tahra rinnassa kertoi voimien murtuneen, mutta eteenpäin, aina vain eteenpäin se lensi. Koti oli jo näkyvässä, ja tuska rinnassa unohtui. Liidellessään Jersey'n jyrkkien rantakallioiden luona se erotti jo selvästi kaupungin korkeat tornit. Eteenpäin, yhä vain eteenpäin, ja hervonneesta siivestä ja sammuneesta katseesta huolimatta sen kodin kaipuu voimistui voimistumistaan.

Hudsonin alajuoksulle saapuessaan se lensi kallioiden rantajyrkänteeseen, Palisaden, suojassa yli kimaltelevan veden, yli puiden, alitse haukkojen rosvolinnan, jossa isot julmat muuttohaukat istuivat kuin maantierosvot konsanaan seuraamassa sen lähestymistä.

Arnaux tunsikin ne ennestään. Tuossa pesässä makasi moni sanoma, joka ei ollut koskaan saapunut perille, ja moni mainetöistä kertova sulka oli lennähtänyt sen varustuksista. Mutta Arnaux oli uhmannut haukkoja ennenkin, ja se lensi entiseen tapaansa: ripeästi suoraan eteenpäin. Mutta nyt se ei ollut entisellään: kuolettava laukaus oli kuluttanut loppuun sen voimat. Silti eteenpäin, eteenpäin! Mutta molemmat muuttohaukat, jotka olivat odottaneet vain sopivaa hetkeä, syöksähtivät lentoon kuin kaksi jousen sinkoamaa nuolta, voimaa uhkuen ja salamannopeasti ne kiitivät kohti heikkoa ja uupunutta.

Emme kerro kilpailusta, joka nyt seurasi. Emme kuvaile mitään tuskaa urhea pikku sydän tunsikin, kun se näki edessään kaivatun kotinsa, jonne ei ikinä pääsisi. Minuutissa kaikki oli ohi. Muuttohaukat kiljuivat voitonriemussaan. Ne lensivät liidellen pesäänsä ja saalis, jonka ne veivät kynsissään, oli loistavan pikku Arnaux'n ruumis, kaikki mitä siitä oli jäljellä.

Ylhäällä kallioilla rosvot punasivat nokkansa ja kyntensä sankarin elämännesteessä. Verrattomat siivet ja niiden maineikkaat muistot hajaantuivat tietymättömiin. Ne viruivat auringossa ja sateessa, kunnes tappajat itse tapettiin ja niiden linna ryöstettiin. Eikä kukaan tiennyt verrattoman kirjekyyhkyn kohtalosta, ennen kuin kostaja löysi rosvopesästä, lian ja törön alta, monen muun samanlaisen ohella hopearenkiaan, jalon viestikyyhkyn pyhän merkin, ja luki siitä paljonpuhuvan merkinnän:

"ARNAUX, 2590 C"

VOITOKAS SUSI

1

Oletteko kuulleet metsästelevän suden kolme huutoa: tasaisen matalan ulvonnin, kutsuhuudon, joka ilmoittaa että saalis on keksitty, mutta liian voimakas yksin kaadettavaksi — kauas kiirivän, kohoavan ulinan, jolla lauma tiedottaa vereket jäljet — terävän haukahduksen yhtyneenä lyhyeen ulvahdukseen, joka vaimeudestaan huolimatta on kuitenkin viimeisen iskun julistus: "Käy kiinni"?

Ratsastin Kingin kanssa Pahanmaan kukkuloilla ja lauma erilaisia ajokoiria juoksenteli perässämme taikka vierellä. Aurinko oli jo laskenut, ja veriviiru osoitti kaukana Vartiovuoren takana paikan, jonne se oli painunut. Kukkulat olivat jo hämärän peitossa, laaksot tummina, kun lähimmästä pimennosta kiiri pitkä vavahteleva ulina, jonka jokainen vaistomaisesti tuntee. Se on soinnukas, mutta sen sävyinen että selkäpiitä karmii, vaikka se nykyisin onkin menettänyt uhkansa ihmiseen. Kuuntelimme hetken. Hiljaisuuden oli rikkonut metsästelevä susi.

— Se on Pahanmaan Billy. Lähtee siitä ääntä, vai mitä? Se on etsimässä illallispaistiaan.

2

Ennen vanhaan puhvelilaumain kintereillä kulkivat susilaumat, jotka nappasivat saaliikseen sairaat, heikot ja haavoittuneet eläimet. Kun puhvelit oli surmattu sukupuuttoon, susien ravinto kävi niukaksi, mutta sitten tulivat naudat ja ratkaisivat pulman asettumalla puhvelien sijaan. Siitä alkoi sota susia vastaan.

Karjatilojen omistajat lupasivat tapporahan jokaisesta surmatusta sudesta ja järjestivät myrkkijä ja

ansoja kaikille cowboylle, jotka vapaa-aikoinaan pyydystelivät susia. Taitavimmat heistä rupesivat harjoittamaan sitä päätyönään ja tulivat tunnetuiksi sudenpyytäjinä. King Ryder oli muuan heistä. Hän oli hiljainen, leppoisa mies, jolla oli erityinen kyky ymmärtää ja vaistota eläimiä, varsinkin villihevosia ja koiria, mutta myös susia ja karhuja, vaikka viimeksi mainittujen suhteen hänen kykynsä rajoittuikin vain siihen, että hän aavisti, missä ne oleskelivat ja miten niitä sai parhaiten pyydytyksi. Hän oli monet vuodet sudenpyytäjänä, joten hämmästyin hänen sanoessaan, ettei hän pitkäaikaisesta kokemuksestaan huolimatta ollut koskaan huomannut suden käyvän ihmisen kimppuun.

Juttelimme usein nuotion ääressä sillä aikaa kun toiset miehet nukkuivat, ja silloin sain kuulla sen vähän, mitä hän tiesi Pahanmaan Bilystä.

— Kuudesti olen sen nähnyt, ja sunnuntaina näen sen seitsemännen kerran, siitä saatte olla varma. Silloin se ottaa pitkät unet.

Ja yötuulen humistessa ja kojoottien haukkuessa ja toisinaan sankarin itsensä keskeyttäessä kertomuksen syvältä kumpuavalla ulvonnallaan minä sain itse tapahtumapaikalla monta lukua Vartiovuoren ison suden tarinaan, jota olen vielä täydentänyt muualta poimimillani tiedoilla.

3

Kauan aikaa sitten, vuoden 1892 kevätpuolella, muuan sudenpyytäjä oli saalistusmatkalla entisten tasangonasukkaiden maamerkin, Vartiovuoren, itärinteellä. Nahat eivät tosin olleet toukokuussa kehuttavia, mutta tapporaha oli korkea, viisi dollaria päältä ja naarassudesta kaksinkertainen.

Menessään eräänä aamuna purolle hän näki suden tulevan vastarannalle juomaan. Se oli helppo laukaus, ja tarkastettuaan tappamansa eläimen hän huomasi, että se oli imettävä naarassusi. Ilmeisestikin sillä oli pesue jossain lähetyvillä, minkä takia hän etsi pari kolme päivää kaikkialta sen pesäluolaa sitä kuitenkin löytämättä.

Ratsastaessaan pari viikkoa myöhemmin viereisessä kanjonissa metsästäjä näki suden tulevan erästä kolosta. Ampumavalmis riha lensi poskelle, ja taaskin hän kartutti kokoelmaansa kymmenen dollarin päänahalla. Hän kaivoi koloa, kunnes löysi pesän ja poikueen, mutta hämmästy suuresti, kun siinä ei ollutkaan vain viisi tai kuusi poikasta kuten tavallisesti, vaan kerrassaan yksitoista, ja mikä vielä kummempaa, ne olivat kahden kokoisia: niistä oli viisi isoa ja kuusi pientä. Emolla oli siis kaksi eri perhettä, ja liittäessään niiden päänahat voitonmerkinippuunsa metsästäjälle valkeni totuus. Toinen poikue oli epäilemättä sen naaraan, jonka hän oli tappanut kaksi viikkoa aikaisemmin. Tapaus oli selvä: odottaessaan emoa, joka ei koskaan palannut, pienokaiset olivat vinkuneet surkeasti ja sitä äänekkäämmin, mitä ankarammin nälkä niitä ahdisti. Toinen emo oli ohi kulkiessaan kuullut niiden itkun. Se oli siihen aikaan helläsydäminen, koska itsekin oli saanut hiljan pentuja. Niinpä se otti orvot hoitoonsa, kantoi ne omaan pesäänsä ja huolehti siellä molemmista perheistä, kunnes pyssymies teki lopun tästä liikuttavasta tarinasta.

Moni sudenpyytäjä on tutkinut suden pesää löytämättä sieltä mitään. Vanhat sudet tai ehkä penikat itsekin kaivavat usein pieniä sivukoloja ja käytäviä, ja kun vihollinen murtautuu pesään, ne piiloutuvat niihin. Pehmeä maa tukkii kolon suun ja penikat pelastuvat.

Kun sudenpyytäjä poistui voitonmerkkeineen, hän ei osannut aavistaa, että suurin penikoista oli jäänyt pesään, ja vaikka hän olisi odottanut vielä pari tuntia, ei hän sittenkään olisi ollut sen viisaampi.

Kun aurinko kolme tuntia myöhemmin laski, kuului kaukaa reiästä heikkoa raapimista. Ensin ilmestyi kaksi pientä harmaata kypälää, sitten pieni musta kuono pesän viereisestä pehmeästä hiekkakasasta. Ja viimein pentu ilmestyi piilopaikastaan. Se oli säikähtynyt, kun pesän kimppuun käytiin; nyt se oli ymmällään nähdessään sen moisessa kunnossa.

Pesäonkalo oli nyt kolme kertaa entistään avarampi ja päältä auki. Lähellä oli esineitä, jotka haisivat veljille ja sisarille, mutta olivat vastenmielisen tuntuisia. Se pelästyi haisteltuaan niitä, ja kun yökehrääjä kirkaisi sen pään päällä, se hiipi nopeasti heinikkoon piiloon. Siellä se lymysi koko yön. Pesälle se ei enää uskaltanut mennä, eikä se tiennyt, minne muuallekaan olisi voinut lähteä. Kun kaksi korppikotkaa seuraavana aamuna syöksyi raatojen kimppuun, pakeni suden pentu tiheikköön ja joutui hyvää kätköpaikkaa etsiessään syvään rotkoon. Ruohikosta nousi äkkiä iso naarassusi, samanlainen kuin pennun emokin, mutta silti erilainen ja vieras. Ja vaistomaisesti harhaileva pentu vaipui maahan, kun vanha susi hyppäsi sen kimppuun. Tämä oli ilmeisesti luullut penikkaa lailliseksi riistaksi, mutta yksi nuuhkaisu selvitti asian. Naarassusi seiso hetken sen päällä. Penikka ryömi sen jaloissa. Naarassudessa sammui halu tappaa se taikka edes ravistella sitä. Otus haisi nuorelta pennulta. Naarassuden omat penikatkin olivat jotakuinkin samanikäisiä, ja sen sydän heltyi. Kun pentu rohkaistui sen verran, että kohotti kuononsa ja haisteli ison suden kuonoa, tämä ei osoittanut suuttumusta.

Pentu oli kuitenkin haistellut jotain sellaista, jota se nyt kipeästi tarvitsi. Sitä ei ollut syötetty eilisen jälkeen, ja kun vanha susi kääntyi lähteäkseen, se kompuroi perässä kömpelöillä pennun jaloillaan. Jos naarassusi olisi ollut kaukana kotoaan, pentu olisi pakostakin jäänyt pian jälkeen, mutta lähin onkalo oli sen määränpää, ja pentu saapui pesän suulle kohta emosuden perään.

Vieras on aina vihollinen, mutta kun naarassusi hyökkäsi puolustamaan pesäänsä, se kohtasikin pennun ja taas sitä pidätti karvaturrista lähtevä haju. Pentu oli heittäytynyt selälleen, ehdottoman alistumisen merkiksi, mutta se ei estänyt nenää tiedottamasta, että kaivattu herkku oli aivan ulottuvilla.

Naarassusi meni pesäänsä ja kääpertyi pentueensa ympärille; pikkuinen seurasi perässä itsepintaisesti. Emo ärisi tunkeilijan lähestyessä sen pentuja, mutta toisen alistuva penikkamaisuus lauhdutti vihan tuota pikaa. Tulokas ujuttautui nopeasti toisten pentujen joukkoon ja alkoi imeä, sillä se tarvitsi kipeästi ruokaa. Tällä tavoin se valitsi itselleen perheen.

Muutaman päivän kuluttua se oli niin sulautunut toisten joukkoon, että emo piti sitä pesueeseen kuuluvana. Kuitenkin se poikkesi monessa suhteessa sen omista pennuista: se oli niitä vahvempi ja kahta viikkoa vanhempi, ja sen niskassa ja hartioissa oli laikut, joista myöhemmin kehittyi tumma harja.

Pikku tummaharja tuskin olisi voinut valita itselleen parempaa kasvatusemoa, sillä keltainen susi oli taitava ja aikaansa seuraava metsästäjä. Preeriakoiran nujertaminen, antiloopin ajo saalistuskumppanin kanssa vuorottain, villihevosien kinttujänteen katkaiseminen tai hyökkäys härän kimppuun sivulta käsin olivat kaikki vanhoja keinoja, jotka se oli oppinut osaksi vaistomaisesti, osaksi kokeneemilta heimolaisiltaan, kun nämä kokoontuivat talveksi laumoihin.

Mutta emosusi oli oppinut myös sen, että nykyisin kaikilla miehillä oli aseet, joista ei selviytynyt muuten kuin karttamalla niitä. Oli pysyttävä poissa näkyvistä niin kauan kuin aurinko oli taivaalla: yöllä ihmiset sen sijaan olivat vaarattomia. Pyydyksistä sillä oli melko osuva käsitys, sillä se oli kerran tarttunut niihin. Se menetti varpaansa siinä leikissä, mutta vamma tuli hyvin korvatuksi, sillä vaikka se ei ymmärtänyt ansoista oikeastaan mitään, se tunsikin jälkeensä niitä kohtaan syvää kauhua. Se piti kaikkea raudalta haiskahtavaakin niin vaarallisena, että sitä oli kartettava hinnalla millä hyvänsä.

Kerran taas, kun se viiden toverinsa kanssa suunnitteli hyökkäystä lammastarhaan, se jättäytyi viime hetkessä toisten jälkeen huomattuaan vastaviritetyt langat. Toiset syöksyivät sisälle, mutta eivät tavoittaneet lampaita, itse ne sen sijaan joutuivat kuolemanloukkoon.

Emosusi oli siis perehtynyt uudenaikaisiinkin vaaroihin, ja vaikka onkin epätodennäköistä, että se olisi täysin käsittänyt niiden todellisen laadun, se suhtautui epäluuloisesti kaikkeen outoon.

Erityisesti paria asiaa kohtaan naarassusi tunsikin sellaista kauhua, että varjeltui niiltä jatkuvasti. Joka vuosi se menestyksellisesti kasvatti poikueen, ja keltasusien luku lisääntyi lisääntymistään maakunnassa. Pyssyt, ansat, miehet ja uudet eläimet, joita nämä olivat tuoneet mukanaan, se oli jo oppinut tuntemaan, mutta yksi läksy sen oli vielä opittava, ja se oli todella kauhea.

Tummaharjan sisarten ollessa noin kuukauden ikäisiä kasvattiemo palasi eräänä päivänä kotiin merkillisessä kunnossa. Sen kita vaahtosu ja sääret vapisivat, ja lähellä luolan ovea se sai kouristuksia ja kaatui kumoon, mutta toipui sen verran, että pääsi sisälle asti. Emon leuat tärisivät ja kun se yritti nuolla pienokaisiaan, sen hampaat melkein kalisivat. Se iski hampaansa jopa omaan etukäpääläänsä, ettei purisi pentujaan. Mutta pian poikaset palasivat ja kerääntyivät emon ympärille saadakseen tavanomaisen ravintonsa. Naarassusi parani oltuaan pari kolme päivää hyvin huonona, ja nämä päivät, jolloin sillä oli myrkyä ruumiissaan, tuhosivat poikueen. Pennut tulivat kauhean sairaiksi, ja ainoastaan vahvin niistä selviytyi. Kun koettelemus oli ohi, pesässä oli enää vain emo ja tummaharja, tuo vieras pentu, jonka keltainen susi oli ottanut kasvatikseen. Siten pikku tummaharjasta tuli sen ainoa holhokki. Se uhrasi kaikki voimansa poikasen ruokkimiseen, ja tämä vaurastui vaurastumisestaan.

Sudet oppivat nopeasti tiettyjä asioita. Niiden aisteista on haju parhaiten kehittynyt. Siitä pitäen pentu ja kasvatusemo tunsivat vaistomaista, järjetöntä pelkoa heti, kun niiden nenään tuli strykniinin haju.

Pikku susi, joka nauttii seitsemän pennun ravinnon, kasvaa pakostakin. Niinpä se syksyllä alkaessaan seurata emoaan oli yhtä iso kuin tämä. Niiden oli kuitenkin pakko vaihtaa metsästysmaita, sillä joukko isoja, voimakkaita susia hallitsi Vartiovuorta, tasangon kalliolinnoitusta. Heikkojen täytyi lähteä muualle, keltaisen suden ja tummaharjan muiden mukana.

Sudet eivät osaa ilmaista itseään samalla tavoin kuin ihminen. Niiden koko 'sanavarasto', millä ne ilmaisevat tavallisimmat tunteensa, rajoittuu luultavasti kymmenkuntaan ulvahdukseen, haukuntaan ja

murahdukseen. Mutta niillä on monta muuta keinoa ajatusten vaihtoon ja lisäksi vielä erityisiä tietotoimistoja. Pitkin niiden metsästysaluetta on näet useita helposti tunnettavia tiedotuskeskuksia. Toisinaan ne ovat kiviä, toisinaan polunristeyksiä, toisinaan puhvelin pääkalloja — siis mikä tahansa silmiinpistävä esine, joka on reitin varrella. Poiketessaan niille kuten koira pylvään juurelle tai piisami tiettyihin liejupaikkoihin, susi jättää merkkikohtaan eritettään ja tutkii ketkä muut ovat olleet hiljan samoilla asioilla. Se saa myös tietää, mistä ne ovat tulleet ja minne menneet, jopa senkin, onko niitä ajettu takaa, ovatko ne olleet nälissään, kylläisiä vai sairaita. Tämän tiedotusjärjestelmän ansiosta susi tietää, missä sen ystävät ja viholliset ovat.

Keltaista sutta seuratessaan tummaharja perehtyi näihin tietotoimistoihin ja niiden käyttöön kasvatusemon yrittämättä mitenkään tietoisesti opettaa sitä. Pääasiallisena oppaana oli emon esimerkki, jota poikasen synnynnäinen vaisto vielä vahvisti, mutta kerran naarassusi toimi jokseenkin samaan tapaan kuin ihmisvanhemmat, jotka yrittävät suojella lastaan vaarasta.

Tummaharja oli oppinut susielämän alkeet: koirien kanssa ei saanut koskaan takertua lähitappeluun, vaan niitä piti juostessa vain näykkiä koko ajan ja sitten oikaista louhikkoon, jonne ratsastajat eivät voineet seurata hevosillaan.

Se oppi piittaamaan vähät kojooteista, jotka pyyntiretkillä seurasivat tähteitä norkoilemassa; niitä ei näet saanut kuitenkaan kiinni, mutta ei niistä liioin ollut harmiakaan.

Se tiesi, että oli turha ajan tuhlausta hyökätä maahan laskeutuneiden lintujen kimppuun ja että sitä pientä mustan ja valkoisen kirjavaa eläintä, jolla on pörröinen häntä, piti kaikin mokomin karttaa. Se kun ei maistunut miltään, mutta haisi onnettoman pahalle.

Entä myrkky! Sitä hajua se ei milloinkaan unohtanut sen päivän jälkeen, jolloin se menetti kaikki kasvatusveljensä pesässä.

Se tiesi nyt, että lampaiden kimppuun hyökättäessä oli ensimmäiseksi hajotettava lauma, koska erilleen joutunut tyhmä lammas on helppo saalis. Nautakarjan sai taas kierretyksi vaivattomasti, kun säikytti ensin jonkin vasikoista.

Se oppi, että härän kimppuun on aina käytävä takaapäin, lampaan edestäpäin ja hevosien keskeltä, toisin sanoen niitä oli ahdistettava sivusta käsin. Ihmisen päälle ei sen sijaan saanut hyökätä koskaan, ei edes joutua vastakkain hänen kanssaan. Mutta näiden lisäksi tuli vielä yksi tärkeä opetus, jonka emo antoi sille aivan kädestä pitäen.

5

Muuan vasikka oli kuollut polttomerkinän aikoihin, ja parin viikon kuluttua sen maku oli susien mielestä parhaimmillaan, ei liian veres eikä liian kypsäkään, ja tuuli levitti laajalle tätä tietoa.

Keltainen susi ja tummaharjainen olivat menossa illallista metsästämään tietämättä vielä minnepäin, kun tuli sanoma vasikanpaistista, ja ne lähtivät hölköttämään vastatuuleen. Vasikka oli avoimella paikalla ja näkyi selvästi kuutamossa. Koira olisi juossut suoraan raadolle, samoin kai entisaikojen susikin, mutta alituinen sotapolulla olo oli kehittänyt keltaisen suden niin valppaaksi, ettei se luottanut muuhun kuin omaan nenäänsä, niinpä se hiljensi vauhdin kävelyksi. Tultuaan näköetäisyyden päähän se pysähtyi ja ojenteli kauan kuonoaan ja tutki tarkkaan tuulen kuljettamia hajuja. Se nuuhki niitä hienovainuisella nenällään, puhalsi sitten ilman ulos ja nuuhkasi toisen kerran.

Ja sen luotettavien sierainten yksimielinen ilmoitus oli tällainen: Ensiksi seitsemänkymmentä prosenttia mehukasta ja kypsää vasikantuoksua; viisitoista prosenttia ruohon, hyönteisten, metsän, kukkien, puiden, hiekan ja muun joutavan hajua; kymmenen prosenttia penikan ja sen omaa hajua, josta ei tarvinnut välittää; kaksi prosenttia ihmisjalkien, yksi savun, yksi hikisen nahan hajua; puoli prosenttia ihmisen hajua (jota tuskin aina erottikaan) ja lopuksi hitunen raudan hajua.

Vanha susi kyyristyi hieman ja nuuhki tarkkaan kuono häälyen. Nuori susi teki samoin. Emosusi peräytyi takaperin kauemmas, penikka jäi paikalleen. Emosusi vinkui hiljaa, pentu totteli vastahakoisesti. Emosusi kierteli houkuttelevaa raatoa. Nyt erottui uusi haju — kojoottien jälkien haju, johon pian yhdistyi niiden oma hajukin. Aivan oikein, tuolla ne hiipivät läheistä harjua pitkin. Kun emosusi nyt siirtyi raadon toiselle puolelle, muuttuivat samalla hajutkin. Tuuli oli menettänyt melkein kaikki jäljet vasikasta ja toi vain tavallisia, joutavanpäiväisiä hajuja. Ihmisjalkien haju oli ennallaan, nahan haju sen sijaan kadonnut, mutta raudan ja ihmisen hajut olivat nousseet puolesta prosentista melkein kahteen.

Naarassusi oli levoton, ja jäykistynyt asento, jännittynyt ilme ja kohonneet niskakarvat ilmaisivat pennulle emon olevan peloissaan.

Emosusi jatkoi kiertelemistään. Kerran eräällä korkealla paikalla ihmisen haju kaksinkertaistui, mutta alempana se taas heikkeni. Sitten tuuli toi täyteläisen vasikantuoksun sekä kojoottien ja erilaisten lintujen jälkien hajuja. Emosuden epäluuloisuus alkoi hälvetä, kun se piiriä pienentäen alkoi tuulen yläpuolelta lähestyä houkuttelevaa herkkua. Se astui jopa muutaman askelen suoraan sitä kohtikin, mutta hikinen nahka varoitti taas äänekkäästi, ja savu ja rauta yhtyivät sen lauluun kuin kaksi säiettä kirjavaan punokseen. Se keskeytti etenemisen ja tuli kahden loikkauksen päähän vasikasta. Maassa oli nahankaistale ilmoittaen ihmisen kosketuksesta ja aivan sen lähellä itse vasikka, ja nyt leijui raudan ja savun haju vasikan täyteläisen ja voimakkaan hajun päällä kuin käärmeen vana, joka ylittää kokonaisen karjalauman jäljet. Se oli niin heikko, että penikka, jolla oli nuoren hyvä ruokahalu ja malttamaton mieli, tunki emonsa olkaa vasten päästäkseen heti syömään. Emo tarttui poikasta niskaan ja nakkasi sen taakseen. Kivi, johon penikan kypälät sattuivat, vierähti eteenpäin ja pysähtyi omituisesti kilahtaen. Vaarallinen haju lisääntyi, ja keltainen susi perääntyi hitaasti herkusta penikka kintereillään.

Katsellessaan kaihoisesti kiellettyä paistia tummaharja huomasi kojoottien lähestyvän. Ne olivat kaikin mokomin yrittäneet välttää susia. Pentu seurasi niiden varovaista etenemistä, joka oli kuitenkin kuin hurjaa rynnäkköä emon liikehtimiseen verrattuna. Vastustamattoman herkkulinen haju leijaili nyt entistä voimakkaampana sen kuonoon, sillä kojootit olivat ryhtyneet repimään vasikanraatoa. Samassa kuului terävä kalahdus ja yksi kojooteista kiljaisi. Ja yön hiljaisuuden rikkoi jyrähdys ja tulen leimaus. Isoja hauleja räiskyi vasikkaan ja kojooteihin, ja ne hajaantuivat kiljuen kuin piiskatut koirat lukuun ottamatta kahta, joista toinen oli saanut osuman ja toinen tempoili valppaan sudenpyytäjän virittämässä raudoissa.

Ilma oli nyt täynnä vihattuja hajuja, joihin sekoittui uusiakin, vallan kauheita. Keltainen susi puikki notkelmaan pakoon penikka kintereillään, mutta mennessään ne näkivät miehen hyökkäävän esiin törmän takaa lähellä sitä kohtaa, jossa emon kuono oli antanut varoituksen. Ne näkivät miehen tappavan kiinni tarttuneen kojootin ja virittävän pyydyksen toisia varten.

6

Elämän kamppailu on ankaraa: saattaa voittaa kymmenen tuhatta kertaa, mutta jos häviää kerrankin, on peli menetetty. Kuinka monta sataa kertaa keltainen susi oli pitänyt ansoja pilkkanaan ja kuinka monta penikkaa se oli opettanut niitä pilkkaamaan! Ansat se toki tunsu parhaiten kaikista hengenvaaroista.

Lokakuu oli tullut. Penikka oli nyt paljon isompi kuin emosusi. Sudenpyytäjä oli nähnyt ne kerran — keltaisen suden ja sen perässä toisen, jonka pitkät kömpelöt sääret, isot pehmeät kypälät, ohut kaula ja hoikka häntä ilmaisivat sen tämän vuoden penikaksi. Jäljet hiekassa ja savessa kertoivat, että vanhempi susista oli menettänyt oikeanpuoleisen etujalan varpaan ja nuori oli jättiläinen.

Sudenpyytäjä se juuri oli vasikanraatosatimenkin keksinyt, mutta hän pettyi saadessaankin vain kojootteja susien asemesta. Raudoillapyynti oli alkamassa, sillä nahka on lokakuussa parhaimmillaan.

Aloittelija kiinnittää usein syötin itse rautoihin, kokenut ei tee sitä koskaan. Hyvä pyydystäjä ei aseta rautoja vain kolmensadan tai kuudensadan metrin päähän syötistä, vaan lisäksi sellaiseen kohtaan, jonka susi todennäköisesti ylittää kiertäessään syötin ympäri.

Suosittu menetelmä on kätkeä kolmet tai neljät raudat avoimelle paikalle ja sirotella niiden keskelle lihanriekaleita. Ennen kätkemistä pyydykset savustetaan, ettei käsien eikä raudan haju tunnu. Toisinaan käytetään syötinä vain pumpulitukkoa taikka höyhenkimppua, joka vangitsee suden katseen ja herättää sen uteliaisuuden, niin että se erehtyy kiertämään petollista vaaravyöhykettä.

Taitava metsästäjä vaihtelee alinomaa menetelmiään, etteivät sudet oppisi hänen temppujaan. Susilla ei ole muuta keinoa kuin turvautua valppauteensa ja kiertää hajut, jotka ovat lähtöisin ihmisistä.

Sudenpyytäjä, jolla oli kuormallinen jykeviä pyydysrautoja, oli alkanut jokasyksyisen urakkansa Poppelimetsässä.

Jo en ylittävä entinen puhvelien polku seurasi pientä rotkoa, joka kiipesi kukkuloilta tasaisille ylängöille. Kaikki eläimet, sudet ja ketut, naudat ja hirvet, käyttävät näitä polkuja, jotka ovat tärkeitä kulkureittejä. Lähellä sitä paikkaa, missä polku sukelsi sorapohjaiseen virtaan, oli poppelinkanto, johon sudet olivat jättäneet merkkejään. Pyyntimies huomasi heti, mihin sitä oli käytetty. Siihen oli mainio kätkeä sudenraudat. Niitä ei tosin auttanut viritellä polulle, jolla kulki paljon karjaa, vaan kahdenkymmenen askelen päähän tasaiselle hietikolle. Tälle viiden neliön suuruiselle alueelle hän sijoitti neljät raudat. Kunkin pyydyksen läheisyyteen hän pudotti pari kolme lihan riekaletta; asetelmaa täydensi kolme tai neljä valkoista sulkaa, jotka oli kiinnitetty keskellä sojottavaan ruohon korteen. Sen jälkeen kun aurinko, tuuli ja hiekka olivat haihduttaneet metsästäjän jäljet, ei yksikään ihminen olisi erottanut hietikkoon kätkeytyä rautoja, eikä niitä olisi pystynyt vainuamaan moni eläinkään.

Keltainen susi oli nähnyt ja väistänyt tuhansia kertoja ennenkin sellaisia pyydyksiä ja opettanut jättiläismäistä poikastaankin karttamaan niitä.

Karja tuli keskipäivän helteellä juomaan. Eläimet saapuivat jonossa polkua pitkin, samoin kuin puhvelitkin ennen vanhaan. Pienet iltalinnut lentelivät niiden edellä, lehmälinnut ratsastivat niiden selässä ja preeriakoirat rupattelivat niille aivan samoin kuin entisaikojen puhveille.

Ne astelivat alas harmaanvihannalta kivikkoiselta laakiolta juhlallisen vakavasti ja määrätietoisesti. Polun varrella riehakkaasti kisaileet vasikat rauhoittuivat rantaan tultaessa ja kävelivät kiltisti lehmien perässä. Jonon etunenässä kulkeva vanha lehmä haisteli epäluuloisesti ohittaessaan viritetyn satimen. Se oli kuitenkin liian kaukana, muutoin se olisi kuopinut maata ja mölissyt veristen lihankappaleitten päällä, kunnes jokainen rautaansa olisi lauennut ja käynyt vaarattomaksi.

Mutta sillä oli nyt kiire joelle. Juotuaan tarpeekseen eläimet makasivat lähimmällä törmällä myöhään iltapäivään saakka. Sitten niiden oma äänetön ruokakello herätti ne, ja karja palasi takaisin lihaville laitumilleen.

Pari pikkulintua oli nokkinut lihankappaleita ja muutama sininen lihakärpänen pörisi niiden ympärillä, mutta muuten hiekkanaamio oli vielä koskematon päivänlaskun aikaan. Auringon alkaessa taas värileikkinsä kaarteli ruskea suohaukka jokitasangon yläpuolella. Mustarastaat pyrkivät tiheikköihin välttämättä helposti sen kömpelöt hyökkäykset. Oli vielä niin aikaista, ettei haukan kannattanut yrittää hiiriä, mutta maan lähellä kiitäessään se terävillä silmillään keksi satimen luona lepattavat höyhenet ja kääntyi nopeasti. Mutta ennen kuin se tuli lähellekään, se huomasi höyhenet täysin mielenkiinnottomiksi ja äkkäsi sen sijaan lihapalat. Viekkautteen tottumattomana se laskeutui maahan ja oli nielemässä parhaillaan toista palasta, kun räiskis — pöly pölähti korkealle ilmaan, ja suohaukka tarttui kiinni varpaistaan ja yritti turhaan päästä jyrkävien sudenrautain otteesta. Se oli vain lievästi loukkaantunut. Irti päästäkseen se tuon tuostakin pieksi ilmaa isoilla siivillään, mutta se oli yhtä voimaton kuin varpunen rotan loukussa.

Ja kun aurinko oli soittanut hehkuvan väriasteikkonsa loppuun, laulanut joutsenlaulunsa ja kuollut niin kuin se leimuavalla länsitaivaalla kuolee ja varjot olivat peittäneet melodramaattisen kohtauksen elefantinloukkuun joutuneesta hiirestä, kuului korkealta laakiolta syvä, täyteläinen huuto, johon toinen vastasi. Kumpikaan niistä ei ollut kovin pitkä eikä niitä enää toistettu; ne olivat kummunneet pikemminkin vaiston pakotuksesta kuin välttämättömyydestä. Ensimmäinen oli tavallinen suden kutsuhuuto, toinen isokokaisen uroksen vastaus; ne eivät tässä tapauksessa olleet pariskunta vaan emo ja poika — keltainen susi ja tummaharja.

Yhdessä ne juosta hölkyttivät puhvelinpolkua alaspäin. Mäen päällä ne poikkisivat 'susikeskuksessa' ja pysähtyivät toisen kerran poppelinkannon luona. Kun ne parhaillaan olivat laskeutumassa joelle, räväytti loukkuun joutunut haukka siipiään. Vanha susi käännähti — varmaan maahan pudonnut haavoittunut lintu — ja hyökkäsi sitä kohti. Päivänpaiste ja hiekka polttavat pian jälkien hajut, joten mikään ei varoittanut sitä. Se hyökkäsi räpiköivän linnun kimppuun ja yhdellä leukojen loksauksella tämän tuskat loppuivat, mutta samassa kamala ääni, hampaiden kirskahdus terästä vasten, pelästytti suden. Se pudotti haukan ja hyppäsi vaaran paikalta, mutta putosikin toisiin rautoihin. Sakset pureutuivat sen jalkaan, ja kun se yritti riuhtaista itsensä irti, sen etukäpälä osui toiseen satimeen, joka oli kätkeyty maahan. Pyydyistä ei ollut koskaan viritetty sillä tavoin. Keltainen susi ei ollut koskaan ollut näin pahaa-aavistamaton. Saalis ei ollut koskaan ollut varmempi.

Pelko ja raivo täyttivät vanhan suden sydämen. Se riuhtoi ja ponnisteli, pureskeli kahletta, ärisi ja riehui suu vaahdossa. Se olisi ehkä kyennyt raahaamaan yhdet raudat kiinnityspölkkyineen päivineen, mutta kaksia vastaan se oli voimaton. Vaikka se olisi kuinka rimpuillut, armottomat sakset syöpyivät vain syvemmälle sääriin. Se haukkoi hurjana ilmaa, repi kuolleen haukan riekaleiksi, päästeli raivostuneen suden lyhyitä haukkuvia karjahduksia. Se jyrski rautoja, näykki penikkaansa, puri itseään. Se repi sääriään siitä mistä ne olivat kiinni; pureskeli raivoissaan kylkiään, haukkasi sekapäisenä häntänsä poikki; se rikkoi kaikki hampaansa teräkseen ja täytti verta vuotavan, vaahtoavan kitansa savella ja hiekalla.

Se taisteli, se kaatui ja vääntelehti tai makasi kuin kuolleena, kunnes oli sen verran vahvistunut, että pääsi nousemaan ja alkoi taas kalvaa rautaa hampaillaan.

Ja niin kului yö.

Entä tummaharja? Missä se oli? Sillä oli taas sama tunne kuin kasvatusemon tullessa kotiin myrkytettynä, mutta nyt se pelkäsi vieläkin enemmän. Emosusi näytti raivokkaan vihaselta. Tummaharja pysytteli syrjässä ja vinkui hiukan. Välillä se puikahti kauemmas, mutta palasi taas, kun emo makasi hiljaa heti peräytyäkseen, kun tämä ponkaisi ylös riehumaan ja kävi uudestaan rautojen kimppuun. Tummaharja oli ymmällään, mutta sen verran se tiesi, että emo oli hirvittävässä pulassa ja

että syy näytti olevan sama, joka oli pelottanut niitä sinä yönä, jolloin ne olivat yrittäneet lähestyä vasikkaa.

Tummaharja kierteli ympäristössä kaiken yötä täysin ymmällään ja uskaltamatta mennä lähelle. Se oli yhtä avuton kuin emokin.

Seuraavana päivänä muuan paimen, joka etsi eksynyttä lammasta, keksi tummaharjan läheiseltä mäeltä. Hän kutsui sudenpyytäjän leiristään heijastamalla peiliä. Tummaharja huomasi tämän uuden vaaran. Koska se isosta koostaan huolimatta oli vielä pentu, se ei uskaltanut käydä miehen kimppuun, vaan pakeni.

Sudenpyytäjä ratsasti rautoihin joutuneen surkean, raadellun, vertavuotavan naarassuden luo. Hän kohotti pyssynsä ja kamppailu loppui nopeasti.

Metsästäjä tarkasteli jälkiä ja muisti nähneensä samanlaisia ennenkin. Susi oli sama, joka oli liikuscellut ison pentunsa kanssa, se oli Vartiovuoren naarassusi.

Tummaharja kuuli laukauksen livahtaessaan piiloon. Tuskinpa se ymmärsi sen merkitystä, mutta koskaan se ei nähnyt enää hyvää kasvatusemoaan. Siitä lähtien sen täytyi yksin tulla toimeen maailmassa.

7

Vaisto on epäilemättä suden ensimmäinen ja paras opastaja, mutta lahjakkaat vanhemmat auttavat sitä hyvään alkuun. Tummaharjalla oli ollut harvinaisen etevä emo, ja se käytti nyt hyväkseen kaikkia tämän kokemuksia. Se oli perinyt erinomaisen hajuaistin ja luotti ehdottomasti sen ilmoituksiin. Ihmisen on vaikea tajuta tätä sieraimissa asustavaa voimaa. Tummaharja nuuhki aamutuulta samalla tavoin kuin ihminen silmäilee sanomalehdestä tuoreimmat uutiset. Susi voi maastossa juostessaan saada tarkat tiedot jokaisesta elävästä olenosta, joka on ollut liikkeellä, vaikka siitä olisi kulunut useita tunteja. Sen vainu jopa kertoo, mihin suuntaan toinen on mennyt, sanalla sanoen: se ilmoittaa sille jokaisesta eläimestä, joka on kulkenut hiljan sen polun poikki, mistä se on tullut ja minne mennyt.

Tummaharjalla tämä kyky oli erityisen hyvä. Sen huomasi asiantuntija jo pennun leveästä, kosteasta kuonostakin. Lisäksi sen ruumis oli harvinaisen voimakas ja jäntevä, ja se oli aikaisin oppinut suhtautumaan epäluuloisesti kaikkeen tuntemattomaan ja outoon. Tämä arkuus tai varovaisuus tai epäluuloisuus, tai sanottakoon sitä miksi hyvänsä, oli kuitenkin monin verroin tähdellisempi ominaisuus kuin koko sen taitavuus. Sen ja ruumiinvoimiensa ansiosta tummaharja menestyi elämässä erinomaisesti.

Susien maailmassa voima on valtaa, niinpä tummaharjakin oli kerran karkotettu emonsa kanssa Vartiovuorelta. Se oli kuitenkin sangen haluttua maaperää, ja vähitellen karkotettu hivuttautui takaisin syntymävuorelleen päin. Pari isoa suttu seurasi kyräillen sen lähestymistä. Ne ajoivat sen monesti pois, mutta kerta kerralta se kykeni pitämään puoliaan yhä paremmin, ja ennen kuin se oli puolentoistakaan vuoden ikäinen, se oli voittanut kaikki kilpailijansa ja asettunut jälleen vakinaisesti asumaan synnyinseudulleen. Se eleli siellä kuin rosvoparoni, verotti ympäristön rikkauksia ja palasi taas vuoristolinnoituksensa turviin.

Sudenpyytäjä Ryder King metsästi usein niillä seuduin, eikä kestänyt kauankaan ennen kuin hän osui jättiläissuden jäljille. Niiden koosta hän päätteli, että suden täytyi painaa yli kuusikymmentä kiloa ja korkeuden sään kohdalta olla sata kaksikymmentäviisi senttiä. Niin isoa suttu hän ei ollut vielä koskaan tavannut. King oli asunut preeria-alueella, jossa pukkia sanotaan Billyksi. Hän huudahti nyt:

— Lyön vaikka vetoa, että se on itse Billy! Näin vähäpätöisen sattuman johdosta tummaharja sai vihamieheltään nimen Pahanmaan Billy.

Ryder tunsu hyvin susien kutsuhuudon, tuon pitkän tasaisen ulvonnan, mutta Billyllä oli siinä oma erityissävynsä, joka oli aina helppo erottaa. Ryder oli kuullut sen ennenkin poppelimetsän kanjonissa. Kun hän viimein sattui näkemään ison, tummaharjaisen suden, hänen mieleensä juolahti, että se oli kenties rautoihin tarttuneen keltaisen hirmun poika.

Näistä asioista hän muun muassa kertoili minulle, kun istuimme yöllä nuotion ääressä. Tunsin hyvin nuo ajat, jolloin kuka hyvänsä osasi pyydystää suden raudoilla tai myrkyllä, mutta ne päivät olivat häipyneet kuten nuo yksinkertaiset sudetkin. Nyt oli kasvanut uusi tietävämpi susisuku, joka lisääntyi lisääntymistään ja saattoi häpeään karjankasvattajien pyyntimenetelmät.

Sudenpyytäjä kertoi minulle myös koirista, joilla Penroof oli kokeillut: kettuterriereistä, jotka olivat

tappelussa liian hellänahkaisia; vinttikoirista, jotka heittivät ajon heti, kun eläin katosi näkyvistä; tanskandogeista, jotka olivat liian painavia vaikeaan maastoon, ja myös sekarparvesta, jossa oli toisinaan bullterrieri johtamassa loppuhyökkäystä.

Hän kertoi, että kajoottien ajojahti tavallisesti onnistui, koska kajoottit pyrkivät tasaisille maille, joilla vinttikoirat saivat ne helposti kiinni. Sanoipa hän tappaneensa tällä mukaansa ottamallaan ajokoiralaumalla myös muutamia pikku susia, vaikka siinä leikissä johtajakoira tavallisesti menettikin henkensä. Enimmäkseen hän kuitenkin jutteli tuosta Vartiovuoren kelvottomasta mustasta sudesta, jota hän oli monta kertaa yrittänyt ajaa näännyksiin taikka johonkin umpikujaan, mutta aina epäonnistunut. Susi näet jatkoi raivostuttavan hellittämättömästi rosvoamistaan ja nappasi aina parhaat palat, opettipa vielä joka vuosi uusille susipolvillekin, miten sen saattoi tehdä pälkääseen joutumatta.

Kuuntelin häntä yhtä innokkaasti kuin kullankaivaja valtausjuttuja, sillä nämä asiat kuuluivat minun maailmaani. Ne olivat tosiaan etualalla kaikkien mielestä, sillä olimme ajamassa Pahanmaan Billyä, ja nuotion ympärillä makasivat Penroofin koirat.

8

Eräänä yönä syyskuun lopulla, kun viimeinenkin valokuova oli kadonnut lännestä ja kajoottien yhteishaukunta alkanut, kuului syvä, kumea ääni. King otti piipun suustaan, käänsi päätään ja sanoi:

— Se on nyt se — se kelvoton Billy. Se on pitänyt meitä kaiken päivää silmällä joltain korkealta paikalta, ja nyt kun pyssyistä ei ole apua, se on tullut tänne ilkkumaan.

Pari kolme koiraa nousi niskakarvat pystyssä, sillä ne erottivat selvästi, ettei ulvoja ollut kajootti. Ne ryntäsivät ulos yöhön, mutta eivät etäänntyneet kauaksi. Äkkiä niiden ärhentely vaihtui kovaksi ulinaksi, ja kaikki juoksivat takaisin tulen suojiin. Yksi oli saanut olkaansa niin pahan haavan, ettei siitä ollut enää jatkamaan ajoa. Toisen kyljessä oli haava, joka tosin ei näyttänyt vaaralliselta, mutta silti metsästäjät saivat seuraavana aamuna haudata senkin.

Miehet olivat raivoissaan. He vannoiivat nopeata kosta ja olivat jo päivän koitteessa jälkien haussa. Kajoottit haukkuivat aamulauluaan, mutta häipyivät kukkuloille heti, kun päivä oli täysin valjennut. Metsästäjät etsivät ison suden jälkiä toivoen, että koirat pystyisivät seuraamaan niitä ja löytäisivät suden, mutta nepä eivät siihen pystyneet tai sitten eivät halunneetkaan.

Ne tapasivat kuitenkin kajoottin, jonka ne tappoivat ajettuaan sitä muutaman sata metriä. Olihan sekin kai jonkinlainen voitto, sillä kajoottit tappavat vasikoita ja lampaita, mutta siitä huolimatta mielessäni oli sama ajatus kuin kaikilla toisillakin:

— Mainion urhoollisia koiria, kun on kysymys pikku kajoottista, mutta eivätpäs uskaltaneet käydä ison suden kimppuun viime yönä.

Aivan kuin vastaukseksi näihin äänettämiin moitteisiin, tokaisi nuori Penroof:

— Minä luulen, pojat, että vanhalla Billyllä oli viime yönä mukanaan kokonainen liuta susia.

— Minä näin vain yhden jäljet, murahti King.

Tällä tavalla luiskahti käsistämme koko lokakuu. Kaiket päivät seurasimme ratsain epäselviä jälkiä koirien perässä, jotka joko hukkasivat ne tai pelkäsivät niitä. Ja yhä edelleen saapui viestejä susien tekemistä vahingoista. Toisinaan tiedon toi joku cowboy, toisinaan löysimme itse raadot. Muutamat susista myrkytimme, vaikka sitä pidetäänkin sangen vaarallisena silloin, kun ajoon käytetään koiria. Kuukauden lopulla joukkomme oli masentunut ja säitten pieksemä, hevoset olivat lopen uupuneita, koirien jalat rikki ja niiden määrä vähentynyt kymmenestä seitsemään. Ja vain yhden harmaan suden ja kolme kajoottia olimme tähän mennessä tappaneet, kun taas Pahanmaan Billy oli repinyt ainakin tusinan verran arvokkaita koiria ja lehmiä. Kun jotkut pojista päättivät luopua koko puuhasta ja lähteä kotiin, käytti King tilaisuutta hyväkseen ja lähetti heidän mukanaan kirjeen, jossa hän pyysi apua, muun muassa kaikki koirat, jotka karjatilalta suinkin liikenivät.

Jouduimme odottamaan pari päivää, joiden aikana lepuutimme hevosiamme, ammuimme hiukan riistaa ja valmistauduimme kovaan ajoon. Toisen päivän iltamyöhällä tulivat uudet koirat, kahdeksan kaunista eläintä. Lauma oli nyt viisitoistapäinen.

Sää oli muuttunut koleaksi, ja sudenpyytäjien riemuksi maa oli aamulla lumen peitossa. Se lupasi varmaa menestystä. Koirien ja hevosten oli nyt vilpoinen juosta. Lähettyviltä oli edellisenä yönä kuultu ison suden huuto, ja koska maassa oli nyt lunta, otus ei voinut meitä enää pettää, kun kerran pääsisimme sen jäljille.

Olimme jalkeilla jo ennen päivänkoittoa, mutta ennen kuin ennätimme lähteä, ratsasti leiriin kolme miestä. Penroofin pojat palasivat takaisin. Sään muuttuminen oli saanut heidät toisiin ajatuksiin. He tiesivät, että lumen tultua meitä saattoi ehkä onnestaa.

— Muistakaa nyt, että tällä kertaa meille kelpaa vain Billy, sanoi King, kun nousimme hevosen selkään. — Jos sen saamme, niin koko joukkio on pian raivattu. Seuratkaa siis jälkiä, joiden läpimitta on kolmetoista ja puoli senttiä!

Ja jokainen merkitsi ratsupiiskansa kädensijaan tai rukkaseensa tarkan kolmentoista ja puolen sentin mitan voidakseen tarkistaa jäljet osuessaan niille.

Jo tunnin kuluttua yksi pyyntimiehistä, joka oli ratsastanut länteen päin, antoi merkin. Ensimmäinen laukaus tarkoitti: "Kuunnelkaa", sitä seurasi tauko, jonka aikana ennätti laskea kymmeneen, sitten kuului kaksi perättäistä laukausta, jotka merkitsivät: "Tulkaa tänne."

King kokosi koirat ja ratsasti oikopäätä kallionharjanteelle, jolla ratsumies odotti. Kaikki olivat nyt toiveikkaita. Tähän mennessä oli nähty vain pienten susien jälkiä, mutta nyt oli vihdoinkin tavattu isot, lähes neljätoistasenttiset jäljet. Nuoren Penroofin teki mieli hihkaista riemusta ja lähteä ratsastamaan täyttä laukkaa. Tuntui kuin olisi tavoittanut leijonan tai löytänyt kauan pakoilleen onnensa. Metsämies ei tiedä mitään innostavampaa kuin verekset jalanjäljet, jotka johdattavat hänet otuksen luo, jota hän pitkän aikaa on ajanut turhaan takaa. Kuinka Kingin silmät kiiluivatkaan, kun hän tuijotti jälkiä!

9

Siitä tuli rankka ratsastus. Ajo venyi paljon pitemmäksi kuin olimme odottaneetkaan, ja se oli hyvin monivaiheinen, sillä jälkien loputon nauha kertoi yksityiskohtaisesti, mitä susi oli tehnyt edellisenä yönä.

Se oli kierrellyt tietotoimiston ympäri ja lukenut uutiset, pysähtynyt sitten tutkimaan vanhaa kalloa; tässä se oli poikennut syrjään ja hiipinyt varovasti vastatuuleen tutkimaan jotain, joka sitten osoittautuikin vanhaksi peltitölkiksi; tuossa se oli vihdoinkin noussut matalalle kukkulalle, istahtanut ja päästänyt ilmeisesti kutsuhuudon, koska sen luo oli eri tahoilta saapunut kaksi sutta. Siten otukset olivat yhdessä laskeutuneet jokilaaksoon, josta karjalla oli tapana etsiä myrskylä suojaa. Nyt kaikki kolme olivat juosseet peräkanaa puhvelin kallolle; tuolla ne olivat eronneet kukin omaan suuntaansa ja yhtyneet taas tässä — mutta voi, mikä näky: kaunis lehmä revittynä ja silleen jätettynä. Se ei näyttänyt olleen niiden makuun. Kas vain, puolentoista kilometrin päässä oli toinen tapettu lehmä. Niiden mässäilystä ei ollut näköjään kulunut kuuttakaan tuntia. Nyt jäljet taas hajaantuivat, eivät kuitenkaan kauaksi, ja lumi kertoi selvästi, kuinka sudet olivat ruvenneet hangelle nukkumaan. Koirien niskakarvat pörhistyivät, kun ne haistelivat niiden makuusijoja.

King oli saanut pidetyksi koirat rauhallisina, mutta nyt ne olivat hyvin kiihdyksissä. Tulimme kukkulalle, jolla sudet olivat kääntyneet meihin päin ja paenneet sitten täyttä laukkaa — niin kertoivat jäljet — ja nyt näkyi selvästi, että ne olivat seuranneet meitä täältä ylhäältä eivätkä enää olleet kaukana.

Koiralauma pysyi hyvin koossa, koska vinttikoirat, joilla ei ollut saalista näkyvissä, hääräilivät vain toisten koirien joukossa tai juoksivat takaisin hevosten luo. Etenimme niin nopeasti kuin pääsimme, sillä sudet pitivät kiirettä. Ratsastimme ylös laakioille ja alas rotkoihin pysytellen aivan koirien kintereillä, vaikka maasto oli mahdollisimman vaikeakulkuista. Rotko rotkon jälkeen, tunti tunnin perään, ja yhä nuo kolmet jäljet karkasivat eteenpäin; vielä tunti, eikä muutosta, ei muuta kuin loputonta kiipeämistä, luisumista ja ponnistelua läpi pensaikkojen, yli louhikkojen oppaana vain etäinen koirien haukunta.

Ajo suuntautui nyt alas matalaan jokilaaksoon, jossa ei ollut lunta juuri ensinkään. Hyppiessämme ja poukkoillessamme kukkuloita ja karauttaessamme uhkarohkeasti yli vaarallisten rotkojen ja livettävien kallioiden tunsimme, ettemme enää kauankaan kestäisi. Päästyään tasaiselle ja kuivalle maaperälle koirat hajaantuivat, toiset lähtivät ylös, toiset alas ja toiset suoraan eteenpäin. Miten King kirosikaan. Hän tiesi heti, mitä se merkitsi. Sudet olivat hajaantuneet ja hajottaneet koiralauman. Kolme koira ei mahtaisi yhdelle sudelle mitään, neljä ei kykenisi tappamaan sitä ja kaksi taas menettäisi henkensä ilman muuta. Ja kuitenkin tämä oli ensimmäinen rohkaisu, jonka olimme saaneet, sillä se merkitsi, että sudet olivat ahtaalla.

Karautimme eteenpäin pysäyttääksemme koirat ja hakeaksemme niille oikeat jäljet. Mutta se ei ollut helppoa. Koska maa oli täällä lumeton ja täynnä koirien omia jälkiä, epäonnistuimme yrityksissämme. Emme voineet muuta kuin antaa koirien itsensä valita ja pitää ne sitten valitsemillaan jäljillä. Jatkoimme ajoa entiseen tapaan, vaikka koko ajan epäilimmekin, että olimme väärillä jäljillä. Koirat juoksivat hyvin, liiankin hyvin. Se oli paha merkki, sanoi King. Itse emme onnistuneet näkemään jälkiä,

koska koirat sotkivat ne ennen kuin tulimme kohdalle.

Kolmen kilometrin perästä ajo taas suuntautui ylös lumen peittämille maille. Saimme nähdä suden, mutta mieliharmiksemme olimmekin vain pienen otuksen jäljillä.

— Sitä minä jo ajattelinkin, ärähti nuori Penroof. — Koirat olivat niin innokkaita, ettei niillä voinut olla vakavia aikomuksia. Kumma, kun ei ollut jänis.

Kilometrin päässä susi oli pysähtynyt pajupehossa. Kuulimme sen päästävän pitkän ulvahduksen, avunhuudon, ja ennen kuin ehdimme paikalle, King näki koirien kavahtavan taaksepäin ja hajaantuvan. Muutaman hetken päästä pajukon toisesta laidasta syöksyi pieni harmaa susi ja hyvin isokokoinen musta susi.

— Jumaliste, eikös se vain kiljunutkin apua, ja Billy palasi sitä auttamaan — siinä vasta susi! huudahti sudenpyytäjä. Sydämeni lämpeni, kun ajattelin uskollista sutta, joka ei halunnut pelastua ystävänsä kustannuksella.

Seuraava tunti oli taas ankaraa maastoratsastusta, mutta olimme nyt lumenpeittämällä ylängöllä. Kun koiraparvi taas hajaantui, ponnistimme kaikki voimamme ja saimmekin ne pysymään isoilla kolmentoista ja puolen sentin jäljillä, jotka minun mielessäni olivat saaneet jo runollista hohdetta.

Ilmeisestikin koirat suosivat enemmän kahden pienemmän suden jälkiä, mutta saimme ne lopulta oikealle tolalle. Taas puolen tunnin ankara urakka, ja kun sitten ties kuinka monennen kerran nousin isolle laakiolle, näin kaukana edessäpäin vilauksen Vartiovuoren mustasta sudesta.

— Hurraa! Pahanmaan Billy! Hurraa! huusin tervehdykseksi ja muut yhtyivät huutoon.

Vihdoinkin olimme sen jäljillä, joille se itse oli meidät opastanut. Koiratkin yhtyivät iloomme haukkumalla äänekkäämmin, vinttikoirat päästivät ulvahduksen ja säntäsivät suoraan sitä kohti, ja hevoset korskuivat ja juoksivat ravakammin jännityksen tartuttua niihinkin. Musta susi vain oli hiljaa, ja nähtyäni kuinka iso ja voimakas se oli ja ennen kaikkea sen pitkät ja mahtavat leuat, ymmärsin miksi koirat pitivät enemmän niistä toisista jäljistä.

Pää ja häntä oikoisenaan se laukkasi poikki lumen. Kieli roikkui pitkällä ja sillä oli nyt totinen hätä. Pyytäjät tapailivat revolveriaan, vaikka susi oli vielä kolmensadan askelen päässä — he olivat lähteneet vuodattamaan verta, eivät urheilemaan. Mutta tuokion kuluttua susi taas katosi näkyvistä lähimmän kanjonin kätköön.

Kumpaan suuntaan se lähtisi nyt kanjonista? Ylös vuorelleenko vai alas parempaan suojaan? King ja minä arvelimme sen lähtevän ylöspäin, joten riensimme harjannetta pitkin länteen päin. Muut taas ratsastivat itää kohti odottaen vain otollista ampumistilaisuutta.

Pian olimme ratsastaneet kuulomatkan ulkopuolelle. Olimme erehtyneet — susi oli lähtenytkin alaspäin, mutta laukauksia ei vain kuulunut. Kanjonin saattoi ylittää siltä kohdalta. Pääsimme toiselle puolen ja käännyimme sitten täyttä laukkaa takaisin tarkastellen lumesta suden jälkiä, kukkuloilta sen liikkuvaa hahmoa tai kuulostellen tuulesta jotain elonmerkkiä siitä.

Satuloiden nahat narahtelivat, hevoset puhkuivat, niiden kaviot kapsahtelivat.

10

Palasimme siihen kohtaan, josta susi oli lähtenyt alas, mutta emme nähneet siitä merkkiäkään. Ratsastettuamme kevyttä laukkaa itään päin parin kilometrin verran King äkkiä huusi läähättäen:

— Tuolla se on!

Edessämme lumella liikkui tumma pilkku. Lisäsimme vauhtia. Hangelle ilmestyi toinen musta pilkku ja kolmaskin, mutta ne eivät pitäneet kiirettä. Viidessä minuutissa olimme niiden luona ja tapasimme kolme omaa vinttikoiraa. Ne olivat kadottaneet riistan näkyvistään ja samalla niiden mielenkiinto oli hävinnyt. Nyt ne hakivat meitä. Emme nähneet jälkeäkään takaa-ajettavista emmekä metsästyskumppaneistamme. Mutta kiiruhtaessamme seuraavalle harjanteelle pöllähdimme äkkiarvaamatta jäljille ja seurasimme niitä niin lujaa kuin Billy olisi ollut jo näkyvissä.

Tiellemme osui toinen kanjoni, ja hakiessamme sopivaa ylityskohtaa sen pohjapensaikosta kuului koirien hurjaa mekastusta. Rähinä kasvoi ja siirtyi rinnettä ylöspäin.

Karautimme kilpaa reunamaa pitkin toivoen näkevämme riistan. Koirat ilmestyivät vastakkaiselle rinteelle. Ne eivät olleet enää laumana vaan pitkänä jonona. Viiden minuutin kuluttua ne nousivat kanjonin reunalle, ja niiden edellä oli iso musta susi. Se loikki pää ja häntä matalalla kuten ennenkin.

Sen jäsenet uhkuivat voimaa, leuoissa ja niskassa sitä oli kaksinkertaisesti. Mutta sen hyppyt olivat nyt mielestäni lyhyemmät ja menettäneet joustavuutensa. Koirat pääsivät vähitellen ylimmälle harjanteelle ja nähtyään suden ne päästivät vaimean haukahduksen, nekin olivat melkein lopussa.

Nyt näkivät vinttikoiratkin jo saaliin, ja ne jättivät meidät rynnäten alas kanjoniin ja ylös sen vastakkaista rinnettä niin rajusti, että varmaan uupuisivat ennen aikojaan. Ratsastimme edelleen etsien turhaan paikkaa, mistä olisi päässyt ylitse.

Kuinka sudenpyytäjä raivosikaan, kun ei kyennyt seuraamaan koiraparvea, jonka näki kiitävän näkyvistä juuri ajon ratkaisuvaiheessa. Hän kiukutteli, mutta ratsasti yhä ylemmäksi, kunnes kivikkoinen ja vaikeakulkuinen kanjoni oli ylitetty. Lähestyessämme isoa tasalakista vuorta kuului etelästä päin taas koirien vaimeata haukuntaa, joka voimistui siirtyessään korkean Vartiovuoren puolelle. Hillitsimme hevosiamme eräällä mäellä ja tähyilimme lumelle. Kaukana lähestyi pilkku, sitten useita, ei laumana vaan hajanaisena jonona, ja toisinaan kuului vaimeata haukuntaa. Ne lähestyivät meitä, mutta hyvin hitaasti, sillä ainoakaan niistä ei enää juossut kunnolla. Ensimmäisenä nilkutti julma lehmäntappaja ja kaukana sen perässä vinttikoiria, toinenkin, ja vielä etäämpänä muut koirat nopeusjärjestyksessä. Niiden juoksu oli jo hidasta ja jäykkää, mutta sinnikkäästi ne pysyttelivät takaa-ajettavansa perässä.

Monen tunnin ankara ponnistus oli tehnyt tehtävänsä. Suden ei ollut onnistunut karistaa koiria jäljiltään. Sen viimeinen hetki oli tullut, sillä sen voimat olivat lopussa, koirilla niitä oli vielä vähän jäljellä. Kompuroidessaan vuoren juurella ne tulivat jonkin aikaa suoraan meitä kohti.

Emme voineet päästä niiden luo, joten katselimme niitä vain henkeä pidättäen ja kateellisina. Ne olivat nyt niin lähellä, että tuuli kantoi korviimme heikkoa haukuntaa. Iso susi kääntyi jyrkälle rinteelle, joka ilmeisesti oli sille hyvinkin tuttu reitti, koska se ei luiskahdellut. Sydämeni heltyi, sillä olihan se palannut auttamaan toveriaan. Hetkeksi meidät valtasi sääli, kun näimme sen tähyilevän ympärilleen ja kiskovan itseään jyrkänteelle päästäkseen kuolemaan omalle vuorelleen.

Se ei voinut enää paeta, sillä sen kimpussa oli viisitoista koiraa, joilla vielä miehet jälkijoukkonaan. Se ei kävellyt, se hoiperteli ylöspäin, ja perässä seuraava koirajono paransi nyt hiukan vauhtiaan ja läheni sitä. Saatoimme kuulla niiden läähättävän; haukkumaan ne tuskin olisivat pystyneetkään hengästymiseltään. Eläimet jatkoivat tuimaa nousuaan yhä ylemmäksi; ne kiersivät erään vuorenpolvekkeen, nousivat muuatta pengermää, joka kapeni ja jyrkkeni, kunnes pudottautui muutamia metrejä kanjonin yläpuolelle leviäväksi kielekkeeksi. Jonon kärjessä olevat koirat seurasivat aivan suden kintereillä, sillä se oli jo niin uupunut, että ne eivät enää pelänneet sitä.

Tällä kapeimmalla kohdalla, jossa yksikin harha-askele tiesi loppua, iso susi kääntyi. Se seisoi päin koiraparvea etujalat harallaan, pää painuksissa ja häntä hieman koholla, tummat niskakarvat pystyssä, välkkyvät hampaat paljastettuina ja ääntä päästämättä, mikäli saatoimme kuulla. Sen jalat olivat tosin rasituksen heikentämät, mutta niska, leuat ja sydän yhä voimissaan. Tällä kohtaa kaikkien koiranystävien olisi parasta sulkea tämä kirja, sillä nyt koko koiralauma ryntäsi eteenpäin, sitten ylös, sitten alas, viisitoista yhtä vastaan, nopeimmat ensimmäisinä. Tummaharja otti ne vastaan sitä mukaa kuin ne ilmestyivät. Silmä tuskin erotti, mitä sitten tapahtui, mutta samoin kuin vesivirta, joka kalliolle ryöpytessään pärskähtää joka taholle, samoin tämä koirien virtakin vierähti jonona alas polkua. Heikko hyökkäys, vastahyökkäys, haava: Fangon hurtat jalat pettäivät, ja se on mennyttä. Dander ja Coalie käyvät hyökkäykseen ja koettavat puraista; rynnistys, lyhyt kamppailu ja molemmat suistuvat kapealta polulta. Vuorossa on nyt siniläikkä, jonka takana ovat valtava Oskari ja peloton Tige, mutta kun tappelun rähäkkä on ohi, seisoo susi edelleen yksin kallionseinämää vasten. Isot koirat ovat hävinneet. Nyt käyvät jäljellä olevat koirat hyökkäykseen takimmaisten pakottaessa etumaiset etenemään alas surman suuhun. Viiltäen, purren ja ravistellen se ottaa koirat vastaan ja syytää nopeusjärjestyksessä toisen toisensa jälkeen alas ammottavaan kuiluun, jossa terävät kivenlohkareet ja puunkannot täydentävät työn.

Viidessäkymmenessä sekunnissa kaikki oli ohi. Virta oli pärskähtänyt kallioon, Penrooffin koiralauma oli pyyhkäisty pois ja Pahanmaan Billy seisoa taas yksin vuorellaan.

Hetken se odotti, tulisiko vielä muita. Ei tullut enää, sillä koko lauma oli saanut surmansa. Odottaessaan se vetäisi henkeä, korotti äänensä ensimmäisen kerran kohtalokkaan kamppailun aikana ja päästi heikon mutta pitkän voitonulvonnin. Laskeuduttuaan seuraavalle kielekkeelle se katosi näkyvistä eräeseen Vartiovuoren kanjoniin.

Tuijotimme mykistyneinä. Käsissämme olevat rihlat olivat unohtuneet. Kaikki oli tapahtunut niin äkkiä, lopullisesti. Emme liikahtaneet ennen kuin susi oli kadonnut. Tapahtumapaikalle ei ollut pitkältäkään: menimme sinne jalkaisin katsomaan, oliko jokin koirista pelastunut. Yksikään ei ollut enää hengissä. Emme voineet tehdä mitään — emme sanoa mitään.

Viikon kuluttua King ja minä ratsastimme takaisin Chimney Potiin.

— Ukko on saanut tarpeekseen. Hän möisi koko roskan, jos saisi ostajan. Kaikki konstit on jo käytetty, sanoi King.

Aurinko laski Vartiovuoren taa. Oli jo hämärä, kun saavuimme Dumontin tilalle vievään tienhaaraan. Silloin kiiri alhaalla jokitasanteella matala ulvonta, johon korkeampiääninen kuoro vastasi. Emme nähneet mitään, mutta kuuntelimme tarkkaan. Laulu toistui, susien metsästysshuuto. Se hälveni, yön rikkoi toinen terävä ja lyhyt haukahdus, hyökkäysmerkki, kuului mylvintää, mutta se katkaistiin lyhyeen.

Hevosta läimäyttäessään King sanoi kolkosti:

— Se on Billy, se on laumansa kanssa saalistamassa, ja siinä meni taas nauta.

POIKA JA ILVES

1

Hän oli tuskin viidentoista, mutta harvinaisen innokas metsämies vasta-alkajaksi. Kaiken päivää oli Caygeonullin järven ylitse saapunut metsäkyyhkyjä. Istahtaessaan lepäämään pienen raivion ympärillä töröttäviin kelopuihin, jotka olivat muistona joskus raivonneesta metsäpalosta, ne suorastaan houkuttelivat käyttämään pyssyä. Poika oli kuitenkin seurailut niitä tuntikausia turhaan. Ne tuntuivat tietävän tarkalleen, kuinka pitkälle vanhanaikainen kivääri kantoi, sillä hän ei päässyt kunnolla edes ampumamatkan päähän, kun ne jo nousivat lentoon viuhtoen siipiään kiivaasti. Lopulta parvi hajaantui mataliin vihreihin puihin, joita kasvoi lähteen ympärillä lähellä hirsimökkiä. Sen suojissa Thorburn alkoi varovaisesti lähestyä lintuja. Hän huomasi yhden kyyhkyn muista erillään, tähtäsi sitä pitkään ja laukaisi. Melkein samanaikaisesti kajahti kova pamaus ja lintu putosi hengettömänä maahan, Thorburn hyökkäsi valtaamaan saalista samalla haavaa kuin muuan solakka mies astui näkyviin ja nosti sen maasta.

— Hei, Corney, sinä otit minun lintuni!

— Sinun lintusi! Tuonnehan ne sinun lintusi lensivät. Kun näin niiden äsken laskeutuvan tänne, ajattelin että oli parasta pudottaa yksi luodikolla.

Tutkittuaan kyyhkyä tarkkaan he totesivat että siihen oli osunut sekä pyssynluoti että haulipanos. Erämiehet olivat ampuneet samaa lintua. Asia kuitattiin naurulla, vaikka sillä oli vakavakin puolensa. Pojan korpikodissa oli niukalti ammuksia ja ruokaa.

Irlantilais-kanadalainen Corney, joka oli sadankahdeksankymmenen sentin mittainen komea nuorimies, lähti sitten tovereineen kohti hirsimökkiä, missä niukka toimeentulo ja kaiken ylellisyyden puuttuminen herätti vain hilpeyttä. Sillä vaikka Coltit olivat syntyneet ja kasvaneet Kanadan takamailla, he eivät olleet kadottaneet irlantilaisten tunnettua sydämellisyyttä ja sukkeluutta.

Corney oli suuren perheen vanhin poika, ja hänen vanhempansa asuivat Petersayssa, neljäkymmentä kilometriä etelämpänä. Hän oli vallannut maata Faneboukista rakentaakseen itselleen oman kodin veistämistään hirsistä. Kaksi vanhempaa sisarta, vakaa ja luotettava Margat sekä hilpeä ja sukkela Loo hoitivat hänen talouttaan.

Thorburn Alder vieraili parhaillaan heidän luonaan. Hän oli juuri parantunut ankarasta taudista, ja hänet oli lähetetty tänne korpeen siinä toivossa, että hän karaistuisi ja saisi samanlaista elinvoimaa kuin oli hänen isäntäväessäänkin.

Coltin mökki oli veistäättömistä hirsistä, ilman lattiaa ja siinä oli turvekatto, jolla kasvoi reheviä ruoho- ja kukkamättäitä. Ympäröivä korpimetsä oli puhkaistu kahdesta kohtaa: toisesta johti alkeellinen tie etelään, Petersayhin, toisesta avautui näkymä kimmeltävälle järvelle, joka vyörytteli laineitaan mukulakivistä rantaa vasten. Vastakkaisella rannalla, kuuden kilometrin päässä, häämötti lähimmän naapurin talo.

Heidän päiväohjelmassaan ei ollut paljon vaihtelua. Corney nousi aamunkoitteessa sytyttämään tulen

lieteen, herätti sitten sisarensa ja ruokki hevoset aamiaista odotellessaan. Kello kuudelta ateria oli syöty ja Corney lähti töihinsä. Kun lähteeseen osui erään kelohongan varjo, tiesi Margat keskipäivän koittaneen ja lähti noutamaan raikasta vettä ruokapöytään. Loo puolestaan kiinnitti valkoisen rievun salon kärkeen merkiksi Corneyle, joka palasi kesannolta tai heinäniityltä punakkana ja työn ryvettämänä, oikeana miehisen tarmon perikuvana.

Thor saattoi liikkua ulkosalla koko päivän, mutta iltaisin, kun oli aika kerääntyä pöydän ääreen, hän saapui järveltä tai eteläiseltä harjulta syömään illallista, joka olisi yhtä hyvin voinut olla aamiainen tai päivällinen, sillä ateriat samoin kuin päivätkin olivat toistensa kaltaisia. Niillä tarjottiin sianlihaa, leipää, perunoita ja teetä, toisinaan munia, joita pienen hirsitallin vaiheilla elävät kymmenkunta kanaa luovuttivat, ja riistaeläinten lihaa, tosin harvoin, sillä Thor ei ollut tottunut metsästäjä eikä Corneylta riittänyt sanottavasti aikaa muuhun kuin maatoihin.

2

Mahtavan lehmuksen päivät olivat päättyneet kuten puiden yleensä. Kuolema oli ollut kuitenkin jalomielinen, sillä se oli antanut puulle kolme ennakkovaroitusta: olihan se jo lajinsa suurin, sen lapset olivat täysi-ikäisiä ja sen sisus oli ontto. Talvimyrsky, joka sen nujersi, katkaisi rungon ja paljasti onkalon, joka sillä oli sydämen sijasta. Keskellä päivänpaisteista aukiota lojui nyt pitkä ontto puunrunko, joka näytti ilveksestä ihanteelliselta kodilta sen ollessa etsimässä suojaista pesäpaikkaa pian ilmestyvälle poikueelleen.

Se oli vanha ja laiha, sillä vuosi oli ollut ilveksille ankara. Edellisenä syksynä jänisrutto oli pyyhkäissyt pois niiden pääravinnon. Runsasluminen talvi ja kova hankiainen olivat sitten tappaneet peltopyyt melkein sukupuuttoon, ja pitkä kostea kevät oli puolestaan tuhonnut vähälukuiset poikueet ja pitänyt lammikot ja purot niin runsasvetisinä, että kalat ja sammakot olivat olleet turvassa ilvesten teräviltä kynsiltä.

Näistä koettelemuksista ei naarasilveskään ollut suoriutunut heimolaisiaan paremmin. Sen pennut, jotka olivat nälkiintyneitä jo ennen syntymäänsä, olivat sille kaksinkertainen rasitus, koska ne vaativat ajan, jonka se olisi muuten voinut käyttää saalistamiseen.

Pohjolan jänis on ilveksen mieliruokaa. Eräinä vuosina naarasilves olisi voinut tappaa niitä vaikka viisikymmentä samana päivänä, mutta nyt se ei nähnyt ainoatakaan jänistä. Rutto oli tehnyt työnsä hyvin.

Eräänä päivänä se sai kiinni punaoravan, joka oli livahtanut onttoon puunrunkoon ja joutunut satimeen. Toisena päivänä jäi haiseva mustakäärme sen ainoaksi ravinnoksi. Kolmas päivä tuotti täydellisen pettymyksen, ja pennut vinkuivat surkeasti jäätyään vaille luonnollista ruokaansa ja juomaansa.

Kerran ilves näki ison mustan eläimen, joka lemusi vastenmieliseltä mutta tutulta. Nopeasti ja äänettömästi se loikkasi sen kimppuun. Se iski saalistaan kerran kuonoon, mutta piikkisika veti päänsä piiloon, sen häntä lennähti pystyyn, ja toistakymmentä pientä pistävää okaa tunkeutui ilvesemon käpälään. Se kiskoi ne hampaillaan irti, sillä jo vuosia sitten se oli tutustunut piikkisikaan, ja vain kova ahdinko oli nyt pakottanut sen iskemään kyntensä siihen.

Sinä päivänä se sai pyydystetyksi vain sammakon. Samoillessaan seuraavana päivänä saalistuspuuhissa kaukana korvessa se kuuli omituisen kutsuaänen, joka oli sille aivan outo. Ilves lähenee ääntä varovaisesti tuulen alapuolelta ja erotti monta uutta hajua sekä lisää outoja ääniä. Kun se tuli metsäaukean laitaan, kirkas ja kova huuto kaikui uudestaan.

Raivion keskellä oli kaksi valtavaa piisamin tai majavan pesää, paljon isompia kuin se oli konsanaan nähnyt. Ne oli tehty osittain puusta ja sijaitsivat kuivalla töyräällä eivätkä vedessä. Ympärillä asteli joukko peltopyitä, tai niiltä ne näyttivät, mutta olivat vain isompia ja väriltään punaisia, keltaisia tai valkoisia.

Ilvestä värisytti kiihko, jota ihmiset olisivat sanoneet kuumeeksi. Ruokaa oli vaikka millä mitalla! Kokenut metsästäjä painui matalaksi, ja rinta maassa kiinni, kyynärpäät selkää korkeammalla se alkoi taitavasti hiipiä lähemmäksi. Sen oli saatava yksi noista peltopyistä mihin hintaan hyvänsä. Nyt oli käytettävä kaikki keinot, yhtäkään erehdystä ei saanut tapahtua. Hyökätessä oli oltava varma saaliista, ettei se pyrähtäisi lentoon, menipä vaanimiseen kuinka monta tuntia tai päivää tahansa.

Metsänrajasta oli vain muutama loikkaus suurelle rotanpesälle, mutta ilvekseltä kului kokonainen tunti tuohon lyhyeen matkaan. Se hiipi matalana kannolta pensaan luo, puunrungon takaa heinämättään suojaan peltopyiden huomaamatta sitä lainkaan. Ne olivat parhaillaan syömäpuuhissa, ja isoin linnuista päästi taas raikuvan huudon, jollaisen ilves oli ensiksi kuullut. Kerran ne tuntuivat

vainuavan vaaran, mutta pitkän kuulostelun jälkeen niiden pelko haihtui. Ne olivat jo melkein ulottuvilla, ja ilves värisi pyynti-innosta ja nälästä. Se tarkkaili erityisesti muuatta kauempana näkyvää valkoista lintua, joka oli kerrassaan houkuttelevan värinen.

Rotanpesä oli paljaalla aukiolla. Ympärillä oli korkeita rikkaruohoja, joiden keskeltä törötti kantoja tuhkatieheään. Valkoinen lintu kuljeskeli ruohojen takana, ja kovaääninen punainen lensi taas pesäkummun harjalle laulamaan. Ilves painui vieläkin matalammaksi. Ääni kuulosti aivan hälytyshuudolta mutta ei ilmeisestikään ollut hälytys, koska valkoinen jäi paikalleen. Sen höyhenet loistivat edelleen ruohojen lomasta.

Ilves oli nyt päässyt raivion reunaan. Painautuen litteäksi kuin tyhjä nahkasäkki se lähti sitten hiljaa matelemaan pölkyn taakse, joka ei ollut sen niskaa paksumpi. Tuon pensastupsun suojiin kun pääsisi, silloin voisi huomaamatta siirtyä ruohikkoon ja pystyisi jo hyvin loikkaamaan. Ilves saattoi tuntea jo lintujen hajun, se oli voimakasta elävän lihan ja veren hajua, joka värisytti ja sytytti silmiin hehkun.

Peltopyyt raapivat ja nokkivat edelleen. Punainen lensi taas keon harjalle, mutta valkoinen pysytteli maassa. Vielä viisi äänetöntä, hitaasti liukuvaa askelta, ja ilves oli ruohojen takana, joiden lomasta valkoinen lintu hohti. Se mittasi välimatkaa, tunnusteli jalansijaa, huiskaisi takajaloillaan oksat tieltä ja vihdoin loikkasi. Valkoinen lintu ei ennättänyt edes huomata loppunsa aiheuttajaa, sillä kohtalokas harmaa varjo painui sen ylle, jokin nopea ja hirvittävä teki työnsä. Ja ennen kuin toiset linnut ehtivät edes huomata vihollisen ilmestymistä tai pakoa, ilves oli jo kadonnut valkoinen pyristelevä lintu hampaissaan.

Päästäen tarpeettoman karjahduksen, joka ilmaisi synnynnäistä julmuutta ja riemua, ilves loikki metsään ja kiiti mehiläisen tavoin suoraa päätä kotiin. Uhrin lämmin ruumis oli lakannut jo värähtelemästä, kun rosvo kuuli äkkiä edestäpäin raskasta astuntaa. Se loikkasi puunrungolle. Saaliin siivet sokaisivat sen silmät, joten se laski linnun maahan pidellen siitä kiinni käpälällään.

Ääni läheni, pensaat taipuivat ja näkyviin astui poika. Kokenut ilves tunsu ihmisten rodun ja vihasi kaikkia siihen kuuluvia. Se oli vahtinut heitä öisin ja seurannut heitä, se oli itse saanut paeta heitä ja kärsiä heidän vuokseen. Hetkisen molemmat seisoivat vastakkain. Peto murahti varoituksen, josta uhkui myös uhmaa ja taisteluhaluja, tarttui lintuun ja loikkasi rungolta pensaiden suojaan. Kotipesälle oli parin kilometrin matka, mutta se ei pysähtynyt syömään, ennen kuin aurinkoinen aukea ja iso lehmus olivat näkyvissä. Sitten matala murahdus kutsui poikaset nauttimaan herkullista liha-ateriaa.

3

Kaupungissa kasvaneena Thor ei aluksi uskaltanut mennä kauaksi metsässä, vaan pysytteli kuulomatkan päässä Corneyn kirveeniskuista. Mutta päivä päivältä hän vaelsi yhä etäämmälle pitäen sammaltuneiden puunrunkojen sijasta oppinaan aurinkoa, kompassia ja maiseman korkeita kohtia. Hän halusi mieluummin oppia tuntemaan metsäneläimiä kuin tappaa niitä. Mutta luonnon ystävä on läheistä sukua urheilijalle, joten Thorillakin oli aina pssy toverinaan.

Raivion ainoa mainittavan arvoinen eläin oli lihava murmeli, jonka pesäkolo oli kannon alla sadan metrin päässä mökistä. Aurinkoisina aamuina se lojui kannolla paistattamassa päivää, mutta elämä metsässä vaatii alituista valppautta. Murmelikin oli aina varuillaan, ja turhaan Thor koetti sitä ampua tai pyydystää satimeen.

— Kuulkaapas, eiköhän nyt alkaisi olla aika saada vähän tuoretta lihaa, sanoi Corney eräänä aamuna.

Hän otti seinältä kiväärinsä, vanhanaikaisen pienireikäisen luodikon, ja ladattuaan sen huolellisesti aidon pyssyniekan tapaan hän tuki piipun ovenripaan ja laukaisi. Murmeli tupsahti selälleen ja makasi hievahtamatta. Thor riensi paikalle ja toi voitonriemuisena saaliin huutaen:

— Suoraan päin läpi yli sadan metrin päästä! Corney hillitsi tyytyväisen hymynsä, joka nyki hänen suupielään, mutta hänen kirkkaat silmänsä loistivat hetken entistä kirkkaampina.

Hän ei ollut tappanut vain tappamisen vuoksi, vaan sen takia, että murmeli oli alkanut hävitystyönsä hänen viljapellossaan. Sen lihasta perhe sai pari kunnan ateriaa, ja Corney näytti Thorille, miten sen nahka oli muokattava. Talja pantiin vuorokaudeksi uuniin lehtipuun tuhkaan. Se irrotti siitä karvat. Sitten vuotaa liotettiin kolme päivää saippuavedessä, ja kun se oli kuivunut, sitä muokattiin käsin, kunnes se oli muuttunut valkoiseksi ja lujaksi nahaksi.

Thor ulotti retkeilynsä yhä etäämmälle tutustuakseen luonnon tapahtumiin, jotka ennakkoodotuksista huolimatta tuottivat hänelle aina yllätyksen. Välistä ei moneen päivään sattunut mitään. Sitten oli taas päiviä, jotka olivat täynnä tapahtumia. Metsälläolon erikoisuus ja ikuinen viehätys onkin juuri tässä arvaamattomuudessa.

Eräänä päivänä Thor oli mennyt kauas harjun toiselle puolen, jossa hän ei ollut ennen käynyt, ja joutunut aukiolle, jossa virui valtava lehmuksen runko. Kokonsa vuoksi se painui hänen mieleensä. Hän porhalsi aukeaman ohitse päästäkseen järvelle, joka sijaitsi paria kilometriä länempänä. Parikymmentä minuuttia myöhemmin hän hätkähti, kun hänen katseensa osui isoon mustaan otukseen, joka oli hemlock-kuusen oksanhaarassa noin yhdeksän metrin korkeudessa maasta. Karhu! Vihdoinkin tulikoe, jota hän kaiken kesää oli puolittain jo odottanutkin mietiskellen kuinka tuo arvoituksellinen toinen minä menettelisi moisessa tilanteessa. Hän seisoi hievahtamatta, oikea käsi sukelsi taskuun ja poimi sieltä kolme, neljä raehaulia, joita hän piti mukanaan tarpeen varalta. Hän pudotti ne pyssyyntä lintuhaulipanoksen päälle ja työnsi vielä vanutukon pitämään niitä paikoillaan.

Karhu ei ollut liikahtanut eikä poika voinut nähdä sen päätä, mutta hän tarkkaili sitä huolellisesti. Se ei ollut mikään suuri karhu, ei, pikemminkin pieni, oikeastaan hyvin pieni — poikanen vain. Poikanen! Mutta silloinhan lähistöllä on myös emokarhu! Thor silmäili ympärilleen hiukan pelokkaana. Mutta kun hän ei nähnyt jälkeäkään toisesta otuksesta, hän ojensi pyssyysä ja laukaisi.

Hän hämmästyi, kun otus läjähti maahan kuolleena. Se ei ollutkaan karhu, vaan iso piikkisika. Hän tutki ruumista ihmetellen ja pahoillaan, sillä hän ei ollut halunnut tappaa noin vaaratonta luontokappaletta. Sen hullunkurisessa kuonossa hän havaitsi pari, kolme pitkää naarmua, joista päätellen sillä oli ollut muitakin vihollisia.

Kääntyessään hän huomasi jotain punaista housuissaan ja näki sitten oikean kätensä vuotavan verta. Huomaamattaan hän oli satuttanut sen pahasti eläimen piikkeihin. Hän oli harmissaan, kun joutui jättämään saaliin. Kerrottuaan Loolle siitä tämä sanoi, että oli ollut synti jättää otus nylkemättä, koska hän tarvitsi talveksi nahalla päärmätyn lakin.

Eräänä toisena päivänä Thor oli lähtenyt liikkeelle ilman asetta, sillä hän aikoi kerätä vain muutamia harvinaisia kasveja, joita oli nähnyt erään aukion lähellä. Hän tunsu paikan maassa lojuvasta lehmuksenrungosta. Saapuessaan aukiolle hän kuuli omituista ääntä. Sitten hänen silmänsä osuivat kahteen rungolla liikkuvaan esineeseen. Hän nosti oksaa ja näki nyt selvästi valtavan ison ilveksen pään ja hännän. Eläin tuijotti häntä vihaisesti muristen, ja sen kypälän alla puunrungolla lojui valkoinen lintu, joka osoittautui yhdeksi heidän kallisarvoisista kanoistaan, kun hän vilkaisi siihen toistamiseen. Kuinka hurjalta ja julmalta peto näyttikään! Kuinka Thor inhosi sitä! Hän melkein kiristeli hampaitaan suuttumuksesta, kun suuren tilaisuutensa saatuaan olikin täysin aseeton. Hän oli vähän peloissaankin ja tuumi mitä tekisi. Ilves murisi yhä äänekkäämmin ja sen töpöhäntä heilui kiukkuisesti vähän aikaa. Sitten se tarttui hampaillaan saaliiseensa, loikkasi puunrungolta ja katosi näkyvistä.

Sateisen kesän vuoksi maa oli kaikkialla pehmeätä. Niinpä nuori erämies innostuikin seuraamaan jälkiä, joita kuivana aikana ei edes kokenut metsästäjä olisi pystynyt huomaamaan.

Eräänä päivänä hän keksi metsässä siansorkan tapaisia jälkiä. Niitä oli helppo seurata, sillä ne olivat vereksiä. Kaikki muut jäljet rankkasade oli huuhdellut näkymättömiin paria tuntia aikaisemmin. Noin kilometrin päässä ne johdattivat hänet avoimen kuilun luo. Päästyään sen partaalle hän näki jotain valkoista häivähtävän sen ylitse. Samassa hänen terävät nuoret silmänsä erottivat peuran ja täplikään vasan, jotka katselivat häntä uteliaina. Hän tuijotti niitä hämmästyneenä suu auki, vaikka oli seurannutkin niiden jälkiä. Emo kääntyi, kohotti hätälipuksi valkoisen häntänsä ja loikki kevyesti tiehensä vasa kintereillään. Puunvesoista ne selvisivät vaivattomalla hyppäyksellä, mutta milloin puu oli korkea, ne kyyristyivät ja kissamaisen notkeasti solahtivat oksiston alitse.

Hän ei saanut enää toista tilaisuutta ampua niitä, vaikka näki useamman kerran samat kaksoisjäljet — ainakin hän luuli niitä samoiksi —, koska jostakin selittämättömästä syystä tässä koskemattomassa erämaassa oli peuroja siihen aikaan paljon niukemmin kuin myöhemminä vuosina, jolloin uudisraivaukset levisivät kaikkialle.

Hän ei tavannut niitä sen koommin yhdessä, mutta emon hän arveli nähneensä kerran. Se kulki metsässä nuuhkien ilmaa ja haistellen maasta jälkiä. Se oli hermostunut ja levoton ja etsi ilmeisesti jotakin. Thor muisti keinon, jonka Corney oli opettanut hänelle. Hän kumartui varovaisesti, otti maasta leveän ruohonlehden, sovitti sen peukaloidensa väliin ja puhalsi sitten tällä yksinkertaisella soittimella lyhyen, kimeän määkäyksen, joka muistutti selvästi vasan huutoa. Vaikka kuusipeura oli pitkän matkan päässä, se tuli heti loikkien lähemmäksi.

Thor sieppasi pyssyysä aikoen surmata otuksen, mutta se havaitsi hänen liikkeensä ja seisautui. Peuran harja kohosi hiukan ja se nuuhki ja tarkasteli häntä kysyvästi. Nuo isot lempeät silmät liikuttivat poikaa ja pidättivät hänen kättään. Peura astui arastellen lähemmäksi ja vainusi vaaran. Oitis se loikkasi ison puun taakse ja oli kadonnut, ennen kuin sääli oli häipynyt pojan mielestä.

— Eläinparka, sanoi Thor itsekseen, se on varmaan menettänyt vasansa.

Poika kohtasi ilveksen salolla vielä kerran. Puoli tuntia sen jälkeen kun hän oli tavannut yksinäisen peuran, hän lähti ylittämään pitkää harjua, joka oli mökiltä muutama kilometri pohjoiseen. Sivuutettuaan aukeaman, jossa virui iso lehmuksen runko, hän näki äkkiä ison kissanpoikaa muistuttavan eläimen, joka nakitti häntä viattomasti. Hän kohotti tapansa mukaan oitis pyssynsä, mutta kissanpoikanen vain kallisti päätään ja katseli häntä pelottomasti. Sitten alkoi toinen pentu, jota hän ei ollut huomannutkaan, kisaila ensimmäisen kanssa tapaillen kypälällään sen häntää ja viekoitellen veljeä painimaan.

Katsellessaan pentujen kisailua Thorilla ei ollut enää halua ampua niitä, mutta sitten hän muisti julistaneensa sodan koko rotua vastaan. Hän oli jo nostamaisillaan pyssynsä, kun aivan läheltä kuuluva hurja murina sai hänet hätkähtämään. Vajaan kolmen metrin päässä seisoivat poikasten emo näyttäen suurelta ja raivoisalta naarastiikeriltä. Nyt oli kerrassaan mieletöntä ampua penikoita. Hermostuneena poika pudotti muutaman raehaulin pyssyynsä ärisevän murinan noustessa ja laskiessa, mutta ennen kuin hän oli valmis ampumaan, peto oli jo tarttunut johonkin jaloissaan olevaan. Poika näki vilaukselta valkotäpläistä ruskeaa — se oli äskettäin surmatun peuranvasan veltto ruumis. Sitten ilves poistui näkyvistä pennut kintereillään. Hän ei nähnyt sitä ennen kuin koitti aika, jolloin kummankin henki oli vaakalaudalla.

4

Kuusi viikkoa oli kulunut tavallista rataansa. Nuori jättiläinen liikuskelijä eräänä päivänä askareissaan harvinaisen hiljaisena. Hänen kauniit kasvosensa olivat perin vakavat, eikä hän laulanut rahtuakaan sinä aamuna.

Hän ja Thor makasivat heinäkupojen päällä tuvan nurkassa. Sinä yönä poika heräsi monta kertaa kuullessaan toverinsa valittavan ja heittelehtivän unissaan.

Aamulla Corney nousi tapansa mukaan ja kävi ruokkimassa hevoset, mutta sisarten valmistellessa aamiaista hän heittäytyi uudestaan pitkäkseen. Hän nousi työläästi ja lähti taas töihinsä, mutta palasi varhain kotiin. Hän värisi kauttaaltaan. Oli kuuma kesäpäivä, mutta häntä ei vain saatu pysymään lämpimänä. Muutaman tunnin kuluttua tapahtui käänne, ja Corneyn kuume kohosi korkealle. Silloin perhe tiesi, että hän oli saanut takamaitten pelätyn kuumetaudin. Margat kävi keräämässä sylillisen pipsissewa-yrttejä valmistukseksi teetä, ja Corneya kehoitettiin juomaan sitä runsaasti.

Mutta kaikista yrteistä ja lääkitsemisistä huolimatta nuoren miehen tila paheni pahenemistaan. Kymmenen päivän kuluttua hän oli laihtunut ankarasti ja täysin työkyvytön. Eräänä hyvänä hetkenä, joita taudissa oli aina välillä, hän virkkoikin:

— Kuulkaas nyt, tytöt, en taida kestää enää kauempaa. On parasta, että lähden kotiin. Tänään olen siksi voimissani, että pystyn ajamaan ainakin osan matkaa. Jos voimani loppuvat, lepään vankkureissa, kyllä hevoset vetävät minut kotiin asti. Äiti parantaa minut viikossa tai parissa. Jos teiltä loppuu muona, ennen kuin palaan takaisin, lähtekää ruuhella Ellertoneille.

Niinpä tytöt valjastivat hevoset, ja vankkurit täytettiin puoliksi heinillä. Heikkona ja kalpeana Corney lähti ajamaan pitkää epätasaista tietä. Toiset tunsivat olevansa kuin yksinäisen saaren asukkaita, joiden ainoa vene on viety.

Tuskin puoli viikkoa oli kulunut, kun Margat, Loo ja Thor sairastuivat vielä ankarampaan kuumeeseen. Corney oli ollut sentään joka toinen päivä parempana, mutta näillä kolmella ei ollut ainoatakaan 'hyvää päivää'. Ennen pitkää korpikoti muuttui todelliseksi kurjuuden pesäksi.

Viikon päästä Margat ei enää kyennyt nousemaan vuoteesta, ja Loo saattoi enää töin tuskin kävellä mökin ympäri. Hän oli urhea tyttö ja täynnä kujemielta, ja hän se piti yllä heidän rohkeuttaan. Mutta hänen hilpeä pilailunsa kuulosti kaamealta, kun näki hänen kalpeat ja riutuneet kasvosensa. Aikaisemmasta sairaudestaan huolimatta Thor oli sittenkin heistä voimakkain, ja hän autteli toisia ja valmisti joka päivä yksinkertaisen aterian. Onneksi he kykenivät syömään enää vain rahtusen, sillä ruokaa oli vähän ja Corneyn tuloon vielä viikko.

Pian Thor oli ainoa, joka jaksoi pysytellä jalkeilla, ja kun hän eräänä aamuna laahusti leikkaamaan päivittäistä pikku viipaletta kallisarvoisesta sianlihasta, hän havaitsi kauhukseen, että koko kimpale oli kadonnut. Jokin eläin oli ilmeisesti varastanut sen pienestä laatikosta, jota säilytettiin mökin varjonpuoleisella seinustalla suojassa karpäsiltä. Nyt heillä oli enää vain leipää ja teetä.

Thor oli aivan epätoivoinen, kunnes hänen katseensa osui tallin vaiheilla liikuskeleviin kanoihin. Mutta mitä se hyödytti? Näin heikkona hän olisi yhtä hyvin voinut ryhtyä pyydystämään peuraa tai haukkaa. Äkkiä hän muisti pyssynsä, ja kohta hän oli jo kynimässä lihavaa kanaa kattilaan pantavaksi. Hän keitti sen kokonaisuksi, koska se oli helpoin valmistustapa, ja kanakeitto oli ensimmäinen todella

ruokahalua kiihottava ravinto, jota he olivat maistaneet moneen päivään.

Kolme kurjaa vuorokautta he pysyttelivät hengissä kanan avulla. Kun se oli syöty, Thor tarttui taas pyssyynsä. Se tuntui nyt paljon raskaammalta kuin ennen. Poika ryömi tallin luo, mutta hänen kätensä vapisivat ja hän oli niin heikko, että ampui monta kertaa harhaan, ennen kuin sai lintuun osuman. Nyt oli jäljellä enää vain kolme haulipanosta. Luodikon oli Corney ottanut mukaansa.

Thor oli ihmeissään, kun kanoja oli jäljellä enää vain kolme tai neljä kappaletta. Niitähän oli ollut toistakymmentä. Kolme päivää myöhemmin hän teki uuden yrityksen. Nyt hän näki vain yhden kanan, ja siihen meni hänen viimeinen panoksensa.

Siitä lähtien elämä muuttui kauheaksi painajaiseksi. Aamulla, jolloin Thor tunsu voivansa paremmin, hän valmisti hiukan ruokaa ja asetti pölkylle, kunkin makuusijan pääpuoleen, täyden vesisangon. Se oli siinä yötä varten, jolloin he heittelehtivät kuumeen kourissa. Horkka alkoi pelottavan täsmällisesti kello yhden tienoissa ja värisytti ruumista päästä jalkoihin, kalisutti hampaita ja kylmäsi sisältä ja päältä. Mikään ei tuntunut lämmittävän — tulikin menetti tyystin voimansa. Ei voinut muuta kuin maata ja täristä ja kärsiä hitaan jäähtymiskuoleman kaikki tuskat ja hakkautua palasiksi. Sitä kesti kuusi tuntia, ja tuskia lisäsivät vielä kauheat kuvotukset. Illalla kello seitsemän tai kahdeksan tienoissa tapahtui käänne. Ruumista alkoi silloin polttaa kuume, jota jäävuoretkaan eivät olisi kyenneet viilentämään. Siinä vaiheessa halusi vain vettä, vettä, ja sitä joi juomistaan aina kello kolmeen tai neljään asti aamulla, jolloin kuume hellitti. Vasta silloin, lopen uupuneena pääsi vaipumaan uneen.

— Jos teiltä loppuu muona, lähtekää ruuhella Ellertoneille, oli veli neuvonut viimeiseksi. Mutta kuka heistä pystyi siihen? Heitä esti nälkäkuolemasta enää vain kanan puolikas. Kolme loputonta viikkoa kesti tätä hirveätä kärsimystä. Se jatkui samanlaisena, pahenikin kun potilaat heikkenivät — muutaman päivän päästä ei poikakaan kykenisi enää nousemaan vuoteesta. Kuinka sitten kävisi?

Epätoivo vallitsi mökissä ja jokainen huusi sisimmässään: — Hyvä Jumala! Eikö Corney saavukaan?

5

Sinä päivänä, jolloin Thor oli ampunut viimeisen kanan, hän kantoi kaiken aamua vettä, jotta sitä riittäisi kaikille kolmelle kuumeen ajaksi. Puistatukset kaatoivat hänet vuoteeseen tavallista aikaisemmin, ja horkka yltyi ankarammaksi kuin koskaan ennen.

Hän joi vähän väliä ahnaasti pääpuoleensa olevasta sangosta. Vaikka hän oli kantanut sen täyteen vettä, se oli melkein tyhjä, kun kuume hellitti kahden tienoissa aamulla ja hän vaipui uneen.

Harmaassa aamunkoitteessa hän heräsi omituiseen ääneen, veden loiskeeseen, joka kuului aivan läheltä. Kääntäessään päätään hän näki kaksi hehkuvaa silmää vajaan metrin päässä kasvoistaan, jokin peto lotki vettä sangosta hänen vuoteensa vieressä.

Thor tuijotti kauhistuneena, mutta sulki sitten silmänsä luullen näkevänsä unta. Kysymyksessä oli tietysti painajainen: tiikeri väijymässä Intian viidakossa. Mutta loiske jatkui. Hän kohotti katseensa, aivan oikein, se oli yhä siinä. Hän koetti äännähtää, mutta sai kuuluviin vain korinaa. Iso karvainen pää täräsi, hehkuvien silmien alapuolelta kuului tuhahtus, ja eläin pudottautui etujaloilleen ja siirtyi huoneen poikki pöydän alle. Thor oli silloin täysin valveilla; hän kohottautui verkalleen kyynärpäilleen ja huusi heikosti:

— Hys!

Hehkuvat silmät välähtivät pöydän alla ja harmaa hahmo tuli esiin. Tyynesti se asteli permannon poikki ja liukui alimmaisen hirren alitse, siitä missä oli entisen perunakuopan aukko, ja katosi jäljettömiin.

Mikä se oli? Sairas poika ei tiennyt varmasti, mutta ilmeisesti se oli jokin hurja petoeläin. Hän oli täysin lamautunut ja vapisi pelosta.

Yön hän nukkui levottomasti vuoroin vaipuen levottomaan uneen, vuoroin hätkähtäen hereille ja ruveten taas etsimään hämärästä noita kammottavia silmiä ja isoa harmaata, liikkuvaa hahmoa. Aamulla hän epäili, että kaikki oli ollut vain kuumehouretta, mutta yritti silti jotenkuten sulkea kellarinaukkoa parilla halolla.

Vaikka sairaiden ruokahalu oli melkein olematon, he hillitsivät sitäkin, koska jäljellä oli enää vain palanen kanaa, ja Corney ilmeisesti otaksui heidän käyneen Ellertonien luona ja saaneen sieltä ruokaa riittämiin.

Kun kuume sinä yönä laskei ja Thor makasi uupuneena, hän havahtui taas tuvasta kuuluvaan ääneen, kuulosti siltä kuin joku olisi murskannut luita. Hän katsoi ympärilleen ja näki pöydälle kavunneen ison eläimen hämmöttävän pientä ikkunaa vasten. Thor karjaisi ja koetti heittää tungettelijaa kengällä. Otus loikkasi kevyesti maahan ja livahti tiehensä aukosta, joka ammotti taas avoimena.

Tällä kertaa hän tiesi, ettei se ollut unta, ja sen tiesivät tyttökkin. Hekin olivat kuulleet äänen, ja lisäksi kana, heidän viimeinen ruoanriippusensa, oli tipotiessään.

Sinä päivänä Thor-rukka tuskin kykeni nousemaan vuoteesta. Sairaiden tyttöjen säälittävä valitus sai hänet kuitenkin liikkeelle. Lähteen luota hän löysi muutaman marjan ja jakoi ne toisten kanssa. Hän suoritti tavanmukaiset valmistelut horkan ja janon varalta, mutta ryhtyi vielä toisiinkin varokeinoihin. Vuoteensa viereen hän asetti vanhan atraimen, ainoan käyttökelpoisen aseensa nyt kun pyssy oli käynyt hyödyttömäksi, sekä männyn juuresta tehdyn soihdun ja muutaman tulitikun. Hän tiesi nälkäisen pedon saapuvan uudestaan. Koska se ei enää löytäisi ruokaa, hänestä oli päivänselvää, että se kävisi käsiksi elävään saaliiseen, joka makasi täysin avuttomana.

Vielä kerran hän telkesi aukon haloilla, ja yö kului entiseen tapaan, kuitenkin ilman hurjaa vierasta. Sinä päivänä he saivat tyytyä jauhoihin ja veteen. Keittämiseen Thorin täytyi käyttää osa sulkulaitettaan. Loo yritti heikosti laskea leikkiä. Hän sanoi olevansa jo niin kevyt, että pystyi lentämään, mutta yrittäessään nousta jalkeille hän ei päässyt vuoteensa laitaa pitemmälle. Suoritettiin samat valmistelut kuin ennenkin, ja yö kului rauhallisesti, mutta varhain aamulla Thor heräsi taas veden loiskeeseen, ja siinä hänen vuoteensa vierellä olivat jälleen nuo hehkuvat silmät, suuri pää sekä harmaa vartalo, joka hämmötti ikkunasta kajastavassa aamunkoitteessa.

Thor ponnisti kaikki voimansa päästääkseen kovan karjahduksen, mutta tuloksena oli vain heikko parahdus. Hän nousi vaivalloisesti ja huusi:

- Loo, Margat! Ilves on taas täällä!
- Jumala auttakoon sinua, me emme voi, kuului vastaus.
- Hys, tiehesi siitä!

Thor koetti taas karkottaa petoa. Se loikkasi ikkunan ääressä olevalle pöydälle ja ärjäisi vaarattoman pyssyn alla. Thor luuli sen aikovan hypätä lasin läpi, kun se kääntyi hetkeksi ikkunaan päin, mutta se pyörsikin ympäri ja tuijotti poikaan; hän erotti selvästi sen kiiluvat silmät.

Thor kohosi hitaasti vuoteen laidalle ja rukoili apua, sillä hän tunsu, että jommankumman henki oli nyt kysymyksessä. Hän raapaisi tulta ja sytytti juurisoihtunsa pidellen sitä vasemmassa kädessä. Oikealla hän tarttui vanhaan atraimeen ja aikoi ryhtyä taisteluun, mutta oli niin heikko, että hänen täytyi käyttää asetta sauvana.

Iso peto seisoi yhä pöydällä, mutta kyyristyi hiukan aivan kuin loikatakseen. Sen silmät hehkuivat punaisina soihdun valossa. Lyhyt häntä liikkui puolelta toiselle ja murina voimistui. Thorin polvet tärisivät vastakkain, mutta hän ojensi aseensa ja rynnisti voimattomasti kohti petoa. Se hypähti samassa, mutta ei hänen kimppuunsa, kuten hän ensin luuli — soihtu ja pojan pelottomuus olivat tehonneet eläimeen —, vaan hänen päänsä ylitse. Se putosi maahan hänen takanaan ja livahti heti vuoteen alle.

Thor oli pelastunut vain toistaiseksi. Hän sovitti soihdun seinärakoon ja tarttui sitten atraimeen molemmin käsin. Hän tiesi nyt taistelevansa elämästään. Hän kuuli tyttöjen rukoilevan heikolla äänellä. Hän näki vain hehkuvat silmät vuoteen alla ja erotti pedon murinassa terävemmän sävyn sen valmistautuessa taisteluun. Suurin ponnistuksin hän tavoitti lujan jalansijan ja työnsi atraimen kaikin voimin vuoteen alle.

Se osui johonkin hirttä pehmeämpään; kuului hirvittävä murahdus. Poika heittäytyi koko painollaan atraimen varaan. Peto ponnisteli päästäkseen häneen käsiksi. Hän tunsu sen hampaiden ja kynsien raapivan aseensa vartta, ja vastustuksesta huolimatta ilves pääsi lähemmäksi, sen voimakkaat käpälät ja kynnet tapailivat jo häntä. Thor ei jaksaisi pidättää sitä kauan. Hän ponnisti vielä kerran, voimia liikenä hitusen enemmän kuin edellisellä kerralla, peto horjahti, kuului murinaa, rusahdus ja vastus tuntui äkkiä väistyvän. Laho atrain oli äkkiä katkennut. Peto hypähti esiin, syöksyi häntä kohti, meni koskettamatta ohitse ja painui oikopäätä lattian poikki ja sitten ulos aukosta sen koommin palaamatta.

Thor kaatui vuoteelle ja menetti tajuntansa.

Tietämättä kuinka kauan oli maannut tajuttomana hän heräsi kirkkaaseen päivänvaloon kuullessaan äänekkään, hilpeän huudon:

— Hei, oletteko te kaikki kuolleet? Loo! Margat!

Hänellä ei ollut voimia vastata, mutta ulkopuolelta kuului kavioiden kopsetta, sitten raskaita askelia, ovi lensi auki ja sisään astui Corney yhtä komeana ja reimana kuin ennenkin. Mutta mikä kauhu ja hätä sävähtikään hänen kasvoilleen, kun hän tuli äänettömään mökkiin!

— Kuolleet? hän voihkaisi. — Kuka on kuollut? Missä te olette? Thor?
Kuka teistä on kuollut? Loo? Margat?

— Corney, Corney, kuului heikosti vuoteesta. — He ovat tuolta sisällä. He ovat hirveän kipeitä. Meillä ei ole mitään syötävää.

— Voi, mikä hölmö olen ollut! Corney hoki hokemistaan. — Olin varma että kävisitte Ellertoneilla hakemassa mitä tarvitsette.

— Meillä ei ollut aikaa siihen. Sairastuimme kaikki kolme heti kun olit lähtenyt. Sitten tänne tuli ilves ja söi suuhunsa kanat ja kaiken muunkin mitä talossa oli.

— No niin, kyllä se on sen saanut maksaakin, sanoi Corney viitaten verijuovaan, joka ulottui multalattian poikki seinäaukollen.

Hyvä ravinto, hoito ja lääkkeet paransivat heidät pian. Kun tytöt paria kuukautta myöhemmin tarvitsivat uutta pesusaavia, sanoi Thor:

— Minä tiedän onton lehmuksen, joka vetää varmasti kokonaisen härkätynnyrin.

Hän lähti Corneyn kanssa aukealle, ja katkaistuaan lehmuksen rungosta tarvitsemansa pätkän he löysivät sen pohjukasta kahden pikku ilveksen ja niiden emon kuivuneet raadot, ja ilvesnaaraan kyljessä oli varresta katkennut atraimen terä.

PIKKU SOTAHEVONEN

Mustahäntäjäniksen tarina

1

Pikku Sotahevonen tunsu itse asiassa kaupungin kaikki koirat. Ensimmäkin sen kauhean ison ruskean koiran, joka oli ajanut sitä monta kertaa takaa — siitä tosin pääsi eroon pujahtamalla lauta-aidan reiästä. Toinen kiusankappale oli muuan pieni toimelias koira, joka mahtui sen perässä reiästä ja jonka se nolasi hyppäämällä kuusimetrisen vuolaan ja jyrkkäreunaisen kastelukaivannon poikki. Koira ei siihen hyppyyn kyennyt. Se oli varma lääke tätä vihollista vastaan. Pojat sanovat vieläkin sitä paikkaa "Jaakon hypyksi". [Yhdysvaltain länsiosissa elävän mustahäntäjäniksen nimenä on Amerikassa "jack rabbit".] Mutta muuan vinttikoiran osasi hypätä vielä paremmin kuin mustahäntäjaakko, se näet hyppäsi aidan yli, kun ei mahtunut sen raosta. Se oli koetellut monta kertaa Pikku Sotahevosen rohkeutta, eikä tämä voinut muuta kuin lähteä nopeasti puikkelehtimaan pakoon, kunnes pääsi osagipensasaidan suojiin, ja siihen taas vinttikoiran täytyi heittää takaa-ajo. Näiden lisäksi kaupungissa oli vastuksena kokonainen liuta isoja ja pieniä rakkeja, mutta niistä pääsi helposti eroon avomaalla.

Lähiseudulla oli jokaisessa talossa koira, mutta vain yksi, jota Sotahevonen todella pelkäsi. Se oli pitkäkoipinen, vihainen musta hurttu, nopea ja sinnikäs otus, joka oli saattanut monta kertaa Pikku Sotahevosen melkein perikadon partaalle.

Kaupungin kissoista se ei paljon piitannut, vain kerran tai pari ne olivat sitä hätyyttäneetkään. Muuan valtava kollikissa, joka ylvästeli monilla voitoillaan, oli eräänä kuutamoyönä hiipinyt sen ruokapaikalle. Kun Sotahevonen näki mustan kiiluvasilmäisen otuksen, joka oli juuri hyökkäämässä sen kimppuun, se nousi takajaloilleen aina varpaitten viimeistä nipukkaa myöten ja nosti viisitoista senttiä pitkät korvansa täyteen mittaan. Sitten se päästi äänekkään kurahduksen — se oli sen karjahdusyritys —, loikkasi viisitoista metriä eteenpäin ja putosi kissan päälle upottaen siihen terävät takakyntensä. Kolli pakeni kauhuissaan mokomaa kaksijalkaista jättiläistä.

Jaakko oli turvautunut monesti ennenkin menestyksellisesti samaan temppuun, tosin se kahdesti oli tuottanut sille surkean pettymyksen, silloin näet, kun se hyppäsi poikastansa kanssa liikkuvan

emokissan kimppuun ja sai paeta henkensä edestä, ja silloin kun se erehdyksessä hyppäsi skunkin niskaan.

Vinttikoiria oli kuitenkin Sotahevosen vaarallisin vihollinen. Sen kynsissä se olisi voinut kohdata loppunsa, ellei olisi sattunut erästä ihmeellistä seikkailua, josta se suoriutui onnellisesti.

Sen oli tapana aterioida yöllä, koska silloin vihollisia oli vähän liikkeellä ja niiltä oli helppo piiloutua. Eräänä talviaamuna se viivyteli liian kauan alfalfa-aumalla. Kun se oli palaamassa hangen yli mieltäyssiinsa, se pahaksi onnekseen sattui tapaamaan kaupungin ulkopuolella juoksentelevan vinttikoiran. Alkavassa päivänvalossa oli mahdotonta piiloutua avoimella hangella. Oli vain juostava eteenpäin pehmeässä lumessa, joka haittaa enemmän jäniksiä kuin koiria.

Eteenpäin siis — kaksi hyväkuntoista juoksijaa! Kuinka ne kiitivätkään poikki lumen! Ja joka kerran kun niiden vikkelät jalat koskettivat maata, kuului pieni puhahtava ääni. Sinne ja tänne, mutkitellen ja väistellen kävi ajo. Kaikki edut suosivat koiraa — tyhjä vatsa, kylmä ilma, pehmeä lumi — jota vastoin jänikselle teki haittaa äskeinen vankka ateria. Mutta sen jalat kävivät niin vikkelästi, että samalla haavaa näkyi tusinakin pieniä lumentuprahduksia. Ajo jatkui aukealla maalla; läheisyydessä ei ollut ainoatakaan ystävällistä pensasaitaa, ja koira esti taitavasti kaikki yritykset päästä muidenkaan aitojen suojiin. Jaakon korvat alkoivat menettää ylpeän pystyn ryhtinsä; se oli varma merkki siitä, että sen henki alkoi loppua tai sydän uupua, kunnes nämä liput äkkiä taas puikahtivat pystyyn, aivan kuin se olisi käden käänteessä saanut uusia voimia. Sotahevonen ponnisti nyt kaikki voimansa ja loikki aukean niityn poikki itään päin yrittämättäkään saavuttaa pohjoisessa olevaa pensasaitaa.

Vinttikoiria oli aivan perässä. Viidenkymmenen askelen päässä Jaakko hyppäsi syrjään harhauttaakseen rajua vainoojaansa, mutta seuraava käänös johdatti sen taas itään päin. Tällä tavoin mutkitellen se suunnisti kohti lähintä taloa, jossa oli hyvin korkea lauta-aita ja siinä kananreikä ja vahtina toinen vihattu vainolainen, se iso musta hurtti.

Ulompi pensasaita pidatti hetken vinttikoiraa, niin että Jaakko ennätti hyökätä kananreiästä pihaan ja piiloutua sen toiseen päähän. Vinttikoiria pyörähti matalalle portille, hyppäsi sen yli kanojen joukkoon. Ne pakenivat kaakattaen ja siipiään räpytellen ja niihin yhtyivät määkivät lampaat. Niitä vartioiva iso musta koira juoksi hätiin, ja Sotahevonen pujahti reiästä, josta oli tullut sisäänkin. Kanatarhasta kuului raivokkaan vihaista koiranhaukuntaa, johon yhtyi ihmistenkin huutoja.

Sotahevonen ei saanut koskaan tietää, miten kaikki päättyi, mutta merkkillistä oli, ettei Newchusenissa asustanut nopea vinttikoiria häirinnyt enää koskaan sen rauhaa.

2

Hyvät ja huonot ajat vuorottelivat ja sitä pidettiin luonnostaan lankeavana. Viime vuosina Kaskadon valtio oli kuitenkin aiheuttanut mustahäntäjaakoille sarjan merkillisiä nousu- ja laskukausia. Ennen vanhaan niiden täytyi käydä loputonta taistelua lintuja ja petoeläimiä vastaan, kylmää, kuumaa ja ruttoa vastaan ja karpäsiä vastaan, joiden pistokset aiheuttivat niille ilkeän taudin, ja kuitenkin ne olivat pitäneet puolensa. Mutta vasta farmareiden maahanmuutto aiheutti täydellisen mullistuksen niiden elämässä.

Koirat ja pyssyt, joita seudulle oli virrannut kosolti, hävittivät jaakon vihollisia, kojootteja, kettuja, susia, mäyriä ja haukkoja, niin paljon, että jänikset lisääntyivät muutamassa vuodessa valtavasti. Mutta sitten tuli rutto ja teki lopun niistä. Ainoastaan voimakkaimmat ja karaistuneimmat kestivät sen. Jonkin aikaa mustahäntäjaakot olivat harvinaisia, mutta sitten tapahtui muutos. Osagipensasaitoja istutettiin kaikkialle ja ne tarjosivat niille uuden suojan. Jänisten pelastuminen riippui sen jälkeen pikemmin niiden älystä kuin nopeudesta. Kun koirat tai kojootit ajoivat niitä takaa, viisaimmat niistä pujahtivat pienestä pensasaidan raosta toiselle puolelle ja ehtivät paeta sillä välin, kun vihollinen etsi itselleen isompaa läpikulkuaukkoa.

Kojootit eivät olleet pekkaa huonompia, vaan kehittivät vastajuonen ajamalla saalista yhteisvoimin. Se tapahtui siten, että toinen kojootista asettui aidan tälle puolen, toinen sen tuolle puolen, ja jos jänis sitten yritti 'pensasaitatemppuaan', kumpikin ajoi sitä omalta taholtaan ja tavallisesti ne saivat sen kiinni. Jäniksellä ei ollut muuta neuvoa kuin pitää tarkoin silmällä aidan takana olevaa kojoottia ja välttää senpuoleista peltoa ja sitten turvautua mainioihin jalkoihinsa päästäkseen eroon tämänpuoleisesta vihollisesta.

Niinpä mustahäntäjänikset olivat taas lisääntymään päin oltuaan aikaisemmin milloin runsaslukuisia, milloin vähissä, milloin melkein olemattomissa. Ne jotka olivat lopuksi selviytyneet kaikista ankarista koettelemuksista, kykenivät menestymään sielläkin, missä niiden esivanhemmat tuskin olisivat eläneet yhtäkään vuodenaikaa.

Ne eivät suosineet isojen karjatilojen laajoja ja aukeita laidunmaita, vaan farmien mutkikkaita ja joka puolelta aidattuja peltoja, jotka olivat niin pieniä ja liki toisiaan kuin ison, harvaan asutun kylän viljelykset.

Yksi näistä vihanneskylistä oli levittäytynyt Newchusenin rautatieaseman ympärille. Mustahäntäjänisten uusi valiorotu kansoitti alueen puolentoista kilometrin säteellä.

Niiden joukossa oli pieni jänisrouva, jota sanottiin "Kirkassilmäksi", koska sen silmät huomasi aina ensimmäiseksi, kun se nökötti harmaassa pensaikossa. Se oli hyvä juoksija ja erityisen taitava petkuttamaan koojotteja pensasaidoissa. Se teki pesänsä aukealle laitumelle, joka oli koskemattomalla entisaikojen preerialla. Siellä se synnytti ja kasvatti poikasensa. Yksi niistä oli samanlainen kirkassilmä kuin sekin. Sillä oli hopeanharmaa turkki ja hiukkanen emon sukkela älyä; toisessa taas yhdistyivät emon parhaat ominaisuudet niin onnistuneesti, että vain aavikon uusi metsäjänisten suku pystyi kehittämään sellaisen yksilön.

Tämän jäniksenpoikasen seikkailuja olemme tässä seuranneet; se juuri sai myöhemmin kilpakentillä Pikku Sotahevosen nimen ja saavutti sittemmin maailmanmaineen.

Se elvytti henkiin sukunsa vanhat taidot ja keksi niille uusia käyttötapoja ja omaksui myös uusia menetelmiä taistellessaan vihollisiaan vastaan.

Jo aivan pienenä se teki keksinnön, joka olisi ollut kunniaksi jopa Kaskadon viisaimmalle jänikselle. Sitä ajoi kerran takaa kurja keltainen koirapahanen, josta se oli turhaan koettanut päästä eroon puikkelehtimalla pelloilla ja talojen välissä. Se on kyllä hyvä keino silloin, kun pakenee koojottia, koska maanviljelijät ja koirat auttavat usein tietämättään jänistä ryhtyessään ahdistamaan koojottia. Mutta nyt tämä temppu ei tepsinyt ensinkään, sillä koira pysytteli sen kintereillä aidalta aidalle. Sotahevonen, joka oli silloin vielä alaikäinen ja täysin kokematon, alkoi väsyä. Sen korvat eivät enää olleet pystyssä, vaan viipottivat taaksepäin ja vaipuivat aika ajoin aivan lerpalleen, kun se pujahti pienestä pensasaidan reiästä. Se huomasi kuitenkin heti, että sukkela vihollinen seurasi oitis perässä. Keskellä peltoa oli karjalauma, jossa oli pieni vasikkakin.

Luonnonvaraisilla eläimillä on omituinen vaisto turvautua hädän hetkellä vaikka vieraaseen, jos tarve sitä vaatii. Takana tuleva vihollinen tietää varmaa kuolemaa, jäljellä on kuitenkin pieni mahdollisuus, että muukalainen onkin ystävää. Epätoivoissaan Sotahevonen tarttui tähän viimeiseen oljenkorteen ja säntäsi lehmien luo. Lehmät olisivat varmasti säilyttäneet tylsän välinpitämättömyytensä, jos kysymyksessä olisi ollut vain jänis, mutta koiria ne vihasivat sydänjuuriaan myöten. Kun ne siis näkivät keltaisen rakin loikkivan suoraan kohti, niiden turvat ja hännät kohosivat heti pystyyn. Ne pärskivät vihaisesti, sulkiivat sitten rivinsä ja hyökkäsivät koiran kimppuun sen lehmän johtamina, jolla oli vasikka. Jaakko piiloutui matalan piikkipensaaseen alle. Koira poikkesi suunnastaan käydäkseen vasikan kimppuun, niin ainakin lehmä luuli ja ajoi koiraa takaa niin hurjistuneena, että se töin tuskin pelastui hengissä niityltä.

Se oli vanha, koettu keino, joka oli kaiketi peräisin jo niiltä ajoilta, jolloin puhveli ja koojotti näyttelivät lehmän ja koiran osia. Jaakko ei sitä milloinkaan unohtanut, ja se pelasti monta kertaa sen hengen.

Jaakko oli sekä väriltään että voimiltaan harvinaisuus.

Eläinten värillä on kaksi tarkoitusta, joista jompikumpi on vallitseva: toinen sulattaa ne ympäristöön ja auttaa niitä piiloutumaan — sitä sanotaan suojaväriksi; toisen ansiosta ne tarpeen vaatiessa erottuvat hyvin ympäristöstään — sitä sanotaan houkutusväriksi. Mustahäntäjänikset ovat siinä suhteessa merkillisiä, että niillä on molemmat väritykset. Istuessaan pesässään, harmaassa pensaikossa tai heinikossa ne pitävät näkyvillä korviensa, päänsä, selkänsä ja kylkiensä harmaan värin ja sulautuvat ympäristöönsä niin hyvin, että ne erottaa vasta aivan läheltä. Se on niiden suojaväri. Mutta heti kun jänis huomaa, että lähestyvä vihollinen on keksinyt sen, se hyppää ylös ja karkaa pakoon. Se välittää enää vähät koko valepuvusta ja harmaa värisävy katoaa saman tien. Salamannopeasti se vaihtaa pukua: korvat ovat nyt lumivalkeiset ja mustakärkiset, sääret valkeiset, häntä musta läiskä keskellä hohtavaa valkoista. Se on nyt mustan ja valkoisen kirjava jänis. Se on tiedotusvärissään.

Kuinka kaikki tapahtuu? Sangen yksinkertaisesti. Korvan etupuoli on harmaa, tausta mustan ja valkoisen kirjava. Mustan, valkokuippuisen häntänsä sekä jalkansa jänis koukistaa alleen ja istuu niiden päällä. Istuessaan se venyttää alaspäin myös harmaata viittaansa, joka kuitenkin heti hiukan kutistuu, kun eläin hypähtää ylös. Tällöin valkeiset kohdat ovat näkyvissä, ja sen väri, joka aikaisemmin oli kuiskannut: "Olen vain multakokkare", tiedottaakin nyt suureen ääneen: "Minä olen mustahäntäjänis!"

Miksi se tekee näin? Miksi pelokas eläin juostessaan henkensä edestä julistaa tällä tavoin nimensä koko maailmalle sen sijaan että koettaisi piiloutua? Siihen täytyy olla jokin pätevä syy, sillä muuten

jänis ei koskaan tekisi niin. Selitys on se, että jos hätyyttävä eläin sattuu olemaan samansukuinen, toisin sanoen jos kysymyksessä on väärä hälytys, toinen korjaa erehdyksensä heti, kun pakenija näyttää tunnusvärinsä. Jos taas paon aiheuttaja on kojootti, kettu tai koira, nämä näkevät paikalla, että se onkin jänis eivätkä hukkaa aikaa sen takaa-ajoon. Ne päättelevät: "Sehän on mustahäntäjänis, jota ei koskaan voita juoksukilvassa." Ne luopuvat ajosta, ja se tietysti säästää jänistä turhilta jalkavaivoilta ja huoliilta.

Mustat ja valkoiset läiskät ovat mustahäntäjänisten lajitunnus ja lippu. Heikoilla yksilöillä ne pyrkivät olemaan sameat, mutta parhailla ne eivät ole vain suuremmat, vaan tavallista kirkkaammatkin. Pikku Sotahevonenkin, joka pesässä istuessaan oli aivan harmaa, paistoi kuin kekäle ja lumi väläyttäessään uhmaansa ketulle tai nahanväriselle kojootille ja hypellessään vaivattomasti niiden edellä ensin mustavalkoisena jänönä, sitten pienenä valkoisena läikkänä ja lopulta ohdakkeenhahtavana, ennen kuin etäisyys sen nielaisee.

Monet farmarien koirista olivat oppineet seuraavan läksyn: "Harmahtavan jäniksen saa vielä napatuksi, mutta tuota kirkkaan mustavalkoista on turha yrittää." Jonkin aikaa ne tosin jaksoivat pysytellä Sotahevosen perässä, mutta senkin tämä salli tapahtua vain huvikseen tai verrytteläkseen. Voimien karttumisen houkutteli sen usein etsimään moista ajoa pelkän jännityksen vuoksi ja antautumaan seikkailuihin, joita toiset lahjattomammat karttoivat.

Jaakolla kuten muillakin luonnonvaraisilla eläimillä, oli oma elinpiirinsä, jota se piti kotinaan ja jonka ulkopuolelle se harvoin eksyi. Se ulottui viitisen kilometriä kylän keskustasta itään päin. Ympäri tätä aluetta sillä oli joukko pesiä eli makuuksia, joiksi niitä paikkakunnalla sanottiin. Ne olivat vain jonkin suojaavan pensaan tai heinäpehkon alla olevia kuoppia, joissa oli pehmusteena ruohoa ja tuulen tuomia lehtiä. Ne olivat silti tarkoituksenmukaisia. Muutamat niistä olivat kuumia ilmoja varten; ne sijaitsivat pohjoissuunnassa ja olivat tuskin kummempia kuin varjoisat painanteet. Kylmillä ilmoilla se käytti pesänään syviä, suojaavia kuoppia, jotka antoivat etelään päin. Kosteiden ilmojen pesät taas olivat ruohokattoisia ja länttä kohti. Jossakin niistä se vietti päivät. Yöllä se lähti sukulaistensa kanssa ruoanhakuun kisailien ja kirmaillen kuutamoina kuin koiranpenikka, mutta piti tarkoin varansa, että ennen auringon nousua oli pesässä, joka sopi senkertaiseen säähän.

Farmien tienoot olivat turvallisinta maastoa jäniksille. Pensasaitojen lisäksi sinne oli äskettäin ilmestynyt myös piikkilanka-aitoja, jotka muodostivat mainioita esteitä ja loukkuja mahdollisten vihollisten tielle. Parhaat herkut olivat kuitenkin kylän lähellä olevilla vihannesfarmeilla, mutta siellä väijyivät myös pahimmat vaarat. Joitakin tasankojen vaaroista ei tosin tarvinnut pelätä, mutta sen sijaan ihmisten, pyssyjen, koirien ja läpipääsemättömien aitain uhka oli siellä paljon suurempi.

Ne jotka tunsivat Sotahevosen, eivät kuitenkaan hämmästelleet, kun se teki pesänsä keskelle vihannespuutarhurin melonimaata. Siellä sitä ympäröivät monet vaarat, mutta monet harvinaiset ilotkin, ja aidassa oli kymmeniä reikiä paon varalle ja ainakin puolisataa keinoa päästä pälkähästä jälkeensä.

3

Newchusen oli noita Lännen tavallisia kyliä. Kaikkialla näki ututteria yrityksiä rumentaa ympäristöä, ja siinä olikin onnistuttu erinomaisesti. Kadut olivat viivasuoria ilman mutkia tai kaunistuksia, talot halpoja ja kehoja, laudoista ja tervapaperista kyhättyjä hataria rakennuksia, jotka eivät olleet edes rehellen rumia, vaan yrittivät olla parempia kuin todella olivatkaan. Yhdellä oli muka kaksikerroksisen rakennuksen peittävä julkisivu, toisen seinä jäljitteli tiilipintaa, kolmas oli olevinaan marmoritemppeli.

Mutta yhdessä suhteessa kaikki olivat samanlaisia; ne olivat rumimpia rakennuksia, joita koskaan on käytetty ihmisasunnoiksi, ja jokaisesta saattoi lukea omistajan salaisen ajatuksen: kunhan nyt kestäisi vuoden tai pari, sitten muutetaan jonnekin muualle.

Pitkät varjoisat puuistutukset olivat kaupungin ainoana kaunistuksena, vaikka niitä ei alunperin ollut siksi tarkoitettu. Puut oli tosin taitavasti pilattu valkaisemalla rungot ja leikkaamalla niiden latvukset, mutta ne olivat silti rakastamisen arvoisia — niissä oli elämää ja kasvua.

Ainoa rakennus, joka kaupungissa hitusenkaan viehätti silmää, oli viljasiilo. Ei se yrittänytkään olla kreikkalainen temppeli eikä sveitsiläismaja, se oli vain jyrävä, karu, rehellinen viljasiilo. Jokaisen kadun päästä näkyi preeria taloineen, tuulimyllypumppuineen ja pensasaitoineen, joita oli pitkät rivit. Ainakin niissä oli jotain mielenkiintoista. Nämä harmaanvihreät, tiheät, vankat ja korkeat osagipensasaidat olivat täynnä keltaisia, appelsiinin näköisiä hyödyttömiä hedelmiä, jotka olivat täällä kuitenkin vielä ilahduttavampia kuin sade erämaassa, sillä pensaiden pitkissä sitkeissä oksissa riippuvat kauniit pallot muodostivat pehmeiden vihantain lehtien kanssa yhdistelmän, joka miellytti kyllästynyttä katsetta.

Tällaisesta kaupungista on päästävä pois niin nopeasti kuin suinkin, ajatteli muuan matkustaja, joka loppupalvesta huomasi joutuneensa seudulle pariiksi päiväksi. Hän kyseli kaupungin nähtävyyksiä.

Vierasta ei kuitenkaan kiinnostanut valkoinen täytetty piisami, joka oli kaapissa 'alhaalla saluunassa', ei vanha Baccy Bullin, jolta intiaanit olivat nylkeneet päänahan neljäkymmentä vuotta takaperin eikä piippu, jota Kit Carson oli kerran polttanut, vaan lähti preerialle, joka oli vielä lumen peitossa.

Lukuisten koiranjälkien joukosta hän keksi ison mustahäntäjäniksen jättämän painalmuksen. Hän kysyi ohikulkijalta, oliko kaupungissa jäniksiä.

— Ei, en luule. En ainakaan ole nähnyt niitä, vastasi tämä. Samoin vastasi eräs mylläreistä, mutta pieni poika, jolla oli sanomalehtipino kainalossaan, sanoi:

— Ihan varmasti. Preerialla niitä on vaikka kuinka paljon, ja niitä tulee virtanaan kaupunkiinkin. Ja sitten on se iso junkkari, joka oleksii Si Kalebin melonimaalla — se on kamalan iso ja mustan ja valkoisen kirjava kuin shakkilauta! Hänen sanansa saivat vieraan suuntaamaan retkeilynsä itää kohti.

Se 'kamalan iso' oli juuri Pikku Sotahevonen. Se ei asunut vakituisesti Kalebin melonimaassa, vaan kävi siellä silloin tällöin. Tälläkin kerralla se oli muualla. Koska oli virinnyt raaka itätuuli, se pysytteli länteen päin avautuvassa pesässään, joka oli Madison Avenuelta suoraan itään. Sieltä jänis seurasi vieraan lähestymistä. Niin kauan kuin mies pysyi näkyvässä tiellä, Jaakko oli aloillaan, mutta tie kääntyi ennen pitkää pohjoiseen ja mies poikkesi sattumalta siltä ja tuli suoraan jänöä kohti. Nyt Jaakko aavisti ikävyyksiä. Samalla hetkellä kun mies siirtyi polulta, se hyppäsi pesästään, pyörähti ympäri ja lähti viilettämään preerian poikki suoraan itään päin.

Vihollistaan pakeneva jänis hyppää tavallisesti pari, kolme metriä yhdellä loikkauksella ja suorittaa viiden tai kuuden loikkauksen jälkeen tiedusteluhyppyn, ei eteenpäin, vaan korkealle ylös päästäkseen näkemään heinien ja pensaitten ylitse. Tyhmä nuori mustahäntä tekee tiedusteluhyppyn joka neljännelläkin askelella ja menettää siten paljon aikaa. Älykäs jänö hypähtää vain joka kahdeksannella tai yhdeksännellä askelella. Mutta Jaakko Sotahevonen sai paetessaan kaikki tarvitsemansa tiedot, vaikka ei hypähtänytkään kuin joka kahdennellatoista askelella, ja jokaisella loikkauksellaan se teki taivalta kolmesta neljään metriin. Vielä toinenkin yksilöllinen piirre näkyi sen jäljissä. Sen serkku, valkohäntäjänis, kiertää juostessaan häntänsä tiukkaan selkää pitkin, niin ettei se kosketa lumeen. Mutta mustahäntäjaakon häntä roikkuu alaspäin tai on taakse ojentunut, ja sen huippu on käppyrässä tai suorana yksilöstä riippuen. Muutamilla se sojottaa suoraan alas, jolloin se usein jättää jälkien taakse ohuen juovan. Sotahevosen pikimusta häntä oli harvinaisen pitkä, ja jokaisella loikkauksella se jätti lumeen pitkän viirun, niin pitkän että se yksin riitti ilmaisemaan, mikä jänis oli jättänyt jäljet.

Jotkut jänikset eivät olisi suuriakaan piitanneet miehestä, jolla ei ole koiraa mukanaan, mutta Sotahevosella oli kirveleviä muistoja kaukotappajasta. Se lähti pakoon vihollisen tultua parinkymmenen metrin päähän ja viiletti selkä matalana kaakossa päin olevalle pensasaidalle. Sen takana se kiiti kuin matalalla lentävä haukka, kunnes kilometrin päässä tuli vastaan sopiva pesä. Siihen se asettui lepäämään, kun oli ensin noussut takakäpätililleen ja tarkastanut ympäristön.

Kauan se ei levännyt. Parinkymmenen minuutin kuluttua sen megafonikorvat, jotka olivat lähellä maata, kuuluivat säännöllistä ääntä, ihmisaskelten töminää, ja pystyyn kavahtaessaan se näki miehen lähestyvän pesäänsä ja miehellä oli kädessään kiiltävä keppi.

Sotahevonen loikkasi ulos ja kohti aitaa. Se ei tehnyt ainoatakaan tiedusteluhyppyä, ennen kuin rautalanka-aita erotti sen vihollisesta. Tosin se oli turhaa varovaisuutta, sillä mies ei ollut huomannut jänöä.

Sotahevonen mennä viiletti edelleen matalana ja vihollista tähyillen. Se tiesi nyt miehen olevan jäljillään ja ilmeisesti sen vaisto, joka oli peräisin sukupolvien takaa, jolloin oli ollut vaikeuksia näätien kanssa, kehotti sitä tekemään kaksoisjäljet. Se loikki suoraan etäämpänä olevalle aidalle, seurasi sitä viitisenkymmentä metriä ja palasi sitten omia jälkiään takaisin ja juoksi uuteen suuntaan, kunnes saapui toiseen pesäänsä. Se oli ollut liikkeellä kaiken yötä ja olisi mielellään levännyt säkenöivän auringonpaisteen ajan, mutta tuskin se oli ennättänyt saada tyyssijansa hieman lämpimäksi, kun jo tuttu töminä ilmaisi vihollisen taas lähestyvän, ja sen oli riennettävä pakoon.

Juostuaan kilometrin verran se seisahtui pienelle kummulle ja näki miehen taas tulevan, jolloin se rupesi tekemään ihmeellisiä äkkikäännöksiä ja mutkittelevia jälkiä, jotka olisivat pettäneet useimmat takaa-ajajat. Sitten se juoksi kilometrin verran mielipesänsä ohi, palasi siihen toiselta puolelta ja rupesi makuulle varmana siitä, että vihollinen oli nyt lopultakin karistettu jäljiltä.

Mies viipyikin nyt kauemmin matkalla, mutta ennen pitkää alkoi taas kuulua tuttuja tömähdyksiä.

Jaakko havahtui, mutta pysyi vielä paikoillaan. Mies tallusti jälkiä pitkin ja oli jo sadan metrin päässä, mutta kun hän lähenei lähenemistään, Jaakko hyppäsi huomaamatta pesästään ja keksi äkkiä, että tarjolla oli harvinainen tilaisuus, joka tosin vaatisi siltä lisäponnistuksia. He olivat kulkeneet laajaa ympyrää Sotahevosen kotipiirin ympäri ja olivat nyt tuskin kilometrin päässä talosta, jossa oli musta

koira. Siellä oli se siunattu lauta-aitakin mainioine kananreikineen. Siihen liittyi miellyttäviä muistoja, koska Sotahevonen oli kokenut sen vaiheilla monia voittoja ja nolannut kerran vinttikoirankin.

Ilmeisesti nämä muistot eikä halu saada viholliset toistensa kimppuun, panivat Sotahevosen loikkimaan avoimesti hangen yli aidalle, jota tuo iso musta koira hallitsi.

Kananreikä oli kiinni, ja ymmälleen joutunut Sotahevonen tähyili ympärilleen löytääkseen toisen aukon, kunnes huomasi julkisivulla portin selkoselällään ja koiran pihanpuolella sikeässä unessa. Kanat kyyhöttivät höyhenet porhollaan pihan lämpöisimmässä nurkkauksessa. Kissa asteli parhaillaan varovasti aitalta keittiöön päin, kun Sotahevonen seisautui portille.

Vainoojan musta hahmo oli parhaillaan laskeutumassa valkoista preerianrinnettä: Jaakko loikkasi äännettömästi pihaan. Pitkäkoipinen kukko, jonka olisi pitänyt hoitaa omia asioitaan, päästi kovan kiekaisun nähdessään jänön hyppäävän lähelleen. Päivää paistattava koira kohotti päätään ja nousi; Jaakko oli nyt hirvittävässä vaarassa. Se kyyristyi matalaksi ja muutti itsensä harmaaksi mättääksi. Se teki sen taitavasti, mutta ellei kissaa olisi ollut, se olisi kai joutunut surman suuhun. Tietämättään ja tahtomattaan tämä pelasti sen. Musta hurta oli astunut kolme askelta Sotahevoseen päin, vaikka ei vielä tiennytkään jäniksen olevan pihassa, ja sulki siten sen ainoan pakotien. Kissa tuli silloin nurkan takaa, hyppäsi ikkunalaudalle ja pudotti kukkaruukun. Tämä kömpelyys rikkoi aseellisen puolueettomuuden, joka oli vallinnut kissan ja koiran välillä. Kissa pakeni aitalle päin, ja totta kai karkuun juokseva vihamies lennättää aina koiran sotapolulle. Molemmat syöksyivät kyyristyneen jäniksen ohi kymmenen askelen päästä. Heti kun ne olivat sivuuttaneet Jaakon, tämä kääntyi ja kiitosta sanomatta syöksyi ulos portista ja lähti kiittämään kovaksi tallattua tietä pitkin.

Talon emäntä pelasti kissan. Miehen ilmestyessä portista makasi koira taas pihalla entiseen tapaan. Hänellä ei ollut pyssyä, vaan tukeva keppi, jota joskus sanotaan koiranlääkkeeksi, ja se esti koira syöksymästä äskeisen uhrinsa vihollisen kimppuun.

Tähän jäljet päättyivät. Juoni onnistui, olipa se sitten suunniteltu tai ei, ja jänis karisti kannoiltaan kiusallisen takaa-ajajansa.

Seuraavana päivänä vieras lähti uudelleen etsimään Jaakkoa, mutta löysi vain sen jäljet. Hän tunsu ne hännän viirusta, pitkistä hypyistä ja tiedusteluloikkauksista, joita oli harvassa, mutta jälkien vieressä seurailivat pienemmän jäniksen jäljet. Tuolla ne olivat tavanneet; tässä ajaneet leikillään toisiaan takaa, koska missään ei näkynyt tappelun merkkejä; tässä syöneet ja istuneet yhdessä päivänpaisteessa; tässä leikkineet rinnakkain ja tässä kisailleet lumessa. Jäljistä saattoi tehdä vain yhden johtopäätöksen: oli niiden paritteluaika. Mustajänispariskunta, Pikku Sotahevonen ja sen mielitietty, olivat kisailleet yhdessä.

4

Seuraava kesä oli mustahäntäjänisten onnen aikaa. Typerä laki oli luvannut tapporahat haukoista ja pöllöistä, ja siitä oli ollut seurauksena näiden siivekkäiden poliisien yleinen verilöyly. Nyt alkoivat mustahäntäjänikset lisääntyä niin suunnattomasti, että ne uhkasivat hävittää koko maan.

Lain uhreiksi joutuneet maanviljelijät sekä ne, jotka olivat sen laatineet, päättivät silloin panna toimeen suuren ajometsästyksen. Seudun asukkaita kehoitettiin saapumaan määrättyinä aamuna maakunnan pohjoiselle valtatielle, koska koko tienoo aiottiin haravoida vastatuuleen ja ajaa jänikset tiheällä rautalankaverkolla ympäröityyn valtavaan tarhaan. Koiria ei saanut ottaa mukaan, koska niitä oli mahdotonta pitää kurissa, ei liioin pyssyjä, koska ne olisivat olleet vaarallisia ison joukon käsissä. Kaikilla miehillä ja pojilla oli kuitenkin aseinaan pari pitkää keppiä ja pussillinen kiviä. Naiset tulivat ratsastaen tai rattailta ja heillä oli metelin aikaansaamiseksi mukanaan räikkä, torvi ja peltikannu. Rattaiden perään oli sidottu naruun peltiastioita, taikka kiinnitetty päreitä pyörän pienoja vasten, niin että ajettaessa saatiin syntymään suorastaan korvia vihlovaa meteliä. Koska jäniksillä on ihmeen herkkä kuulo, saattaa melu, joka ihmisestä tuntuu vain tuskastuttavalta, ne kerrassaan suunniltaan.

Oli mainio sää. Kahdeksan aikaan aamulla annettiin lähtökäsky. Ajorintama oli aluksi noin kahdeksan kilometriä ja joka kolmenkymmenen tai neljänkymmenen askelen päässä oli mies tai poika. Vaunut ja ratsastajat joutuivat pakostakin pysyttelemään yksinomaan teillä; mutta ajajain kunnia-asiana oli ajaa vaikka mistä ja pitää rintama ehjänä. Edettiin suurin piirtein neliömäisen alueen kolmelta sivulta. Jokainen ajomies piti niin paha meteliä kuin suinkin kykeni ja pieksi kaikkia tielle osuvia pensaikoita.

Osa jäniksistä loikki esiin. Toiset kääntyivät rintamaan vastaan, mutta saivat heti sellaisen kivisateen niskaansa, että monet niistä tuupertuivat. Yksi tai pari pääsi läpi ja pelastui, mutta suurin osa säntäili ajajien edellä. Aluksi nähtiin vain vähän jäniksiä, mutta ennen kuin oli viittakaan kilometriä kuljettu, niitä juoksi kaikkialla. Kun oli edetty kahdeksan kilometriä — siihen kului noin kolme tuntia — molemmat siivet saivat käskyn vetäytyä keskustaan päin. Miesten välimatkaa kavennettiin, kunnes se

oli vain kolmisen metriä, ja koko ajorintama kääntyi nyt aitausta ja sen kahta pitkää johdetta kohti. Kun kummankin siiven päät tulivat johteen kohdalle, apaja oli täydellisesti saarrettu. Ajajat marssivat nyt nopeasti; kymmenittäin jäniksiä tapettiin, kun ne juoksivat liian lähelle hätyyttäjiään. Niiden ruumiita lojui joka puolella, mutta silti ne näyttivät vain lisääntyvän. Ja loppurynnistyksessä, ennen kuin uhrit oli saatu aitaukseen suljetuksi, vajaan hehtaarin suuruinen piiritetty ala oli täynnä ryntäileviä, hyppiviä ja loikkivia jäniksiä. Ne laukkasivat uupumatta ja etsivät aukkoa, mistä pääsisivät pakoon, mutta järkkymätön ihmismuuri kävi sitä taajemmaksi, mitä enemmän kehä pieneni, ja lopulta koko lauma ahdistettiin veräjästä tiiviiseen tarhaan. Jotkut jäniksistä kyykkivät tyhminä sen keskellä, toiset ryntäilivät pitkin aitausta, toiset koettivat piiloutua nurkkiin tai toistensa alle.

Entä Pikku Sotahevonen, missä se oli tämän aikaa? Ajajat olivat hätyyttäneet sitä edellään, ja se oli ollut ensimmäisiä, jotka joutuivat aitaukseen.

Jänisjahdin järjestäjillä oli kuitenkin omat merkilliset suunnitelmansa. Kaikille muille paitsi terveille ja hyväkuntoisille jäniksille tarha oli kuolemanloukku, ja siellä oli vaikka millä mitalla niitä, jotka olivat sairaita. Ne jotka kuvittelevat, että luonnonvaraiset eläimet ovat aina virheettömiä ja täydellisiä, olisivat hämmästyneet nähdessään, kuinka paljon ontuvia, raajarikkoja ja sairaita oli aitauksen neljässä tai viidessä tuhannessa jäniksessä. Se oli kuin roomalaisten voitto: huonot vangit oli tuomittu teurastettaviksi ja valioyksilöt säästettiin areenaa varten. Areenaako? Niin juuri. Kilpa-ajokenttää varten.

Tarha oli jo etukäteen rakennettu sellaiseksi, että sen seiniä kiersi rivistönä vähintään viisisataa pientä laatikkoa, joihin juuri mahtui yksi jänis.

Ajon loppuvaiheessa syöksyivät nopeimmat mustahännät ensimmäisinä tarhaan. Toiset niistä olivat nopeita mutta tyhmiä: sisälle tultuaan ne alkoivat heti mielettömästi juosta ympäri tarhaa. Toiset sen sijaan olivat nopeita ja viisaita: ne keksivät heti pienten laatikkojen tarjoaman kätkön — kaikki ne olivatkin jo täynnä. Näin yksinkertaisella ja helpolla keinolla, joka tosin ei ollut täysin luotettava, saatiin valituksi viisisataa nopeinta ja viisainta jänistä. Näiden viidensadan oli määrä juosta kilpaa vinttikoirien kanssa. Jäljelle jäänyt neli tuhatpäinen, aaltoileva lauma teurastettiin armotta.

Viisisataa pientä laatikkoa, joissa oli viisisataa kirkassilmäistä jänöjaakkoa, pantiin samana päivänä junaan, ja näiden mustahäntien joukossa oli Pikku Sotahevonenkin.

5

Jänikset eivät paljon sure vastoinkäymisiään, ja tuskinpa laatikkoihin suljetut mustahännätkään olivat sen kummemmin järkyttyneitä, kun verilöylyn meteli lopulta päättyi. Kun ne saapuivat suuren kaupungin lähellä olevaan kilpa-ajopuistoon ja laskettiin varovasti yksitellen ulos laatikoistaan — roomalaiset vartijat pitivät tarkkaa huolta vangeistaan, joista olivat vastuussa — ei mustahännillä ollut valittamisen aihetta. Niille annettiin iso aitaus ja paljon hyvää ruokaa, eikä vihollisista ollut haittaa.

Heti seuraavana päivänä alkoi niiden koulutus. Avattiin parikymmentä pientä porttia, joista pääsi suurelle kentälle, itse puistoon. Kun koko mustahäntälauma oli viilettännyt sinne, ilmestyi poikaparvi, joka ajoi meluten ja hoilottaen jänikset takaisin pikku aitaukseen, jota sanottiin satamaksi. Muutaman päivän kuluttua mustahännät oppivat puikahtamaan luukuista satamaansa, milloin turvallisuus sitä vaati.

Sitten alkoi opetuksen toinen vaihe. Koko lauma ajettiin sivuovesta polulle, joka kiersi puiston kolme sivustaa ja päätyi toiseen aitaukseen. Se oli lähtöaitaus. Sen veräjä avattiin ja jänikset ajettiin areenalle, toisin sanoen puistoon. Siellä oli väijyksissä poikia ja koiria, jotka lähtivät ajamaan niitä takaa kentän poikki. Koko jänisarveja poukkoili pakoon, joku nuoremmista teki jopa entisaikojen tiedusteluhypynkin, mutta ensimmäisenä viiletti matalana uljas mustan ja valkoisen kirjava jänis, jonka moitteettomat raajat ja kirkkaat silmät olivat jo satamassa herättäneet huomiota. Se johti nyt laumaa kevyesti juosten ja jätti sen yhtä kauas taakseen kuin toiset olivat jättäneet haukkuvan koiraparven.

— Katsokaas mokomaa, sehän on kuin pieni sotahevonen! Huusi renttumaisen näköinen irlantilainen tallipoika. Siitä pitäen sitä sanottiinkin Pikku Sotahevoseksi. Radan puolivälissä jänikset muistivat sataman ja lähtivät pyyhältämään sitä kohti kuin kinosten yllä kiitävä lumipilvi.

Niiden toisena läksynä olikin oppia juoksemaan suoraa päätä satamaan heti kun olivat päässeet lähtötarhasta. Viikossa kaikki oppivat sen ja olivat valmiit Ajometsästysseuran suurta alkajaiskokousta varten.

Tarhan hoitajat ja sivullisetkin tunsivat nyt Pikku Sotahevosen. Sen erotti hyvin väreistään, ja pitkäkorvainen lauma, joka kiiti sen kanssa, tunnusti sen johtajakseen. Miehet puhuivat ja löivät vetoa siitä samalla tavoin kuin koiristakin.

— Saa nähdä, antaako Dignamin ukko Minkien juosta tänä vuonna?

— Sehän on selvä, mutta minä veikkaan, että Pikku Sotahevonen ottaa siltä ja toisiltakin luulot pois.

— Lyön vetoa kolme yhtä vastaan, että minun vanha Jenini saa Sotahevosen kiinni jo ennen kuin se pääsee isoon aitaukseen, kerskaili muuan koirankasvattaja.

— Ja minä lyön sen vedon dollareissa, sanoi Mickey, ja vielä enemmänkin. Panen likoon koko kuukauspalkkani, ettei yksikään koira koko joukosta pyöräytä Sotahevosta kertaakaan ympäri matkan varrella.

Näin miehet väittelivät ja löivät vetoja, mutta päivä päivältä yhä useampi heistä alkoi uskoa jäniksiä juoksuissaan, että olivat Sotahevosen tavanneet ihmeellisen juoksijan. Olisi ainoalaatuista nähdä vinttikoiravalioiden ajavan takaa jänistä, joka juoksisi lujaa ja mutkittelematta koko matkan lähtöpaikalta aitaukseen ja satamaan saakka.

6

Ensimmäinen kilpailupäivä valkeni kirkkaana ja lupaavana. Lähtöasemalla kuhisi kaupunkilaisia. Varsinainen kilpailuväki oli mieslukuisena paikalla. Siellä täällä näkyi koirankasvattajia, jotka taluttivat hinnasta vinttikoiriaan, kuka yhtä kuka kahta. Koirilla oli yllään vaipat, jotka eivät kuitenkaan onnistuneet kätkemään niiden jäniteviä raajoja, pitkää käärmemäistä kaulaa, siroa päätä ja hermostuneen eloisia, keltaisia silmiä. Niissä yhtyivät synnynnäinen voima ja inhimillinen kekseliäisyys, ne olivat ihmeellisimpiä juoksijakoneita, joita koskaan on luotu lihasta ja verestä.

Kasvattajat vartioivat niitä kuin jalokiviä, hoitivat niitä kuin lapsia ja pitivät tarkoin silmällä, etteivät ne päässeet poimimaan maasta mitään pilaantunutta syötävää tai haistelemaan outoja esineitä, ja he estivät vihollisia lähestymästä niitä. Kilpailukoirien puolesta lyötiin suuria vetoja, mutta taitavasti asetettu naula, tohtoroitu lihankappale, jopa taiten sekoitettu hajukin on joskus tehnyt mainiosta nuoresta juoksijasta untelon kuhnustelijan, joka on saattanut omistajansa perikadon partaalle.

Koirat esiintyvät kussakin luokassa parittain, sillä jokainen kilpailu on kaksinkamppailu. Ensimmäisen luokan voittajat yhdistetään sitten uudelleen pareiksi. Jokaisessa erässä lasketaan jänis lähtötarhasta, jonka lähellä molemmat kilpailevat koirat ovat odottaneet kahleisiin kytkettyinä. Heti kun jänis on päässyt kunnolla matkaan, miehen on laskettava koirat yhtä aikaa sen perään. Kentällä seuraa punapukuinen palkintotuomari hevosen selässä ajoa. Jänis muistaa opetuksen ja kiittää katsomon nähden aukean kentän poikki kohti satamaa. Koirat seuraavat sen perässä. Heti kun toinen niistä alkaa saavuttaa uhkaavasti, jänis pettää sen hyppäämällä syrjään. Se koirista, joka pakottaa jäniksen väistämään, saa siitä aina pisteen, ja tappaessaan jäniksen se saa loppupisteen.

Toisinaan koira saa tapetuksi jäniksen jo sadan metrin päässä lähtökohdasta — mustahäntä on silloin ollut tavallista huonompi — enimmäkseen se tapahtuu suuren aitauksen edessä. Joskus jänis kuitenkin pyyhältää avoimen puiston poikki melkein kilometrin verran ja tehtyään sivuhyppäyksen pelastuu satamaan.

Jäniksen kohdalla kilpailu päättyy neljällä eri tavalla: se joko tapetaan heti tai se pääsee nopeasti satamaan tai ensimmäisenä olleet koirat vaihdetaan uusiin, jotta ne eivät saisi sydänhalvausta joutuessaan kuumalla ilmalla pitämään liian monta minuuttia yllä hirvittävää vauhtia, tai sitten jänistä odottaa ladattu ampuma-ase, jos se jatkuvilla sivuhyppyillään on välttänyt koirat ja saattanut ne vaaraan.

Koska Kaskadossa puijataan ja harjoitetaan petosta ajometsästys- ja hevoskilpailuissa, on välttämätöntä, että tuomari ja koirien lähettäjä ovat ehdottoman luotettavia.

Kilpailun aattopäivänä muuan timanteilla koristautunut mies tapasi Irlantilais-Mickeyn — sattumalta. Ei hänen nähty muuta ojentavan kuin sikarin, mutta se oli vihreässä kääreessä, joka oli otettava pois ennen sytyttämistä. Ja hän sanoi:

— Jos olette huomenna koirien lähettäjänä ja Digmanin Minkie sattuisi joutumaan alakynteen, niin — se tietäisi toista sikaria.

— Totisesti, jos minä olisin lähettäjä, niin voisin tehdä semmoisen tempun, ettei Minkie saisi ainoatakaan pistettä eikä sen kilpakumppani liioin.

— Niinkö? Timanttimester näytti kiinnostuneelta. Hyvä on — järjestäkää sitten asia, niin saatte kaksi sikaria.

Koirien lähettäjä Slyman oli aina toiminut rehellisesti, ja tiedettiin yleisesti, että hän oli torjunut halveksivasti monet tarjoukset. Useimmat uskoivat häneen, mutta oli kuitenkin joitakuuta

tyytymättömiäkin, ja kun muuan mies, jolla oli paljon kultakolikoita, kääntyi johtajan puoleen ja esitti vakavia ja pätevästi perusteltuja syytöksiä, oli pakko pidättää lähettäjä toimestaan tutkimuksen ajaksi. Mickey Doo oli sen vuoksi hänen sijallaan.

Mickey oli köyhä eikä kovin turhan tarkka. Hänellä oli nyt tilaisuus ansaita vuoden palkka yhdessä hetkessä eikä tarvinnut edes tehdä vääryyttä vahingoittamalla koiria tai jäniksiä.

Mustahännät olivat toistensa näköisiä. Senhän jokainen tietää, oli siis valittava vain oikea jänis.

Karsintakilpailut olivat päättyneet. Viisikymmentä mustahäntää oli juossut ja saanut surmansa. Mickey oli suoriutunut tehtävästään tyydyttävästi; kaikki koiraparit oli lähetetty moitteettomasti. Hän oli edelleenkin lähettäjä. Nyt tuli loppukilpailu, jossa kamppailtiin maljasta ja suurista vetorahoista.

7

Sivot solakat koirat odottelivat vuoroaan. Minkie kilpakumppaneineen oli ensimmäinen. Kaikki oli tähän saakka käynyt rehellisesti, eikä voi väittää, että jatko olisi ollut epärehellistä. Mickey saattoi laskea radalle minkä jäniksen halusi.

— Numero kolme! hän huusi apulaiselleen.

Pikku Sotahevonen lähti matkaan loikaten kevyesti puolitoista metrisiä maata viistäviä hyppyjään. Se katseli vauhkona puistoon kerääntynyttä outoa ihmisjoukkoa ja teki hämmennyksissään korkean tiedusteluhyppyn.

— Hoi! karjaisi lähettäjä ja hänen apulaisensa kolisteli kepillä aitaa. Sotahevosen hyppyt pitenevät lähes kolmimetrisiksi.

— Ho-hoi! Nyt ne olivat jo kolme tai kolme ja puoli metriä. Kun Sotahevonen oli päässyt kolmenkymmenen askelen päähän, päästettiin koirat — toisten mielestä ne olisi voitu päästää jo kahdenkymmenen askelen päästä.

— Ho-hoi-ii! Ja Sotahevonen loikki viisimetrisiä hyppyjä eikä niissä ollut ainoatakaan tiedusteluhyppyä.

Mainioita koiria! Kuinka ne mennä pyyhälsivätkään, mutta niiden edellä kiisi Sotahevonen kuin valkoinen merilintu tai pakeneva pilvenhattara. Ohi katsomon. Entä koirat, lyhensivätkö ne välimatkaa? Lyhensivätkö muka! Se pitene! Vähemmässä ajassa kuin menee tämän kertomiseen, tuo mustan ja valkoisen kirjava ohdakkeen höytyvä oli liitännyt satamaan, pujahtanut ovesta, joka oli kuin entisaikojen kananreikä. Vinttikoirat pysähtyivät, ja katsomo remahti jyrisevään pilkkanauruun, Pikku Sotahevosele sen sijaan osoitettiin suosiota. Kuinka Mickey nauroi ja Dignam sadatteli ja sanomalehtimiesten kynät rapisivat!

Seuraavana päivänä kaikki lehdet julistivat lihavin kirjaimin: "Mustahäntäjäniksen ihmeellinen voitto. 'Pikku sotahevosen' nimellä tunnettu jänis nolasi täydellisesti kaksi kilparadan kuuluisinta koiraa", jne.

Koiramiesten kesken syntyi kiivas väittely. Koirat olivat olleet tasaväkiset, koska kumpikaan ei voittanut. Minkie ja sen kilpakumppani joutuivat juoksemaan uudestaan, mutta oli liian kuuma, eikä niistä enää ollut maljan voittajaksi.

Seuraavana päivänä Mickey tapasi timanttimester — sattumalta.

— Maistuisiko sikari, Mickey?

— Kernaasti. Ne ovat totisesti niin hyviä, että ottaisin niitä vaikka kaksi. Kiitoksia, herra.

8

Pikku Sotahevonen oli siitä pitäen irlantilaispojan ylpeys. Koirien lähettäjä Slyman oli palautettu kunnialla virkaansa ja Mickey alennettu taas jänisten lähettäjäksi, mutta se suuntasi hänen kiinnostuksensa yhä enemmän koirista jäniksiin tai oikeastaan vain Sotahevoseen. Se olikin ainoa suurapajan viidestä sadasta jäniksestä, joka oli saavuttanut kuuluisuutta. Moni oli päässyt tosin puiston päähän ja saanut koettaa uudestaan seuraavana päivänä, mutta ainoastaan Sotahevonen juoksi koko radan tekemättä yhtään syrjähyppyä. Kilpailut tapahtuivat kahdesti viikossa, ja joka kerralla neljä- tai viisikymmentä mustahäntää sai surmansa. Areena oli jo kuluttanut loppuun melkein kaikki apajan viisisataa jänistä.

Sotahevosen oli juostava joka päivä ja aina se pääsi satamaan. Mickey oli haltioissaan suosikkinsa

lahjakkuudesta. Hän kerrassaan rakastui juoksijaansa ja jankutti kaikille, että koiralle oli vain kunniaksi hävitä sellaiselle mustahännälle kuin Sotahevonen.

Jänis pääsee harvoin edes radan päähän, mutta kun Sotahevonen onnistui siinä kuusi kertaa tekemättä ainoatakaan syrjähyppäystä, alkoivat sanomalehdet julkaista uutisia:

"Pikku Sotahevonen juoksi taas tänään radan päästä päähän. Asiantuntijain mielestä se osoittaa koirien rappeutumista."

Kuudennen kerran jälkeen innostus valtasi kaikki jänisten hoitajat. Mickey, joukon ylikomentaja, oli suorastaan hillitön ihailussaan.

— Olkaa nyt reilu ja laskekaa se irti, hän sanoi jänisten omistajalle. Siihen sillä on oikeus. Se on ansainnut vapautensa siinä missä joku amerikkalainenkin, hän lisäsi vedoten johtajan isänmaallisuuteen.

— Olkoon menneeksi, Mickey. Jos se selviää radasta kolmetoista kertaa, niin voit viedä sen takaisin sinne missä se on syntynytkin, vastasi johtaja.

— Hyvä niinkin, mutta eikös kymmenessä ole jo tarpeeksi?

— Ei käy. Sen on otettava vielä luulot niiltä uusilta koirilta jotka ovat tulossa.

— Sovittu, kolmetoista kertaa ja sitten se on vapaa.

Niihin aikoihin saapui uusi erä jäniksiä. Yksi niistä oli melkein samanvärinen kuin Pikku Sotahevonen, mutta ei läheskään yhtä nopea. Erehdysten välttämiseksi Mickey otti suosikkinsa kiinni, pani sen pehmustettuun lähetyslaatikkoon ja ryhtyi merkitsemään sen korvia junailijan reikäsaksilla. Sakset olivat terävät ja leikkasivat ohuesta korvalehdestä selvän tähden. Mickey tuumaili:

— Nyt saat tähden jokaisesta ajosta, jonka olet voittanut.

Hän leikkasi riviin kuusi tähteä. — Siinä ne nyt ovat, Sotahevonen. Olet takuulla vielä vapaa jänis, kun tähtiä on kolmetoista, niin kuin meidän lipussa oli silloin, kun päästiin vapaiksi.

Ennen kuin viikko oli päättynyt, Sotahevonen oli voittanut uudetkin vinttikoirat, ja sillä oli tähtiä niin paljon, että ne kiersivät koko oikean korvan ja osan vasentakin. Ja kun toinen viikko oli kulunut, kaikki kolmetoista juoksua oli juostu, ja Sotahevosella oli viisi tähteä vasemmassa ja seitsemän oikeassa korvassaan. Sanomalehdet saivat uutta kirjoitettavaa.

— Hurraa! huusi Mickey riemuissaan. — Nyt olet vapaa, Sotahevonen! Kolmetoista on aina ollut onnenluku. Se ei ole vielä koskaan pettänyt.

9

— Kyllä, kyllä, minä myönnän, että lupasin, sanoi johtaja. — Mutta sen täytyy juosta vielä yhden kerran. Olen lyönyt sen puolesta vetoa uutta koiraa vastaan. Ei se siitä kärsi, kyllä se hyvin suoriutuu. Kuules nyt, Mickey, älä rupea hankalaksi. Vain yksi kilpailu nyt iltapäivällä. Koirat juoksevat kaksi ja kolme kertaa päivässä, miksei sitten jänis?

— Nepä eivät juoksekaan henkensä kaupalla.

— Joutavia.

Tarhaan oli tuotu paljon uusia jäniksiä, isoja ja pieniä, hiljaisia ja sotaisia. Kun Sotahevonen oli sinä aamuna syöksynyt satamaan, muuan iso ja pahansisuihin koiras oli käyttänyt tilaisuutta hyväkseen ja käynyt sen kimppuun.

Jonakin toisena hetkenä Sotahevonen olisi tömäyttänyt sitä päähän niin kuin kerran muuatta kissaa, ja suoriutunut siitä minuutissa, mutta nyt siihen kului monta minuuttia, ja sitä itseäänkin riepoteltiin pahanpäiväisesti, joten sillä oli sinä iltapäivänä vaivoinaan pari jäykistävää ruhjevammaa. Haavat eivät tosin olleet pahoja, mutta alensivat kuitenkin sen vauhtia.

Lähtö oli samanlainen kuin aikaisemmissa kilpailuissa. Sotahevonen mennä vilisti edellä matalana, korvat pystyssä ja viima viheltäen kolmessatoista tähdessään.

Minkie ja Fango, muuan uusi koira, loikkasivat innoissaan sen perään, ja lähettäjien ihmeeksi välimatka alkoi kaveta. Sotahevonen menetti etumatkaansa, ja juuri katsomon edessä vanha Minkie pakotti sen poikkeamaan syrjään. Koirankasvattajat hurrasivat, sillä kaikki tunsivat juoksijat.

Viisikymmentä askelta kauempana Fangon onnistui saada se kääntymään, ja ajo suuntautui nyt takaisin lähtöpaikalle. Siellä seisoivat Slyman ja Mickey. Sotahevonen juoksi mutkitellen, vinttikoirat tekivät hyökkäyshyppyjä, mustahännän näytti olevan mahdotonta päästä pakoon. Juuri kun loppuisku näytti olevan lähellä, Sotahevonen oikaisi suoraan Mickeytä kohti ja oli samassa hänen sylissään hyvässä turvassa miehen torjuessa tuimilla potkuilla vimmastuneita koiria.

Tuskinpa Sotahevonen tunsu, että Mickey oli sen ystävä; se oli vain vaistomaisesti hakeutunut häden hetkellä puolueettoman sivullisen, ehkäpä ystävänsä luo, ja sillä kertaa sattui niin onnellisesti, että hyppy osui oikeaan.

Penkeiltä puhkesi suosionosoituksia, kun Mickey riensi takaisin suosikkinsa kanssa. Mutta koiramiehet esittivät vastalauseita. Ajo ei ollut heidän mielestään rehellinen; he vaativat ratkaisua ja vetosivat johtajaan. Tämä oli lyönyt vetoa Sotahevosen puolesta Fangoa vastaan. Hän oli harmistunut ja määräsi uuden kilpailun.

Tunnin lepo, siinä kaikki mitä Mickey pystyi järjestämään Sotahevosen. Sitten sen oli lähdettävä uudestaan matkaan Fango ja Minkie kintereillä. Se ei näyttänyt enää yhtä kankealta kuin edellisellä kerralla ja juoksi melkein entiseen tapaan. Mutta vähän matkan päässä katsomosta Fango käännäytti sen, ja sitten Minkie teki saman tempun, niin että se poukkoili edestakaisin välttämällä töin tuskin vihollisensa. Sitä kesti monta minuuttia.

Mickey huomasi, että Sotahevosen korvat alkoivat vaipua. Uusi koira hyppäsi. Mustahäntä joutui väistäessään melkein sen alle, mutta takana oli jo toinen koira vastassa. Nyt sen molemmat korvat vaipuivat pitkin selkää. Mutta koiratkin olivat lujilla. Niiden kieli roikkui suusta, kita ja kyljet olivat vaahdossa. Sotahevosen korvat nousivat taas pystyyn. Sen rohkeus näytti palaavan sitä mukaa kuin koirat lamaantuivat. Se syöksyi kohti satamaa, mutta suora hyökkäys soveltui mainiosti koirille: sadan askelen päässä se taas käännäytettiin, ja sen täytyi uudestaan turvautua epätoivoiseen mutkittelemiseen. Koiramiehet pelkäsivät nyt eläintensä puolesta ja päästivät radalle kaksi verestä koira, jotka varmasti ratkaisisivat kilpailun. Mutta siihen ne eivät pystyneet.

Sotahevonen ponnisti kaikki voimansa. Se oli jättänyt ensimmäisen parin kauas jälkeensä ja oli jo melkein satamassa, kun toinen pari saavutti sen.

Nyt ei ollut muuta pelastusta kuin mutkittelu. Sotahevosen korvat laskeutuivat, sydän paukutti kylkiluita vastaan, mutta sisu sillä oli entisellään. Se syöksähteli villisti sinne ja tänne. Koirat tömähтелиivät toistensa yli ja olivat vähän väliä saavuttamaisillaan sen. Toinen niistä onnistui jopa näykkäisemään poikki pitkän mustan hännänpäähän, mutta ei silti tavoittanut jänistä.

Sotahevonen ei kuitenkaan päässyt satamaan, onni oli sitä vastaan. Se ahdistettiin päin katsomoa, jossa tuhatkunta naista oli seuraamassa ajoa. Kilpailuaika oli lopussa. Jälkimmäinen koirapari oli näännyksissä, kun Mickey tulla porhalsi mielettömästi kiljuen. Hän sadatteli ja raivosi:

— Senkin kirotut hurtat! Saastaiset pedot ja pelkurit! Hän hyökkäsi vimmastuneena koirien kimppuun aikoen kurittaa niitä.

Virkailijat huusivat ja juoksivat hätiin ja raastoivat kentältä raivoavan Mickeyn, joka syyti miesten ja koirien niskaan kaikki solvaukset, mitä suinkin muisti tai keksi.

— Reilua peliä muka! Missä on teidän reilu pelinne, senkin valehtelijat, saastaiset petturit, verenhimoiset pelkurit!

Hänet oli raastettava väkisin areenalta. Viimeiseksi hän näki kentällä neljä vaahtoavaa koira, jotka hyppelivät vaivaisesti heikon ja uupuneen jäniksen perässä, sekä tuomarin, joka hevosesensa selästä viittoili pyssymiehelle.

Portti rämähti kiinni Mickeyn perässä, ja samassa kuului kentältä laukaus, hurjaa meteliä, mieletöntä koirien ulvontaa, ja siitä hän päätteli, että Pikku Sotahevosen osaksi oli tullut neljäs vaihtoehto.

Koko elämänsä Mickey oli ollut koirien ystävä, mutta hänen käsityksensä rehellisestä pelistä oli nyt saanut pahan kolauksen. Häntä ei laskettu kentälle, eikä hän niiltä sijoiltaan edes pystynyt näkemään sinne. Hän juoksi satamaan katsomaan ja tuli sinne samanaikaisesti kuin Pikku Sotahevonen nilkuttavana ja korvat raukeasti lerpallaan. Hän arvasi heti, että pyssymies oli ampunut ohi tai osunut väärään juoksijaan. Katsomon eteen näytti kertyneenkin paljon väkeä seuraamaan, kuinka kaksi miestä kantoi haavoittunutta vinttikoiraa, toista joka läähätti maassa, hoiti parhaillaan eläinlääkäri.

Mickey vilkaisi ympärilleen, sai käteensä pienen jänislaatikon, asetti sen yhteen sataman nurkkaukseen, ajoi uupuneen mustahäntäpoloisen varovasti siihen, sulki kannen, kiipesi sitten kenenkään huomaamatta aidan yli ja pötki tiehensä.

Siitä ei ollut enää vahinkoa, sillä hän olisi joka tapauksessa menettänyt paikkansa. Hän lähti vaeltamaan poispäin. Lähimmällä asemalla hän nousi junaan, matkusti sillä muutaman tunnin ja saapui jänisten kotiseudulle. Aurinko oli jo aikoja sitten laskenut, ja yön tähdet kattoivat preerian, kun Mickey Doo avasi laatikkonsa maatalojen, osagiaitojen ja alfalfa-maiden keskellä ja laskei hellävaroen Sotahevosen vapaaksi.

Hän naurahti samalla itsekseen ja sanoi: — Totisesti, vanha Irlanti on taas ylpeä, kun saa laskea kolmesta tähteä vapauteen.

Hetken aikaa Sotahevonen katseli ympärilleen epäröiden, loikkasi sitten kolme tai neljä pitkää hyppyä ja vielä yhden tiedusteluhypyn nähdäkseen joka suunnalle. Sitten se paljasti kirkaat mustavalkoiset värinsä, nosti pystyyn kunniamerkein koristetut korvansa ja loikkasi vaivoin saavuttamaansa vapauteen jätkevämmin kuin koskaan ennen ja häipyi synnyintasankonsa yöhön.

Se on nähty sen jälkeen monta kertaa Kaskadossa, ja siellä on järjestetty vielä useita jänisten ajometsästyksiä, mutta se näyttää nykyään osaavan aina pujahtaa pakoon. Niiden tuhansien jänisten joukossa, jotka on piirretty ja ajettu tarhaan, ei ole sen jälkeen enää nähty Pikku Sotahevosen tähtilippukorvia.

SNAP

Kertomus bullterrieristä

1

Pyhänmiesten päivän illanhämyssä näin sen ensi kerran. Varhain aamulla olin saanut opiskelutoveriltani Jackilta seuraavan sähkösanoman:

"Ettemme unohtaisi toisiamme, lähetän sinulle erinomaisen pennun. Ole sille kohtelias; se on viisainta."

Oli ollut Jackin tapaista lähettää helvetinkone taikka ilmielävä haisunäätä ja sanoa sitä pennuksi. Odotin siksi uteliaana lähetystä. Kun se tuli, huomasin että sen kylkeen oli tekstattu "Vaarallinen", ja jos laatikkoa vähänkin kosketti, kuului sisältä terävää murinaa. Kurkistaessani rautalankaristikosta näin, ettei se ollut tiikerinpentu, vaan pieni valkoinen bullterrieri. Se koetti puraista minua tai ketä tai mitä tahansa, joka liian äkkinäisesti tai epäkunnioittavasti lähestyi sitä, ja se murisi äkäisesti vähän päätä.

Koirilla on kahdenlaista murinaa: toinen kumpuaa syvältä rinnasta ja on kohtelias varoitus; toinen ääni tulee suusta ja on paljon korkeampi — viimeinen sana ennen hyökkäykseen ryhtymistä.

Terrierin ärhentely oli tätä jälkimmäistä lajia. Olin koiramies ja luulin tuntevani koirat perinpohjin. Lähetin pois kantajan, otin esiin yleisaseeni, joka oli samalla linkkuveitsi, hammaspuikko, vasara, kirves ja hiilikauha — se oli liikkeemme erikoisuus — ja kohotin rautalankaverkkoa. Ja minäkö muka tunsin koirat! Se pikku riiviö murisi vimmatusti joka kerta kun kopautin aseella, ja kun käänsin laatikon kyljelleen, se hyökkäsi oikopäätä kimppuuni. Ellei sen jalka olisi takertunut verkon silmään, se olisi voinut purra minua pahastikin sääreeseen, sillä se ilmeisesti paneutui kaikkeen työhön koko sydämellään. Mutta minä hyppäsin pöydälle karkuun ja koetin puhua sille järkeä.

Olen aina uskonut puheen vaikuttavan eläimiin. Luulen niiden käsittävän ainakin jonkin verran mistä on kysymys, vaikkeivät sanoja ymmärräkään. Mutta tämä koira piti minua ilmeisesti vain teeskentelijänä ja halveksi kaikkia yrityksiäni. Ensiksi se asettui pöydän alle ja vahti tarkkaan, yrittäisikö jostain päin sääri laskeutua maahan. Olin varma, että olisin voinut hallita koira katseellani, mutta nyt en pystynyt siihen sijaintini tai oikeammin koiran sijainnin vuoksi. Olin siis jäänyt vangiksi.

Olen aina pitänyt itseäni kylmäverisenä ihmisenä; itse asia olen rautatavaraliikkeen edustaja, eikä meitä kylmäverisyydessä voita muut paitsi ehkä ne nokkavat herrasmiehet, jotka myyvät vanhoja vaatteita. Niinpä sytytin sikarin istuessani siinä pöydällä jalat ristissä niin kuin räätäli, sillä aikaa kun tuo pikku tyranni sen alla vahti sääriäni. Otin esiin sähkösanoman ja luin: "Erinomainen pentu. Ole sille kohtelias; se on viisainta." Luulen kuitenkin, että kylmäverisyyteni pikemminkin kuin kohteliaisuuteni aiheutti sen, että murina lakkasi puolen tunnin kuluttua.

Tunnin päästä se ei enää iskenyt kiinni sanomalehteen, jota työnsin varovasti reunan yli tunnustellakseni sen mielialaa. Luultavasti sen mielestä alkoi haihtua raivo, jota se oli tuntenut äskeitä vankilaansa kohtaan. Niinpä se kolmatta sikaria syyttäessäni asteli valkean ääreen ja kävi siihen maata unohtamatta silti minua — en tosiaankaan voinut syyttää sitä välinpitämättömyydestä. Se katsoi minuun toisella silmällään ja minä molemmilla sen töpöhäntää. Jos se olisi kerrankin heilahtanut, olisin tiennyt voittaneeni, mutta se ei liikahtanut. Sain kirjan käteeni ja pysyttelin pöydällä, kunnes sääreni olivat kankeat ja tuli palanut melkein loppuun. Kymmenen aikaan illalla huone alkoi jäähtyä, ja puolta tuntia myöhemmin valkea sammui.

Pyhänmiesten päivän lahjani nousi ylös, haukotteli, oikoi itseään ja käveli sitten vuoteeni alle, josta se löysi turkismaton. Astuin hiljaa pöydältä lipaston luo ja siitä uunin editse vuoteeni kohdalle, riisuin nopeasti päältäni ja sukelsin peiton alle mestarini ilmaisematta vastalauseita.

En ollut vielä nukahtanut, kun kuulin hiljaista rapinaa ja tunsin jotain tupsahtavan vuoteeseeni ja sitten jaloilleni ja sääriolleni; Snapilla oli kai ollut vuoteen alla kylmä ja se oli päättänyt hakea parasta, mitä talo saattoi tarjota.

Se käpristyi jalkojeni päälle sillä tavoin, että minun oli epämukava olla. Yritin muuttaa asentoani, mutta jos vähänkin liikutin varvastani, se iski siihen kiinni niin ärhäkästi, että vain paksut villaiset vuodevaatteet pelastivat minut elinkautisesta raajarikkoisuudesta.

Liikuttelin jalkojani tunnin verran — hiuskarvan kerrallaan — ennen kuin sain ne sellaiseen asentoon, että saatoin nukkua. Mutta heräsin monta kertaa yön kuluessa vihaiseen murahdukseen. Olin kai uskaltanut liikauttaa varvastani luvottomasti, vaikka yhden kerran se luullakseni murisi vain sen takia, että kuorsasin.

Aamulla olin aikeissa nousta ylös ennen kuin Snap. Se sai näet nimekseen Snap. Toisille koirille on vaikea keksiä nimeä, toisten takia ei tarvitse lainkaan nähdä sitä vaivaa, koska ne ristivät itse itsensä.

Olin valmis nousemaan jo seitsemältä, mutta Snap vasta kahdeksalta, ja kahdeksalta siis noustiin. Sillä ei ollut mitään miestä vastaan, joka syytti tulen. Minun ei edes tarvinnut nousta pöydälle pukeutumaan. Lähtiessäni huoneesta aamiaiselle huomautin:

— Snap, ystäväni, jotkut isännät saisivat sinuun piiskalla toisenlaisia tapoja, mutta minä luulen tietäväni paremman keinon. Lääkärit suosittelevat nykyisin nälkäkuuria. Koetetaanpas sitä.

Vaikka tuntuukin kenties julmalta, jätin sen koko päiväksi ruoatta. Tosin jouduin maalauttamaan oven siltä kohdalta, jota se oli raapinut, mutta illalla se suostui nöyrästi ottamaan vähän ruokaa.

Viikon kuluttua olimme hyvät ystävät. Kun se nyt makasi vuoteessani, se salli minun liikuttaa jalkojani iskemättä niihin tosissaan hampaitaan. Nälkäkuuri oli tehnyt ihmeitä: kolmen kuukauden kuluttua olimme sanalla sanoen mies ja koira. Snap todisti sähkösanoman lähettäjän olleen oikeassa.

Se ei tuntenut lainkaan pelkoa. Kun pieni koira tuli sen lähelle, se ei suonut sille vähintäkään huomiota. Tavatessaan keskikokoisen koiran, se nosti töpöhäntänsä pystyyn, käveli sen ympäri, raapi halveksivasti takajaloillaan maata ja katseli taivaalle tai etäisyyteen, mutta ei erehdyksessäkään vastaantulijaan, ja ilmaisi vain toistuvilla murahduksillaan huomanneensa sen. Ellei toinen lähtenyt heti liikkeelle, alkoi taistelu, joka karkotti vieraan hyvin nopeasti. Toisinaan Snapkin sai selkäänsä, mutta eivät edes ikävät kokemukset pystyneet istuttamaan siihen varovaisuutta.

Ajelllessamme kerran vaunuilla koiranäyttelyn aikoihin sattui Snap huomaamaan elefanttimaisen bernhardilaiskoiran, joka oli ulkoilemassa. Sen iso koko syytti pennun pikku rinnassa sellaisen innostuksen, että se loikkasi vaunujen ikkunasta hieromaan tappelua ja taittoi säärensä.

Pennun syntymälahjoista puuttui kai kokonaan pelko, mutta pippuria se oli sen sijaan saanut ylimääräisen annoksen. Se erosi kaikista tapaamistani koirista. Se ei esimerkiksi juossut tiehensä, jos joku poika yritti heittää sitä kivellä, vaan ryntäsi pojan perään, ja jos rikos uusiutui, Snap otti oikeuden omiin käsiinsä. Senpä vuoksi kaikki kunnioittivatkin sitä.

Ainoastaan minä ja toimiston ovenvartija ymmärsimme sen ansiot, ja vain meillä oli kunnia olla sen henkilökohtaisia ystäviä. Arvostin sen ystävyyttä kuukausi kuukaudelta yhä enemmän, ja juhannuksen aikaan eivät edes Carnegien, Vanderbiltn ja Astorin rahat yhteensä olisi riittäneet ostamaan neljännesosaakaan pienestä Snap-koirastani.

Vaikka en ollutkaan varsinainen kauppaedustaja, lähetettiin minut kuitenkin syksyllä matkalle, jolloin Snap ja taloudenhoitajani jäivät kaksistaan kotiin. Siitä oli hyvin onnettomat seuraukset, sillä Snapissa

se synnytti ylenkatsetta ja taloudenhoitajassani pelkoa sekä kummassakin vihaa toisiaan kohtaan.

Möin kosolti piikkilankaa pohjoispuolen valtioihin. Kirjeet lähetettiin minulle kerran viikossa, ja taloudenhoitajaltani sain useita valituksia Snapista.

Saavuttuani Mendozaan, Pohjois-Dakotaan, tapasin siellä erinomaiset rautalankamarkkinat. Asioin etupäässä suurten liikkeiden kanssa, mutta kävin myös karjatiloilta tiedustelemassa omistajien mielipidettä eri malleista. Näillä matkoilla tapasin Penroofin veljesten lehmäpaimenet.

Nykyisin ei tarvitse oleskella kauankaan karjankasvattajien parissa kuulematta ehtimiseen tuhoista, joita pettämättömän ovelat sudet aiheuttavat. Ne ajat ovat menneet, jolloin niitä voitiin myrkyttää joukoittain. Ne tekivät nykyisin karjatilojen tuloihin suuren loven.

Penroofin veljekset olivat useimpien vireiden lehmänkasvattajien tapaan luopuneet pyydystämästä susia myrkyillä ja raudoilla ja yrittivät ajaa niitä eriotuisilla koirilla saadakseen vähän huviakin tästä vitsauksensa hävittämistä joka oli käynyt välttämättömäksi.

Kettukoirat eivät menestyneet, koska olivat liian arkoja tappelemaan. Isot dogit olivat taas liian kömpelöitä, eivätkä vinttikoirat pystyneet ajamaan riistaa näkemättä sitä. Jokaisella rodulla oli jokin auttamaton vika. Lehmäpaimenet arvelivat kuitenkin, että sekaparvi saattaisi onnistua ajossa.

Kun sitten eräänä päivänä sain kutsun osallistua mendozalaisten sudenajoon, minua huvitti tavattomasti juuri koiraparven kirjavuus. Joukossa oli useita sekarotuisia, mutta joitakuita erinomaisen jalojakin yksilöitä, varsinkin muutamia venäläisiä susikoirat olivat varmaan maksaneet paljon rahaa.

Hilton Penroof, vanhin veljeksistä, joka toimi "jahtimestarina", oli tavattoman ylpeä niistä, koska hän odotti suurta menestystä.

— Vinttikoirat ovat liian arkanahkaisia tappelemaan sutta vastaan, tanskandogit taas liian hitaita, mutta kun venäläiset ryhtyvät puuhaan, niin kyllä karvat pölyävät.

Vinttikoirat oli siis tarkoitettu takaa-ajajiksi, tanskalaiset selustaturvaksi ja venäläiset varsinaisiksi taistelijoiksi. Mukana oli vielä pari, kolme kettukoira, joiden piti tarkkavainuisina löytää jäljet, mikäli riista häviäisi näkyvistä.

Oli kaunis näky, kun sinä lokakuun päivänä lähdimme ratsastamaan Pahanmaan laakioille. Ilma oli kirpeän raikas, ja vaikka olikin myöhä vuodenaika, maa ei ollut vielä jäänyt eikä lumen peitossa. Hevoset olivat virkkuja ja näyttivät kerran tai pari minulle, kuinka cowboyn ratsu yrittää vapautua ajajastaan.

Koirat olivat hyvässä ajovireessä, ja saimme tasangolla liikkeelle pari harmaata pilkkua, joita Hilton väitti susiksi tai kojooteiksi. Koirat seurasivat jälkiä äänekkäästi haukkuen, mutta illalla vain haava erään vinttikoiran lavassa osoitti niiden olleen sudenajossa.

— Kuule, Hilt, noista sinun ihmeellisistä vinttikoiristasi ei näytä olevan mihinkään, sanoi nuorempi veli Garvin. Mutta tuon pienen mustan dogin puolesta uskaltaisinkin lyödä vetoa vaikka koko joukkoa vastaan, niin sekarotuinen kuin se onkin.

— En käsitä mistä kenkä nyt puristaa, murahti Hilton. — Vinttikoirien kynsistä ei pitäisi päästä pakoon ainoakaan kojootin, saatikka sitten suden. Ja nuo kettukoirat seuraavat vaikka kolmen päivän vanhoja jälkiä. Tanskandogit taas päihittävät vaikka harmaakarhun.

— Osaavathan ne ehkä juosta ja vainuta jälkiä ja päihittää harmaakarhun, myönsi isä, mutta totuus on, etteivät ne halua käydä suden kimppuun. Koko kirottu koiralauma pelkää, ja noissa elukoissa on raha ihan hukkaan heitettyä.

Miesten nuristessa minä ratsastin tieheni ja jätin heidät.

Ajon epäonnistumiseen näytti olevan vain yksi selitys. Koirat kyllä olivat nopeita ja voimakkaita, mutta ne ilmeisesti pelkäsivät sutta eivätkä uskaltaneet käydä sen kimppuun, ja sen takia se joka kerta pääsi pakoon. Ajatukseni kiisivät pelottomaan pikku koiraani, joka viime vuoden oli ollut petitoverinani. Kuinka toivoinkaan, että se olisi ollut täällä. Nuo kömpelöt koirajättiläiset olisivat silloin saaneet johtajan, jonka rohkeus ei olisi pettänyt koetuksen hetkellä.

Seuraavassa pysähdyspaikassani Barokassa sain tukun sanomalehtiä ja kaksi kirjettä taloudenhoitajaltani. Ensimmäisessä hän kertoi että "se petomainen koira mellastaa huoneessani aivan häpeämättömästi", ja toisessa vielä hätäntyneemmässä hän vaati, että se oli heti toimitettava pois.

— Voisinhan tosiaan pyytää lähettämään sen junalla Mendozaan, ajattelin. Sehän on vain

kahdenkymmenen tunnin matka. He näkisivät sen varmaan mielellään. Paluumatkalla voin poiketa hakemaan sen.

Tapaamisemme ei poikennut ensimmäisestä niin paljon kuin olisi luullut. Snap hyppeli minua vastaan, oli vimmatusti purevinaan ja murisi silloin tällöin, mutta se oli syvää rintamurinaa, ja hännäntöpö heilui kovasti.

Penroofit olivat olleet monessa sudenajossa viime käyntini jälkeen ja olivat hyvin harmistuneita, kun huono onni jatkuvasti oli vainonnut heitä. Koirat löysivät kyllä suden melkein aina, kun oli lähdetty liikkeelle, mutta ne eivät saaneet sitä hengiltä, eivätkä miehet päässeet koskaan loppuvaiheessa niin lähelle, että olisivat keksineet syyn siihen.

Ukko Penroof päätteli, ettei "koko kehnoissa joukossa ollut ainoatakaan, jolla olisi ollut edes jäniksen sisua."

Olimme seuraavana aamuna liikkeellä jo päivän koittaessa — samanlainen jono oivallisia hevosia ja mainioita ratsastajia, isoja, sinisiä, keltaisia ja täplikkäitä koiria, kuten edelliselläkin kerralla, mutta yksi lisä oli sentään joukossa: pieni valkoinen koira, joka pysytteli aivan vieressäni. Ja kaikki koirat jopa hevosetkin, jotta tulivat liian lähelle, saivat yllätyksekseen maistaa sen hampaita. Koko maassa ei kai ollut miestä, hevosta tai koiraa, jonka kanssa se ei olisi riidellyt, lukuun ottamatta sitä bullterrieriä, jonka Mendozan hotellinpitäjä omisti. Se oli ainoa, joka oli vielä sitäkin pienempi, ja ne näyttivät olevan oikein hyviä ystäviä.

En milloinkaan unohda senkertaisia metsästysmaisemia. Olimme juuri yhdellä noista tasalakisista vuorista, joilta avautuu silmien eteen kokonainen kuningaskunta, kun Hilton, joka oli tutkinut aavaa maisemaa kaukoputkellaan, huudahti:

— Nyt keksin sen. Tuolla se menee kohti Kalliopuroa. Ettei vain olisi kojootti.

Vinttikoirat olisi nyt ensimmäiseksi saatava näkemään saalis. Se ei ole suinkaan helppoa, sillä ne eivät osaa käyttää kaukoputkea, ja maa kasvoi marunapensaikkoo, joka oli korkeampaa kuin koirat.

Mutta Hilton kehotti: "Hyppää, Dander" ja kurkottui satulastaan ojentaen samalla jalkansa eteenpäin. Dander hyppäsi ketterästi sille ja samantien satulaan ja yritti säilytellä tasapainoan hevosen selässä. Hilton osoitti sormellaan.

— Tuolla se on, Dander, hae, hae! Katsos, tuolla alhaalla.

Koira katsoi kiinteästi siihen suuntaan, jonne isäntä osoitti, näytti keksivän saaliin, hyppäsi maahan ulvaisten ja ryntäsi matkaan. Muut koirat seurasivat sitä yhä pitemmäksi venyvänä jonona, ja me ratsastimme perässä niin nopeasti kuin pääsimme. Menetimme kuitenkin paljon aikaa, sillä maa oli täynnä kuruja ja mäyrän koloja. Olisi ollut uhkapeliä ratsastaa täyttä laukkaa tässä marunan peittämässä louhikossa.

Jäimme kaikki jälkeen ja minä tietysti hännänhuipuksi, koska olin vähiten tottunut satulaan. Näimme montakin kertaa vilaukselta koirat, jotka välillä kiitivät tasangolla, välillä katosivat rotkopaikkoihin tai kuruihin noustakseen taas toisella puolella näkyviin. Dander-niminen vinttikoiria oli tunnustettu johtaja, ja eräälle harjanteelle noustessamme näimme äkkiä koko ajon — täyttä laukkaa kiitävän kojootin ja koirat neljäsataa metriä jäljempänä, mutta välimatkaa kiristäen. Kun näimme ne uudestaan, makasi kojootti kuolleena ja koirat istuivat läähättäen sen ympärillä kahta kettukoira ja Snapia lukuun ottamatta.

— Eivät ennättäneet tappeluun, huomautti Hilton vilkaisten viimeiseksi jääneisiin kettukoiriin. Sitten hän ylpeänä hyväili Danderia. — Näettekös nyt, en sittenkään tarvinnut penikkaanne.

— Kymmenen isoa koiraa ei tarvitse paljonkaan sisua pikkuisen kojootin nujertamiseen, huomautti isä ivallisesti. — Odotahan kun päästään harmaan jäljille.

Seuraavana päivänä olimme taas liikkeellä, halusin kerrankin nähdä loppuottelun.

Eräältä laakiolta näimme harmaan pilkun. Liikkuva valkoinen pilkku on antilooppi, keltainen kettu ja harmaa pilkku joko susi tai kojootti — hännästä näkee kumpi näistä. Jos kiikari näyttää, että häntä riippuu, silloin kysymyksessä on kojootti, pystyssä oleva häntä sen sijaan kuuluu vihatulle sudelle.

Danderille näytettiin taas saalis ja se johti entiseen tapaan kirjavaa laumaansa, johon kuului vinttikoiria, susikoiria, kettukoiria, tanskandogeja, bullterrieriä ja hevosmiehiä. Näimme ajon vilaukselta. Susi se varmasti oli, joka pakeni koirien edellä. Minusta kuitenkin tuntui, etteivät ensimmäiset koirat juosseet nyt yhtä nopeasti kuin kojootin perässä. Mutta kukaan ei saanut tietää, miten ajo oikein päättyi. Koirat palasivat luoksemme yksitellen, emmekä sen koommin nähneet sutta.

Ajomiehet eivät nyt säästäneet ivallisia huomautuksia ja moitteita.

— Pihkana vieköön mokomat tutisijat, tuhahti isä harmistuneena. — Kyllä ne seurata osaavat, mutta kun susi kääntyy päin, niin nämä sen kun pää viidentenä jalkana kotiinpäin.

— Entä missä on se voittamaton, peloton ja ihmeellinen sisupussi? kysyi Hilton pilkallisesti.

— En tiedä, vastasin. — Tekisi mieleni väittää, ettei se ole vielä nähnytään sutta. Mutta lyön vetoa, että jos Snap sen kerran näkee, niin ajo päättyy vain kuolemaan tai kunniaan.

Seuraavana yönä sudet repivät monta lehmää aivan karjakartanon lähellä, ja se kiihotti meidät lähtemään uudelleen ajoon.

Se alkoi melkein samoin kuin edellinenkin. Myöhään iltapäivällä keksimme vajaan kilometrin päässä harmaan otuksen, jolla oli häntä pystyssä. Hilton kutsui Danderin satulaan. Minä otin opin onkeeni ja kutsuin Snapin omaan satulaani. Sen sääret olivat niin lyhyet, että sen täytyi hypätä monta kertaa ennen kuin siitä tuli mitään, mutta lopulta se kipusi ylös käyttäen jalkaani hyväkseen. Minä sain hokea "hae, hae" jonkin aikaa ennen kuin se keksi riistan, mutta sitten se lähti vinttikoirien perään sellaisella tarmolla, että se lupasi hyvää.

Ajo ei tällä kertaa suuntautunut jokivarren pensasryteikköihin, vaan korkealle laakiolle, syy siihen selvisi myöhemmin. Olimme nousseet yhdessä laakiolle ja sieltä näimme kuinka Dander parhaillaan oli suden kintereillä ja puraisi sitä kinttuun. Susi kääntyi tappelemaan, näimme eläimet selvästi. Koirat saapuivat paikalle joko kaksittain tai kolme kerrallaan ja alkoivat piirissä haukkua sutta, viimeisenä hyökkäsi esiin pieni valkoinen Snap. Se ei hukannut aikaa haukkumiseen, vaan hyökkäsi suoraa päätä suden kurkkuun, mutta ei tavoittanut sitä, sen sijaan se näytti saavan otteen kuonosta. Nyt ne kymmenen isoakin koiraa kävivät kiinni, ja parin minuutin kuluttua susi oli hengettömänä.

Olimme ratsastaneet rivakasti nähdäksemme loppunäytelmän, ja vaikka välimatkaa olikin vielä melkoisesti, näimme ainakin sen, että Snap oli pitänyt sähkösanomassa esitetyn lupauksen, samoin kuin senkin, mitä minä olin puhunut sen puolesta.

Nyt oli minun vuoroni kehaista, enkä jättänyt tilaisuutta käyttämättä. Snap oli näyttänyt niille miten sitä pitää, ja viimeinkin olivat Mendozan koirat saaneet kaadetuksi suden ilman miesten apua.

Kaksi seikkaa vähensi jonkin verran voitonriemua: ensinnäkin susi oli nuori, tuskin muuta kuin penikka — sen vuoksi se oli valinnut maastonkin niin tyhmästi; toiseksi Snap oli haavoittunut, susi oli näet purrut sitä pahasti lapaan.

Ratsastaessamme ylpeänä saattona kotiin päin huomasin sen ontuvan vähän.

— Tänne, Snap. Se yritti kerran tai pari hypätä satulaan, mutta ei onnistunut. — Hei, Hilton, nostakaa se tänne minulle.

— Kiitoksia paljon. Saatte kyllä itse hoitaa kalkkarokäärmeenne, hän vastasi, sillä kaikki jo tiesivät, ettei ollut turvallista koskea siihen.

— Hei, Snap, iske kiinni, sanoin ja ojensin sille ratsastuspiiskani. Se pureutui siihen, ja niin nostin sen satulani eteen ja vein kotiin.

Hoidin sitä kuin pientä lasta. Se oli näille karjaihmisille näyttänyt miten täytetään ajokoiralauman heikko kohta. Kettukoirat olkoot vain erinomaisia, vinttikoirat nopeita ja venäläiset ja tanskalaiset hyviä tappelijoita, mutta niistä ei ole mihinkään, elleivät ne omista samanlaista sisua kuin bullterrierit.

Karjamiehet oppivat sinä päivänä, kuinka susia on ajettava. Sen toteatte, jos joskus satutte käymään Mendozassa, sillä nyt siellä on jokaisessa hyvässä ajokoiralaumassa yksi bullterrieri, mieluummin vielä jokin Snapin ja sen hotellinpitäjän koiran jälkeläisistä.

Seuraava päivä oli Pyhänmiesten päivä, Snapin saapumisen vuosipäivä. Ilma oli selkeä, kirkas eikä liiaksi kylmä, maassakaan ei ollut lunta. Miehillä oli tapana viettää päivää metsästelemällä, ja tietysti ensimmäisellä sijalla olivat sudet. Kaikkien pettymykseksi Snap oli haavansa takia huonossa kunnossa. Se makasi tapansa mukaan jalkojeni juuressa, johon jäi verinen tahra sen haavasta. Siitä ei ollut taistelijaksi, mutta koska meidän piti jatkaa susijahtia, se houkuteltiin erääseen ulkorakennukseen ja teljettiin sinne. Sitten lähdimme matkaan, mutta minua ahdisti koko ajan epäonnistumisen tunne. Minä tiesin, ettei ajosta tulisi mitään ilman minun koiraani, mutta silti en aavistanut kuinka hullusti se lopulta

päätyisi.

Samoilimme parhaillaan Kaalopuron laakealakisilla vuorilla, kun marunapöheikön läpi poukkoili valkoinen pallo ja Snap ilmestyi hetken päästä hevoseni viereen muristen ja hännäntypykkäänsä viuhtoen. En voinut lähettää sitä takaisin, koska se ei ottanut kuuleviin korviinsa sellaista käskyä — ei edes minulta.

Sen haava näytti pahalta, joten kutsuin sitä, ojensin sille ratsupiiskani ja sain sen hyppäämään satulaan.

— Kas niin, tuumin, siinä olet nyt hyvässä turvassa, kunnes pääsemme kotiin.

Niin tosiaan ajattelin, mutta en ottanut huomioon mitä Snap ajatteli. Hiltonin huuto "huhuu" ilmaisi, että hän oli nähnyt suden. Dander ja sen kilpaveikko Riley juoksivat molemmat tähystyspaikalle sillä seurauksella, että törmäsivät toisiinsa ja lennähtivät marunan keskelle selälleen.

Mutta Snap oli katsonut tarkkaan ja nähnyt suden, vieläpä melko lähellä, ja ennen kuin oikein tajusinkaan, se hyppäsi satulasta ja loikki ristiin rastiin marunain ylitse ja alitse kohti vihollista ja johti jonkin aikaa koko koiralaumaa. Ei tietenkään kauan, sillä isot vinttikoirat keksivät pian liikkuvan pilkun, ja lauma venyi tavanomaiseksi jonoksi ja ryntäsi tasangolle. Ajo näytti alkavan lupaavasti, sillä sudella oli vain vajaan kilometrin etumatka. Koirat olivat innoissaan.

— Ne ovat kääntyneet Harmaakarhun rotkoon, huusi Garvin. — Tätä tietä pääsemme niiden edelle.

Käännyimme ja ratsastimme Hulmerin kukkulan pohjoisrinteen ympäri, mitä vastoin ajo näytti kiertävän etelärinteen.

Ajoimme laukkaa Setririnteelle ja olimme juuri tulossa toista puolta alaspäin, kun Hilton huusi:

— Peijakas, sehän on tuossa!

Hän hyppäsi satulasta, heitti ohjokset ja juoksi eteenpäin. Minä tein samoin. Suuri harmaa susi hoippuroi aukean poikki meitä kohti. Sen pää roikkui matalalla, samoin häntä, ja viidenkymmenen askelen päässä seurasi Dander kiitäen kuin haukka, ja se eteni kaksi kertaa nopeammin kuin susi. Hetken kuluttua koira oli sen rinnalla ja puraisi, mutta hypähti taaksepäin, kun susi kääntyi sitä kohti. Ne olivat nyt aivan alapuolellamme, tuskin viidenkymmenen askelen päässä. Garvin veti esiin revolverinsa, mutta kohtalokkaalla hetkellä Hilton pidätti häntä:

— Älä vielä, katsotaan miten siinä käy.

Muutaman sekunnin päästä seuraava vinttikoina saapui ja sitten loput nopeusjärjestyksessä. Jokainen oli tullessaan täynnä tappelunhalua ja vimmaa ja valmis oikopäätä käymään suden kimppuun ja repimään sen kappaleiksi, mutta vuoron perään ne vetäytyivät syrjään ja hyppivät ja haukkuivat turvallisen matkan päästä. Muutaman hetken kuluttua tulivat kookkaat kauniit venäläiset koirat. Epäilemättä niillä etäällä ollessaan oli ollut vakaa aikomus hyökätä suoraa päätä vanhan suden kimppuun, mutta sen peloton ryhti, jäntevä rinta ja kuolemaa uhoavat leuat herättivät niissä niin suurta pelkoa jo ennen kuin ne olivat sen lähelläkään, että nekin liittyivät piiriin, jonka keskellä peloton rosvo kääntyi puoleen ja toiseen valmiina käymään joko yksityisen hyökkääjän tai koko joukon kimppuun.

Nyt saapuivat vanterat tanskandogit, joista jokainen oli yhtä painava kuin susikin. Kuulin niiden raskaan hengityksen kiristyvän uhkaavaksi murinaksi, kun ne syöksyivät kiihkoissaan eteenpäin repiäkseen suden kappaleiksi. Mutta kun ne näkivät voimakasleukaisen, julman ja pelottavan vihollisensa uupumattomana ja valmiina tappelemaan viimeiseen hengenvetoon asti, vihollisen, joka ei varmastikaan kuolisi yksin, äkillinen kainous lamautti nuo kolme isoa tanskalaista, kuten se oli lamaannuttanut toisetkin. Mutta kuulin äänestä, ettei niiden rohkeus ollut lannistunut: "Täytyy ensin vetää henkeä, eihän tässä nyt sutta pelätä, ei toki." Ne tiesivät varsin hyvin, että jompikumpi taistelijoista haavoittuisi, mutta vähät siitä, oli vain haukuttava vielä kovemmin, jotta into kasvaisi.

Kymmenen ison koiran hyppiessä äänettömän, vastarintaan asettuneen suden ympärillä kahisivat vastakkaisella puolella marunat, ja äkkiä niistä ponnahti esiin lumivalkea kumipallo, joka kasvoi pieneksi bullterrieriksi. Sieltä tuli Snap lauman vihonviimeisimpänä ja niin ankarasti läähättäen, että henki oli juuttua sen kurkkuun. Se tuli aukion poikki ja liittyi heti piiriin, joka oli kerääntynyt pelätyn karjantappajan ympärille. Epäröikö se? Ei hetkeäkään. Se juoksi ulvovan koiramuurin läpi kohti paikkakunnan pelättyä tyrannia ja kävi suoraan sen kurkkuun. Harmaa susi iski sitä kahdellakymmenellä käyräapelillään. Mutta pikkuinen tuskin väisti, se hyökkäsi oitis uudestaan. En oikein tiedä mitä sitten tapahtui. Näin vain temmeltävän koiralauman. Olin keksivinäni pienen valkoisen Snapin riippumassa suden kuonossa. Koirat hyppivät yhtenä mylläkkänä, emmekä voineet niitä auttaa mitenkään. Mutta eivät ne meitä tarvinneetkaan. Niillä oli johtaja, jonka rohkeus ei pettänyt

tuokioksikaan. Kun kamppailu hetken päästä oli ohi, makasi maassa oikea jättiläissusi ja sen kuonossa riippui pieni valkoinen koira.

Olimme seisoneet vajaan viidenkymmenen metrin päässä valmiina auttamaan, mutta liian myöhään saimme siihen tilaisuuden. Susi oli kuollut, ja minä kutsuin Snapia, mutta se ei liikahtanut. Kumarruin sen yli.

— Hei, Snap, selvä on, olet tappanut sen.

Mutta koira oli aivan hiljaa, ja nyt näin sen ruumiissa kaksi syvää haavaa. Koetin nostaa sitä.

— Päästä irti, kelpo hurtta, kaikki on nyt ohi.

Se murisi heikosti ja päästi viimein suden. Jämerät karjamiehet polvistuivat sen ympärille. Vanhan Penroofin ääni värisi, kun hän mutisi:

— Olisin antanut vaikka kaksikymmentä sonnia, kunhan se vain olisi jäänyt henkiin.

Nostin sen syliini, kutsuin sitä, silittelin sen päätä. Se ärähti hiukan jäähyväisiksi ja nuolaisi kättäni. Se olikin sen viimeinen ärähdys.

Se oli murheellinen kotiinpaluu. Meillä oli kyllä valtava sudennahka, mutta voitonriemusta ei merkkiäkään. Hautasimme pelottoman sankarin kukkulalle karjakartanon taakse. Penroofin kuultiin silloin mutisevan:

— Oli sillä totisesti sisua! Kirkasta rohkeutta! Ei käy karjanpitokaan ilman sisua.

WINNIPEGIN SUSI

1

Kohtasin Winnipegin suden ensimmäisen kerran vuonna 1882 suuren lumimyrskyn aikoihin. Maaliskuun keskivaiheilla lähdin kulkemaan St. Paulista Winnipegiin varmana siitä, että olisin perillä neljänkolmatta tunnin kuluttua. Mutta kuningas Myrsky oli suunnitellut toisin ja lähetti matkaan raskaasti kuormatun itätuulen. Se syyti maahan lunta raivokkaan hellittämättömänä ryöppynä tunnin toisensa jälkeen. En milloinkaan ennen ollut nähnyt sellaista myrskyä. Koko maailma hukkuu lumeen — kieppuvaan, purevaan, pistävään, tuiskuavaan lumeen — ja ison puhkuvan veturin oli pakko pysähtyä pienten, höyhenenkeveiden, tahrattoman puhtaiden kiteitten käskystä.

Monta voimakasta kättä lähetettiin lapiomaan noita pehmeästi kumpuilevia nietoksia, jotka sulkiivat tiemme, ja tunnin kuluttua veturi pääsi liikkeelle takertuakseen etäämpänä uusiin kinoksiin. Se oli ikävää työtä, jota jatkui päivät ja yöt läpeensä, sillä juuri kun oli kaivauduttu läpi kinosten, juututtiin kohta taas kiinni, ja koko ajan lumi kieppui ja tanssi ympärillämme yhä sakeampana.

— Kaksikymmentäkaksi tuntia Emersoniin, sanoi junailija, mutta lähes kaksi viikkoa lapioimme lunta, ennen kuin pääsimme Emersoniin ja poppeleiden maahan, jossa kasvillisuus estää lunta kinostumasta. Siitä lähtien juna kulki nopeasti, sillä poppeleita oli yhä enemmän. Ajoimme kilometrikaupalla halki metsien ja joskus poikki aukeiden. Kun lähestyimme St. Bonifacea Winnipegin itäliepeillä, kiidimme pienen viitisenkymmentä metriä leveän aukion poikki, ja sen keskellä oli ryhmä, joka kuohutti mieltäni syvästi.

Näkösällä oli iso hurttalauma, jossa oli isoa ja pientä, mustaa, valkoista ja keltaista koiraa, ja ne lainehtivat sinne ja tänne piirintapaisessa, jonka sisäpuolella pieni keltainen koira makasi liikkumattomana; piirin ulkopuolella törmäili ja haukkui valtava musta koira pysytellen kuitenkin liikehtivän rintaman takana. Ja aivan piirin keskellä ja sen mielenkiinnon kohteena oli iso tuikea susi.

Susiko? Leijonalta se näytti. Se seiso ypyöksin, päättäväisenä ja tyynenä harja pystyssä ja sääret tanakasti harallaan ja vilkuili puoleen ja toiseen ollakseen valmiina, tulipa hyökkäys miltä taholta hyvänsä. Sen suu oli kuin ylenkatseellisessa irvessä, mutta itse asiassa se kai äräsi vihamielisesti ja näytti hampaitaan. Lauma hyökkäsi sen kimppuun ties kuinka monennen kerran johtajanaan suden näköinen koira, joka olisi totisesti saanut hävetä. Mutta suuri harmaa otus hyppi edestakaisin purren puremistaan kammottavilla leuoillaan; niiden loksuna oli ainoa ääni, joka yksinäiseltä tappelijalta pääsi. Sen sijaan moni sen vihollisista päästi kuolinulvahduksen toisten heittäytyessä taaksepäin, mikäli siihen

vielä kykenivät. Susi pysytteli paikallaan kuin kuvapatsas, lannistumattomana ja vammoitta, halveksien niitä kaikkia.

Nyt olisin totisesti suonut junan juuttuvan lumikinokseen, kuten niin usein ennenkin, sillä harmaa susi oli valloittanut sydämeni. Olisin halunnut lähteä auttamaan sitä. Mutta nietosten peitossa oleva aukio vilahti ohi, poppelien rungot peittivät näköalan ja me kiidimme kohti määränpäättä.

Siinä kaikki mitä näin, ja se oli kovin vähän. Mutta ei kulunut viikkoakaan, kun jo tiesin että minulla oli ollut onni nähdä keskellä kirkasta päivää outo ja merkillinen otus, itse Winniepin susi.

Outo oli sen tarinakin, se oli näet susi, joka eli mieluummin kaupungissa kuin maalla ja ohitti lampaan tappaakseen koiran sekä metsästi aina yksin.

Koska olen varma, että monet kaupunkilaiset eivät tunne le Garouta, ihmisutta, joksi sitä muutamat sanoivat, kerron sen tarinan, vaikka tiedän sen olevan hyvinkin tuttu useille paikkakuntalaisille.

Pääkadun mahtava kauppias oli tuskin kuullut siitä ennen kuin teurastamalla esitetyn loppunäytöksen jälkeisenä päivänä, jolloin sen iso ruho vietiin eläintentäyttäjän Hinen liikkeeseen. Siellä se täytettiin ja lähetettiin myöhemmin Chicagon maailmannäyttelyyn. Valitettavasti se sittemmin tuhoutui tulipalossa, joka vuonna 1896 hävitti Mulveyn latinakoulun maan tasalle.

2

Pelimanni Paul, hauskanäköinen puoliverinen tyhjäntoimittaja, joka mieluummin metsästeli kuin teki työtä, samoili eräänä kesäkuun päivänä vuonna 1880 pyssyineen Kildovanissa Red Riverin rannoilla. Hän näki silloin harmaan suden ilmestyvän eräästä törmässä olevasta onkalosta, ampui otusta umpimähkään ja saikin sen. Sitten hän lähetti koiransa luolaan varmistuakseen siitä, ettei siellä ollut toista täysikasvuista sutta. Ryömittyyään itse sinne hän löysi hämmästykseseen ja suureksi ilokseen kahdeksan nuorta sutta, hänellä oli siis yhdeksät tapporahat, kymmenen dollaria kappaleelta. Paljonko se oli? Varmasti ihan omaisuus.

Hän käytti keppiä lujasti ja tappoi keltaisen rakkinsa avustamana kaikki pennut yhtä lukuunottamatta. Uskottiin näet tuottavan onnettomuutta, jos tappoi poikueen sukupuuttoon. Paul lähti siis kaupunkiin mukanaan elävä pentu sekä emosuden ja seitsemän pennun päänahat.

Kapakanomistaja, jolle päänahoilla lunastetut dollarit kertyivät, sai ennen pitkää eloon jääneen pennunkin. Vaikka se kasvoi kahleisiin kytkettynä, sille kehittyi rinta ja leuat, joiden veroisia ei ollut yhdelläkään kaupungin koiralla. Sitä pidettiin pihassa huvittamassa vieraita, mikä tapahtui tavallisesti sillä tavoin, että sen kimppuun usutettiin koiria. Ne purivat ja repivät sudenpennun monta kertaa puolikuoliaaksi, mutta se toipui aina. Kuukausi kuukaudelta yhä harvempi koira halusi käydä sen kimppuun. Sen elämä ei olisi voinut olla enää tyllympää. Siinä oli vain yksi valopilkku: ystävyys, joka kehittyi sen ja kapakanomistajan pienen Jim-pojan välille.

Jim oli itsepäinen ja sisukas pojanviikari. Hän mieltäytyi suteen, koska se oli tappanut koiran, joka oli purrut häntä. Jim alkoi ruokkia sutta ja taputella sitä, ja susi puolestaan salli hänelle vapauksia, joita ei kukaan muu olisi uskaltanut yrittää.

Jimin isä ei ollut mikään mallikelpoinen kasvattaja. Tavallisesi hän hemmotteli poikaansa, mutta saattoi toisinaan raivostua ja lyödä häntä armottomasti aivan mitättömistäkin asioista. Poika oppi pian ymmärtämään, ettei häntä piesty sen vuoksi, että hän oli tehnyt väärin, vaan siksi, että oli suuttanut isänsä. Jos hän siis kykeni pysyttelemään poissa näkyvistä, kunnes isän kiukku oli lauhtunut, hänellä ei ollut enää sen jälkeen mitään vaaraa. Livistäessään eräänä päivänä pakoon isäänsä hän juoksi suin päin suden koppiin, jolloin hänen harmaa kumppaninsa, joka oli äkkärivaamatta herätetty unestaan, meni oviaukolle, näytti molemmat hammasrivinsä ja ärähti isälle:

— Koetaskin koskea häneen.

Jos Hogan olisi voinut ampua suden, hän olisi tehnyt sen arvelematta, mutta koska luoti olisi yhtä hyvin voinut osua poikaankin, hän jätti molemmat rauhaan ja nauroi puolen tunnin kuluttua koko jutulle. Siitä pitäen pikku Jim pakeni aina vaaran uhatessa suden pesään, ja toisinaan tiedettiin hänen olleen pahanteossa vain siitä, että hän pujahti hurjan kahlevangin turviin.

Hogan käytti periaatteesta vain halpaa työvoimaa. Niinpä baarimikkona oli kiinalainen. Koska tämä oli arka ja hiljainen olento, Paul des Roches sorti häntä. Kun Paul eräänä päivänä humalassa ollessaan huomasi, että Hogan oli poissa ja kiinalainen hoiti yksin baaria, hän vaati tältä velaksi juotavaa, mutta Tung Ling noudatti saamiaan ohjeita ja kieltäytyi antamasta. Hänen koruton selityksensä, "hoono mees, ei maksa", ei suinkaan auttanut asiaa, vaan sai Paulin hoipertelemaan takaisin baariin kostoaikeessa.

Taivaan poika olisi voinut saada ankarasti selkäänsä, ellei pikku Jim, joka sattui olemaa lähetyvillä, olisi pitkällä kepillä kammennut pelimannin sievästi kontalleen. Paul kompuroi jaloilleen ja vannoi tappavansa Jimin. Mutta poikapa oli lähellä takaovea ja pakeni kiireen vilkkaa suden koppiin.

Huomatessaan että pojalla oli suojelija, Paul otti seipään ja alkoi piestä sillä sutta turvallisen välimatkan päästä. Harmaa peto raivosi kahleissaan, ja vaikka sen onnistui välttää monta iskua ottamalla seiväs hampaihinsa, se sai silti ankaran löylytyksen. Mutta samalla Paul huomasi että Jim, jonka kieli ei suinkaan ollut joutilaana, haparoi hermostunein sormin kahleita päästääkseen suden irti, ja arvasi hänen siinä pian onnistuvan. Se olisi tosiaan jo tapahtunutkin, ellei susi olisi pitänyt kahleita niin kireällä.

Urhea Paul tunsi pelon väristyksiä ajatellessaan, että olisi kohta raivoon ärsyttämänsä pedon armoilla.

Hän kuuli Jimin maanittelevan:

— Hiljaa nyt, hukka, hellitä vähän, niin saat sen kohta. Hellitähän nyt, kiltti hukka.

Se riitti. Pelimanni pakeni ja sulki visusti perässään kaikki ovet.

Tällä tavoin Jimin ja hänen suosikkinsa ystävyys yhä vahvistui; ja samalla kun suden synnynnäiset voimat karttuivat, se antoi joka päivä näytteen leppymättömästä vihastaan, jota se tunsi kärsimystensä aiheuttajia, väkijuomille haiskahtavia miehiä sekä kaikkia koiria kohtaan. Vuosien mittaan tämä ominaisuus, samoin kuin sen rakkaus lasta — jopa kaikkia lapsia — kohtaan vain vahvistui, niin että siitä näytti tulevan sen elämän vallitseva voima.

3

Näihin aikoihin, syksyllä 1881, valitettiin Qu'Appellen karjakartanoissa yleisesti, että sudet olivat lisääntyneet maakunnassa niin runsaasti, että ne aiheuttivat suuria tuhoja karjoille. Myrkystä ja raudoista ei ollut apua, ja kun Winnipegin kerhoon saapui muuan saksalainen aatelisvieras ja ilmoitti tuoneensa mukanaan koiria, jotka vapauttaisivat nopeasti maakunnan susista, kuunneltiin häntä erittäin kiinnostuneesti. Karjamiehet ovat innokkaita urheilijoita, ja heitä viehätti suuresti ajatus jahtikoirakennelin perustamisesta, varsinkin kun se samalla hyödyttäisi heitä.

Saksalainen esitti pian heille näytteeksi kaksi uhkeata tanskandogia. Toinen niistä oli valkoinen, toinen sinertävä ja mustapilkkuinen, jälkimmäisen harvinaisen julmaa ulkonäköä täydensi vielä omituinen valkoinen silmä. Nämä valtavat otukset painoivat kumpikin lähes yhdeksänkymmentä kiloa. Lihakset niillä oli kuin tiikerillä, ja saksalaista uskottiin empimättä, kun hän väitti, että nämä kaksi jo yksistään pystyisivät voittamaan suurimmankin suden. Tällä tavoin hän kuvasi niiden ajotapaa:

— Niille ei tarvitse muuta kuin näyttää jäljet, niin ne seuraavat niitä vaikka ne olisivat jo päivän vanhat. Niitä on mahdotonta eksyttää. Pian ne löytävät suden, vaikka se kuinka mutkittelisi tai piilottelisi. Sitten ne hyökkäävät sen kimppuun, sininen koira käy sen kinttuun kiinni ja nakkaa sen tällä tavoin — saksalainen heitti ilmaan vehnäleivän — ja ennen kuin se edes ehtii pudota maahan, valkoinen iskee kiinni sen päähän ja toinen häntään, ja sitten ne vetävät sen poikki, noin vain.

Se kuulosti hyvältä; kaikki olivat joka tapauksessa innostuneita kokeiluun. Koska paikkakuntalaiset arvelivat, että Assiniboine-joen rantamilta onnistuisi helposti tavoittamaan suden, pantiin ajo toimeen. Mutta he etsivät kolme päivää turhaan jälkiä ja alkoivat jo luopua koko hommasta, kun joku huomautti että Hoganin kapakassa oli kahleissa susi, jonka voisi saada tapporahan hinnalla. Tosin se oli vasta vähän yli vuoden vanha, mutta kelpaisi kyllä näyttämään, oliko koirista mihinkään.

Suden arvo kohosi äkkiä Hoganin silmissä, kun hän sai kuulla asian merkityksen, sitä paitsi hänellä oli 'omantunnon epäilyksiä'. Epäilykset kuitenkin katosivat, kun hänen esittämänsä hintaan suhtauduttiin suopeasti. Hänen ensimmäinen huolensa oli saada pikku Jim pois tieltä, ja siksi tämä lähetettiin asialle mummonsä luokse. Sitten susi ajettiin koppiin, joka naulattiin kiinni. Koppi nostettiin vankkureille ja lähdettiin ajamaan kuivunutta joen uomaa aukealle preerialle.

Koiria tuskin jaksettiin pidätellä, sillä vainuttuaan suden ne olivat heti täynnä tappeluintoa. Niinpä tarvittiin monta väkevää miestä pitelemään niiden kahleita. Vankkurit ajettiin kilometrin päähän ja vastahakoinen susi häädettiin kopistaan. Aluksi se näytti säikähtyneeltä ja jurolta. Se koetti vain päästä näkyvistä yrittämättäkään purra. Huomatessaan kuitenkin olevansa vapaa se lähti hätyyttävien huutojen saattamana juosta hölkyttämään kohti etelää, jossa maasto näytti epätasaiselta. Samalla hetkellä koirat laskettiin irti, ja ne syöksyivät vimmatusti haukkuen nuoren suden perään. Miehet rohkaisivat niitä huudoillaan.

Heti alusta alkaen oli selvää, ettei sudenpoikasella ollut pelastumisen mahdollisuutta. Koirat olivat paljon nopeampia kuin se. Valkoinen juoksi kuin vinttikoiri. Saksalainen oli suunniltaan innostuksesta nähdessään sen lentävän preerian poikki ja ihan silmissä lähenevän sutta joka sekunnilla. Moni tarjoutui lyömään koirien puolesta vetoa, mutta ei löytänyt vastalyöjää. Ainoat vedot, jotka hyväksyttiin, koskivat vain koirien keskinäistä paremmuutta. Nuori susi juoksi nyt nopeasti, mutta kun puolitoista kilometriä oli mennyt, valkoinen koira oli jo sen takana — aivan kintereillä.

Saksalainen huusi:

— Katsokaa tarkkaan, nyt näette kuinka susi lentää ilmaan.

Hetken juoksijat olivat rinnakkain. Molemmat hyppäsivät syrjään, mutta kumpikaan niistä ei lentänyt ilmaan, sen sijaan valkoinen koira lavassaan ammottava haava kierähti nurin niskoin — se oli poissa pelistä, ellei vallan tapettu. Kymmenen sekunnin kuluttua mustalaikkuinen saavutti suden. Tämäkin yhteenotto oli yhtä nopea ja melkein yhtä salaperäinen kuin ensimmäinen. Eläimet tuskin koskettivat toisiaan. Susi ponnahti notkeasti syrjään, ja sen pää heilahti niin salamannopeasti, että sitä tuskin erotti. Täplikäs koira horjahti ja sen kyljestä vuoti verta. Miesten usuttamana se hyökkäsi uudelleen, mutta sai toisen haavan, joka opetti sen pysyttelemään sudesta erillään.

Nyt kasvattaja toi neljä vielä valtavampaa koiraa. Nämä päästettiin irti, ja miehet seurasivat perässä nuijat ja lassot aseinaan auttaakseen niitä suden lopettamisessa. Siinä samassa aukion poikki kuitenkin tuli pieni poika ratsastaen ponilla täyttä laukkaa. Hän hyppäsi maahan, tunkeutui joukon läpi ja kietoi kätensä suden kaulaan. Hän kutsui sitä "omaksi sudekseen" ja "rakkaaksi kelpo hukaksi", ja susi nuoli hänen kasvojaan ja heilutti häntäänsä. Sitten poika kääntyi miehiin päin ja sanoi läpi kyyneltulvansa — mutta se mitä hän sanoi, ei siedä painomustetta.

Hän oli yhdeksänvuotias, mutta pikkuvanha ja kieltämättä myös hyvin tuhma pieni poika. Hän oli elänyt ja varttunut kehnon kapakan ilmapiirissä ja oppinut nokkelasti törkeydet, joita siellä viljeltiin. Hän kirosi heidät kaikki moneksi sukupolveksi eteenpäin eikä säästänyt edes omaa isäänsä.

Jos aikuinen mies olisi päästellyt yhtä törkeitä ja loukkaavia sanoja, hänet olisi ehkä lynkattu, mutta kun niiden käyttäjänä oli pieni poika, metsästäjät eivät oikein tienneet mitä tehdä, mutta päätyivät lopulta siihen, mikä oli viisainta. He rupesivat nauramaan suureen ääneen, eivät toki itseään, vaan saksalaista, jonka ihmeelliset koirat keskenkasvuinen susi oli peitonnut.

Jimmie työnsi nyt likaisen, kyynelten tahrinman nyrkkinsä aitoon pikkupojan taskuunsa ja onki marmorikuulien ja purukumin, tupakan, tulitikkujen, pistoolin panosten ja muun luvattoman kaman seasta pienen pätkän purjelankaa ja sitoi sen suden kaulan ympärille. Hän lähti ratsastamaan kotiin päin ponillaan sutta taluttaen ja vieläkin vähän nikotellen. Saksalaiselle ylimykselle hän sinkosi vielä viimeisen uhkauksensa ja kirouksensa:

— Kahdesta centistä minä, hitto viekään, usuttaisin sen kimppuunne.

4

Jimmie sairastui alkutalvesta kuumeeseen. Susi ulvoi pihassa surkeasti kaivatessaan pientä ystäväänsä ja lopulta se pojan pyynnöstä laskettiin sairaan huoneeseen, jossa tämä iso villi koira — sitähän susi oikeastaan on — vartioi uskollisesti ystävänsä vuoteen vieressä.

Kuume oli aluksi näyttänyt lievältä, niinpä kaikki säikähtivät, kun äkkiä tapahtui käänne pahempaan, ja kolme päivää ennen joulua Jimmie kuoli. Ei kukaan surrut häntä haikeammin kuin susi. Iso harmaa peto vastasi surkeasti ulvoen kirkonkellojen soittoon saattaessaan jouluaattona vainajaa St. Bonifacen hautausmaalle. Pian se palasi kapakan pihaan, mutta kun sitä yritettiin taas panna kahleisiin, se loikkasi lauta-aidan yli ja katosi.

Myöhemmin samana talvena vanha sudenpyytäjä Renaud muutti sievän puoliverisen tyttärensä Nineten kanssa jokivarteen ja asettui asumaan pieneen hirsimökkiin. Hän ei tiennyt mitään Jimmie Hoganista ja hämmästytti sen vuoksi melkoisesti tavatessaan St. Bonifacen ja Fort Garryn välillä suden jälkiä ja merkkejä joen kummallakin puolen. Kiinnostuneena, joskin hiukan epäuskoisena, hän kuunteli Hudson Bay Companyn miesten kertomuksia isosta harmaasta sudesta, joka eleli niillä seuduilla ja kävi öisin kaupungissa asti, ja kuinka se oli kiintynyt erityisesti St. Bonifacen kirkon lähimetsiin.

Kun sinä vuonna taas jouluaattona soitettiin kelloja, kuten oli soitettu Jimmillekin, kuului metsästä yksinäistä, surumielistä ulvontaa, joka sai Renaudin melkein vakuuttuneeksi siitä, että jutuissa oli perää. Hän tunsu suden ulvonnasta, milloin se kutsui apua, milloin lauloi rakkaudesta tai valitti yksinäisyyttä tai esitti taisteluhaasteen. Tämä valitti yksinäisyyttään.

Pyytjäjä meni joen rannalle ja ulvoi vastauksen. Etäältä metsästä erkani varjomainen hahmo ja lähestyi jään poikki miestä, joka istui pölkyltä liikkumattomana kuin puunrunko. Se tuli aivan lähelle, kaarteli ja haisteli häntä, sitten sen silmät leimahtivat, se murisi kuin koira, joka on hieman vihoissaan, ja hiipi takaisin yöhön.

Siitä Renaud tiesi, ja ennen pitkää useat kaupunkilaisetkin tulivat tietämään, että heidän kaduillaan asusti suuren suuri harmaa susi, jota ennen pidettiin kahleissa Hoganin kapakan pihassa. Se oli koirien hirmu ja tappoi niitä, milloin vain sai tilaisuuden, ja jotkut väittivät, vaikka sitä ei voitu milloinkaan todistaa, että se oli tappanut muutaman puoliverisenkin, joka oli ollut juopotteluretellä.

Tämän Winnipegin suden minä siis näin metsässä sinä talvisena päivänä. Halusin silloin mennä auttamaan sitä, mutta myöhemmin tulin toisiin ajatuksiin. En tiedä miten silloinen taistelu päättyi; susi on kuitenkin nähty monta kertaa jälkepäin, mutta sen sijaan ei kaikkia koiria.

Se poikkesi siis elämäntavoiltaan tyystin muista susista. Vaikka se olisi voinut asustaa vapaasti metsissä ja preerioilla, se valitsi mieluummin alituisen vaaran kaupungissa, jossa joka viikko oli menettää henkensä ja jokaisesta päivästä selvisi vain uhkarohkeudella tai etsimällä tilapäisen kätköpaikan vaikkapa puisten katukäytävien risteyksessä. Miehiä vihaten ja koiria inhoten se raivasi taistelemalla jokapäiväisen tiensä. Se karkotti rakit matkoihinsa taikka tappoi ne, milloin niitä oli vain yksi tai muutama. Se ahdisti juopuneita, karttoi pyssymiehiä, oppi välttämään pyydykset, jopa myrkytkin — emme osaa sanoa millä tavoin, mutta se tunsu ne, koska kulki niiden ohi kerta kerran jälkeen tai osoitti niille vain susimaista ylenkatsetta.

Winnipegissä ei ollut katua, jota se ei olisi tuntenut, ei poliisia, joka ei olisi aamuhämärissä nähnyt sen nopeasti liikkuvaa varjomaista hahmoa, kun se oli menossa jonnekin, ei koiraa, joka ei olisi kyyristynyt ja nostanut niskakarvojaan, kun kaikkietävä tuuli toi viestin, että vanha ihmissusi liikuskele lähettyvillä. Sen ainoa polku oli sotapolku, koko maailma oli sen vihollinen. Mutta sen synkissä, puoleksi tarumaisissa teoissa oli yksi toistuva, miellyttävä piirre — ihmissuden ei tiedetty koskaan tehneen pahaa lapsille.

5

Ninette oli erämaiden kasvatti kuten intiaaniäitinsäkin, mutta harmaasilmäinen, kuten normandialainen isänsä. Hän oli kuusitoistavuotias suloinen tyttö ja ikäisekseen oikea kaunotar. Kuka tahansa maakunnan varakkaimmista ja vakaimmista nuorista miehistä olisi ottanut hänet vaimokseen, mutta koska naisen sydän on arvaamaton, hän rakastui tietysti Paul des Rochesiin, tuohon puoliveriseen tyhjäntoimittajaan. Hauskannäköinen pelimanni, joka tanssi hyvin ja soitti taitavasti, oli haluttu vieras kaikissa kemuissa, mutta hän oli armoton juoppo ja kuiskailtiinpa sellaistaakin, että hänellä oli jo vaimo Etelä-Kanadassa.

Renaudilla oli siis täysi syy kieltäytyä antamasta hänelle tytärtään, kun hän tuli kosimaan, mutta kiellosta ei ollut apua. Ninette ei tahtonut luopua rakastetustaan, vaikka olikin kaikessa muussa isälleen kuuliainen. Sinä samaisena päivänä, jona isä oli lähettänyt pelimannin tiehensä, lupasi tytär tulla tapaamaan häntä metsään, virran toiselle rannalle. Se kävi helposti päinsä, koska Ninette oli harras katolilainen ja jään poikki oli lyhyempi matka kirkkoon kuin sillan kautta.

Kävellessään lumisen metsän halki kohtauspaikalle Ninette huomasi, että iso harmaa koira seurasi häntä. Se näytti ystävälliseltä, eikä lapsi (sillä lapsi hän vielä oli) pelännyt ensinkään, mutta kun hän tuli siihen kohtaan, missä Paul odotti häntä, harmaa koira meni edelle ja murisi rintaäänellä. Paul vilkaisi siihen, tunsu sen valtavaksi sudeksi ja pötki pakoon — semmoinen pelkuri hän oli. Perästäpäin hän sanoi juosseensa hakemaan pysyään. Hän varmaan unohti, missä se oli, koska kiipesi lähimpään puuhun etsimään sitä.

Ninette juoksi sillä välin jään poikki kotiin kertomaan Paulin ystävälle, missä vaarassa tämä oli. Kun puusta ei löytynytäkään ampuma-asetta, urhoollinen rakastaja kyhäsi keihään kiinnittämällä puukkonsa oksaan ja onnistui sohaisemaan sillä Garoun päähän tuskallisen haavan. Vihainen peto ärisi pelottavasti, mutta pysytteli sen jälkeen matkan päässä ja osoitti selvästi aikovansa odottaa, kunnes mies tulisi alas. Mutta apujoukkojen saapuessa se muutti mieltään ja meni matkoihinsa.

Pelimanni Paulin oli helpompi selittää asia Ninetelle kuin toisille. Tytön sydämessä hän oli yhä ensimmäisellä sijalla, mutta isän kanssa niin toivottoman huonossa väleissä, että he päättivät karata heti, kun Paul palasi Fort Alexanderista, jonne hänen piti lähteä ajamaan komppanian koiravaljakkoa.

Aseman päällikkö oli hyvin ylpeä koiravaljakostaan — kolmesta suuresta eskimokoirasta, joilla oli tuuheat kippurahännät. Ne olivat isoja ja voimakkaita kuin vasikat ja yhtä vihaisia ja hillittömiä kuin merirosvot. Pelimanni Paulin piti ajaa niillä Fort Garrysta Fort Alexanderiin tärkeä tavaralähetys. Hän oli taitava, toisin sanoen armottoman julma valjakon ajaja. Reippaasti hän lähti aamulla alas joelle

naukattuun sitä ennen välttämättömät viskiryyppynsä. Hän arveli viipyvänsä poissa viikon päivät ja palaavansa sitten taskussaan kaksikymmentä dollaria, joilla hankkisi varusteet suunniteltua karkumatkaa varten. Ja niin valjakko pyyhälsi alas joen jäätä pitkin. Isot koirat tekivät taivalta nopeasti vaikka ärtyisinä Paulin läiskytellessä pitkää ruoskaansa ja huutaessa:

— Allez, allez, marchez!

Kiireesti sivuutettiin törmällä nököttävä Renaudin mökki, ja piiskaansa läiskytellen ja reen perässä juosten Paul heilutti jäähyväisiksi kättään Ninetelle, joka seisoj ovelta. Vihaisten koirien vetämä kuorma juopuneine ajomiehineen katosi nopeasti mutkan taa, eikä pelimanni Paulia nähty sen koommin.

Illalla eskimokoirat palasivat yksitellen Fort Garryn asemalle. Ne olivat hyytyneen veren tahrimat ja täynnä haavoja. Mutta kumma kyllä, ne eivät olleet vähääkään nälissään.

Miehet lähtivät seuraamaan jälkiä ja löysivät tavarakääröt. Ne lojuivat jäällä vahingoittumattomina. Reen jäännöksiä löytyi hajallaan parin kilometrin matkalla jokea ylöspäin, ja melko lähellä käärojä tavattiin pelimannin vaatteiden riekaleita.

Koirat olivat ilmeisesti tappaneet ajomiehensä ja syöneet hänet.

Aseman johtaja oli kovin järkyttynyt tapauksesta. Se ehkä maksaisi hänelle koirat. Hän kieltäytyi uskomasta selostusta ja lähti itse tutkimaan todisteita. Hän otti Renaudin mukaansa. Kun he olivat noin viiden kilometrin päässä onnettomuuspaikalta, Renaud osoitti isoja jälkiä, jotka seurasivat reen perässä joen itärannalta länsirannalle. Hän kulki niitä taaksepäin kilometrin verran itärantaa pitkin ja pani merkille, kuinka otus oli kävellyt koirien kävellessä ja juossut silloin kuin nekin. Ennen kuin hän palasi johtajan luo, hän mutisi itsekseen:

— Iso susi... se on koko ajan kulkenut reen perässä.

He seurasivat nyt jälkiä siitä, mistä ne lähtivät joen poikki länsirannalle. Kolmen kilometrin päässä Kildonanin metsästä susi oli lakannut laukkaamasta ja kävellyt reen jäljille, seurannut niitä jonkin askelen ja palannut sitten metsään.

— Paulilta on pudonnut tähän jotain, ehkä jokin kääro, ja susi on tullut haistelemaan sitä. Se on seurannut vähän matkaa — nyt se tiesi, että valjakkoa ajoi sama juoppo, joka sohaisi sitä päähän.

Kilometrin päässä laukkaavan suden jäljet tulivat jään yli reen perään. Miehen jäljet katosivat, sillä ajaja oli nyt hypännyt kuormalle ja ruoskinut koiria. Tässä hän oli leikannut irti kääro, koska tavarat olivat jäällä hajallaan. Onpas piiska saanut koirat laukkaamaan! Nyt näkyi lumella pelimannin puukko. Hän oli varmaan pudottanut sen yrittäessään torjua sutta. Ja tässä — mitä ihmettä! Suden jäljet katoavat, mutta reen jäljet kiitävät yhä eteenpäin. Susi on hypännyt rekeen! Koirat laukkaavat kauhuissaan yhä kovemmin; mutta niiden takana reessä pannaan kosto toimeen. Silmänräpäyksessä se on tehty. Molemmat putoavat reestä. Suden jäljet palaavat itärannalle metsän suojaan. Reki kääntyy länsirannalle, jossa se vajaan kilometrin päässä tarttuu juureen ja särkyy.

Lumesta Renaud vielä näki, kuinka koirat valjaihinsa sotkeutuneina olivat tapelleet keskenään, purreet itsensä irti ja lähteneet eri teitä hölkyttämään kotiin päin. Välillä ne olivat kerääntyneet äskeisen sortajansa ruumiin ympärille ja tehneet siitä selvän.

Se oli raskauttavaa koirille, mutta tappoon ne todettiin syyttömiksi. Sen suoritti ilmeisesti susi, ja ensimmäisestä järkytyksestä selvittyään Renaud huokasi helpotuksesta ja sanoi:

— Se oli Garoun työtä. Se pelasti tyttöseni Paulin kynsistä. Susi on aina ollut hyvä lapsille.

6

Tämä tapaus oli synnä siihen suureen ajometsästykseen, joka järjestettiin joulupäivänä täsmälleen kaksi vuotta pikku Jimin hautajaisten jälkeen. Näytti siltä kuin kaikki maakunnan koirat olisi haalittu kokoon. Nuo kolme eskimokoiraa olivat mukana — aseman johtaja piti niitä aivan välttämättöminä — samoin tanskandogit, vainukoirat, kaikenkarvaiset talonvahdit ja muut piskit. Aamu meni St. Bonifacen itäpuolella olevien metsien haravoimisessa, mutta mitään ei löydetty. Sitten saatiin puhelimitse tieto, että etsityt jäljet oli nähty lähellä Assiniboinen metsää, kaupungista länteen päin, ja tuntia myöhemmin ajo oli Winnipegin suden vereksillä jäljillä.

Kirjava lauma koiria, ratsastajia, jalkamiehiä ja poikia seurasi hellittämättä jälkiä. Koiria Garou ei pelännyt, mutta miehet olivat vaarallisia, sillä heillä se tiesi olevan pyssyjä. Se lähti juoksemaan Assiniboinen tummaa metsänranta kohti, mutta välillä olevaa aukeaa hallitsivat ratsumiehet, jotka hätistivät sen takaisin. Se ravasi Colony Creekin rotkoa pitkin välttäen luodit, joita jo lensi sen perään.

Se pyrki piikkilanka-aidalle. Ylitettyään sen Garou pääsi vähäksi aikaa eroon ratsumiehistä, mutta yhä sen täytyi pysytellä rotkossa, joka suojeli sitä luodeilta. Koirat alkoivat nyt saavuttaa pakenijaa.

Tuskin susi oli muuta pyytänyt kuin saada jäädä yksin koirien kanssa, ja vaikka niitä olikin neljä- tai viisikymmentä yhtä vastaan, se olisi tyytynyt tähän ylivoimaan. Koirat olivat piirittäneet sen jo kokonaan, mutta yksikään niistä ei uskaltanut käydä sen kimppuun. Muuan hoikka koira, joka luotti nopeuteensa, juoksi lopulta sen rinnalle, mutta sai Garoulta sellaisen sivustaiskun, että kähertyi maahan. Ratsumiesten oli pakko tehdä pitkä kierros, mutta ajo suuntautui nyt kohti kaupunkia, josta juoksi lisää koiria ja miehiä yhtyäkseen otteluun.

Susi kääntyi kohti teurastamoaa, jonka se tunsu hyvin, ja ampuminen oli lopetettava lähellä olevien talojen ja koirien takia. Nämä olivat tosiaan jo niin kintereillä, että saattoivat piirittää ja estää sen jatkamasta pakoaan. Susi etsi paikkaa, mistä saisi selustaturvan loppukamppailun alkaessa, ja nähdessään katuojan yli johtavan puisen sillan se juoksi sen alle, kääntyi ympäri ja pidätti koiralaumaa matkan päässä. Miehet hakivat kankia ja repivät sillan. Se hyppäsi ulos tietäen nyt, että sen oli kuoltava, mutta se oli valmis siihen ja halusi vain taistella kunniakkaasti loppuun asti. Ensimmäisen kerran tämä varjomainen koirien surma, St. Bonifacen aavemainen ääni, ihmeellinen Winnipegin susi, seisoi nyt kirkkaassa päivänvalossa kaikkien vihollistensa nähtävänä.

7

Kolmen pitkän taistelujen vuoden jälkeen se uhmasi nyt yksinään lähes puoltasataa koiraa ja niiden pyssyniekkaisäntiä odottaen niitä yhtä rohkeasti kuin kerran talvisessa metsässä. Se irvisti taas samalla tavalla, kimmoiset kyljet kohoilivat aavistuksen verran, mutta kellertävänvihreiden silmien hehku pysyi järkkymättömän vakaana.

Koirat kävivät sen kimppuun, mutta niitä eivät johtaneet metsien isot eskimokoirat — ne tunsivat ilmeisesti vastustajansa kyllin hyvin — vaan kaupunkilainen bulldogi. Kuului monien jalkojen tepastusta. Koiralauman ulvontaan sekoittui ajoittain matalaa murinaa, punaiset leuat välähtivät, hyökkäys tyrehtyi hetkeksi ja julma, jyhkeä rosvo seisoi taas yksinään jalat harallaan.

Kolmasti ne yrittivät ja kolmasti ne lyötiin. Rohkeimmat niistä makasivat sen ympärillä. Ensimmäiseksi kaatui bulldogi. Vahingosta viisastuen koirat tulivat nyt varoviksi ja pysyivät kauempana, mutta suden tanakka rinta ei vielä osoittanut vähäisintäkään heikkouden merkkiä. Kärsimättömästi odotettuaan se astui muutaman askelen eteenpäin ja siten, onneton, antoi pyssymiehille toivotun tilaisuuden. Kolme pyssyä pamahti, ja vihdoinkin Garou sortui lumeen. Siihen päättyi sen taistelijan tie.

Se oli tehnyt valintansa. Sen elämä oli lyhyt ja täynnä nopeasti kiihtäviä tapahtumia. Monien rauhallisten vuosien tarinan se eli kolmessa vuodessa, joiden jokainen päivä oli taistelua elämästä. Se kulki omaa tietään, ututta tietä, joka oli uljas ja lyhyt. Se joi maljansa yhdellä siemauksella ja särki sen, mutta jätti jälkeensä kuolemattoman nimen.

Kukapa voi nähdä Winnipegin suden sisimpään? Kuka osoittaa sen vaikuttimet? Minkälainen pakko satoi sen paikkakunnalle, jossa sitä loputtomasti ahdistettiin? Se ei voinut johtua siitä, ettei sillä olisi ollut muualla elintilaa, sillä maata riitti silmäkantamattomiin, ravintoa oli yllin kyllin ja tienoot tuttuja sille aina Serkirkiin asti. Eikä kostokaan voinut olla sen vaikuttimena. Yksikään eläin ei uhraisi koko elämänsä kostolle, sellaista ilkeämielisyyttä on vain ihmisessä. Eläinkunta hakee rauhaa.

Jää siis vain yksi side, joka saattoi sitä pidättää, mutta se onkin vaikuttimista voimakkain — mahtavin voima maan päällä.

Winnipegin sutta ei ole enää. Sen viimeinen jäännös tuhoutui oppikoulun palossa, mutta vielä tänä päivänä St. Bonifacen kirkon suntio vakuuttaa, että kun jouluaattona soitetaan kelloja, kuuluu aina alakuloista outoa suden ulvontaa metsittyneeltä hautausmaalta, sata askelta siltä paikalta, johon he kätkivät pikku Jimin, ainoan olennon maan päällä, jolta susi sai osakseen rakkautta.

TARINA VALKOISESTA POROSTA

Malja! Malja! Norjan malja!
Myllytontun laulu laulakaa!

Kun minä piilen
niin Norjan onni
valkealla hirvaalla
ratsastaa, hirvaalla ratsastaa.

ELINPIIRI

Kolkko, musta, syvä ja kylmä on Utrovand, pitkä jäinen, veden täyttämä uurre, maapallon halkeama, Norjan korkeiden vuorien poimu ja toisen vuoren tukkima, hyistä vettä tulvillaan, yhdeksänsataa metriä meriemooaan korkeammalla eikä silti lähempänä isäänsä aurinkoa. Sen ilotonta rantaa kiertää kitulioiden puiden vyöhyke, jonka toinen pää kohoaa korkealle tunturilaaksoon riutuen siellä vesoiksi ja sammaliksi, jollaiseksi se muuttuu myös järveä saartavien, kolmesataa metriä korkeiden graniittikallioiden puolivälissä. Siinä on puuraja, siihen loppuu metsän kasvu. Koivu ja paju lannistuvat viimeiseksi tässä pitkällisessä taistelussa vilua vastaan. Vaivaiskoivupensaikoissa elämöivät räkättirastaat, kirviset ja riekot, mutta niitä ei tapaa enää ylhäällä tunturin laella, jota hallitsevat vain kivenlohkareiden varjot ja vinkuva tuuli.

Höifjeldin kolea, aaltoileva laki on rosainen ja kivikkoinen, täynnä lumipälvien peittämiä kuoppia ja syvänteitä. Täällä salpaavat katseen etäisten tuntureiden lumiset huiput, jotka kohoilevat, aaltoilevat ja hohtavat yhä valkoisempina, kunnes pohjoisessa kohoavat autereiseksi ja häikäiseväksi Jotunheimeniksi, jäättiläisten kodiksi, jonka jäätiköt ja lumipeite eivät koskaan sula.

Puuttoman alan laajuus todistaa kouriintuntuvasti, minkälainen voima on lämpö. Joka asteelta, minkä auringon lämpö alenee, alenevat elämän muodotkin. Laaksojen etelärinne on aina karumpi kuin pohjoinen. Mänty ja kuusi ovat jo aikoja sitten väistyneet, pihlaja niiden jälkeen, vain koivu ja paju jaksavat kiivetä rinteen puoliväliin. Sen jälkeen kasvaa enää vain maassa matavia kasveja ja sammalta.

Itse laki on harmaan vihreätä poron jäkälikköä, jonka karhunsammalmättäiköt toisin paikoin värjäävät lämpimän kellerväksi ja auringonpaiste suojaisissa sopukoissa syventää ruohonvihreäksi. Kallionlohkareet, joita on kaikkialla, vivahtavat hentoon sinipunervaun. Niitä kirjavoittavat milloin harmahtavat röyhyreunaiset jäkäläläikät, milloin oranssin vivahteiset pölyjuomut tai mustat kauneuspilkut.

Koska kivi säilyttää hyvin lämpöä, ympäröi jokaista lohkareta pieni vyöhyke lämpöä vaativia kasveja, jotka eivät muuten viihtyisi näin korkealla. Täällä kasvavat koivun ja pajun kääpiömäiset muunnokset. Ne pureutuvat ystävällisesti kallioon, kuten ranskalainen vanhus talvella lietensä ääreen, ja levittävät oksansa kiveä pitkin eivätkä koleaan ilmaan. Kolmisenkymmentä senttiä kauempana näkyy viileä kanervavyöhyke. Sen jälkeen on niin kylmää, että vain harmahtava jäkälä menestyy.

Vielä kesäkuussa ovat kaikki notkopaikat lumen peitossa. Mutta valkoiset pälvet hupenevat ja täyttävät jääkylmät purot, jotka laskevat järveen mikä mitenkin. Lumipäivissä ei näy minkäänlaisia elämänmerkkejä, ei edes "punaisen lumen" häivähdystä. Niitä ympäröivä rengas paljasta maata osoittaa kuitenkin, että elämä ja lämpö kuuluvat erottamattomasti yhteen.

Puurajan ja lumirajan välinen alue on autiota harmaanvihreää, lumen pälvittämää maata, jossa ei tapaa enää lintujakaan. Tämän vyöhykkeen yläpuolella talvi ei enää hellitä otettaan. Kauempana pohjoisessa lumi- ja puurajat siirtyvät yhä alemmaksi, kunnes puuraja on meren tasalla. Vanhassa maailmassa tätä puutonta aluetta sanotaan tundraksi, uudessa maailmassa hedelmättömäksi maaksi. Se on kaikkialla poron kotimaata ja jäkälän valtakuntaa.

1

Se lensi edestakaisin kuohuissa, milloin veden alta, milloin päältä, kun vaadin, porokarjan johtajalehmä, kulki keväisen törmän ohi.

— Malja! Malja! Norjan malja! se lauloi ja vielä jotakin "valkeasta porosta ja Norjan onnesta", ikään kuin sillä olisi ollut selvänäkijän lahjat.

Kun vanha Sveggum rakensi myllypatonsa alemmalle Höifjeldille, aivan Utrovandin kohdalle, ja pani myllynkivensä pyörimään, hän luuli olevansa puron haltija. Mutta joku oli ennättänyt ennen häntä. Ja pyrähti edestakaisin puron kuohuissa ja lauloi lauluja, jotka sopivat hyvin paikkaan ja hetkeen. Se hyppi rattaan siiveltä toiselle ja teki paljon sellaista, joka Sveggumin mielestä tiesi vain onnea, olipa se mitä hyvänsä. Muutamat väittivät, että Sveggumin onnentuoja oli myllytonttu, jolla oli ruskea takki ja valkoinen parta ja joka asusti maalla tai vedessä, miten sitä milloinkin halutti. Useimmat Sveggumin

naapureista näkivät kuitenkin vain koskikaran, pienen linnun, joka saapui joka vuosi ja kisaili puros- tai sukelteli sen syvässä suvannossa. Ehkä kummatkin olivat oikeassa, sillä muutamat vanhat ihmiset sanovat myllytontun voivan esiintyä joko ihmisen tai linnun hahmossa. Muut linnut eivät vain pystyneet elämään sillä tavoin kuin tämä pikkuinen lintu, joka lauloi lauluja, joita ihmiset eivät koskaan olleet laulaneet Norjassa.

Se näki ihmeellisiä asioita, sellaisia joita ihminen ei ollut koskaan nähnyt. Räkättirastas rakensi pesäänsä ja sopuli imetti poikasiaan aivan sen silmien edessä. Ja ne silmät olivat tarkat. Niillä näki, että musta pilkku Seeletindin rinteellä oli poro, joka oli melkein karvaton, vaikkei ihminen sitä erottanutkaan, ja senkin näki, että vihertävä lieju Vandrenilla oli vihanta kaunis laidun, oikea pitopöytä.

Ihminen on kovin sokea ja tekee itsensä vihatuksi. Mutta koskikara ei tehnyt kenellekään pahaa, eikä sitä kukaan pelännyt. Se vain lauloi, ja sen lauluun sekoittui toisinaan leikkiä ja ennustusta, ehkä hiukkanen ylenkatsettakin.

Riippakoivun latvasta se saattoi nähdä myllypuron virtaavan Nystuenin kylän ohitse ja katoavan viimein Utrovandin synkkään veteen. Korkealla lentäessään se näki pohjoisessa paljaiden tunturinklaidien yli aina Jotunheimeniin saakka.

Oli suuren heräämisen aika. Kevät oli saapunut jo metsiin. Laaksot kuhisivat elämää, uusia lintuja tuli etelästä, talvella nukkujat heräilivät unestaan ja pian näyttäytyisivät tuntureilla porotkin, jotka olivat talvehtineet alempana metsissä.

Taisteluitta ei pakkasherra luovuta seutuja, joita se on niin kauan hallinnut. Suuri taistelu oli käynnissä, mutta aurinko pääsi hitaasti ja varmasti voitolle ja ahdisti sen takaisin Jotunheimeniin. Se pysähtyi jokaiseen notkoon yrittämään vastarintaa tai hiipi takaisin yön turvissa kärsiäkseen vain uuden tappion. Tuimasti se iski, sillä se oli kuin itsepintainen taistelija. Armottomasti kamppaillessaan se halkaisi ja hajoitti iskuillaan monta graniittikalliota, niin että niiden lihanvärinen sisusta paljastui ja hohti nyt lämpimän värisenä harmaiden paasien keskellä, joita oli rinteellä sikin sokin kuin Thorin karjaa. Niitä näkee jokaisella taistelutanterella milloin enemmän milloin vähemmän. Suletindin rinteellä niitä oli hajallaan valtava joukko lähes kilometrin matkalla. Mutta, kas kummaa, nehan liikkuvat! Ne eivät olleetkaan paasia, vaan eläviä olentoja.

Ne vaelsivat säännöttömästi, mutta silti samaan suuntaan: vastatuuleen. Notkokohdissa ne katosivat näkyvistä, mutta ilmestyessään seuraavan kerran rinteelle ne olivat jo paljon lähempänä ja erottuivat selvästi taivasta vasten. Niillä oli haarasarvet ja tunsimme ne poroiksi, jotka käyskentelivät kotolaitumillaan.

Lauma eteni meihin päin syöden lampaiden tapaan ja roukuen kuin vain porot osaavat. Löydettyään hyvän jäkäläpaikan porot seisoivat siinä kunnes se oli paljaaksi syöty, juoksivat sitten kapsahtelevin kavioiden hakemaan uutta laidunta. Sen vuoksi lauman muoto vaihtui alituisesti. Mutta yksi poro, iso jalomuotoinen vaadin, oli aina eturintamassa. Muuttelipa ja hajaantuipa karja miten paljon tahansa, se oli aina lauman kärkijoukossa. Tarkkailija olisi huomannut, että se määräsi lauman liikehtimisvauhdin ja oli itse asiassa sen johtaja. Isot hirvaat, samettipintaisten sarvien kantajat, tunnustivat hiljaisesta sopimuksesta sen määräysvallan. Jos joku itsenäisyyden puuskassaan koetti johtaa laumaa muualle, se huomasi piankin olevansa yksin.

Iso vaadin oli samoillut viikon, pari lauman kanssa pitkin puurajaa siirtyen päivä päivältä yhä ylemmäksi tuntureille, jossa maa oli jo paljasta ja tuuli vienyt karpäset mennessään. Vaikka laidun siirtyikin ylemmäksi, lauma palasi aina auringon laskeutessa metsän suojiin, sillä eläimet pelkäävät kylmää yötuulta niin kuin ihminenkin. Mutta nyt olivat karpäset vallanneet metsän, ja kun lisäksi kivikot tunturien rinteillä olivat jo tarpeeksi lämpimiä yöpymiseen, ei metsävyöhykkeeseen enää palattu.

Tuskinpa eläinlauman johtaja tietoisesti ylvästelee asemastaan, mutta silti sille on epämieluisa yllätys, ellei sitä seurata. Mutta on aika, jolloin eläinkin etsii yksinäisyyttä. Vaadin oli ollut kaiken talvea terve ja hyvässä kunnossa, mutta nyt se oli haluton ja laahusti pää painuksissa päästäen lauman ohitse.

Toisinaan se seisahtui tyhjää tuijotellen, ja sen suusta riippui pureskelematon jäkälätukko, sitten se havahtui ja riensi taas lauman kärkeen. Mutta sen hajamielinen tuijotus ja yksinäisyyden kaipuu lisääntyivät. Se kääntyi lähteäkseen alas vaivaiskoivikkoon, mutta koko lauma kääntyi sen mukana. Se seisoi pää painuksissa alallaan kuin veistos. Toiset kulkivat sen ohi ruokaa hamuillen ja roukuen. Se jäi seisomaan jähmettyneenä tunturin kupeelle. Kun kaikki olivat häipyneet, se lähti hiljaa liikkeelle, astui muutaman askelen, katsoi ympärilleen, oli muka syövinään, nuuhki maata, katsoi lauman perään, tähyili tuntureita ja lähti sitten alaspäin metsien suojiin.

Vilkaistessaan kerran erään harjanteen yli se näki toisenkin porolehmän, joka vaelsi yhtä levottomana

kuten sekin. Mutta iso vaadin ei välittänyt seurasta. Se tunsu, että sen oli kätkeydyttävä jonnekin, vaikka se ei tiennytkään minkä vuoksi.

Se seiso alallaan, kunnes toinen oli mennyt menojaan, poikkiesi sitten sivuun ja kulki varmoin askelin ja epäröimättä, kunnes Utrovand alkoi näkyä. Nyt se saapui pienelle purolle, joka pyöritti vanhan Sveggumin jauhinkiviä. Se kahlasi kirkkaan puron yli padon yläpuolelta, sillä erehtymätön vaisto neuvoo villieläintä jättämään virtaavan veden itsensä ja sen välille, jota se karttaa. Toisella rannalla, joka oli jo paljaana ja hieman vihannoi, se jätti kohisevan puron taakseen ja lähti pujottelemaan mukuraisten runkojen lomitse. Rinteen laelle päästyään se pysähtyi, katseli puoleen ja toiseen, kulki kappaleen matkaa ja palasi takaisin. Ja tänne, missä lämpimänsävyiset kivenlohkareet sulkivat sen suojiinsa ja koivut olivat kevätviitoissaan, se halusi jäädä lepäämään. Se ei kuitenkaan levännyt, vaan seisoskeli levottomasti liikehtien ja hätisteli kärpäsiä sääristään välittämättä vähääkään mehukkaasta ruohosta. Se luuli olevansa piilossa koko maailmalta.

Koskikaralta ei jää mikään huomaamatta. Se oli nähnyt vaatimen eroavan laumasta. Koskikara istui mahtavalla kivenjärkeleellä ja lauloi aivan kuin se olisi jo odottanut tätä hetkeä ja tiennyt, että kansan kohtalo saattoi kääntyä sen johdosta, mitä tapahtui tässä syrjäisessä kurussa.

Malja! Malja! Norjan malja!
Myllytontun laulu laulakaa!
Kun minä piilen
niin Norjan onni
valkealla hirvaalla
ratsastaa, hirvaalla ratsastaa.

Norjassa ei ole haikaroita, mutta siitä huolimatta makasi tunnin kuluttua ihmeellinen pikku vasa vaatimen vieressä. Emo sukki sen nuttua, nuoli ja hoiteli sitä ylpeänä ja onnellisena, aivan kuin se olisi ollut ensimmäinen poronvasa, jonka se oli koskaan synnyttänyt. Sen kuukauden aikana laumassa syntyi ehkä satoja vasa, mutta tuskin ainoatakaan tämän näköistä, sillä se oli lumivalkoinen; ja laulaja kaiutti kirjavalta kivelään:

Onnea, onnea nyt,
valkea hirvas on syntynyt,

niin kuin se olisi tiennyt etukäteen, mitä osaa tämä valkoinen vasa näyttelisi isoksi vartuttuaan.

Mutta tapahtui vielä toinenkin ihme. Tuskin oli kulunut tuntiakaan, kun syntyi toinenkin pieni vasa, tällä kertaa ruskea. Ihmeellisiä asioita tapahtuu ja tarpeen vaatiessa on tehtävä vaikeitakin ratkaisuja. Kun porovaadin kaksi tuntia myöhemmin johdatteli pois päin valkoista vasaansa, ei vastasyntynyttä ruskeaa enää ollut, oli vain litteiksi tallattuja riekaleita, joissa oli vasan karvoja.

Emo oli viisas: parempi yksi voimakas kuin kaksi heikkoa vasaa. Muutaman päivän kuluttua porovaadin johti taas laumaansa, ja sen rinnalla juoksenteli valkoinen vasa. Vaadin otti huomioon sen vähäiset voimat ja hiljensi koko lauman vauhtia. Se sopi hyvin toisillekin porolehmille, joilla oli vasa.

Iso väkevä ja viisas vaadin oli voimansa tunnossa, ja valkoinen vasa oli parasta sen elämässä. Usein se juoksi emonsa edelle tämän johtaessa laumaa. Kun Rol eräänä päivänä kulki ohi, hän nauroi ääneen nähdessään pienen valkoisen vasan johtavan suurta riuskaa porolaumaa, jossa oli vanhoja ja nuoria, lihavia lemmiä ja sarviniekkvoja hirvaita.

Niin porot tulivat tuntureille koko kesäksi.

— Siksi ne menevät, että haltijat, jotka asuvat siellä missä musta kuikka nauraa, opettaisivat niitä, sanoi Alalaakson Leif, mutta Sveggum, joka oli aina elänyt porojen parissa, sanoi:

— Emät niitä opettavat niin kuin meitäkin. Syksyllä vanha Sveggum huomasi liikkuvan lumipälven kaukana suolla. Kun porot kerääntyivät Utrovandin partaalle juomaan, näki myös vedenhakija vasan, sillä se heijastui selvästi tyneen vedenpintaan toisten porojen hukkuessa tunturien tummaan varjoon.

Moni sinä kesänä syntynyt pikku vasa oli eksynyt aavoille soille ja jäänyt sille tielle, sillä toiset niistä olivat heikkoja, toiset houkkia, jotkut sortuivat muuten vain, sillä se on luonnon laki, ja muutamat kuolivat, koska eivät ottaneet opista vaarin. Mutta valkoinen vasa oli niistä voimakkain, ja koska se oli myös viisas, se otti oppia emostaan, joka oli lauman viisain. Niin se oppi tietämään, että kivenlohkareiden päivänpuolella ruoho on hyvänmakuista, mutta kuoppien pimennoissa arvotonta, vaikka olikin samannäköistä. Se tiesi, että oli lähdeittävä heti liikkeelle, kun emon sorkat alkoivat kapsahdella, ja milloin koko lauman sorkat paukkuivat, oli vaara tarjolla ja sen pysyteltävä emonsa rinnalla. Tämä paukkuva ääni ajaa saman asian kuin telkän siipien vihellys: se pitää lauman koossa. Se oppi niittyvillan nuokkuvista hahtuvatupsuista tietämään, missä oli vaarallinen suo. Riekon kova

kaakatus tiesi, että lähellä oli kotkia, jotka olivat vasalle yhtä vaarallisia kuin linnullekin. Se sai tietää, että pienet sudenmarjat olivat myrkyllisiä, että sääskien hyökkäystä oli parasta paeta lumipäiville ja että emon haju oli ainoa täysin luotettava. Se huomasi myös kasvavansa. Sen laihat kyljet ja pitkät vasankoivet alkoivat saada oikean muotonsa, ja ne pienet kuhmut, jotka olivat ilmestyneet sen päähän kolmen viikon ikäisenä, muuttuivat teräviksi, koviksi tapeiksi, joilla piti otteluissa hyvin puolensa.

Useita kertoja porot olivat vainunneet ahman, pohjolan pelätyn murhamiehen. Eräänä päivänä, jolloin vaarallinen haju äkkiä tuntui hyvin voimakkaana, loikkasi kalliopaadelta ärisevä iso tummanruskea möykky ensimmäisenä käyskentelevän valkoisen vasan kimppuun. Salamannopeasti se huomasi kiitävän, pörröisen, läähättävän otuksen, jonka hampaat ja silmät kiiluivat julmasti. Hillitön kauhu nosti vasan karvat pystyyn. Sen sieraimet värisivät pelosta, mutta ennen kuin se lähti pakoon, siinä heräsi toinen tunne: viha rauhanrikkojaa kohtaan. Tämä tunne pyyhkäisi pois kaiken pelon, pönkitti sen raajat ja käänsi sarvet hyökkäysasentoon. Ruskea peto putosi murahtaen nuoren poron piikkeihin. Ne tunkeutuivat syvälle ahmaan. Jysähdys oli kuitenkin niin luja, että valkoinen vasa sortui maahan ja olisi ehkä saanut surmansa, ellei alati valpas emo olisi hyökännyt pedon kimppuun ja voimakkaampana ja paremmin aseistettuna olisi seivästännyt sitä maahan. Valkoinen vasakin kävi sen kimppuun vihan hehku äsken niin lempeissä silmissään. Vielä senkin jälkeen, kun ahma oli enää karvakasa ja emo poistunut syömään, se raivokkaasti korskuen työnteli piikkejään vihattuun otukseen, kunnes sen lumivalkoinen pää oli punainen vihollisen verestä.

Vasa osoitti, että härkämäisen tyynen kuoren alla saattaa piillä taisteleva peto. Pohjolan miesten tavoin se oli kömpelö ja tanakkatekoinen, tyyni ja jäykkä sekä hidas suuttumaan, mutta se näki punaista vihastuessaan.

Kun porot sinä syksynä kerääntyivät järven rannalle, lauloi koskikara vanhaa lauluaan:

Kun minä piilen niin Norjan onni valkealla hirvaalla ratsastaa, hirvaalla ratsastaa,

aivan kuin se olisi jo odottanut tätä hetkeä. Sitten se katosi, kenenkään tietämättä minne. Vanha Sveggum oli nähnyt sen lentävän läpi virran kuohujen, kuten linnut ilman halki, tai kävelevän syvän myllypadon pohjalla samoin kuin riekko kalliolla. Vaikka se siis poikkesi tavoiltaan tyystin muista linnuista, väitti ukko sen lähteneen vain etelään talvehtimaan. Mutta mistäpä vanha Sveggum olisi sen tiennyt, kun ei osannut lukea eikä kirjoittaakaan.

2

Kun porolauma keväisin vaelsi metsistä Sveggumin ukon myllyn ohi Utrovandin kolkoille rannoille, koskikara oli paikallaan laulamassa valkeasta suurhirvaasta, josta vuosi vuodelta tuli yhä ilmeisemmin lauman johtaja.

Ensimmäisenä keväänä se oli vain hiukan jänistä kookkaampi. Mutta kun se syksyllä tuli juomaan, sen selkä kohosi jo korkeammalle kivenjärkeä, jonka kohdalla Sveggumin puro laski Utrovandiin. Seuraavana vuonna se tuskin mahtui kulkemaan vaivaiskoivun alitse, ja kolmantena vuonna sai koskikara, joka istui kirjavalla paadellaan, katsella sitä ylös- eikä alaspäin, kun se kulki ohitse.

Sinä yönä Rol ja Sveggum lähtivät tuntuille kokoamaan villiintynyttä karjaansa ja valitsemaan ajokkaat voimakkaimmista poroista, joihin suurhervas kuului ilman muuta. Se oli lumivalkoinen ja muita korkeampi ja kookkaampi, sen rintakarvat viistivät maata ja itse rinta oli kuin hevosen ja sarvet kuin myrskyssä kasvanut tammi. Se oli karjan kuningas, ja siitä saattoi helposti tulla koko tokan kuningas.

Porojen kuten hevostenkin kesyttäjiä on kahdenlaisia. Toinen taltuttaa ja opettaa eläintä ja saa siitä virkun ja ystävällisen auttajan, toinen nujertaa sen ja saa uppiniskaisen orjan, joka on aina valmis kapinoimaan ja purkamaan vihaansa. Moni Lapin ja Norjan mies on saanut hengellään maksaa poronsa räikkäämisen, ja Rolin elämän katkaisi hänen oma pulkkaporonsa. Mutta Sveggum oli sävyisäluontoinen. Hänen osakseen tuli valkean suurhirvaan opettaminen. Se kävi hitaasti, sillä poro loukkaantuu vapautensa rajoittamisesta, mutta ystävällisyys eikä pelko taltuttaa sen lopulta. Kun se oli oppinut tottelemaan ja veti kilpailussa ylpeästi ahkiotaan, oli kaunistä nähdä, kuinka tämä iso lempeäsilmainen valkea ajokas harppoi sieraimet huuruten alas Utrovandin pitkää lumista rinnettä. Lumi ryöppysi sen edessä kuin vesi laivan keulassa, niin että reki, ajaja ja eläin olivat kuin yhtä kiitävää valkoista pilvää.

Tulivat sitten joulumarkkinat. Jäällä pidettiin kilpa-ajot, Utrovand oli kerrankin täynnä hyörinää ja synkät tunturit kajahtelivat iloisista huudoista. Ensin olivat porokilpailut, joissa saatiin monta aihetta remakkaan nauruun. Rol oli itse mukana nopeimmalla ajokillaan. Se oli parhaassa iässä oleva viisivuotias, kookas ja tumma poro. Mutta liian innokkaana hän hoputti sääliittä juroa uljasta orjaansa, kunnes se kesken kilpailun — juuri kun oli voittamaisillaan — kääntyi ympäri saatuaan julman lyönnin. Rolin täytyi kumota ahkionsa ja suojautua sen alle, kunnes poro oli purkanut kiukkunsa siihen. Hän

hävisi kilpailun, ja voittajaksi tuli nuori valkoinen suurhirvas. Sen jälkeen se voitti kahdeksankymmenen kilometrin kilpa-ajon järven ympäri. Sveggum ripusti sen valjaisiin pienen hopeatiu'un jokaisesta voitosta, niin että se nyt juoksi ja voitti tiukujen iloisesti soidessa.

Sitten juoksivat hevoset — ne olivat laukkakilpailut, poro kulkee vain ravia — ja kun Balder, voittajahevonon, oli saanut nauhansa ja sen omistaja rahapalkinnon, Sveggum tuli hänen luokseen kaikki voitot kädessään ja sanoi:

— Terve, Lars, sinulla on hyvä hevonen, mutta minun suurhirvaani on vielä parempi. Pannaan kummankin voitot yhteen, ja se saa summan, kenen ajokki voittaa.

Poro juoksijahevosta vastaan — moista kilpailua ei ollut ennen nähty!
Pistoolin pamahtaessa ne lähtivät.

— Hoi, Balder! (maiskutus). Hohoi! Balder! Ja kaunis juoksija ampaisi täyteen vauhtiin. Hitaampaa ravia harppova suurhirvas jäi jälkeen.

— Hoi, Balder! Hohoi, suurhirvas! Kuinka ihmiset huusivatkaan, kun laukkaava hevonen pidensi yhä välimatkaa! Mutta se oli pian saavuttanut nopeutensa rajan, poron vauhti taas parani sen kiitäessä yhä nopeammin ja nopeammin. Hevosen etumatka ei enää lisääntynyt. Puolitoista kilometriä oli juostu, ja ero alkoi pienentyä. Hepo oli rynnistänyt alussa yli voimiensa, mutta suurhirvas alkoi vasta lämmetä. Se harppoi tasaisesti ja lisäsi yhä nopeutta. Sveggum kannusti sitä huudoillaan: "Hoi, suurhirvas, nopeammin, nopeammin" tai puheli sille ajohihna löyhällä.

Käännekohdassa kilpailijat olivat kylki kyljessä. Sitten hevonen liukastui jäällä, vaikka sitä ohjattiin taitavasti ja se oli hyvin kengitetty. Siitä pitäen se rupesi hidastamaan, aivan kuin olisi pelännyt, ja suurhirvas pyyhälsi sen edelle. Hevonen ajomiehineen oli vielä pitkän matkan päässä, kun valtava huuto kajahti Filefjeldissä ilmoittaen, että suurhirvas oli katkaissut maalinauhan ja voittanut. Ja tämä kaikki tapahtui ennen kuin valkoinen poro oli saavuttanut vielä edes täyttä kuntoaan ja nopeuttaan.

Samana päivänä koetti Roikin ajaa suurhirvaalla. Lähtö sujui hyvin valkoisen poron totellessa auliisti jokaista nykäystä, ja sen lempeät silmät olivat riippuvien luomien verhoamat. Mutta raaka kun oli, Rol löi sitä täysin aiheettomasti. Hetkessä kaikki muuttui. Poro hiljensi vauhtia ja harasi jaloillaan, kunnes seisahtui kokonaan. Luomet kohosivat ja se muljautti silmiään — niissä paloi nyt vihreä liekki. Kolmasti se puhalsi ilmaa sieraimistaan. Rol huusi, mutta vaistosi vaaran, kumosi nopeasti pulkan ja meni sen alle piiloon. Hirvas kääntyi ja hyökkäsi ajoneuvon kimppuun haistellen ja kuopien lunta sorkillaan. Mutta pikku Knute, Sveggumin poika, juoksi paikalle ja kietoi käsivartensa poron kaulaan. Raivo haihtui poron silmistä ja se salli lapsen taluttaa itsensä takaisin lähtöpaikalle. Pidä varasi, ajaja! Porokin "näkee punaista".

Filefjeldissä ihmiset näkivät ensimmäisen kerran valkoisen poron. Parin seuraavan vuoden aikana se tuli kautta maakunnan kuuluksi Sveggumin suurhirvaana, ja kaikkialla puhuttiin sen ihmeellisistä saavutuksista. Kahdessakymmenessä minuutissa se kiidätti vanhan Sveggumin Utrovandin ympäri, ja siitä kertyi taivalta peninkulman verran. Kun lumivyöry hautasi alleen koko Holakerin kylän, kiidätti hirvas Opdalstoleen avunpyynnön. Juostuaan paksussa lumessa kuusikymmentä viisi kilometriä se palasi seitsemän tunnin kuluttua mukanaan ruokaa ja tietoa nopeasta avusta.

Kun uhkarohkea nuori Knute Sveggumsen putosi Utrovandin heikkoihin jäihin, valkoinen poro kuuli hänen avunhuutonsa ja tuli pelastamaan, sillä se oli lempeäluonteinen ja tuli aina kutsuttaessa.

Se veti voitokkaasti hukkuvan poikasen rannalle, ja kun he kulkivat myllypuron poikki, lauloi taikalintu:

Onnen tuo, onnen tuo,
valkea hirvas onnen tuo.

Sen jälkeen lintu katosi kuukausiksi. Se sukelsi luultavasti johonkin vedenalaiseen luolaan viettämään talvea syöden ja herkutellen, vaikka Sveggum ei sitä oikein uskonutkaan.

3

Kuinka usein kuningaskuntien kohtalo onkaan uskottu lasten käsiin, jopa jonkin linnun tai nelijalkaisen eläimen huomaa! Naarassusi imetti Rooman valtakuntaa. Ja kerrotaan, että peukaloinen nostatti Oranian armeijan nokkiessaan murusia rummun kalvolta ja teki siten Englannissa lopun Stuartien vallasta. Ihmekö sitten, että uljaan porohirvaan huomaa uskottiin Norjan kohtalo ja myllyrattaan haltijan ennustelut toteutuivat.

Pahat ihmiset joilla oli petos sydämessään, kylvivät eripuraisuutta norjalaisten ja ruotsalaisten

veljesten välille. "Alas unioni!" -huudosta tuli hyvin suosittu.

Voi mielettömiä kansoja! Olisittepa tulleet Sveggumin myllylle ja kuulleet, miten haltija lauloi rattaan siivellä:

Korppi ja leijona päättivät
käydä karhun kimppuun.
Vaan karhu se kalusi niiden luut
kun ne matkalla riitelivät.

Kaikkialla Norjassa oli kansalaissodan, vapaussodan, uhkaa. Pidettiin salaisia ja julkisia kokouksia, joissa aina oli joku rahalla voideltu liukaskieli suurentelemassa koettuja vääryyksiä ja lupaamassa mahtavan ulkovallan apua heti, kun he näyttäisivät, että aikoivat todella taistella vapauden puolesta. Kukaan ei julkisesti maininnut tätä valtaa. Se ei ollut tarpeellista; se arvattiin ja tiedettiin kaikkialla.

Todelliset isänmaanystävätkin alkoivat uskoa puheisiin. Heidän maansa oli kärsinyt vääryyttä. Nyt oli saatu auttaja hankkimaan sille oikeutta. Miehet, joiden kunnia oli ollut tahraton, rupesivat tämän vallan asiamiehiksi. Valtio kaivettiin täyteen maanalaisia käytäviä ja miinoja; yhteiskunta oli sotkeutunut salaliittojen verkkoon.

Kuningas, joka toivoi vain kansansa parasta, oli voimaton. Hän oli rehellinen ja vilpitön mies, mutta miten vastustaa näitä kaikkialle levinneitä salahankkeita? Hänen omat neuvonantajansa olivat väärän isänmaallisuuden sokaisemia. Näiden harhaanjohdettujen, saati sitten yhteisen kansan, mieleen ei varmaan koskaan juolahtanut, että he ajoivat ulkolaisen asioita.

Vain yksi tai pari taattua ja valikoitua miestä, jotka perivihollinen oli ostanut, tiesi todellisen tarkoituksen. Heidän johtajansa oli Borgrevinck, Nordlandin entinen maaherra. Hän oli suurkäräjien jäsen ja harvinaisen lahjakas mies, joka johtajaksi syntyneenä olisi jo aikoja sitten päässyt pääministeriksi, ellei olisi sekaantunut eräihin epäilyttäviin juttuihin ja menettänyt kansan luottamuksen. Koska ei ollut saanut haluamaansa tunnustusta eikä onnistunut kunnianhimoisissa pyrkimyksissään, hän oli myrtyneenä heti valmis yhteistoimintaan, kun vieraan vallan asiamies suoritti tunnusteluja. Aluksi hänen isänmaanrakkautensa vaati tyynnyttelyä, mutta suunnitelmien kehittyessä sekin kävi tarpeettomaksi, ja luultavasti hän oli ainoa koko laajalle levinneestä salaliitosta, joka oli valmis kukistamaan unionin vieraan maan hyväksi.

Valmisteltiin suunnitelmia, armeijan upseereja johdettiin harhaan ja taivutettiin salaa kapinan puolelle juttelemalla kauniisti "maan kärsimästä vääryydestä". Borgrevinckistä tuli joka siirron jälkeen yhä eittämättömämmin toiminnan johtaja, kunnes hän riitaantui "pelastajan" kanssa korvauksesta. Oltiin kyllä valmiita antamaan suunnattomia rikkauksia, mutta ei lainkaan kuninkaallista valtaa. Erimielisyys kasvoi. Borgrevinck kävi edelleenkin kaikissa kokouksissa, mutta yritti entistä tarmokkaammin keskittää vallan omiin käsiinsä. Edistääkseen kunnianhimoisia aikeitaan hän oli valmis tarpeen vaatiessa liittymään jopa kuninkaan puolueeseen. Pettämällä kannattajansa hän ostaisi oman pelastuksensa. Mutta sitä varten hän tarvitsi todisteita. Hän alkoi sen vuoksi koota allekirjoituksia maan itsenäisyysjulistukseen, joka itse asiassa oli verhottu tunnustus maanpetoksesta. Monet johtajista hän oli houkutellut allekirjoittamaan asiakirjan ennen Laersdalsorenin kokousta. Sinne kokoontui alkutalvesta parikymmentä isänmaanystävää, joista toiset olivat huomattavassa virka-asemassa ja kaikki eteviä ja vaikutusvaltaisia miehiä. Siellä, ahtaassa tunkkaisessa vierashuoneessa, he suunnittelivat, pohtivat, kyselivät. Siellä lausuttiin julki monet suuret toiveet ja tehtiin mahtavia tulevaisuudensuunnitelmia.

Ulkona talviyössä makasi iso valkoinen poro aidan vierustalla. Se oli valjastettu reen eteen ja nukkui hangella pää kyljelle taivutettuna tyynen härkämäisenä, mitään ajattelematta. Sisällä huoneessa istuvien pohdiskelijoiden vai tämän härkämäisen hangella nukkujanko luulisi pystyvän ratkaisemaan kansan kohtalon? Kumpi oli israelilaisista voimakkaampi, kuningas Saulin parrakas neuvosto vai huoleton paimenpoika, joka Betlehemissä nakkeli kiviä puron yli?

Laersdalsorenissa kävi taas kuten ennenkin: Borgrevinckin kaunopuheisuuden houkuttelemina kaikki pistivät päänsä silmukkaan, uskoivat henkensä ja maansa hänen käsiinsä ja pitivät tätä petollista hirviötä jopa uhrautuvan isänmaanrakkauten enkelinä. Kaikkiko? Ei, eivät toki kaikki. Vanha Sveggum oli ollut myös mukana. Hän ei osannut lukea eikä kirjoittaa. Sen vuoksi hänen ei tarvinnut kirjoittaa nimeänsäkään. Kirjoja hän ei osannut lukea, mutta sen sijaan ihmissydämiä. Kokouksen hajaantuessa hän kuiskasi Axel Tanbergille:

— Onko hän itse pistänyt nimensä paperiin? Ja ajatuksesta hätkähtäen Axel vastasi:

— Ei ole.

— Minä en luota siihen mieheen, sanoi silloin Sveggum. — Niiden pitäisi saada tietää siitä Nystuenissa.

Mutta miten toimittaa tieto perille, siinä pulma. Borgrevinck oli juuri lähdössä Nystueniin nopeilla hevosillaan.

Sveggum iski silmää ja nyökkäsi suurhirkakseen, joka seiso i aitaan kytkettynä. Borgrevinck hyppäsi rekeensä ja lähti viivyttelemättä matkaan, sillä hän oli tarmokas mies.

Sveggum irroitti valjaista kaikki tiu'ut, päästi poron irti ja istuutui pulkkaan. Läiskäyttäen ajohihnaa poron selkään hänkin suuntasi kulkunsa kohti Nystuenia. Nopeat hevoset olivat ennättäneet kauas edelle, mutta ennen kuin ne olivat nousseet itäiselle vaaralle, Sveggumin täytyi hidastella jo poroan, ettei se törmäisi näkyviin. Hän pidätteli sitä, kunnes oli kääntynyt metsään ennen Maristuenia. Siellä hän poikkesi tieltä ja hoputti poroa juoksemaan pitkin tasaista jokivartta. Se tiesi tosin kierrosta, mutta oli ainoa keino päästä huomaamatta edelle.

Valkoisen hirvaan leveät, kantavat lumikengät puhkoivat hankea säännöllisin välein, ja se puuhkutti vakaasti kuin "Nordland" Hardangerin vuonossa. Ylhäältä vasemmalta, tasaiselta tieltä, kuului kulkusten kilinää ja Borgrevinckin ajomiehen huutoja, sillä tämä oli saanut käskyn ajaa lujaa.

Matka Nystueniin oli tasaista maantietä pitkin lyhyempi kuin epätasaista jokilaaksoa myöten, mutta kun Borgrevinck neljän tunnin kuluttua saapui sinne, hän näki väkijoukossa tervehtivän samat kasvot, jotka hän vastikään oli nähnyt Laersdalsorenissa. Hän ei ollut niitä huomaavinaan, vaikka mikään ei yleensä välttänyt hänen katsettaan.

Nystuenissa kukaan ei halunnut kirjoittaa nimeään julistukseen. Joku oli varoittanut heitä. Asia oli vakava ja saattoi kääntyä tuhoisaksi näin tärkeällä hetkellä. Tätä ajatellessaan hänen epäluulonsa kohdistuivat yhä enemmän Sveggumiin, tuohon vanhaan houkkaan, joka ei ollut osannut kirjoittaa edes nimeään Laersdalsorenissa. Mutta miten Sveggum oli ennättänyt tänne ennen kuin hänen omat nopeat hevosensa?

Nystuenissa oli sinä yönä tanssit. Ne olivat tarpeen kokouksen salaamiseksi. Niiden aikana Borgrevinckille kerrottiin nopeasta valkoisesta porosta.

Nystuenin kokous oli epäonnistunut valkoisen poron takia. Borgrevinckin piti päästä Bergeniin ennen kuin siellä kuultaisiin asiasta, muuten kaikki oli menetetty. Oli vain yksi keino päästä sinne ennen muita. Ehkä Laersdalsorenista oli jo lähetetty sana. Mutta Borgrevinck saattoi vielä päästä Bergeniin ajoissa ja pelastua, vaikkapa koko Norjan hinnalla jos niikseen tuli, mikäli hän lähtisi matkaan valkoisella suurhirkalla. Häntä eivät pidättäneet mitkään kiellot. Hän ei ollut niitä miehiä, jotka luopuvat aikeistaan, vaikka hänen tällä kertaa täytyikin käyttää koko vaikutusvaltansa, ennen kuin vanha Sveggum suostui.

Suurhirkas nukkui rauhallisesti vajassa, kun Sveggum tuli sitä ottamaan. Se nousi hitaasti takajaloilleen, oikoi ensin toista sitten toista etujalkaansa, käpersi häntänsä tiukkaan selkää pitkin, karisti heinät suurista sarvistaan kuin oksakimpusta ja seurasi verkkaisesti Sveggumia kireälle jännitetyn kuljetushihnan perässä. Se oli niin uninen ja hidas, että Borgrevinck potkaisi sitä malttamattomana. Poro korskahti vastaukseksi ja Sveggum varoitti vakavasti Borgrevinckiä, mutta tämä suhtautui kumpaankin yhtä halveksivasti.

Valjaiden kilisevät tiu'ut olivat taas paikoillaan, mutta Borgrevinck vaati ne poistettaviksi. Hän halusi matkustaa kenenkään kuulematta. Sveggum halusi välttämättä päästä suosikkiporonsa matkaan, ja hän saikin nousta perässä seuraavaan hevosrekeen, jonka ajajalle isäntä antoi salassa merkin, että tämän piti viivytellä.

* * * * *

Mukanaan paperit, jotka tiesivät monelle harhaan johdetulle miehelle kuolemantuomiota, sydämessään häijyt aikeet ja valta niiden toteuttamiseksi sekä käsissään Norjan kohtalo Borgrevinck pönkitettiin lujasti valkoisen hirvaan ahkioon. Päivänkoitossa hän lähti toimittamaan keinoa asiaansa.

Sveggumin käskystä valkoinen porohirkas lähti matkaan parilla loikkauksella, jotka keikauttivat Borgrevinckiä taaksepäin pulkassa. Mies suuttui, mutta nielaisi kiukkunsa huomattessaan hevosen jäävän jälkeen. Hän läiskytteli ajohihnaa huudellen, ja poro alkoi juosta tasaista, joutuisaa ravia. Sen leveät kaviot naksahivat kahdesti joka harppauksella. Sieraimistaan, jotka olivat vaakatasossa, se vauhdin tasaannuttua puhalsi jäätävään aamuilmaan säännöllisiä huurupilviä. Ahkio leikkasi syvän viillon lumeen, joka pölysi yli miehen ja pulkan, kunnes ne olivat valkoisenaan. Ja kuningasporon isot häränsilmät vilkkuivat tyytyväisinä ja voitonriemuisina, kun hevosten kulkuset kuuluivat takaapäin yhä heikommin.

Ylpeän Borgrevinckin oli pakko ihailla jaloa eläintä, joka edellisenä iltana oli tehnyt hänelle kepposet. Sen nopeus palveli nyt hänen tarkoituksiaan, sillä hän aikoi mikäli suinkin mahdollista päästä perille monta tuntia ennen hevosta.

Ylä- ja alamäet taittuivat yhtä vaivattomasti, ja hyvä vauhti kohensi ajajan mielialan. Lumi natisi herkeämättä pulkan kölipuun alla, ja sen narina kiitävän peuran kavioiden alla oli kuin jättiläishampaiden rousketta. Nystuenin mäestä Dalekarliin oli tasaista maata. Borgrevinckin viilettäessä kylän ohi aamuhämärässä sattui pikku Kalle kurkistamaan ikkunasta. Hän näki ison valkoisen poron valkoisine pulkkineen ja ajajineen, aivan kuin jättiläistarinoissa, ja taputti käsiään huutaen:

— Hyvä, hyvä!

Mutta kun isovaari näki vilaukselta tämän valkoisen ihmeen, joka ajoi ilman tiukuja, hän tunsu selkäpiissään kylmänväreitä ja sytytti kynttilän, jota hän sitten piti ikkunassa, kunnes aurinko oli noussut korkealle, sillä ohi oli ajanut Jotunheimenin hirvas.

Mutta poro juosta viiletti edelleen ajomiehen läiskytellessä ajohihnalla ja ajatellessa vain Bergeniä. Hän löi valkoista ajokasta hinnan päällä. Valkohirvas korskahti kolme kertaa ja loikkasi kolmasti, sitten se kiihdytti vauhtia. Ja kun he ohittivat Dyrskaurin, jonka reunalla jättiläinen istuu, näkyi laella pilvihattu, joka ennusti myrskyä. Hirvas tiesi sen. Se haisteli ja katseli pilveä huolestuneena, jopa hiljensi hieman vauhtiakin, mutta Borgrevinck kiljui ajokkaalleen, vaikka se vielä kulki nopeammin kuin yksikään toinen poro, ja löi sitä kerran, kahdesti, kolmasti ja kerta kerralta kovemmin.

Pulkka pyyhälsi eteenpäin kuin vene laivan vanavedessä, mutta nyt oli valkohirvaan silmissä veren hehkua, ja Borgrevinckillä oli täysi työ pysyttää ahkio tasapainossa. Kilometri toisensa jälkeen jäi taaksepäin, kunnes Sveggumin silta ilmestyi näkyviin. Oli puhjennut kova myrsky, ja haltijakin oli saapuvilla.

Mistä se siihen nyt ilmestyi? Kukaan ei tiennyt, mutta kirjokivellä se vain hyppi ja lauloi:

Norjan onnesta, kohtalosta,
myllytontusta, hirvaasta.

Valkohirvas ajajineen tuli pitkin mutkittellevaa maantietä ja kaarsi myllylle päin. Kuullessaan äänen sillalla poro niuhisti korviaan ja hiljensi vauhtia. Borgrevinck iski äkäisesti poroa. Punainen liekki leimahti sen häränsilmiin. Se korskui vihaisesti ja ravisti isoja sarviaan, mutta ei pysähtynyt kostamaan iskuja. Tehokkaampi kosto odotti Borgrevinckiä.

Poro kiiti eteenpäin kuin ennenkin, mutta nyt Borgrevinck ei kyennyt enää hillitsemään sitä. Ainoa ääni, jota poro totteli, oli jäänyt jälkeensä. Se karkasi tieltä ennen siltaa. Pulkka lensi kumoon, mutta nousi taas pystyyn; Borgrevinck olisi pudonnut ja saanut surmansa, ellei olisi ollut kiinni köytetty. Loppu oli määrätty toisenlaiseksi, ja tuntui pikemminkin siltä kuin Norjan kirous olisi istunut pulkassa aivan tiettyssä tarkoituksessa. Runneltu ja ravisteltu Borgrevinck tuli uudelleen näkyviin. Haltija hypähti sillalta kevyesti valkohirvaan päähän ja sarvista kiinni pitäen tanssi ja lauloi vanhaa lauluaan ja uuttakin sen jatkoksi:

Nyt vihdoin onnen päivän nään, pois Norjan kirous pyyhitään!

Borgrevinck kauhistui ja raivostui. Hän löi poroa vielä kovemmin kuin ajaessaan syvässä lumessa ja yritti turhaan hillitä sitä. Hän oli pelosta suunniltaan. Viimein hän sai kaivetuksi esiin puukkonsa katkaistakseen hurjistuneen poron jalkajänteet, mutta kavion isku sinkautti aseensa hänen kädestään. Tiellä oli ajettu vielä hitaasti verrattuna tähän menoon, sillä nyt poro ei enää ravannut, vaan loikki mielettömästi laukkaa Borgrevinck-raukan maata pulkassa omasta vaatimuksestaan köytettynä ja täysin avuttomana, karjuen, kiroten ja rukoillen. Poro ryntäsi huuruavana ja silmät verestäen rosoista ylämäkeä louhikkoiselle Höifjeldille, jota lumituisku lakaisi. Se nousi tunturin huipulle kuin myrskylintu aalloille ja kiiti aukeain poikki kuin vettä viistävä pääsky. Se seurasi jälkiä, joille emo oli ensimmäiseksi ohjannut sen horjuvat askelet. Tätä tuttua reittiä myllypadon nurkkauksesta ylös tunturille se oli kulkenut viisi vuotta — tietä jota valkosiipinen riekko pyrähtäen lentää, samaa tietä jolla valkoisina hohtavat tunturit lähestyvät ja salpaavat taivaan.

Yhä vain eteenpäin kuten lumipilvi, jota myrsky ajaa edellään, kuten pyörretuuli, joka puhalttaa Suletindin olan ja Torholmenbraen polvien yli, näiden kahden portilla istuvan jättiläisen ylitse. Niin nopeasti, ettei yksikään ihminen tai eläin pystynyt seuraamaan, yhä korkeammalle, yhä etämmäksi. Menon nykivät vain korppi, joka liiteli perässä lentäen toisin kuin korvit yleensä, ja sama tuttu haltija, joka lauloi nyt sarvien välissä:

Onni, onni, Norjan onni valkohirvaalla ratsastaa!

Tvidehaugilla poro ajajineen hävisi kuin suolla leijuva usva jonnekin hämääjän kaukaisuuteen, Jotunheimeniin, pahojen henkien kotiin, ikuisen lumen maahan. Lumimyrsky hävitti kaikki jäljet, eikä yksikään ihminen tiedä heidän loppuaan.

Norjalaiset heräsivät kuin kauheasta painajaisunesta. Kansallinen tuho oli torjuttu; ketään ei tuomittu kuolemaan, sillä ei ollut todisteita, kun ilmiantajan elämänrata oli päättynyt.

Tuosta kelvottomasta, joka oli vähällä myydä maansa, ja valkohirvaasta, joka nujersi hänet, ei sen koommin kuultu enempää. Mutta Jotunheimenin lähettyvillä kerrotaan, että myrskyöinä, kun lumi tuiskuaa ja tuuli riehuu metsissä, ohi kulkee joskus hirmuista kyytiä suunnaton valkoinen, hehkuvasilmäinen poro. Se vetää lumivalkoista ahkiota, jossa on parkuva valkopukuinen ihmisolento, ja poron pään päällä, sarvien välissä, hyppelee ruskeanuttuinen, valkopartainen myttytonttu, joka kumartelelee ystävällisesti irvistellen ja laulaa Norjan onnesta, valkohirvaasta.

Sanotaan sen olevan sama selvänäkijä, joka lauloi Sveggumin myllypadolla eräänä kevätpäivänä, jolloin koivut olivat kevätpuvuissaan ja iso lempeäsilmäinen vaadin saapui yksinään tunturilta ja palasi takaisin pienen valkoisen vasan kanssa, joka hitaasti ja nöyränä asteli sen rinnalla.

End of Project Gutenberg's Eläinten sankareita, by Ernest Thompson Seton

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄINTEN SANKAREITA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and

help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4,

“Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in

all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.